

પારસી પ્રકાશ,

અથવા

પારસી ઇરાનથી હિંદુસ્થાન આવ્યા ત્યારથી તે અત્યાર સુધીમાં તેઓના
પંખાંધમાં બનેલા અગત્યના બનાવોની વર્ષોને અનુક્રમે નોંધ.

૨૫ ના ૨,

ખલમનજ બેહરામજ પટેલ.

ભાગ ૬ માં.

કચ્છી સન ૧૮૬૭ ના ૨૫ મા પ્રાચીન પ્રમાણે સરકારમાં નોંધાયેલું).

મુંબઈ,

૬ ફેબ્રુઆરી ૧૯૦૨ છાપાખાનાં મથકે,

૨૧૦૬

રાતમજ નવચાજીજ ખાખાવાળે છાપેલું.

કાર :—કાચકજ પ્રેસ શીટ નાં ૮૦

સને ૧૮૮૧ સુધી—૧૨૫૩ વચ્ચેની.

PARSEE PRAKASH

BEING

AN IMPORTANT ELEMENT IN THE GROWTH

OF THE PARSIS IN INDIA

તા ૧૨ મી આપરેલ.

રોજ ૨૦ માહ ૭ (શિ) ૧૨૨૬ યજ્ઞદેવદી.

આજ દીને પુણીની પાસે આવેલાં સેનારા ગામ મધે અતરવાલા શેઠ માણેકજી નશરવાંનજી પીઠીજી આગેવાંની હેઠઠ અંગુમનના ઉધરાતથી એક દોપત્રું ત્યાંવાલા શેઠ કાવશજી શાપુરજી હાથીઆડીની મારફતે બંધાવી પરકાવું હતું.

તા ૨૦ મી આપરેલ.

રોજ ૨૮ માહ ૮ (ક) ૧૨૨૬ યજ્ઞદેવદી.

મરણ—હરુર મોષેદજી શેરામજી કુમાના—ઉમર વર્ષ ૧૨) સુરતવાલા દરુર શેરામજી રમતમજી કુમાના વડા દીકરા. એવળું ઈ મં ૧૮૨૮ માં પોતાના બાપનાં મરણથી સુરતના કદમી પારસીઓના વડા દરુર કેડબા હતા.

તા ૨૩ મી આપરેલ.

રોજ ૧ માહ ૮ (શિ) ૧૨૨૬ યજ્ઞદેવદી.

મરણ—મિહરવાંનજી હોરમજી કુજેવરના—ઉમર વર્ષ ૭૧) સુરતવાલા આં હોરમજી રમતમજી દોપારીના દીકરા. એવળું પ્રથમમાં કોકલું જીતાનાં કશરમ ખાતામાં મિહરજી વશુલ કરવા પર, અને ત પછી યુજરાતનાં કમ-ગશીવજી ખાતામાં રૂની ખરીદી પર નેટીવ એજન્ટ હતા. તે ખાતું ઈ મં ૧૮૩૩ માં નીકળી જવાથી એમની તેનાં મુંબઈમાં કીમતી નોકરીઓના બદલામાં તા ૩૧ મી ડીસેમ્બર ૧૮૩૩ ને દીને મુંબઈ મધે નામદાર ગવ-

૧ એ દોપત્રું પરકવાનાં જાનમાં શાનેલ યવાને શેઠ માણેકજી નશરવાંનજી પીઠીજી તા ૨૮ મી માર્ચ ૧૮૫૭ ને દીનેનાં બને જમશેદમાં બહેર ખચર છાપવી સર્વે વરથા-કતીઓને અરજ કીધી હતી.

એ દોપત્રાંના દરવાજા ઉપર નીચતી તખ્તી કાચા પથ્થર ઉપર કોતરેલી છે :—

“શી દાદાર હોરમજીની મદત હોજો.

“આએ દપત્રું હજરત જરતોશત સર્પે તમાંન બનો-
“શેઠવાંનની ખરક ને બેશક પાક દીનના જરતોશતી
“સાહેબા શી મુંબઈના તથા સીતારેના અનગુમનની
“જનાયમાં નેકનાં મરદુમ પારશી શાપુરજી હોરમજી
“હાથીઆડીએ એવતેમાશ કરીઆ ઉપરવી રૂપીઆતુ હુંજ-
“સંજી કરીજા. તેને પુત્રદ ઇછનારા શી મુંબઈના જર-
“સીશતી સાહેબાએ મોટા આસરો આપીઓ ને નેકનાં
“પારશી માણેકજી નોશરવાંનજી પીતીએ એ કામ પોતાને
“માથે લેધને નેકનાં પારશી કાવશજી શાપુરજી હાથીઆ-
“જીને સંસીજી ‘ગુ’ તે બોદા સાહેબની અપશેશથી તમઆર
“ય’ અસો રવાંનેની બ્યાસાએશને તથા પુજરોગ
સતે શને ૧૨૨૬ ઇઅનદેવદી ને શવંત
“... ઇશવી શાનમાં મળવીને

રનર અરજ આંક કોલે પડેલના સરકારી મિહરમાં એવ-
લું એક ખેલાઠ મિટ આપો હતો. એ પછી એવણે
ભર્ય તરફ પાકતા રૂ ઇલીક મિહરત તથા પાંશી અરથી
સુધારી પોતાને હીસામિ ઇંગનાં માકલવા માડયે. તે
બંડન તથા લીવરપુલનાં બજારમાં ઇણે સરશ માલમ
પડવાથી તે બાંમતી ગાબાશીમાં તા ૧૪ મી આગસ્ટ
૧૮૩૬ ને દીને કલકતથી ભારડ આકતંડની કોનસીલ
તરફથી એક મીનીટ લખાઈ મુંબઈની સરકાર ઉપર
આવી હતી. એ રજીના માલસુધારવા તથા તેના બાપાર
ખીલવવાને એવણે ઇણી કોશિશ કીધી હતી, અને ભર-
મનું બજારીનું અમજદ બાગનું મકાન પોતાને રવાંનીત
લખતેમાં રૂની વખાસ, ઇન્ડિયા તથા અરકાએ પોતાને
ખરચે બંધાયા હતા. તા ૧૫ મી ફેબ્રુવારી ૧૮૪૦
ને દીને સુરત મધે સરકાર તરફથી કશરમ માસરર મીં
પેલીએ એક દરબાર ભરી એવળું એક સરપાલ આપો
હતો. ભર્ય તથા અફેસર મધે એવણે સુસાફરના
ઉતારને કોલે ઈ મં ૧૮૩૫ તથા ૧૮૪૭ માં મોટી
ધર્મશાલાઓ, તથા સુરત મધે નાનપરામાં આગમોટના
ઉતારઓને મોટો એક મોટો પુશતો રૂ૨૦૦૦૦) અરથીને
આએજ શાનમાં બંધાવ્યો હતો. એ ઉપરાંત સુરતની કેટ-
લીક જમીની દરેમિહરે તથા ધર્મશાલાઓની પોતાને ખરચે
મરામત કરાવી હતી.

તા ૨૫ મી આપરેલ.

આજ દીને સુરત મધે મરદમ શેઠ મિહરવાંનજી
હોરમજી કુજેવરનાં હિસાબમાં રૂ૧૦૦) ની રકમ ત્યાંનાં
આંધલાં પાંગલાં જરથાસ્તીઓનાં કંડ મધે આપવામાં
આવી હતી.

તા ૩૦ મી આપરેલ.

રોજ ૮ માહ ૬ (ક) ૧૨૨૬.

મરણ—નશરવાંનજી ભીખાજી

(૨) શેઠ ભીખાજી એદલજી મામ
પેહરવેહલા ઈ મં ૧૮૧૪ માં
હતા, અને ત્યાં અશીમનાં મોટા
પોતાના બનિત શેઠ કાવશજી તા
આડતમાં કરતા હતા. ઈ મં ૧૮૩૬
ઈણે વાવરા હરતકના આપારીએ
અશીમના એવળું કલેના ૧૦૦૦
માં ઈણેજ અગ્રકાં આપવ
વગર લેવાને એવાંગે ૨૦
અગ્રકાંમાં રહી
વર્ષે તા ૨૦
આવા

તા. ૧ લી મેએ.

શેઠ હરમજી હોરમજી શેઠનાએ એમવરના બનાવના માફ પડેલા તરવારાના આગવાના પાંચેણ પુત્રનેના મુજબાના તરવારમા કરી તેના એક હરમજી હોરમજી પ્રગટ કરી હતું.

તા. ૧૨ મી મેએ.

શા. ૨૦ માફ ૮ (શેઠ) ૧૨૨૨ વરદાસદી.

મુજબ મને હરમજી આગવાના ગોરીના આદરનાની હરમજી ઘણી પુરાણી થઈ હતી તે મુજબાના આદરનામાં તે મરહુમ શેઠ જંગીરજી માણેજી પંચકીના બીથવાએ પોતાના આગવાની નામજીને કરી નવમજી બીથવા તેમાં આજ દીન મુજબ આદરના પરદાવા હતા.

૨ " એમવરના બનાવેલા નકત કરવા લાએક અને નરીએત આપનારો માફ પુરશોના જળમારના હમેવાત. આએ નામના ધગરેણ પુરાતક મધીથી કંઠાએક માફા-પુરશોના જળમારના હમેવાતનો મુજબાની તરવારમા. રસમજી હોરમજી શેઠનાએ કરીને નશરવાંનજી નવરોજી એમજીનસરત મનશાદીગીરાનના આશીશરત માસતર પાસે મુજબાની શી મુજબા મધે મુજબા શમાચારનાં જાપાનાં નાંમાં છપાવીએ. શને ૧૮૫૭ ઇસવી."

૨ જાને જમશેદ, તા. ૧૮ મી મેએ ૧૮૫૭.

એ ગોરીજી આદરના મુજબ મને ઘણી પુરાતમ વખતજી ઉઠવાયે. તે બાંવનાર પ્રથમ ગોરીની અરકના કાઠા બાંવનારે માંધે હતા. તેને મરહુમ શેઠ શોરાયજી કાવરાજી નેકસામ્પતનાંની આગી જમીનપર એ બાંવનારે હતું. પછવાડેથી મરહુમ શેઠ નશરવાંનજી કાયાજીએ એ મકાનની આપ્યું હતું. એ મકાનની દેવાલ ૫ તમો મારેલો, તેમાં નીચે મુજબ માં લખેલું છે:—

૧૪ કરનાર પાક પરવરદેગર કે જે પાક મુજબાની દુનીયાં પેદા કરીથી નજીબ સોતારા તથા મુજબા પેદા અને શેઠની બપરી તે સાહેબની સેવાનેની બાંવનારની તારીફ કરવાને તકાલત બરાવતી નથી. બંધનાર રહેનત પાક પત નરનેશત મુજબાનાં

૨૪ વરદાસદી કે જે સાહેબને મુજબાનાંની દીન બાંવનારે પાકે બના કરીથી બનાવી રસમારયુ તે સાહેબની પોતાની પેદા

તા. ૧૨ મી મેએ.

શેઠ એદતજી નશરવાંનજી કોનાપવાત્રાએ અતરના ગેમારીનત મનજીનીઅર મરહુમ હરમજીનીઅર ઉપર એક પત્ર લખી એવી અરજ કરી હતી કે કોનાપવા બાંવને શેઠનીએને જે કોના મધીથી પાણી મળેલું તે કોના દરદાસ અવાર જાંવર બંધે કજાક કંઠાથી રાખી ત્યાંના ગરીબ રહેવાસીએને તેમાંથી પાણી ભરવાની છુટ આપવી. એ કોનામાં પાણી લાવવા શાંદ પાવવાના દરવાજાની અમિના કુવા ઉપર જે રહેલું આલેલું તેના બરસ તેવણ પોતાની ગોરીથી આપવાને મુજબે. આ વખતમાં કરેલી માગણી મરહુમ તેમજ બારડ આંકે જનમરવંસીએ આજ દીન મળેલી તેમની અમામાં ઉપકાર માથ બાહન રાખી હતી.

તા. ૧૫ મી મેએ.

બરસ મધે કોનાક મુજબનાંએ મિજનજી શેઠની આરજી બરસા ઉપરે કોના નામના પારસીએ ત્યાંની બાંવરેકોની એક મમજીદમાં જતાકારી કરી તે મકાન અપવીત કીધું એવું તોલમત જાતી આજ દીન પારસી-એના રહેવાનાં જરા પર એક માટું હલડ મચાવી લૂટ-કાંટ ચત્રાવી હતી. તેઓની એક માટી મંખીઆ ગર્દ શતથી બાંવરેકોની દરવાજા આગત એકરી થઈ. અને ત્યાંથી આજે મવારનાં પ્રથમમાં બાંવરેકો નાગોરીવાને કાંપે થરી આવી પારસીવારમાં દીન દીન પોકારતા દાખત

" શેઠની બપરી. શેઠ ૧ લો હોરમજી ને માફ ૭ મો " મરહુમ શેઠનાદી શને ૧૧૬૫ ઇ.સ. ૧૮૦૨દી."

એ લેખ ઉપર મરહુમ શેઠ માફ તા. ૭ મી આપ-રેક ૧૭૭૬ ની મુજબનાં પણ તેમાં એના બંધાવનાર મધા કરી સમરાવનારજી નામ લખેલું નથી. એ મકાનની મરામત એકવાર સર જમશેદજી જીજીભાઈ નામરે શેઠ દાદા-ભાઈ પેશતનજી આજપાંચવાલાની મારજતે, તે પછી શેઠ મરહુમજી હોરમજી રસર, અને તારવાદ શેઠ નશરવાંનજી બહમજી ભાવનગરીએ કરાવી હતી, તથા હિજી મરહુમ બંધ હોરશામજી તે નવેસરથી બંધાવી આપ્યું હતું. એના બર-અને મારે ૭૦ સં ૧૮૪૫ માં શેઠ રસમજી મનમરજી પ્રતીપરવીવાત્રાએ દીદની દરવાજાના રતા ઉપર આવેલાં પોતાના ચાર કાંદાંઓની આખદાની આપી હતી. એ પછી તેમાં કંઠેક પથારી તથા બીજાં બે નવાં કાંદાં ૭૦ સં ૧૮૫૭ માં શેઠ શોરાભાઈ કાવરાજી પામજીસાંધાએ બંધાવ્યાં હતાં, અને તેવણ બાંવની કુદત મુખી એ મકાનનો પરીવર ચલાવતા હતા, તથા હાલ તેમના પારસ શેઠ નશર-વાંનજી રસમજી કાવરાજીના એના વડીવડ ચત્રાવે.

૨૪ વરદાસદી કે જે સાહેબને, તા. ૧૭ મી

મેએ મુજબ બાંવને

થા પારસીઓનાં ઘરો લૂટ્યાં, તથા ત્યાંની મરદમ દરગુર કામદીનજીવાણ દરે મેહરમાં રોગોગ્રાણાં ભરાઈ પવિત્ર આત્મજીવનની નાખી તે મદાનના અવરજ પંથકી દરગુર અરદેસર હોરમજી કામદીનજીના જેમ્મે આત્મજીની નેગેહમાંની કરતા હતા તેમને ઘર કરી નાખ્યા. તે પછી મજબુર મિજબજી શેહરીઆરજીનાં ઘરમાં બન્યાં તેને બાહર કાઢયો, અને હોડાંનાં બાડી આગત લઈ બન્યાં તેને પણ શેહરકાંનાં રોગોએ આવી પિત્તન કીધા, તથા તેની લાશને પગમાં દોરકું નાખી ધમડતા વેલવપોરને માર્યે લઈ ગયા. એ ઉપરાંત બીજા પણ પારસીઓને જામ જામી કીધા, તથા બાહરકાંનાં કોઠા પરની અગી આરીમાં જઈ ત્યાંના આત્મજી અવરજી મધગું ભાંગડા કરી નાખ્યાં, તથા ત્યાંના જઈ પંથકી દરગુર મેહરવાંનજી મનચેરજી કામદીનજીનાં જામી કીધા. આ વેળાએ બહુચના શ્રેષ્ઠર અને માછરૂંટ માંડેલીસ તથા પોલીસ શુપરીનેડે કામદાંનજી પણ હાજર હતા. લેશીન તેઓની નમસાહને લીધે હુલડ સાંચું વધી ગયું. એ પછી તકરૂંતનેડે રીઅરડાનની મરદારી હુલડ મંચેરજી કરકરની એક ટુકડીએ આવી હુલડમાંશીન લીઅરી નાખ્યા. તથા ઘણુકેને પકડી બંદીબાને મોકલ્યા. ૩

૧ નીચલા પારસીઓનાં ઘરો સદાચરો લૂટાયાં હતાં :-

શેઠા શરદુનજી મેહરાંમજી ભાઈજી, દોરાયજી શોરાયજી ડાંગણ, મેહલજી જમશેદજી ભગત, રસતમજી પેશાતનજી સુતી (પરવાંનાંવાલા), રસતમજી શોરાયજી દલાલ, ધનાંબાઈ મપાસની, દોરાયજી દાદા લંગરા, શોરાયજી દાદા લંગડા, બેનજી માકાજી કેસાવાલા, હાંડીઆની હીરાંબાઈ, તેહમુલજી શરદુનજી બાયા, હોરમજી બનાંજી, દોરાયજી નવરોજી ગાંધી, માણિકજી નશરવાંનજી, મેહરવાંનજી બમાસપજી, હોરમજી દોરાયજી નાથા, જવાજી મનાંજી તારીવાલા, શેહરીઆરજી મનાંજી તારીવાલા (બેનજી ગાંડાના બાપ), શેહરીઆરજી નશરવાંનજી મવડાંવાલા.

૨ એ જામી થયલા પારસીઓનાં નામ નીચે મુજબથી :-

શેઠા નશરવાંનજી બેનજી કેસાવાલા, જવાજી મનાંજી તારીવાલા, પેશાતનજી અસલાજી મવડાંવાલા, જમશેદજી પેશાતનજી મવડાંવાલા, નવરોજી જમશેદજી મેહર, જવાજી તથા મનચેરજી નવરોજી મેહર, અરદેસર માણિકજી બોશનાં હોરવા, માકા રતા પુડીન, દરગુર મેહરવાંનજી મનચેરજી કામદીનજીના, માણિકજી નશરવાંનજી મરીડાંબાણી, ધનજી અસલાજી દાદવાલા, આદર અસલા હોવા, જમશેદજી પેશી ચીરી, બેહરાંમજી નવરોજી દાદવાલા.

૩ આ બનાવની ખબર વરોડરે જવાથી ત્યાંના મેહસીબીઅરે પણ લગકરની એક ટુકડી મોકલી

તા. ૨૧ મી મેએ.

ગયા કેઅરવારી મામમાં મંચવાંડેથી કરાચી જતાં વાહાલુ "એન્ડીયા" મંચે ભર દરવામાં ચાલતા બુતના અપરાધની તપાસ કરવાને આજ દીને અનરેજી શુપરીમ કારર મંચે બુતની જરડજ જર માલુ મામની લગુરમાં એક

ઓની સાંમે ભાગ લેવાથી પારસીઓએ તા. ૧૦ મી મેએ ૧૮૫૭ ને દીને એક અરજ મુબઈ ઇલાકાની પોલીસના વડા મી. બેરંગીઅન જોગ હોવા શેઠાદારની આલ વિધે તપાસ કરી તેને અરતરજ કરવા માટે, તથા બીજી અરજ મુબઈની પારસી પંચાતના અદાબરે જોગ પારસીઓને થયનાં લુકસાંન બામ પોતાના વગથી સરકાર દરઆરમાં દાદ પોહચાડવા માટે, અને ત્રિજી અરજ મુબઈના નામ-દાર ગવરનરની કોનસીલ જોગ આ બનાવ વિધે એક ખાસ કમીશનરની મારજતે તપાસ કરાવી બુનેહગારે ને ઘટતી સબએ પોહચાડવા બામે કીધી હતી. આ અરજઓ કરવાની તથા બીજી પારસીઓ તરજતે દાદ ચાહવાની આગેવાંની દરગુર પેશોતનજી અસપરીઆરજી કામદીનજીના, તથા શેઠા બેહ-મનશાહ બેહરાંમજી વકીલ, બેહમનશાહ બેહરાંમજી મેહતા, રસતમજી તથા મનચેરજી શોરાયજી દલાલ, મેહરાંમજી શરદુનજી વકીલ, તેહમુલજી હોરમજી મુનસર, હોરમજી માણિકજી કડવાજી, હોરમજી નાનાબાઈ કાલા, અને જવાજી નવરોજીએ કીધી હતી.

અપની ત્રણડે અરજઓ મુબઈ મંચે અરાઅર કેદાણે પોહચાડવા તથા તે વિધે ઘટતું કરવાને શેઠા હોશાબાઈ શોરાયજી મુનશી, જવાજી બહુબાઈ ભડ્યા, અને નવરોજી શરદુનજી હોવર મોકલી હતી. તેઓએ તે ઘટતે કેદાણે પોહચાડી સમજોત અહેવાલ બહેર કીધા, તથા તુરત એક નાથજી રંડ એકલું કરી ભડ્ય મદદને થઈ મોકલ્યાં, તથા બીજી ઘણીક પ્રકારની મદદ કીધી હતી.

એ પછી વળી તા. ૧૦ મી જુન ૧૮૫૭ ને દીને મનુઅર તથા આસપાસનાં ગામોમાં હોર મુસલમાનો સંખીઆયદ એકઠા થઈ પાંચે એવી બુમ ફેલાયાથી શેઠ બેહરાંમજી ઉવીસ પાસે રૂબરૂ જઈ એ વિધેની કે બાહરકાંનાં ઘણીક પારસી ટુકડીએ દો આવી વગ્યાં હતાં. એ બાદ નામદાર સીલે મી. ઉવીસની બદલી કરી ની રસમેએ હુલડની તપાસ કરવાને તા. ૧૦ હતા. તેણે પ્રથમમાં પારસીઓનાં જ લગાયો તેના મામલતદાર પાસે અડસાં બાદ તા. ૨૪ મી જુને પોતાની સાથે એ પારસી (દરગુર પેશોતનજી અ- અને શેઠ બેહરાંમજી શરદુનજી) ગ્રહ્યોને બેસાડી હુલડ

(૧) જણનાં નામ

પછી તા. ૧

શરયસની

કરવી

આજ શેઠન ભરવામાં આવી હતી. આ વેળાએ મોજા-
વેલી યાંડ ગુરીમાં નીચતા પારસી ગ્રહસ્થા બેઠા હતા :-

શેઠા અરેસર અરેસેલ વાડીઆ, હારમજી
તંગીરજી દાદીચેડ, માણેકજી નશરવાંતજી પીટીટ, અર-
દેસર ડોશાભાઈ મુનશી.

તા. ૨૨ મી મેએ.

શેઠા ૩૦ માહ ૮ (ચે. ૧૨૨૬ ૫૪૬૯૪૨૬).

આજ દીને મરહુમ આઈ મોટીઆઈ તે શેઠ એલજી
અરેસેલજી બાકમજીનાં વીધવાનાં ઉમણાંમાં તેમનાં મેશી-
ઓએ ૩૭૭૦) ની રકમ ધર્મખાતાઓમાં આપી હતી. ૨

સરેશતા પ્રમાણે મુંબઈની સદર અદાલતની બાહલી લેતાં
નામદાર જડજો ક્રીઅર અને હારીસને તા. ૨૯ મી
અક્ટોબરને દીને બેપલા બંધવાઓમાંના ૫) જણને છાડી
મુકયા તથા ૩) ની સળમાં ઘડાડા કીધા, જેથી સળખા
મલી ૩૬) બંધવાઓને નીચે મુજબ સળ થઈ હતી :-

૨) જણને શંસીની સળ, ૧૧) ને જન દેશનીકાલ,
૧) ને દશ વર્ષ બંધીખાને, ૯) ને ત્રણ ત્રણ વર્ષ, ૧૩) ને
બે બે વર્ષ, અને ૩) ને એકકુ વર્ષ.

બેપલા બંધવાઓમાં બે પારસીઓ નામે જીવરાજ
પેશવાજી કમાલખાં અને ફેરબાદ કાવરાજ પેાપરીને જન
દેશનીકાલની સળ થઈ હતી, તથા બાકીના બધા મુસલ-
માનો હતા. એઓમાંના શંસીની સળ મલેલા પહેલા બે
નામે મહમદ પનાહ અને અબ્દુલ રસુલને દરતુર અરેસર
હારમજી કામદીનજીના તથા બેજનજી શેહરીઆરજી ભડ-
ચાજી મુન કરવા માટે તેઓની છમશીને દીનેર એરલે
વેમઅર ૧૮૫૭ ને દીને ભડચ મલે શંસી

હુલડમાં મુકશાંત પામેલા પારસીઓને
કાવલાં બાઈ માણેકબાઈ તથા મોટ-
કાંજીરજી નશરવાંતજી વાડીઆનાં
૩૫૦૦૦) ની રકમ તે તરફ રવાના
મે હુલડને લગતી સળખી ખીનાની
મજમલે બહચ" નામે એક ગ્રાપડી
તરફ પેશતનજી વકીલ (સીક્ષાજી) ની
૧૮૫૮ ના આગસ્ટ માસમાં શેઠા
કાવલાંનાંવાલા અને નાતાબાઈ પેશ-
વાઈ" ને નામે જીવણી શેર બહ-
ચાજી કીધી હતી.

૩ મેએ ૧૮૫૭.

૪ મેએ ૧૮૫૭

૫ મેએ

તા. ૨૭ મી મેએ.

શેઠા ૫ માહ ૬ (ચે. ૧૨૨૬ ૫૪૬૯૪૨૬).

આજ દીને મરહુમ શેઠ રતનજી દાદાભાઈ માણે-
કજી વાજનાં ઉમણાંમાં તેમના આપના કાકા સર જમશે-
દજી જીજીભાઈ નાદે ૩૫૦૦) તથા મમાવા શેઠ કુવરજી
હારમજી ભાભાએ ૩૩૦૦) મત્રી ૩૮૦૦) ની રકમ
ધર્મખાતાઓમાં આપી હતી. ૩

તા. ૮ થી જીન.

નાશકતા મદર અમીન ખાંડાણિય અરજોરજી
બીખાજી ચહીઆરને સુરતના પ્રીનસીપાલ મદર અમીન
કાડ્યામાં આપ્યા હતા. ૪

તા. ૧૬ મી જીન.

જીયાવરેના હાકમ અને સેતાધિપતી જેઓ મુંબઈ
કરવાને આપ્યા હતા તેઓએ આજ દીને સર જમશેદજી
જીજીભાઈની તેમનાંકાટનાં ઘર મલે મોજાકાત લીધી હતી. ૫

તા. ૨૨ મી જીન.

મુંબઈ મલે દરજાજી અદાલતોમાં હિંમાં કુળની
દેશી ઓએને શાહેદી તરીકે નહિ મોજાવી તેમની મુખ-
જીયાંની જરૂર પડે તો તેમને ઘેર લેવા બાંહેલા બંધાવસત
કરવાને અતરેના મર્વે કોમના આગેવાંન દેશી ગ્રહસ્થાએ
ખર્ચ તા. ૧૬ મી જીન મુપરીમકોરટના નામદાર જડજો
જોગ એક અરજી કીધી હતી, તેના જવાબમાં આજ દીને
નામદાર સીકે જલ્લીમ સર વીવ્યમ ચારડલીએ શેઠા જગ-
નાથ ચંક્રશેડ અને બહમતજી હારમજી વાડીઆ જોગ
લખી જીજીબાઈ કે દરજાજીનાં કામમાં આવી રીતને તકા-
વત રાખી શકાય નહિ. ૬

તા. ૩ જી જુલાઈ.

મુંબઈ મલે દરજાજી પારસીઓમાં થતાં મરણની
દીપ આજ દીનથી અતરેનાં જામે જમશેદ વડમાં પેહલ
પેહલી કરવા માડી હતી.

૩ જામે જમશેદ, તા. ૨૮ મી મેએ ૧૮૫૭.

૪ જામે ગવરજેટ એરેટ, તા. ૪ થી જીન ૧૮૫૭

૫ જામે એરેટ, તા. ૨૦ મી

તા ૩ જુલાઈ.

ચીન મધે પીકીન ખાતેની દરબારમાં જવા નામદાર માહરાણી તરફનો એકચી રાષ્ટ્ર હાનરેખલ અરજ ઓફ એકચીન મહાકાલ દીને હાંગકાંગ ખાતે આવી પુગો હતો, તે નામદારને તેનાં મકાનમાં જઈ ચીનના પરદેશી આપારીઓનાં એક ઉપદેશને આજ દીને એક માનપત્ર આપ્યું હતું, જે વેળાએ પારસી આપારીઓમાં શેઠા પેશતનજી ધનજીભાઈ કુરલાવાલા, રમતમજી ધનજીશાહ કપડાંગ, અને જંગીરજી કુરામજી બાપરી હાજર હતા; જેઓની તે નામદારે માટાં માન સાથે ખાલાકાત લીધી હતી.

તા ૬ થી જુલાઈ.

આએ વર્ષની અપરાધીઓની છાંડણુ કરનારી બીજીવારની શેશન આજ દીને પુત્તી જડજી સુર માયકુ ગામની હજુરમાં ભરાઈ હતી. નીચના પારસીઓ સાંડ જુરીમાં ખાલા હતાં :—

શેઠા નશરવાંનજી મનચેરજી વાડીઆ, શેરાબજી કુરામજી પટેલ, બેહરામજી જીજીભાઈ, અરશેદજી જમશેદજી જીજીભાઈ.

તા ૭ માં જુલાઈ.

આજ દીને સુબખવાલા શેઠ કાવશજી જંગીરજી રેડીમનીએ સુરતની પાસેનાં છાપેર ગામના તલાવની પાસે પોતાને અરથે એક માટો પથરનો આવારો બંધાવી ધર્મખાતે ઓલ્લા મુકયા હતા.

તા ૧૦ માં જુલાઈ.

રોજ ૧૬ માહ ૧૦ (શિં) ૧૨૨૬ યજ્ઞદત્તરી.
મરણ—કાવશજી એદલજી બીશની—ઉમર વર્ષ ૫૮) શેઠ એદલજી બેહરામજી બીશનીના વડા દીકરા.

- ૧ ટેલીગ્રાફ એન્ડ કુરીઅર, ૫ મી આગસ્ટ ૧૮૫૭.
- ૨ બોમ્બે રાઇમસ, તા ૭ મી જુલાઈ ૧૮૫૭.
- ૩ આ આવારો પર નીચે પ્રમાણે તખ્તી કાતરેલીછે :—
“શી દાદર હોરમજીની મદદથી છાપેર ગામ મધે તલાવનો આવારો પથરનો બંધાવેલો ને તેઆર કરી શરવે બુદાતાલાનાં બંધાવેલે વાથે પોતાનાં નામની ઇઆદગારી ખાતર શેઠ કાવશજી જંગીરજી રેડીમનીનાં ઇન મુબાઈનાંએ બંધાવીને શી છાપેર ગામની રહ.”
“એતને બખશીશ કરેલો. શવત ૧૮૧૩ આખાડ મદ”
“૧૩ વાર ભાંચે રોજ ૧૫ માહ ૧૦ શેનશાહી શને ૧૨૨૬”
“એજ્ઞદત્તરી તા ૭ જુલાઈ ૧૮૫૭ થયવી.”

૪ શેઠા એદલજી બેહરામજી કાવશજી બીશનીના બાવા.

એવણુ ઈ ૨૦ ૧૮૨૭ માં પોતાના બાપ તથા કાકાનાં આપારનાં કારણસર ચીન ગયા હતા, અને ત્યાં તેમનાં આડતનાં કામ ઉપરાંત પોતે પણ જુદા આપાર કરતાં હતા. ઈ ૨૦ ૧૮૪૦ માં પોતાના બાપનાં મરણથી ૧૩ વર્ષે એવણુ મુંબઈ આવ્યા હતા. મુંબઈ મધે આપારીના કુંગર ઉપર એવણે પોતાના બાપનાં પુત્રને માટે એક માટું દોખસું બંધાવી તે તા ૭ મી મેએ ૧૮૪૪ ને દીને પરકાશું હતું. એ દોખસું મુંબઈ મધે સર્વેથી માટું છે.

તા ૧૬ મી જુલાઈ.

રોજ ૨૩ માહ ૧૧ (કો) ૧૨૨૬ યજ્ઞદત્તરી.
મરણ—હીરજીભાઈ હોરમજી પમતાકીઆ—ઉમર વર્ષ ૩૨) શેઠ હોરમજી શાપુરજી પમતાકીઆના બીજા દીકરા. એવણુ ઈ ૨૦ ૧૮૩૬ માં પોતાના બાપનાં મરણ પછી પોતાના ભાઈઓની સાથે “હોરમજી શાપુરજી મનજી” નાં નામથી ચાલતી પેહડીમાં શામલ હતા. તે પછી ઈ ૨૦ ૧૮૪૪ માં પોતાના વડા ભાઈ શેઠ પેશતનજી હોરમજી પમતાકીઆ તથા શેઠા અરદેસર રમતમજી મુત્તરી અને નશરવાંનજી એદલજી પારખ સાથે “હીરજીભાઈ અરદેસરની કુંપની” ને નામે પેહડી રચાવી ચીન ગયા હતા. તે બાદ ઈ ૨૦ ૧૮૪૬ માં મજકુર શેઠ નશરવાંનજીના ભાગ છુટો કરી “પેશતનજી અરદેસરની કુંપની” નાં નામથી વહીવટ ચાલુ રાખ્યો હતો, તેમજ શેઠ બરજોરજી જમામજી લાલા સાથે ભાગમા મીશીઅરસ રહીવનજી બંધારમની પેહડીની દલાલી કરતા હતા. એવાએ ચીનથી ઘણીક મકદરા કીધી હતી, અને છેલ્લા હાંગકાંગથી ગઈ તા ૬ થી ફેબ્રુવારીએ અતરે આવ્યા હતા. સુરતની પાસેનાં કરજ ગામમાં એવણે પોતાના ભાઈઓની સાથે મલી એક દરેમહર બંધાવી તા ૨૨ મી જાનવારી ૧૮૪૬ ને દીને પરકાવી હતી.

તા ૨૦ મી જુલાઈ.

હિંદુસ્થાનના ઉપલા ભાગખાતે ગયા મેએ મામમાં ગામડી બસદર ખાતાના સિપાહીએ તેમને આપેલી નવી જતની બંદુકાની ગોલી માથનાં કારતુથી ગાયેની ચરખીનાં બનાવેલાં એવા પેહમ ખાઈ એક માટો બળો ઉઠાવ્યો હતો. તેઓએ બંગાલા બહી ઘણાક કુરિઅનને કાપી નાખ્યા તથા શેહરમાં લૂટકાર મચાવી. તેમજ દીલ્લી તરફ પણ માર્ગ હુલડ મચાવી ત્યાંની બંદમોંથી પચાસ લાખ રૂપીઆના અવેજ લૂટી લીધા, તથા ત્યાંના કમીશનરને જીવથી મારી નાખ્યો. એજ મુજબ નીમચી નશીરાખાદ સુધી

૫ શેઠ હોરમજી હીરજી

તથા અમલાતા, મીરત, લખનૌ, શીશમપોર, કાનપોર, અને બીજી જગ્યાઓ પર રમખાણુ આવું કીધું હતું. આ બળવાથી બહુકદ જાતની આફત નીપજી હતી, અને તેથી જેઓને નુકસાન પોહ્યું તેમને મદદ આપવાને એક કુંડ કુંડ કરવાના વિચાર કરવાને અંગરેજના રાજાસીઓની એક બહેર મળા ખાતજવાને ગઈ તા. ૧૮ મી જુલાઈએ મુંબઈના શેરિક માં એચ. એ. પારકીનસન જેણે ૬૮ ટાંચેલ, ૩૪ હિંદુ, ૩ મુસલમાન, ૧ વાહુલી, ૪ પોરટુગીઝ અને ૩૧ પારસી (સર જમશેદજી જીજીભાઈ નામ, અહમનજી હોરમજી વાડીઆ, અરશેદજી જમશેદજી જીજીભાઈ, કાવશજી જાંગીરજી રેડીમની, રસતમજી જમશેદજી જીજીભાઈ, શોરાબજી જમશેદજી જીજીભાઈ, માણિકજી નશરવાંજી પીટી, લીમજી માણિકજી પનાજી, ફરોમજી નશરવાંજી પટેલ, અરદેસર અરશેદજી દાદીશિક, મિહરામજી જીજીભાઈ, ડોશાભાઈ શોરાબજી મુન્શી, હોમજી અરશેદજી દાદીશિક, અહમનજી જીજીભાઈ, શોરાબજી જીજીભાઈ, અરશેદજી નોશરવાંજી કામાજી, નશરવાંજી અરશેદજી દાદીશિક, અરશેદજી કરદુનજી પારખ, જમશેદજી કરદુનજી પારખ, મનચેરજી જમશેદજી વાડીઆ, ધનજીભાઈ અરશેદજી સરાક, નવરોજજી માણિકજી વાડીઆ, શોરાબજી નવરોજજી વાડીઆ, હીરજીભાઈ જાંગીરજી રેડીમની, હીરજીભાઈ હોરમજી જોડના, કરદુનજી હોરમજી જગદશી, પેશતનજી માણિકજી જામ જમશેદવાલા, હોરમજી અહમનજી વાડીઆ, મનચેરજી પેશતનજી વાડીઆ, રસતમજી રતનજી વાડીઆ, નવરોજજી કરદુનજી) ગ્રહયાત્રી એક કીધીજીથન માર્યું હતું, તે મુજબ આજ દીને અંગરેજના રાજકાલમાં એક બહેર મળા મળી હતી. મુન્શીનાની પુરસી મુંબઈના ગવર્નર હારડ એક્ઝીનમરને લીધા બાદ તે નામદાર એક મુબાલીત બાપાણુ કરી સંબંધાયું. જે પછી શેડ અરશેદજી જમશેદજી જીજીભાઈએ એક કંપાન બાપાણુ કરી દરખાસ્ત કીધી અને તેને સીડ-હાલનેર માં અરકીએ રોકા આપ્યો કે “આએ સુબામાં મુંબઈના સુબાની કીમતના અને સુબાની માતા રહેવાસીઓ જે મિગા થયાજી તેઓ પોતાના મુદાપન અને દેશી બાબતિયો ઉપર અમલાથી જે કાંઈ આફત મુજબીએ તે વિશે પોતાની બની મુસના અવગણે, અને જાતની જાવારી તથા માલ મીલકતના નાશ થયાથી બહુ લોકો બાચારી હાલતમાં આવી પડ્યા હશે એવું વિચારી અંગરેજ મિગા થયના રહેવાસીઓ તેઓના માર્દન મરિ પોતપોતાની તરફથી નાણું બરી એ મુમનાં માફી ખુશીથી બહેર કીધું.” એ પછી એક કુંડ કુંડ કરી તે સવાવાજાઓની મારફતે નાશ પામેલા એક મુસનાં મળા તથા તે બાબતની મોઢવાણુ કરવાને મુસલમાન, ૧ વાહુલી અને

૨ પારસી (શેડા અરશેદજી જમશેદજી જીજીભાઈ અને અહમનજી હોરમજી વાડીઆ) ગ્રહયાત્રી એક કીધી રેડી મળા અરખાસ્ત થાઈ હતી.

૧ બામ્બે ગેઝેટ, તા. ૨૨ મી જુલાઈ ૧૮૫૭.

આ કંડમાં ૩૨૦૦૦૦૦ થી વધારે રકમ ભરાઈ હતી, જેમાં અંગરેજના સુબાના લશ્કરી અમલદારો, દેશી રાજપૂતશીઓ, તથા જંડના લોકો તરફથી લારડ મેયરે એકલેલી રકમો હતી. પારસીઓએ એમાં ૩૧૭૩૧૦ નીચે મુજબ ભરી હતી:—

(૩૨૫૦૦) સર જમશેદજી જીજીભાઈ નામ, (૩૭૫૦) અરશેદજી જમશેદજી જીજીભાઈ, કાવશજી જાંગીરજી રેડીમની. (૩૫૦૦) અહમનજી હોરમજી વાડીઆ, શંસમજી નશરવાંજી પટેલ, પુરશેદજી નોશરવાંજી કામાજી, નવરોજજી માણિકજી અને નશરવાંજી જાંગીરજી વાડીઆ, મનચેરજી શંસમજી કામાજી. (૩૪૦૦) રસતમજી જમશેદજી જીજીભાઈ, શોરાબજી જમશેદજી જીજીભાઈ. (૩૩૦૦) એકશંસમજી જીજીભાઈ, ધનજીભાઈ નશરવાંજી કામાજી, દાદાભાઈ હોરમજી કામાની કુંપની. (૩૨૫૦) અહમનજી શંસમજી કામાજી. (૩૨૦૦) મનચેરજી જમશેદજી વાડીઆના હોરમજી, માણિકજી નશરવાંજી પીટી, ધનજીભાઈ શંસમજી પટેલ, જમશેદજી શોરાબજી નાએગાંમવાલા. (૩૧૫૦) રતનજી એલજી બાટલીવાલા, પેશતનજી શંસમજી કામાજી. (૩૧૨૫) અરશેદજી કાવશજી આચરનર, પેશતનજી શોરાબજી પુણવાલા. (૩૧૦૦) અહમનજી જીજીભાઈ, જમશેદજી કરદુનજી પારખ, અરશેદજી કરદુનજી પારખ, અરદેસર અરશેદજી દાદીશિક, નશરવાંજી અરશેદજી દાદીશિક, હોમજી અરશેદજી દાદીશિક, શાપુરજી ધનજીભાઈ બાટલીવાલા, જવાજી માણિકજી વાછા, અરજોરજી માણિકજી વાછા, દાદાભાઈ માણિકજી વાછા, દાદી માણિકજી લીમજી, કાવશજી માણિકજી લીમજી, લીમજી માણિકજી લીમજી, શોરાબજી પેશતનજી શંસમજી, જાંગીરજી નશરવાંજી જાણવાલાની કુંપની. (૩૭૫) હીરજીભાઈ જાંગીરજી રેડીમની, એલજી શંસમજી આલયલેસની કુંપની, ડોશાભાઈ શંસમજી કામાજી, માણિકજી અરશેદજી દાદીપરજોર અને જમશેદજી અરશેદજી બાટલીવાલા, પદમજી પેશતનજી પુણવાલા. (૩૫૦) ધનજીભાઈ અરશેદજી સરાક, પેશતનજી જાંગીરજી તારાચંદ, કરદુનજી હોરમજી લશકરી, નવરોજજી નાનાભાઈ શંસમજી, ડોશાભાઈ મેહરવાંજી વાડીઆની કુંપની, લીનશાહજી માણિકજી પીટી, નશરવાંજી માણિકજી પીટી, એલજી રસતમજી મુન્શીવાલા, જીજીભાઈ ધનજીભાઈ બાટલીવાલા, શંસમજી ધનજીભાઈ બાટલીવાલા, હોરમજી પેશતનજી બાટલીવાલા, અરશેદજી રસતમજી વાડીઆ, એલજી નશરવાંજી કોલામિવાલા, અહમનજી જમશેદજી તુરલાં, મોશાભાઈ હોરમજી થાણવાલા. (૩૩૦) કાવશજી નાનાભાઈ દાવર, નવરોજજી અરદેસર દાવર. (૩૨૫) જાંગીરજી શોરાબજી પાટક, અરશેદજી અને જાંગીરજી હોરમજી ચીનાઈ, મેહરવાંજી જમશેદજી ચીલીઆજી, માણિકજી અરશેદજી સરાક, જવાજી એલજી આચરનર, પેશતનજી મેહરવાંજી વાડીઆ, કાવશજી ધનજી

તા ૨૨ મી જુલાઈ.

રોજ ૧ માઈ ૧૫ (શે) ૧૨૨૧ વર્ષનારહી.

આએ વર્ષ મુઘલ મધે વરજાદ ઘણે થોડા પડવાથી તે આમે ખોટાતાનાની ખામશેષ સાહવા, તથા હિંદુ-સ્થાનમાં ને ખલવો ઉપોદે તે નાજુદ થાય એવી પ્રાર્થના કરવાને મુઘલની પારસી પંચાતાનાં અધિકારીઓએ છુટાં હેનડનીય તથા વર્તમાન પત્રોની મારફતે ખાખર આપવા મુજબ આજ દિને ખાખરનાં ૮ કલાકને અમલે જરથો-

ભાઈ પંજિવાલા, પાલણુ ધનલભાઈ પંજિવાલાના ઊકરા-ઓ, દીનશાહજી દાદાભાઈ ગોંધી, અરહેસર ખરશેદજી વાડીઆ, દોરાખજી ખરજેરજી કાપર, માણેકજી અને મેહરવાંનજીની કુપની, ચાંનજીભાઈ દાદાભાઈની કુપની, દોરાખજી શાપુરજીની કુપની (કંત્રાકરજી), દોરાખજી પેશતનજી ઘાસવાલા. (૩૮૨૫) ૩૨૫ ની અંદરની રકમ.

આ ખલવા બાબે અતરેના આગવાંન દેશો ગ્રહ-રથોએ તા ૨૦ મી જુન ૧૮૫૭ ને દીને નામદાર ગવર્નર લારડ એલચીનસ્ટન જોગ ૪૦૦ શહી સાથેના એક પત્ર લખી પુરતી દલગીરી ખતાવી અગર અતરેના રહેવા-સીઓની કાંઈ પણ નેકરીની સરકારને અગત પડે તે તે પુરતી સાથે સરકાર હજુર ધરવાની માંગણી કીધી હતી. એ પત્ર પર પારસીઓમાં શેઠા નવરોજજી જમશેદજી વાડી-આ, ખરશેદજી જમશેદજી જીભાઈ, ખજમનજી હોરખજી વાડીઆ, રૂસતખજી જમશેદજી જીભાઈ, અરહેસર ખરશેદજી દારીયેદ, લીખજી માણેકજી બનાજ વગેરે શહીઓ હતી. આ પત્રને લારડ એલચીનસ્ટનને પોતાની શહીથી તા ૨૫ મી જુન ૧૮૫૭ ને દીને જવાબ વાલી મુઘલના દેશીઓની વધારી બાબે પોતાની ખાતરજમા જણાવી દેશીઓનાં ઊપલા પત્રને માટે મોટાં ઊપકાર માનયો હતા.

એજ મુજબ હેરાબાદના રેસીડંટ કરનલ ડી. ડબ્લ્યુ. ડસન જોગ ત્યાંના પારસી રહેવાસીઓએ તા ૨૬ મી જુલાઈ ૧૮૫૭ ને દીને એક પત્ર લખી તે તરફ ઇંગ્રેજ છાપકા ઉકલ તેઓ જે સુખચેન તથા જુરાપણું ભાગવે છે તે બાબે પોતાનું અહેસાન જણાવ્યું હતું. આ પત્ર પર નીચલા પારસીઓની શહીઓ હતી:—

શેઠા બાપુજી વીકાજ, જીવજી પેશતનજી મેહરજી, એલજી ખરશેદજી ધનજી મેહતાના, ખરજેરજી વીકાજ, દીનશાહ મેહરવાંનજી બલનેવાલા, ખરશેદજી બાપુજી વીકાજ, મેહરવાંનજી પેશતનજી મેહરજી, મેહરવાંનજી ખરશેદજી નેતરવાલા, હીરજીભાઈ નરસંજી, રૂસતખજી ખરજેરજી, રૂસતખજી ખરશેદજી નેતરવાલા, મનચેરજી નાહાલાભજી.

વળી એ ખલવાના હીગાંનને લીધે હિંદુસ્થાન મધે છપાતાં વર્તમાન પત્રોમાં સરકાર વીરૂધ્ધે ઊઠેરણી કરનારી તથા કાંઈ મોટો અભરાટ ઊપખવનારી ચીનાઓ છપાય નહિ તે બાબે તેઓ ઊપર એક વર્ષ સુધી અપતો રાખવાને તા ૧૩ મી જુન ૧૮૫૭ ને દીનથી “ગેર્ગીઝ આક્ર” અમલમાં આણુશે હતા. તેની રહે મુઘલ મધે છપાતાં દેશી વર્તમાન પત્રોની તપાસ રાખવાના આદા ઊપર એ દીનથી તે તા ૧૦ મી અક્ટોબર ૧૮૫૭ સુધી

સ્તીઓના એક મોટી સંખ્યાઆ દરેએ કીનારે એકઠી મઠી આવાંઅરકુદશિરની અંદાબી કરી ત્યાંથી મરહુમ શેઠ હોરખજી બહમનજી વાડીઆવાનાં આતશબેહરાં-મમાં જમનાની કિઆમાં શામેલ થઈ હતી. જમનાની કિઆ ચાર દરજ્જોએ જુદાં જુદાં આકરગાંન મોટી કીધી હતી, જે પુરતી થવા બાદ ચાચની કરી સર્વે લોક વધાય થયું હતું.

“બોરમે રાઇમજ” ના માનેજર શેઠ ડોશાભાઈ રસાંમજ કરાખાને અતરેની સરકારે ઉડાયા હતા.

એ ખલવાને લીધે સરકારની પરવાંનગી વગર કાઢ-એવી ક્ષિયાર નહિ રાખતા બાબેના ધારાને ખરડે તા ૧ લી આગસ્ટ ૧૮૫૭ ને દીને હિંદુસ્થાનની લેલસલેરીવ કોનસીલમાં પસાર કરતી વેળાએ વાઇસ પ્રેસીડંટ હાનરેબલ ગી. ડોરીને કહી સંભલાવ્યું કે “સપળા યુરોપનાં, ઇસ્ટ ઇન્ડીઅનો, ઘણાએક કોમવણી પામેલા દેશી ગ્રહરથો, તથા સપળા પારસીઓને હથીઆર રાખવાની પુરતી અને કોઇથી પ્રકારના અટકાય વગરની જુદ મલે તે તે કાંઈથી રીતે ધારતી ભરેજુ” દેહવાય નહિ, પણ હાલના સત્રેમાં ધારો ખાંધતી વેળાએ એ પ્રમાણેના રકમ રાખવી દરસ્ત નથી. ગવર્નર જનરલને સલાહ કે તે આદે તે કામ અથવા શખસોને એ ધારાનાં બંધનમાંથી મોકલા રાખે.”

જે જે પારસીઓ ખલવાનાં મથકો ઊપર હતા તેઓએ આ વેળાએ ઘણું દુખ સોસાયું હતું, અને ગમે તે છતાં પણ સેવર સુધી ઇંગ્રેજોની પક્ષમાં રહેવા હતા. નીમ-અના પારસીઓની સપળી માલ નીલકત જુન મહીનામાં મનદુશરના ખલવાખોરોએ લૂંટી લેવાથી તેઓ સપળા લાચાર હાલતમાં આવ્યા ગયા, અને યુરોપનાંની સાથે ખંઆવની ગંગાપર નાશી બધ ત્યાં ઘણુંજ વખાણવાજોગ અને બાહુરી ભરેલી ચાલ ચલાવી હતી. દીલ્લી, કે જે ખલવાનું સર્વથી ભયકાર મથક હતું, ત્યાં ઇંગ્રેજ લશ્કરની સાથે શેઠા જાંગીરજી નશરવાનજી જશાંવાલાની શીરો-ખપાર ખાતેની ફકાનના માનેજર શેઠ શેરાખજી રતનજી પુષ્કળ અશખાય સાથેની એક મોટી ફુગાં બધ ગયા હતા. વળી એલગાંન ખાતે એક પારસી ગ્રહરથ શેઠ નવરોજજી મેહરવાંનજી મોદીએ જરૂરની વખતે સરકારને મદદ કરવા માટે ઇંગ્રેજોની વાલંદીયર પલટણમાં શામેલ થવાને ત્યાંનાં લશ્કરના મેજર જનરલ ઊપર લખ્યું હતું, જેના જવાબમાં કેપ્ટાંન એદરીને તા ૧૪ મી આગસ્ટ ૧૮૫૭ ને દીને લખી જણાવ્યું કે જરૂરની વખતે ત્યાંના સપળા પારસી-ઓની મદદ લેવામાં આવશે, અને પુરતી ખાતરજમે છે કે તેઓ પોતાથી ખતતી મદદ સરકારને આપશે.

મુઘલ મધે પણ એક સખ દાખલો ખેશાડવા માટે તા ૧૫ મી અક્ટોબર ૧૮૫૭ ને દીને મરીન બરાલી-અનના હવાલદાર શહમીદ હોરોન અને દરામી ગામદી પેદલના શીવાહી મંગલ ગદરીઆને બજાવાની ઊકરેણી કરવા માટે મેદાનમાં તોપને મોઢે ઊરાડી નાખવામાં આવ્યા હતા. આ બનાવ અતરે પેકસો બ-યો હતા, અને તે ઊપરથી બજાવાખોરોમાં ઘણી ધારતી ફલાઈ હતી.

૧ જાને જમશેદ, તા ૧૦ મી જુલાઈ ૧૮૫૦

તા ૦ ૨૮ મી જુલાઈ.

રોજ ૭ માહ ૧૨ (૩૦) ૧૨૨૬ યજ્ઞદત્તદી.

આજ દીને મરહુમ આઈ જીવણુઆઈતે શેઠ એલજી પાલણુજી આટલીવાત્તાનાં ધણીઆંની તથા શેઠ કુવરજી કાવજીજી આટલીવાત્તાની દીકરીનાં ઉમણાંમાં ૩૫૩૦) ધર્મઆતાઆમાં આપ્યા હતા.

તા ૦ ૨૯ મી જુલાઈ.

રોજ ૮ માહ ૧૨ (૩૦) ૧૨૨૬ યજ્ઞદત્તદી.

મરણ—પાલણુજી દોરાબજી મેહરજી—ઉમર વર્ષ ૬૧) શેઠ દોરાબજી મેહરજીના વિજી દીકરા. એવાણુ ઈ ૦ ૧૮૧૮ માં પેદાજ પેદાતા આપારને મોટું કલકતે તથા તે આદ ઈ ૦ ૧૮૨૬ માં ચીન ગયા હતા. એ આદ તા ૦ ૧ લી જુલાઈ ૧૮૩૩ ને દીનથી શા ૦ રણુ છાડાસ મનજી તથા શેઠા મેહરવાંનજી લીમજીઆઈ ખીલી મારીઆ અને કાવજીજી ધનજીઆઈ પાંડિવાત્તા સાથે ભાગમાં ચીન તથા કલકત્તા આંતેના મોટા આપાર અને આડનનું કામ ચાલુ કરીજું હતું. ઈ ૦ ૧૮૪૩ માં હિવતા ભાગવાઓથી છૂટા પડી એવાણુ મુંબઈ આપ્યા હતા. મુંબઈ મેરે આંદરકોટ અગીઆરીવાતા મોહતામાં એવાણુ જરબોજીઆંને મરઆવજી વાપડવા મોટું એક ધર્મશાતા બંધાવી તે તા ૦ ૫ મી જુન ૧૮૪૫ ને દીને આંતી મુકી હતી.

તા ૦ ૩૦ મી જુલાઈ.

બહસના ઉપુકી ફેલકર શેઠ તવરોજીજી મેહરજી મજી વારખંને આંદરેશના હાજર ઉપુકી ફેલકર અને માહજીટીડયા હતા.

૧ મુંબઈની પારસી પંચાતનાં જંડની સવંત ૧૬૧૩ તથા નાચાર ધરાંનીઆં અને ભગર સાથના મોંધેદોનાં જંડની યજ્ઞદત્તદી ૧૨૨૭ તથા કોટનાં ધરમનાં દવાખાં નાંનાં જંડની ૧૮૫૭ ના હીસાબની ચાપડીઆ.

૨ શેઠા શોરાબજી, બરજોરજી, મેહરજી, અને હોર મજીજી પાલણુજી દોલી મેહરજીના આવા. એવાણુના વડા ભાઈ શેઠ એલજી તથા ખીલ ભાઈ શેઠ પેશતનજી દોરાબજી મેહરજી (શીખાપરવાલા શેઠ પોંક્યાજી પેશતનજી મેહરજી તથા મરહુમ શેઠા બેહરાંમજી અને રતનજી પેશતનજી મેહરજીના આવા) વળુ અતરે ગણીતા ગ્રહર્યા હતા.

૩ આમિર્ જી ૩૦ મી જુલાઈ ૧૮૫૭.

તા ૦ ૩૧ મી જુલાઈ.

આજ દીને મરહુમ શેઠ પાલણુજી દોરાબજી મેહરજીનાં ઉમણાંમાં ૩૫૨૫) ની રકમ ધર્મ આતાઆમાં આપી હતી.

તા ૦ ૧ લી આગસ્ટ.

અતરેની મરકારી ગોદીના ચીફ-ઈન્જિનેર શેઠ અરદસર અરશેદજી વાડીઆએ આજ દીનથી પોતાનો બોહો છોડી પેનશન લીધું હતું.

તા ૦ ૬ લી આગસ્ટ.

આપણા દિંદી ઉમરાવ મર જમશેદજી જીજીઆઈ નાઈને "બારેનિટ" નો ખિતાબ આપવા માટે કોટર આંક ડામેરેક્ટરમેંતા ચેરમેન કરનજી આપકિમ, મર જમજી એનડરસન, પાર્સીમેંતા મેમબર શીશીઅમરજી જે. એ. સમીથ અને જમજી મોફેટ, તથા ખીલના કમીશનર મી ૦ એચ. બી. ક્રામરે તા ૦ ૨૯ મી જાનેવારી ૧૮૫૭ ને દીને માહરાંણીના વડા પ્રધાંન જારડ પામરમટન પાસે એક રીપુટેશન તરીકે જઈ મર જમશેદજીની જાહેર તથા ખાંનગી સંખાવેતા તથા તેમની ધારતીનું વર્ણન કરી તેમને માહરાંણી તરફથી બારેનિટનો ખિતાબ આપવાની અરજ કરી હતી. તે ઉપરથી નામદાર માહરાંણી ચિક-ટોરીયાએ ગયા મેએ માસમાં પોતાની ચાલગરેહને દીને (તા ૦ ૨૮ મી મેએ) મર જમશેદજીને યુનૈટેડ કોંગડમના "બારેનિટ" નો માનબરેલા તથા પેહડી દર પેહડી ઉતરેતા

૪ મુંબઈની પારસી પંચાતનાં જંડની સવંત ૧૬૧૩ તથા નાચાર ધરાંનીઆં, મુહલાં શીરોજી મદરેસા, નવસારી મદરેસા, અને ભગર સાથના મોંધેદોનાં જંડના યજ્ઞદત્તદી ૧૨૨૭ તથા કોટનાં ધર્મનાં દવાખાંનાં ૧૮૫૭ ના હીસાબની ચાપડીઆ.

૫ શેઠ અરદસરે બોહો છોડવાથી તેમના માટે અતરેની "ઈન્ડીઅન નેવી" ના કપાનડર-ઈન-ચીફ સર હેનરી લીકની શહી સાથનો નીચલો સરકારી કેડાવ બાહેર પડ્યો હોતો:—

Bombay Castle, 4th July 1857.
No. 131 of 1857.

The Right Hon'ble the Governor in Council having been pleased to allow Mr. Ardaseer Cursetjee, Chief Engineer and Inspector of Machinery, one month's privilege leave from this date to which he is entitled, and on the expiration of that leave to permit him to retire from the Service on such pension as may hereafter be fixed by the Honorable Court, the Commander-in-Chief cannot part with so valuable a public servant without an expression of the high estimation in which he holds the services of the Chief Engineer and Inspector of Machinery whom he has ever found ready by his influence and example to aid in the various reforms of the Dockyard Factory.

જિતાય અનાયત ક્રીડા હોતી. ૧ એ જિતાયની પાદશાહી સુનદ આજ દીને વેસ્ટ મીનીસુટરમાંથી બહાર પડી હતી, જેમાં જણાવ્યું હતું કે નામદાર માહરાણીજીએ પોતાની રાજ્યપુત્રી અને અકલ હુશીયારીથી પોતાના વિશ્વાસ અને આરા સુબાહિના નાહટી સર જમશેદજી જીજીબાહનિ આરિનેટના દરજ્જે, ઓદો, અને જિતાય આપ્યોછે, અને એ જિતાયનું માન તથા મોટાઈ સર જમશેદજીને તથા તેમનાથી જન્મ પામેલા વડા મરદ વારસેને નામદાર માહરાણીજી તથા તેમના વારસ વફાલિ અને તેમની પછીના રાજકર્તાઓએ મદા વંશપરંપરા આપ્યુંછે. હવેથી સર જમશેદજી તથા તેમની પછી એ જિતાય ધરાવનાર તેમના મરદ વારસેએ એ જિતાય મુઘળા દમતાવેજો, ઓઅરો, લખાણો, વગેરેમાં પોતાનાં નામ આંધે વાપડવો, તથા શેશન અને ખીજ દરેક મેજાવડાઓમાં ટ્રેટ ખીટનના વાદકાંઈટ અને ખેરનાના નાધરા છોકરાઓની પછી અને નાહટોની ઉપર મેક લેવી. વળી સર જમશેદજી તથા તેમના હવે પછીના એ જિતાય ધરાવનાર મરદ વારસોની ધણીઓએ પોતાના આવદની હૈયાતીમાં તથા હૈયાતી બાદ એવા મુઘળા મેજાવડાઓમાં ટ્રેટ ખીટનના વાદકાંઈટ અને ખેરનાની મેટીઓ તથા તેમના નાધરા છોકરાઓની ધણીઓની પછી અને ખીજ મુઘળી અપનાઓની ઉપર પોતાની મેક લેવી; તેમજ સર જમશેદજી અને તેમની પછી એ જિતાય ધરાવનાર તેમના મરદ વારસોની મેટીઓએ એવા મેજાવડાઓમાં ગમેતેથી જતના નાહટોની મેટીઓ તથા ખીજ મુઘળી અપનાઓની ઉપર પોતાની મેક લેવી; તથા તેજ મુજબ સર જમશેદજી અને તેમની પછી એ જિતાય ધરાવનાર તેમના મરદ વારસોના ખીજ મેટાઓ તથા તેઓની ધણીઓએ પોતાના આવદની હૈયાતીમાં તથા હૈયાતી પછીની નાહટોના ખીજ છોકરાઓ અને તેઓની ધણીઓની ઉપર પોતાની મેક લેવી. વળી મુઘળા સરકારી દમતાવેજો, ઓઅરો, તથા લખાણોમાં સર જમશેદજી તથા તેમની પછી એ જિતાય ધરાવનાર તેમના મરદ વારસોનાં નામની પાકત હમશાં “આરિનેટ” અને તેમનાં નામની આગત “મર” બાત હમરેવા, તથા

૨ સર જમશેદજીને આ જિતાય મળ્યો તેની ખુશાલીમાં તા. ૧૪ મી જુન ૧૮૫૭ ને દીને લંડનના લારડ ગ્રેવરે તેમના (સર જમશેદજીના) ને તરફના દોકતોને એક જણાવત આપી હતી, જેમાં ઇસ્ટ ઇન્ડીઆ કંપનીના ઝરખેન, ડેપુટી ઝરખેન, એક વ્યાર ઇંગલાંડના ગવરનર, સર આનંદ શરપસ, સર વીજેયી કાટન, આડમીરલ લર્ડીંગન, સર જેમસ માધીસન, કરનલ સાઈકસ, સર ફેડરીક આરથર, સર વ્લડ અપકન, વગેરે ઘણાક ઊંચી પદવીના અમલદારો શામેલ થયા હતા.

તેઓની ધણીઓએ “લેડી, મેડમ, અથવા ડમ” (જેમ હોય તેમ) કરી કેહવાં અથવા લખવાં. વળી સર જમશેદજી તથા તેમના એ જિતાય ધરાવનાર મરદ વારસેએ પોતાના “ક્રોટ ઓફ આરમ” ની કાંઈ નિશાંન રાખવી, અને તે નિશાંનમાં હિમત તથા બાહુરી અને ખાલિસ દીલની હીધાંણી તરીકે રૂપેરી રંગની બોપર રાતા રંગના હાથ પડાવવા. એ ઉપરાંત સર જમશેદજી તથા તેમના એ જિતાય ધરાવનાર વારસેને ખીતિવ લશ્કરમાં વાવડાની આગલ આવી ઊભા રહેવા તથા જરૂર વખતે તેનું રક્ષણ કરવાને હક્ક. એ પછી આરિનેટને મરણ વખતે માન આપવાની વીગત લખેલો, જે ખીમતી મજહબને લગતો. વળી એવા બદોબસત કીધો કે સર જમશેદજી તથા તેમના એ જિતાય ધરાવનાર વારસેને યુનૅડ ક્રોગડમ આફ ટ્રેટ ખીટન એન્ડ આયેર-લંડના હવે પછી થતારા મુઘળા આરિનેટોની ઉપર જગા મલે; તેમજ હવે પછી એ આરિનેટના જિતાયનો દરજ્જો એમો કાઢવા માટે ખેરતની પછી અને આરિનેટની ઉપર કાંઈપી નવી જતને જિતાય ખીતિવ સરકાર ઉત્પન કરશે નહિ. એ દરજ્જો સર જમશેદજી તથા તેમના હવે પછી એ જિતાય ધરાવનાર મરદ વારસે અને તેમની ધણીઓએ તથા મેટા મેટીઓએ સુખેથી વગર હરકતે હમશ રુપી ભોગવવા; અને આગર હવે પછી કદાચ તેમના હકને લગતા કાંઈપી શક અથવા મુલાક ઉત્પન થાય કે જે આ “લેટરસ પેટન્ટ” માં દર્શાવ્યો નહિ હોયતો તેના ફેમલો જે પ્રમાણે ખીજ જિતાયના મુલાકમાં થાયછે તે પ્રમાણે થાય. આ લેટરસ પેટન્ટ સર જમશેદજી તથા તેમના વારસે ખીતિવ સરકારની માંમ હાકમ દરબારમાં જરૂરની વખતે કામ પડે ૨૨૬૫ ફ્રે, તથા તે ઉપર ખીતિવ રાજની માહર કાંઈ પણ દંડ અથવા લવાજમ આપવા વગર કરાવી શકે. ૨

૨ આ સુનદ અથવા “લેટરસ પેટન્ટ” ની નકલ તા. ૨ જી સપ્ટેમ્બર ૧૮૫૮ નાં મુબઈનાં સરકારી ગેઝેટમાં નામદાર ગવરનર ઇન કૉનસીલ તરફથી એક બહરનામાં સાથે પ્રગટ થાઈ હતી, જે આ બાં હિંદુસ્તાનમાં આજસુધી એ બધા એક જ દેશી (સર જમશેદજી) ને મલેની હોવાથી તે નીચે સદાયરી પ્રગટ કર્યો છે:—

GENERAL DEPARTMENT.
Bombay Castle, 1st September 1858.

The Right Honorable the Governor in Council feel sincere pleasure in publishing, for general information, the following Copy of the Patent which Her Most Gracious Majesty has been pleased to grant, conferring the dignity of a Baronet of the United Kingdom upon Sir Jamsetjee Jejeebhoy, Knight, of Bombay.

By order of the
Right Hon'ble the Governor in Council,
H. L. ANDERSON,
Secretary to Government.

Victoria, by the Grace of God of the United Kingdom of Great Britain and Ireland, Queen, Defender of the

તા ૧ ડી આગસ્ટ.

ચાલ ૧૫ માહ ૧૨ (૬૦) ૧૨૨૬, ૫૪૬૪૨૬.

મરણ—મારી શેરામજી વાઘાગાંત્રી—૩૨૨ વર્ષ

(૧૦) મારી વાઘાગાંત્રી બીમજીભાઈના નામના ડીકરા.

Faith: To all to whom these presents shall come. Greeting.

Whereas our late Royal progenitor, King James the First, ordained, erected, constituted, and created a certain state, degree, and dignity, name, and title, of a Baronet with His then Kingdom of England, to endure for ever; and that the said state, title, dignity, and degree of a Baronet should be, and be reputed to be, a middle state, title, dignity, and degree of hereditary dignity between the degree of a Baron and the degree of a Knight. Now, know ye, that We, of our especial grace, certain knowledge, and mere motion, have erected, appointed, and created our trusty and well-beloved Sir Jamsetjee Jejeebhoy, of Bombay, Knight, (a Man eminent for family inheritance, estate, and integrity of manners,) to and into the dignity, state, and degree of a Baronet, and him, the said Sir Jamsetjee Jejeebhoy, for Us, our Heirs and Successors, We do erect, appoint, constitute, and create a Baronet by these Presents, to hold to him, and the Heirs male of his body lawfully begotten, and to be begotten, for ever. We will also, and by this Presents of Our especial grace, certain knowledge, and mere motion, for Us, our Heirs and Successors, do grant unto the said Sir Jamsetjee Jejeebhoy, and to his Heirs males aforesaid, that he, the said Sir Jamsetjee Jejeebhoy, and his said Heirs male may have enjoy, hold, and take place and precedence by virtue of the dignity of a Baronet aforesaid, and by force of these Presents, as well in all Commissions, Writs, Letters Patent, Writing, Appellations, Nominations, and Directions, as in all Sessions, Meetings, Assemblies, and Places whatsoever, next, and immediately after, the younger Sons of Viscounts and Barons of this Our United Kingdom of Great Britain and Ireland, and before all Knights, as well of the Bath as Knights Bachelors, and also before all Knights Banneret now created or hereafter to be created (except those Knights Banneret which shall happen to be created under the Royal Banners of Us, our Heirs or Successors, displayed in our Royal Army in open War, and the Queen herself being personally present; and also those Knights Banneret which shall happen to be created under the Royal Banners of Us, our Heirs or Successors, displayed in our Royal Army by the first born Son of Us, our Heirs or Successors for the time being, being Prince of Wales, there personally present in open War, and not otherwise, for the term of their lives only, and no longer respectively; and also except all Knights of the Noble Order of the Garter, all of the Privy Council of Us our Heirs and Successors, the Chancellor and Under Treasurer of Our Exchequer, the Chancellor of the Duchy of Lancaster, the Chief Justice of the Queen's Bench, the Master of the Rolls in Chancery, the Chief Justice of the Common Pleas, the Chief Baron of the Exchequer, the Vice-Chancellors, and all and singular Judges and Justices of either Bench, and the Barons of the Exchequer of the degree of the Conf for the time being, who all and singular, by reason of their honorable order and labour, sustained in affairs concerning the State, and the administration of Justice, shall have, take, and hold place and precedence in all places and upon all accounts before all Baronets now created or hereafter to be created, any

એવલ પ્રથમમાં થિ અરથેજી ફરામજી વાઘીઆ અપે
“અરથેજી શેરામજી” ને નામે શીખ્યાંડરનો ધધી

custom, usage, ordinance, or any other matter to the contrary in any wise notwithstanding). And that the Wives of the said Sir Jamsetjee Jejeebhoy, and of his Heirs male aforesaid, successively and respectively, by virtue of the said dignity of their said husbands, shall have, hold, enjoy, and take place and precedence, as well during the lives of such their husbands as after the deaths of the same husbands, for and during the natural lives of such Wives, next and immediately after the Wives of the Younger Sons of Viscounts and Barons and the Daughters of Viscounts and Barons, and before the Wives of all persons before whom the husbands of such wives by force of these Presents ought to have place and precedence. And in regard that the said degree of a Baronet is a degree of hereditary dignity, the first-born Son or Heir male apparent and all the rest of the sons and their wives; and the daughters of the said Sir Jamsetjee Jejeebhoy and of his said heirs male respectively, shall have and take place and precedence before the first-born sons and other sons and their wives and the daughters of all Knights of whatsoever degree or order respectively, and also before the first-born sons and other sons and their wives and the daughters of all persons respectively before whom the fathers of such first-born sons and other sons and daughters by force of these Presents ought to have place and precedence, so that such first-born sons or heirs male apparent and their wives, as well during the lives as after the deaths of their said husbands, for and during their natural lives; and such daughters (those daughters following immediately and next after the wives of the first-born sons of such Baronets) shall have and take place and precedence before the first-born sons and the wives of the first-born sons of every Knight of what degree or order soever; and that the younger sons of the said Sir Jamsetjee Jejeebhoy and of his said heirs male and their wives successively and respectively, as well during the lives as after the deaths of their said husbands for and during their natural lives, shall, in like manner, have and take place and precedence next and immediately after the first-born sons and the wives of first-born sons, and before the younger sons and the wives of the younger sons whatsoever of Knights aforesaid. We will also, and do by these Presents for Us, our Heirs and Successors, grant that the said Sir Jamsetjee Jejeebhoy and his heirs male aforesaid shall be named, appealed, called, plead, and be impleaded by the name of Baronet, and that the style and addition of Baronet shall be put at the end of the name of the said Sir Jamsetjee Jejeebhoy and of his said Heirs male in all our Letters Patent, Commissions, and Writs, and all other Charters, Deeds, and Letters, by virtue of these Presents, as the true, lawful, and necessary addition of dignity. We will also, and by these Presents, for Us, our Heirs and Successors, do ordain that before the name of the said Sir Jamsetjee Jejeebhoy and of his Heirs male aforesaid successively, in English speech and in all English writings shall be used and set this addition (to wit) Sir;—and that in like manner the Wives of the said Sir Jamsetjee Jejeebhoy and of his said Heirs male shall use, have, and enjoy this appellation, to wit, Lady, Madam, and Dame respectively, according to the manner of speaking. And, moreover, of Our more abundant grace and of Our certain knowledge and mere motion, We have granted, and by these presents for Us, our Heirs and Successors do grant unto the said Sir Jamsetjee Jejeebhoy, and to

କ୍ଷତା ହେବା ଯେ ପକ୍ଷୀ ଆମେରିକୀ କ୍ଷମାଧିକାରୀ, ତାହାଙ୍କ,
ତଥା ଗଣକାଧିକାରୀ ଆମାମା ମୁଖ୍ୟୀ ଜାତୀୟା କଂଗ୍ରେସ୍

his Heirs male aforesaid, that they and their descendants shall and may bear either in a Canton in their Coat of Arms, or in an Escutcheon, at their pleasure, the Arms of Ulster, to wit a Hand Gules or a Bloody Hand in a Field Argent; and that the said Sir Jamsetjee Jejeebhoy, and his Heirs male aforesaid, successively and respectively, shall and may have place in the Armies of Us, our Heirs and Successors, in the Troop nigh to the Banner of Us, our Heirs and Successors, in defence of the same, which is the middle station between a Baron and a Knight. And further, We do hereby grant that the said Sir Jamsetjee Jejeebhoy, and his Heirs male aforesaid, shall have two Assistants of the body to support the Pall, one principal Mourner, and four Assistants to the same principal Mourner in their Funerals, to have, hold, use, and enjoy the same state, degree, dignity, style, title, place, and precedence with all and singular the privileges and other the promises before granted to the said Sir Jamsetjee Jejeebhoy and his said Heirs male of his body lawfully begotten, for ever. Willing and by this Presents for Us, our Heirs and Successors granting, that he, the said Sir Jamsetjee Jejeebhoy and his said Heirs male, and every of them successively, shall and may bear, and have the said name, state, degree, style, dignity, title, place, and precedence with all and singular the privileges and other the promises. And that the said Sir Jamsetjee Jejeebhoy and his said Heirs male, and every of them, shall successively be held Barons in all things, and shall be treated and reputed as Barons. And further; of Our more especial grace, certain knowledge, and mere motion, We have granted, and do by these Presents for Us, our Heirs and Successors, grant to the said Sir Jamsetjee Jejeebhoy and his said Heirs male, that they and their said Heirs male respectively shall for ever hereafter have, hold, and enjoy their place and precedence among all Barons of England, Scotland, Great Britain, Ireland, and the United Kingdom of Great Britain and Ireland, heretofore created and hereafter to be created, according to the priority and seniority of his creation of a Baronet aforesaid, and not otherwise nor in other manner. And moreover, of Our more abundant grace and of Our certain knowledge and mere motion, We have granted, and do by these Presents for Us, our Heirs and Successors, grant unto the said Sir Jamsetjee Jejeebhoy and his said Heirs male, that neither We, nor Our Heirs or Successors, will hereafter erect, ordain, constitute, or create within this Our United Kingdom of Great Britain and Ireland, any other degree, order, name, title, style, dignity, or state, nor give or grant place, precedences, or pre-eminence to any person under or below the degree, dignity, or state of a Baron of Parliament of this Our United Kingdom of Great Britain and Ireland, who shall be, or may be, or accounted, used, or reputed to be, superior or equal to the degree, dignity, or place of a Baronet aforesaid; nor shall any person under the degree of a Baron, (except before excepted,) by reason or colour of any constitution, order, dignity, degree, office, service, place, business, custom, use, or other thing whatsoever, now or hereafter have, hold, or enjoy, place, precedence, or pre-eminence, before a Baronet aforesaid, but that as well the said Sir Jamsetjee Jejeebhoy and his said Heirs male, as the wives, sons, daughters, and the wives of the sons of the said Sir Jamsetjee Jejeebhoy and of his said Heirs male respectively, from henceforth for ever, shall freely and quietly have, hold, and enjoy

ସେବା ହେବା; ତେଜସ୍ବୀ ଯୋତାନା ଦିକ୍ଷା ଶେଃ, ଇସମଜୁଲୀ ଆସି
ମହାଧୀର କୋଷ୍ଟାୟା ଉତ୍ତୁକ୍ତି ଆଧାର ସ୍ବାବତା ହେବା.

their said dignity, place, precedence, and privilege before all persons, (except before excepted) who shall hereafter be created of such degree, state, dignity, order, name, style, or title, or to whom the title, place, precedence, or pre-eminence as aforesaid, shall be given or granted, or who shall claim to have, hold, or enjoy any place or precedence by reason or colour of any constitution, order, dignity, degree, office, service, place, business, custom, use, or any other thing whatsoever, and before their wives and children respectively, according to the true intent of these Presents, without the hindrance of Us, our Heirs or Successors, or any other persons whatsoever, saving nevertheless and always reserving to Us, our Heirs and Successors, full and absolute power and authority to continue and restore to any person or persons from time to time such place and precedence as at any time hereafter shall be due to them, which by any accident or occasion whatsoever shall hereafter be changed, anything in this Presents, or any other cause or respect whatsoever to the contrary thereof notwithstanding. We will, moreover, and do by these Presents for Us, our Heirs and Successors, grant and appoint, that if any doubts or questions as to any place, precedence, privilege, or other thing touching or concerning the said Sir Jamsetjee Jejeebhoy and his said Heirs male, and their wives, the first born sons and their wives, the younger sons, daughters, and wives of the younger sons, or any of them, shall hereafter arise, which neither by this Our Letters Patent nor by other Letters Patent heretofore made in this behalf are determined, such doubts or questions shall be determined, and adjudged by and according to other such rules, customs, and laws (as to place, precedence, or other things concerning them) as other degrees of hereditary dignity are ordered, governed, and adjudged. Lastly, We will, and do by these Presents for Us, our Heirs and Successors, grant to the said Sir Jamsetjee Jejeebhoy and his said Heirs male, that these Our Letters Patent, or the Enrolment thereof, shall be in and by all things good, firm, valid, sufficient, and effectual in the Law, as well against Us, our Heirs and Successors, as against all others whomsoever according to the true intent of the same, as well in all our Courts as elsewhere wheresoever. We will also, and by these Presents grant to the said Sir Jamsetjee Jejeebhoy, that he may and shall have these Our Letters Patent duly made and sealed under Our Great Seal of Our United Kingdom of Great Britain and Ireland, without fine or fee, great or small, to be for the same in any manner rendered, done, or paid to Us, in Our Exchequer or elsewhere to Our use. In Witness whereof, We have caused these Our Letters to be made Patent. Witness Ourselves at Westminster, the Sixth day of August, in the Twenty-first year of Our Reign.

By Warrant under the Queen's Sign Manual.
C. ROMILLY.

The within Patent has been duly recorded in the College of Arms, London, pursuant to the tenor of a Royal Warrant bearing dated the 3rd day of December 1783, (for correcting and preventing abuses in the Order of Baronets,) and the Record examined therewith this Fifteenth day of August 1857.

ROBERT LAURIE NORRIS,
Registrar.
(True Copy)
H. L. ANDERSON,
Secretary to Government.

મુંબઈની આગલી પારસી પંચાતના એવણ એક અકા-
બર હતા. આપાતીનાં દાખમાંવાલા કુંગરની હિંદની
આસી જગા ઉપર એવણે આદરાંતની એક દરેમદર બંધા-
વવાનું શરૂ કરીું હતું, પણ તેટલામાં એવણ મરણ
પામવાથી એવણના દીકરાઓએ તે પુરું કરાવી તેમાં
તા ૦ ૮ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૫૮ ને દીને આદરાંત બ-
ંધાયા હતા.

તા ૦ ૮ મી આગસ્ટ.

આજ દીને મરહુમ મોદી શેરાબજી વાછાગાંધી ૨ નાં
હિંમણમાં તેમના દીકરાઓ શેડા રમતમજી, માણેકજી,
અને પરશેદજી શેરાબજી વાછાગાંધીએ ૩૮૭૫) ધર્મ-
આતઓમાં આપ્યા હતા. ૨

તા ૦ ૧૦ મી આગસ્ટ.

શેડા અરદેસર ફરાંમજી મુસ અને નાનાભાઈ
રમતમજી રોળીનાએ મંચેજીની યુજરાતીમાં એક મોટી
ડીક્ષનરી બનાવી તે દસ ભાગમાં પુરી કરવાનું માથે લીકું
હતું, તે ડીક્ષનરીના પેહલો ભાગ આજ દીને બાહર
પડ્યો હતો. ૩ એ પુરતક શેડા શેરાબજી જમશેદજી જીજી-
ભાઈને અર્પણ કરવામાં આવ્યું હતું.

તા ૦ ૨૨ મી આગસ્ટ.

રોજ ૨ માહ ૧૨ (શિ) ૧૨૨૬ યજ્ઞદજ્ઞરી.

આજ દીને મરહુમ બાઈ ખમ્બાબાઈ તે શેડા હોરમ-
જી ફરાંમજી સંતોકનાં વીધવાનાં હિંમણમાં તેમના

૧ એવણના એક ભાઈ મોદી મનજીભાઈ વાછાગાંધી
સુરત મધિ વસી રૂનો આપાર તથા આડતનું કામ ચલાવતા
હતા, અને મરણ પછી ત્યાંની પાડ્યા હતા.

૨ મુંબઈની પારસી પંચાતનાં જંડની સવંત ૧૯૧૭
તથા નાચાર ઇરાંનીઓ, મુલ્લા શીરોજ મદરેસા, નવસારી
મદરેસા, ભર સાથના માંચેદોનાં જંડની યજ્ઞદજ્ઞરી ૧૨૨૭
તથા ઇરાંન દેશના બરતોડતીઓની હાલત સુધારનારી
મંડલી અને કોટનાં ધર્મનાં દવાખાનાના ૧૮૫૭ નાં હીસા-
બની ગાપડીઓ.

૩ "A Dictionary, English and Gujarathi, compiled by,
Nannhai Rustamji Rastamji, M. A. and S. Society's
Girls' School, Corrected and enlarged by, Ardeshir Framji,
Assistant Master Elphinstone Institution Bombay:
Printed by T. Graham, 1857"

એ ડીક્ષનરીના અતીઆર સુધીનાં ૭ ભાગો
Papilio શબ્દ સુધી બાહર પડ્યા.

દીકરાઓ શેડા અરદેસર અને પેશનજી હોરમજી
સંતોકે ૩૬૮૫) ધર્મઆતઓમાં આપ્યા હતા. ૪

તા ૦ ૩ જી મુખેમબર.

રોજ ૧૪ માહ ૧૨ (શિ) ૧૨૨૬ યજ્ઞદજ્ઞરી.

મરણ—ફરાંમજી રતનજી મુસ ૫—કિર વર્ષ ૭૭)
શેડા રતનજી હોશંગજી મુસના નાધજા દીકરા. એવણ
પેહલેપેહલા ૬૦ મ ૦ ૧૮૦૬ માં ચીન ગયા હતા, અને
તે પછી શાં જીઅમંદ બાવમંદ, તથા શેડા મનચેરજી
ફરડુનજી વજીફદાર અને માણેકજી જમશેદજી મુલ્લા સાથે
ભાગમાં "મનચેરજી ફરડુનજીની કુંવની" ને નામે ચીન,
કનકતા, મધરાજ, તથા મજાહી કોરતા બહુતિના આપાર
ચલાવતા હતા, અને તે મોટે બે ચાર ચીનની મફર કીધી
હતી. ૬૦ મ ૦ ૧૮૪૦ માં એવણે ભાગયાઓથી છુટા
પડી પોતાનો એવાહોર આપાર ચલાવ્યો હતો.

તા ૦ ૬ થી મુખેમબર.

રોજ ૧૨ માહ ૧ (ક) ૧૨૨૭ યજ્ઞદજ્ઞરી.

મરણ—શાવકશાહ રમતમજી મુલ્લા શીરોજના—
કિર વર્ષ ૬૦) શેડા પેશનજી રમતમજી મુલ્લા શીરોજના
ભાઈ. એવણ પોતાને હીસામે ચીન ખાતેના આપાર
તથા આડતનું કામ કરતા હતા, અને તે મોટે ત્યાંની
ધણીક મફર કીધી હતી.

૪ મુંબઈની પારસી પંચાતનાં જંડની સવંત ૧૯૧૭
તથા નાચાર ઇરાંનીઓનાં, મુલ્લા શીરોજ મદરેસા અને
નગર સાથનાં જંડની યજ્ઞદજ્ઞરી ૧૨૨૭ તથા કોટનાં ધર્મનાં
દવાખાનાં અને નવસારી મદરેસાના ૧૮૫૭ નાં હીસાબની
ગાપડીઓ.

૫ શેડા અરદેસર ફરાંમજી મુસના બાવા.

એવણના છ ભાઈઓ હતા, તેમાં વડા શેડા હોરમ-
જી તે ચીનવાલા શેડા મેહરવાંનજી હોરમજી મુસના બાવા;
બીજા શેડા જવણજી કરી હતા; ત્રિજા શેડા નશરવાંનજી તે
ચીનવાલા બહુતિના શેડા શાપુરજી નશરવાંનજી મુસના બાવા;
ચોથા શેડા જીજીભાઈ અતરે દુખાશજી કામ કરતા હતા;
પાંચમા શેડા મનચેરજી તે અતરેવાલા બહુતિના શેડા પરશે-
દજી મનચેરજી મુસના બાવા; અને છઠા શેડા પેશનજી તે
અતરેવાલા શેડા ભીખાજી પેશનજી મુસના બાવા હતા.
એવોના બાવા શેડા રતનજી હોશંગજી મુસ પ્રથમમાં ગદેવી
ગામમાં પોતાના બે ભાઈઓ શેડા ઘનજીભાઈ અને નાના-
ભાઈ હોશંગજી ગજધરની સાથે લાકડાંની માવણીનું કામ
કરતા હતા, તે પછી ૬૦ સ ૦ ૧૭૭૧ માં મુંબઈ આવી
ડચ તથા ફ્રેંચ વાહણોના કપાનોનું કામકામ કરવા લાગા.
"તે લોકો પોતાની જુવાનમાં એવણને "મોસીએ" કરી
બોલાવતા હતા, અને તે બીરથી રતે રતે અસલી ગિમાર
બંધાઈને 'મુસ' ની ઓલખ આપકારા થઈ હતી."
એમના બાવા શેડા હોશંગજી નશરવાંનજી ગજધર ગદેવીના
બહુતિના રેકવાસી હતા.

તાં ૮ મી સપ્ટેમ્બર.

સર જમશેદજી જીજીભાઈ ખાદેરજીની સંખાવતથી ગઈ તાં ૨ જી માર્ચ ૧૮૫૭ ને દીને અજમાએશ તરીકે ઈંગ્લાંડની "સર જમશેદજી જીજીભાઈ રકુલ ઓફ આરટ એન્ડ ઈન્ડસ્ટ્રી" ની હુનરશાળા આજ દીને મીં ૦ કોવી નામના ઇંગ્લાંડથી આવેલા શુપરીનેડેડ હરતક ખરાખર કામેદાસર સ્થાપવામાં આવી હતી.

૨ આ હુનરશાળા બાંધે સર જમશેદજી જીજીભાઈએ પેહલવેલેલો તાં ૬ મી એપ્રિલ ૧૮૫૭ ને દીને અતરેના નામદાર ગવરનર હારડ શકલંડ જોગ એક પત્ર લખી એવી અરજ કીધી હતી કે મુખ્ય મધિ હુનર તથા કારી-ગીરી શિખાડવાની એક નિશાલ સ્થાપવી કે જેમાં રંગ-વાનુ, ચીતારવાનુ, આકાર પાડવાનુ, અને કાતરવા તથા નકશી કરવાનુ કામ; તેમજ દીક્ષી, ખંખાત, અને બીજાં દેશાવરો ખાતે હાલમાં હીરા કાપવાની જે નવી રીત હાવલ કરવામાં આવીછે તે; તથા સુતર, રેશમ, અને મખમલની વણાવતનાં કામો શિખાડવામાં આવે. અગર આવી એક હુનરશાળા સ્થાપવામાં આવે તો તેના ખર્ચને સાડાં હું ૩૧૦૦૦૦૦) એક લાખની રકમ સરકારમાં આપવાને ખુશીદુઃ, અને તેનાં બાળનો સંઘજો અથવા જરૂર પડે તેટલો ભાગ જેઓ એ ખાતામાં કાંઈમી હુનર શિખવા આવે તેમને તેઓ શિખી રહે ત્યાંસુધી આસરો આપવાનાં કામમાં ખર્ચવો. જે વેળાએ એ ખાતું પોતાનીજ કમાઈમાંથી પોતાનો સંઘજો ખર્ચ પુરો પાડવાને શકતિવાંન થાય ત્યારે ઊપલી રકમનાં બાળમાંથી જેઓ સરકારી-ગીરીના નમુના બનાવે તેઓને ઇનામો આપવામાં, અથવા બીજી હરેક રીતે આએ દેશનાં હુનર તથા કારીગીરીમાં સુધારો થઈ શકે તેવાં કામમાં વાપડુ. આ પત્રના બવાબમાં સરકાર તરફથી શેફેરી મીં ૦ લંચસડને તાં ૨૮ મી એપ્રિલ ૧૮૫૭ ને દીને સર જમશેદજીને લખી જણાવ્યું કે ઊપલી તમારી માગણી કમુલ રાખવાને અથવા ના પાડવાને મુખ્યમંત્રી સરકારને અખત્યાર નથી, માટે નામદાર ગવરનર ઇન ફોનસીલ ચોટી ખુશીથી પોતા તરફની ભલાં-મણ સાથે તમારા પત્રની નકલ આવતા ચેલમાં ઇંગ્લાંડ કોરટ ઓફ ડાઈરેક્ટરસ પર તેમના વિચારને માટે ચોકલી આપશે. એ પછી ઇંગ્લાંડથી કોરટ ઓફ ડાઈરેક્ટરસે પોતાના તાં ૨૭ મી આપરેલ ૧૮૫૪ ના ડીસપાચમાં સર જમશેદજીની ઊપલી સુચના પસંદ કરી મુખ્ય મધિ હુનર શાળા સ્થાપવા બાંધેની મંજુરીઆત આપી હતી, પણ તે સ્થાપ્યા આગમજ તેમાં જ જ તથા કેમ શિખાડુ તે પગે-રેની ગોઠવણ કરવાને એક કમીટી ઠેડવવાની અને તે કમીટીના રીપોરટ પરથી અતરેની સરકારની નજરમાં વાળબી દીસે તેવી ગોઠવણ કરવાની સુચના કીધી હતી. એ સુચના મુજબ અતરેની સરકારે ઇં ૦ સં ૧૮૫૪ ના આગસ્ટ માસમાં એ હુનરશાળા બાંધેની ગોઠવણ કરવાને નીચલા ચક્રેથીનાં એક કમીટી ઠેડવી હતી :—

સરનશીન—ચીર જસડીસ સર વીલ્યમ યારડની.

નાયબે સરનશીન—યુનિ જસજ સર ચારલસ બ્રક્સન, સર જમશેદજી જીજીભાઈ નાઈટ.

તાં ૬ મી સપ્ટેમ્બર.

શાજ ૨૦ માહ ૧૨ (શિં) ૧૨૨૬ યજ્ઞજરદી.

હિંદુસ્થાનના ઉપલા ભાગો ખાતે હોલો બંધવો સમાધાનીથી બંધી બધ તે માટે જાદાતાલાની ખંદગી

શેફેરી—શેઠ વીનાયક વાઘદેવ.

અધિકારીઓ—મીશીઅરસ સી. જે. અરસકીન, મેજર કારડ, રેવરંડ આનડરસન, ડાક્ટર કારડર, ડાક્ટર બ્યુરટ, પ્રોફેસર હારકનેસ, એચ. કાનીયર, ખરશેદજી જમશેદજી જીજીભાઈ, જગનાથ શંકરશેઠ.

એ કમીટીએ તાં ૭ મી એપ્રિલ ૧૮૫૫ ને દીને અતરેની સરકાર ઊપર પોતાનો રીપોરટ ચોકલ્યો, અને તેમાં સર જમશેદજીની આ હુનરશાળા બાંધેની યોજના પસંદ કરી ભલાંમણ કીધી હતી કે એ હુનરશાળામાં શિખવા આવનારાઓને જોગજન તરીકે સર જમશેદજીના જણાવ્યા મુજબ પ્રથમમાં કાંઈ મુસારો આપતો કરવો; અને તે માટે ૩૨ કાલરશીપ સ્થાપવી, જેમાંની ૩૧૦) ના દરખાયાની ૧૨ કાલરશીપ હુનર શીખનારાઓને અને ૩૪) ના દરખાયાની ૨૦ કાલરશીપ ઊદ્યોગ શિખનારાઓને આપવી, તથા એ ખાતું સર્વે વણુના વિદ્યાર્થીઓને માટે જાદુ સુકુ. વળી એ ખાતાંનાં એક હુશીયાર સુપરીનેડેડ જે બધી બતના હુનરમાં માહીતગાર તથા જેણે યુરોપમાં એ બાબદોનો અનુભવ ચેલવેલો હોય તેને ઠેડવવો, તથા તેના હાથ હેડલ એ આસીરડો રાખવા. હાલ પુરત તો એ હુનરશાળાને માટે જુદી ઇમારત બાંધવાનો ખર્ચ કરવાને બની શકે નહિ, માટે દર માસે ૩૨૦૦) સુધીને ભાડે એક મોટું મકાન લેવું. એ ઊપરાંત એ રીપોરટમાં શિખવવાની કેટલીક બાબદો તથા રીતે વિધેની ભલામણ કીધી હતી.

એ રીપોરટ અતરેની સરકારે તાં ૧ લી જુન ૧૮૫૫ ને દીને બાહલ રાખી ઇંગ્લાંડ કોરટ ઓફ ડાઈરેક્ટરસ ઊપર ચોકલ્યો હતો, અને કોરટ ઓફ ડાઈરેક્ટરસે તાં ૨૩ મી જુલાઈ ૧૮૫૬ ને દીને અતરેની સરકાર જોગા પોતાના ડીસપાચમાં એ રીપોરટમાં કરેલી ભલાંમણ મુજબની હુનરશાળા સ્થાપવા તથા તેના ખર્ચ માટે દર માસે ૩૨૦૦) સરકારી તીજારીમાંથી આપવાને મંજુરીઆત આપી હતી. એ પછી અતરેની સરકારના હોકમથી ઊપલી કમીટીએ હુનરશાળા પુરત વેળા ઊંધાડવાને લગતી ગોઠવણો તથા તેના ખર્ચના અડસતાનો રીપોરટ કરી તાં ૮ મી બનેવારી ૧૮૫૭ ને દીને સરકાર પર ચોકલ્યો, તથા તે ખાતાં પર ઊપરીપણ ચલાવવાને ચેશરસ ઇ. આઈ. હાપરડ, બન હારકનેસ, જગનાથ શંકરશેઠ, રસતમજી જમશેદજી જીજીભાઈ, ડાક્ટર બ્યુરટ, રેવરંડ એનડરસન, અને વીનાયક વાઘદેવની કમીટી ઠેડવવાની સુચના કીધી હતી. એ રીપોરટની નકલ સરકારના શેફેરી મીં ૦ હારટે તાં ૨૩ મી બનેવારી ૧૮૫૭ ને દીને સર જમશેદજી પર ચોકલી હતી. એ બાદ એ હુનરશાળા અજમાવશ તરીકે તાં ૨ જી માર્ચ ૧૮૫૭ ને દીનેથી એલશીનરન ઇન્ટેરીટીશન વાલાં મકાનમાં "સર જમશેદજી જીજીભાઈ રકુલ આર આરટ એન્ડ ઇન્ડસ્ટ્રી" નાં

કરવાન આજ દીન સુરત મધે મરહુમ શેઠ દાદાભાઈ નયરવાનજી મોદીનાં આત્મચરિત્રમાં ત્યાંની જરથાસ્તી અંગુભને એક જાહેર જમણ કીધું હતું. જમણની કિમ્મત યશ કીધા આગમજ શેઠ કુવરજી કાવજી શ્યાંવાલાએ

નામથી ઊઘાડવામાં આવી હતી, અને તે માટે સરકારના શેફ્ટરી નીં. હાર્ટે તા. ૧૯ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૫૭ નાં ગવર્નમેંટ ઓર્ડરમાં જાહેર ખર્ચ છપાવી લોકોને ખબર કીધી હતી. એ પછી સર જમશેદજીએ તા. ૩ જાન્યુઆરી ૧૮૫૭ ને દીને સરકારી તીજોરીમાં રૂ. ૧૦૦૦૦૦) એક લાખની રકમ ભરી તેના સમતરજર તરફથી આવેલી રીસીટ સરકારમાં બીડી, અને સરકાર તરફથી શેફ્ટરી નીં. હાર્ટે તા. ૮ મી મેએ ૧૮૫૭ ને દીને તે વિષે સર જમશેદજીને ઊપકાર માની એ હુનરશાલાના ઊપોગ તથા વધારા બાબે તેઓએ વારંવાર પોતા તરફથી જેવી સુચના હોય તે સરકારને કરવી એવી ખાત્રી આપવાની હતી. એ બાદ તા. ૮ મી સપ્ટેમ્બર ૧૮૫૭ ને દીનથી એ હુનરશાલા નીં. કોવી નામના ઇંગ્લેંડથી આવેલા ક્વેરીન્ટેડેડ ઉત્તમ બરાબર કામિયાસર ચાલુ કરી હતી. એ પછી ઇ. સં. ૧૮૫૯ ના ફેબ્રુઆરી માસમાં તે એન. સી. સરજન ઇન્સ્ટીટ્યુશનમાંથી કાઢી એન. સી. સરજન કાલેજ વાલી ઇમારતમાં લઈ જવામાં આવી હતી, અને તે બાદ સર જમશેદજીના શાહેબજીએ એ હુનરશાલાને માટે પોતાનું બાઉન્ડેડ એસાલીયાગની સાંભેળું સર જમશેદજી વાલુ જુલુ પર ફેલીક મુદત સુધી વગર ભાડે આપવાને આપ્યું હતું. એ પછી ઇ. સં. ૧૮૬૬ માં એ ખાતાને માટે સરકાર લાએક ઇમારત બંધાવે ત્યાં સુધી તે મેદાન મધે કામચલાઉ છાપરાએ બાંધી તેમાં લઈ જવામાં આવી હતી, જેના ખર્ચના માટે ભાગ શેઠ રસતમજ જમશેદજી જીભાઈએ આપ્યો હતો. એજ મુજબ શેઠ રસતમજએ ઇ. સં. ૧૮૬૩ માં એ હુનરશાલામાં બાતુને લગતા હુનરો તેમજ ધરસજીગાર અને કાંતરકામ શિખાડવાને સરકારને રૂ. ૫૦૦૦) ની રકમ આપી હતી, અને જે મધેથી ખર્ચ કરી સરકારે ઇંગ્લેંડથી મીશીનરસ ગ્રીસીયસ, કીપનીંગ, વગેરે ઊસતાદો ને તેકાવી ફેલીક મુદત સુધી એ હુનરોને લગતા વર્ગો ચાલુ રાખ્યા હતા. વળી શેઠ શોરાબજી જમશેદજી જીભાઈએ ઇ. સં. ૧૮૬૨ માં એ ખાતાના ક્વેરીન્ટેડેડ નીં. ટેરીને મુરોપની જુદી જુદી હુનરશાલાઓ જોવા માટે પોતાને ખર્ચે તે તરફ મોકલ્યા હતા, તથા એજ શાલમાં પોતાના બાપનાં નામથી દર માસે રૂ. ૧૫) ની એક "શબીતરસ રજાલરશીય" આપવાને રૂ. ૩૦૦૦) સરકારમાં આપ્યા હતા. શેઠ જમશેદજી રસતમજ પારખે સુરત મધે પોતાના બાપનાં નામથી રથાપેલી હુનરશાલા પજી ઇ. સં. ૧૮૬૮ થી ૧૮૭૭ સુધી એજ હુનરશાલામાં લાવવામાં આવી હતી, અને તેમાં શિખનારા જ સુરતી વિદ્યાર્થીઓને દર માસે રૂ. ૧૬) ની રજાલરશીય શેઠ જમશેદજી રસતમજ પારખનાં નામથી આપવામાં આવી હતી. એ ઊપરાંત સર કાવજી જાંગીરજી રેડીમની, નાઈર, સી. એસ. આઈ. એ પજી ઇ. સં. ૧૮૭૫ માં એ હુનરશાલામાં

એ અવસરને લગતા ફેલીક ઝાત્રાસો વાંચી સંજાવ્યો. જે પછી જમણ સર યશ, તે પુરં થયા બાદ શેઠા હુરમજી શોરાબજી કોટવામ અને રસતમજ હુરમજી કોપરે (ફિટિયાફર) ઇંગ્લેંડ સરકારનાં રાજ્યની ખુબી વિષે બાપાણુ કરી સંજાવ્યાં, અને તે બાદ ચાશની કરી સર્વે લોક વધાય થયું.

તા. ૬ મી સપ્ટેમ્બર.

રોજ ૨૦ માહ ૧૨ (ચિં) ૧૨૨૬ યજ્ઞજરદી.

કીકર મધે આગલા વખતમાં મરહુમ શેઠ હુરમજી બહમનજી વાડીઆએ પોતાના આડતીઆએને

દર વર્ષે હાનરેબલ બી. એચ. એલીસના નામનું એક ઇનામ આપવાને રૂ. ૧૦૦૦) સરકારમાં આપ્યા હતા.

એ હુનરશાલાને વહીવટ ૧૫ વર્ષ સુધી ઊપલી કમીટીએ સંજાવ્યો હતો, અને તેના નામથી સરનશીન તરીકે સર જમશેદજી અને તેમની પછી બીજા સર જમશેદજી બારોનેડ, તથા અધિકારીઓ તરીકે સરકારી અમલદારોની સાથે શેઠા રસતમજ જમશેદજી જીભાઈ, શોરાબજી જમશેદજી જીભાઈ, રસતમજ નયરવાનજી પટેલ, અને જમશેદજી રસતમજ પારખ તથા શેફ્ટરી તરીકે શેઠ વીનાયક વાલુદેવ સેવર સુધી હતા. એ પછી કમીટી ઉત્તરકને વહીવટ સરકારે બંધ કરી ઇ. સં. ૧૮૭૭ થી તે ડાયરેક્ટર ઓફ પબ્લીક ઇન્સ્ટ્રક્શનના સ્વાધીનમાં આપોઈ, તથા એ ખાતાને માટે મેદાન મધે કાંદડ મારફીટની સાંભે એક મોટી ઇમારત બંધાવી તેમાં ઇ. સં. ૧૮૭૮ થી એ હુનરશાલા લઈ જવામાં આવીઈ. એ ઇમારત ઊપર નીચે પ્રમાણેની તખ્તી મારવામાં આવીઈ:—

THE SIR JAMSETJEE JEJEEBHoy School of Art was erected from designs by

G. T. MOLECEY F. R. I. B. A.

and sanctioned by the Government of Bombay on the 23rd October 1874.

The work was commenced on the 14th December 1874.

H) EXCELLENCY THE HONOURABLE SIR PHILIP WODEHOUSE G. C. S. I., K. C. B.

Governor and President in Council, and was completed on the 23rd February 1878.

His Excellency the Honourable Sir RICHARD TEMPLE BART. G. C. S. I.

Governor and President in Council,

The work was carried out under the immediate orders of Colonel J. A. Fuller, R. E.

Khan Bahadur Muncherjee Cowasjee Murraban.

ASST. : Inst. : C. E.

being Assistant Engineer in charge.

Estimate as sanctioned Rs. 2,09,513
Actual cost " 1,91,490

SIR JAMSETJEE JEJEEBHoy, the First Baronet endowed this School with Rs. 1,00,000

Major General Sir Michael Kennedy K. O. S. I., R. E.

Secretary to Government, Public Work Department.

૧ અને જમશેદ, તા. ૧૪ મી સપ્ટેમ્બર ૧૮૫૭.

રેહવા સારું એક નાધલું મકાન બંધાવ્યું હતું તે ઈં ૦ સં ૧૮૨૩ માં તેમનો એ તરફનો વ્યાપાર બંધ થવાથી જરૂરથી મુસાફરીના ઉતારા તથા વપરાસને માટે ધર્મ ખાતે આવ્યું હતું. એ મકાન ઘણું ખીસમાર હાલતમાં આવી ગયાથી આખે વર્ષમાં ત્યાંના જરૂરથીઓએ શેઠ ધનજીભાઈ માણેકજી મુગાશેઠની આગેવાની હેઠળ એક ફંડ ઉભું કરી તેને નવેસરથી દરસ્ત કરાવ્યું હતું.^૨

એ મકાનમાં આજ દીને ક્લીકટ તથા મનબાર કોસ્તાના કેટલાક જરૂરથીઓ બળવાના હીગાંને લીધે ઈંગ્રેજ રાજની ક્તેહમંદી સાહવા માટે બંદગી કરવાને એકલા મળ્યા હતા. બંદગીનું કામ પડે યવા બાદ શેઠ ધનજીભાઈ માણેકજી મુગાશેઠનાએ ઈંગ્રેજ રાજ તરફ એરખાણી બતાવનાર એક ભાષાણ કરી સંબંધાવ્યું હતું.^૨

તાં ૧૦ મી સપ્ટેમ્બર.

અતરૈની ઈંડીઅન નેવીના કમાનડર-ઈન-ચીફ કામોઝાર સર હેનરી લીક પોતાને વતન જતાર હોવાથી આજ દીને અતરૈના દેશી આગેવાન ગ્રહસ્થાએ તેને શેઠ જગનાથ શંકરશેઠનાં મકાનમાં બોલાવી એક માન વત્ર આવ્યું હતું. આ વેળાએ પારસીઓમાં શેઠા બહમનજી હોરમજી વાડીઆ, અરશેદજી જમશેદજી જીજીભાઈ, અરશેદજી રસતમજી વાડીઆ, અરદેસર અરશેદજી વાડીઆ, રસતમજી અને શેરામજી જમશેદજી જીજીભાઈ, જંગીરજી નવરોજજી વાડીઆ, હીરજીભાઈ મેહરવાંનજી વાડીઆ, માણેકજી નશરવાંનજી પીટીટ, ફરાંમજી નશરવાંનજી પેટલ, માણેકજી અરશેદજી સરાફ, મેહરાંમજી જીજીભાઈ, દાદાભાઈ રસતમજી પેટલ, લીમજી માણેકજી

૨ એ મકાન ગિર ઈં ૦ સં ૧૮૨૩ માં કેટલાક ક્લીકટના કિંદુઓએ દાવો બોલાવી કાય કરવા ચાહ્યું હતું, પણ તે વખતે એ તરફ વ્યાપાર કરવા ગયલા શેઠ રસતમજી શેરામજી વાજાગાંધીએ કેટલીક ચેકનત બધ કારટ લડી એ ગિર પારસીઓનો હક સાબિત કીધો હતો, જેથી તે હાલ સુધી ચાલુદ રહ્યું છે. એ મકાનના દરવાજા ગિર નીચે મુજબ લોકડાંની તખ્તી કાતરેલી છે:—

“શેઠ હોરમજી બમનજી વાડીઆની ધરમશાહ
Hormuji Bamanji Wadia's Dharanasa.”

ક્લીકટ તરફ આગલા વખતમાં ઈસ્ટ ઈંડીઆ કંપનીનો લોકડાંનો મોટો વ્યાપાર હોવાથી એ શેઠરમાં સરકાર તરફથી લોકડાં ખરીદવા પર એજંટ, સરાફ, માપનાર, વગેરે પારસીઓ આવે હતા. જેઓમાં એકવાર મુખ્ય શેઠા બહમનજી રસતમજી ચેકતા અને આંજળભાઈ દોરાબજી સરખ હતા.

૨ રસત ગોરનાર, તાં ૨૭ મી સપ્ટેમ્બર ૧૮૫૭.

બનાજી, અને કરડુનજી હોરમજી બચકરી એ કામમાં શામેલ થયા હતા.^૩

તાં ૧૧ મી સપ્ટેમ્બર.

રોજ ૨૭ માહ ૧૨ (શેં) ૧૨૨૧ યજ્ઞદજ્ઞરી.

આજ દીને મરહુમ બાઈ જાહજી તે શેઠ અરશેદજી અરજોરજી દાદીબરજોરનાં ધણીઆંની તથા મરહુમ શેઠ દાદાભાઈ મેહરવાંનજી મુગાનાં દીકરીનાં હંડમણમાં તેમની પોતાની પૂંજીમાંથી, તથા આવંદ, અને દીકરા શેઠ માણેકજી અરશેદજી દાદીબરજોર તથા ભાઈ મરહુમ શેઠ જીજીભાઈ દાદાભાઈનાં ફંડ મંચેથી મૂલી રૂ૧૪૦૦) ની રકમ ધર્મખાતાંઓમાં આપવામાં આવી હતી.^૪

તાં ૧૭ મી સપ્ટેમ્બર.

આજ દીને અતરૈથી ઈંગલાંડ ખાતે રવાના થાયલી મેલ સ્ટીમર “બિઅમે” માં સવાર થાઈ એલજીનરટન ઈન-સ્ટીટીટિવાલા શેઠ બહમનજી પેશતનજી માસતર જાંડનની માંશીઅરસ કામા કુંપનીમાં એક આસીસ્ટન્ટ તરફિ ગયા હતા.^૫ શેઠ બહમનજીએ એલજીનરટન ઈનસ્ટીટીટિટ માયેનો પોતાના મુંબંધ ૧૩) વર્ષે છોડવાથી અતરૈનાં સંઘણાં વર્તમાન વત્રોએ એકઆવાજે તેમની સ્તુતી કીધી હતી.

તાં ૨૫ મી સપ્ટેમ્બર.

આખે વર્ષની અપરાધીઓની છાંડણુ કરનારી ત્રિજી વારની શેશન આજ દીને શુપરીમ કોરટમાં ચીફ-જસ્ટીસ સર વીલ્યમ વારડલીની હજુરમાં ભરાઈ હતી. નીચલા પારસીઓ યાંડ જ્યુરીમાં બેઠા હતા:^૬—

શેઠા ડાયાભાઈ ફરાંમજી કામાજી, પેશતનજી નવ-રોજજી પોંહઆ, રસતમજી રતનજી વાડીઆ, હોમજી અરશેદજી દાદીશેઠ.

તાં ૨૭ મી સપ્ટેમ્બર.

મુંબંધની પારસી પંચાતનાં ફંડના તાં ૧૦ મી નવેમ્બર ૧૮૫૫ થીતે તાં ૨૮ મી ઓક્ટોબર ૧૮૫૬

૩ જમે જમશેદ, તાં ૧૫ મી સપ્ટેમ્બર ૧૮૫૭.

કામોઝાર સર હેનરી લીક તાં ૧૭ મી સપ્ટેમ્બર ૧૮૫૭ ને દીને ઈંગલાંડ સીધારયો હતો. એ ગ્રહસ્થ આપણા પારસીઓ સાથે ધણી પલોટાઈ ગયલો હતો.

૪ જમે જમશેદ, તાં ૧૮ મી સપ્ટેમ્બર ૧૮૫૭.

૫ જમે જમશેદ, તાં ૧૭ મી સપ્ટેમ્બર ૧૮૫૭.

૬ બિઅમે રાઈમસ, તાં ૨૬ મી સપ્ટેમ્બર ૧૮૫૭.

સુવીના હિસાબની ચોપડી જમી જમશેદ જાણાખાનાંચોથી તરડીઓએ છપાવી પરગટ કીધી હતી. તેમાંથી જોવામાં આવેછે કે ઈંદ્રજા હિસાબની બાકીના રૂ.૭૬૫૧૨૧૧૮૮૮ ઉપરાંત આએ આખાં વર્ષમાં પંચાતનાં રૂ.૩ ખાતે રૂ.૨૪૬૨૭૧૮૮ ની આવક થઈ હતી. અને ખર્ચ રૂ.૧૪૬૮૧૧૧૧ થયો હતો, જે બાદ કરતાં વર્ષની આખરીએ તરડીઓના હસ્તકમાં પંચાતનાં હિસાબને લગતા રૂ.૬૭૫૮૮૧૧૬ તથા જુદાં જુદાં પડાવેલાં ખાતાંઓનાં રૂ.૧૪૫૦૨૦૧૧૫૧૧ મતી કુલે રૂ.૨૩૪૭૭૬૧૧૧ બાકી હતા.

તા. ૨૮ મી સપ્ટેમ્બર.

આજ દીને સુરતની પાસેનાં દક્ષિણે ગામમાં મુંબઈવાસી બાઈ મેદરખાઈતે શેઠ કાવશજી ધનજીભાઈ પાંડિવાલાનાં ઘણીઆનીએ એક કુવો બંધાવી ધર્મ ખાતે બાંસો મુક્યાં હતાં.

તા. ૮ થી ઓક્ટોબર.

રોજ ૧૦ માહ ૧ (શિ. ૧૨૨૭ યજ્ઞજ્ઞરદી.

હિંદુસ્થાનના ઉપતા દેશમાં ચાલેલા બજવાની અંચ રથી જે મોટી આફતો યુગ્મરૂંછે, તથા હંથેજી પ્રજાને મોટું નુકસાન ખમવું પડ્યુંછે તે બાબદમાં હિંદુસ્થાનના નામદાર ગવર્નર જનરલ લાર્ડ કાન્હીજે તા. ૭ મી સપ્ટેમ્બર ૧૮૫૭ ને દીને કાઢેલાં જાહેરનામાં મુજબ આએ માંમલો તત્તન બેશી જાએ અને હિંદુસ્થાનની ધરથી ઉપર પાછી સુધેહ ચાલુ રહે તે માટે બાદતાલાની બંદગી

૧ પંચાતનાં દરતરમાં આગલાં વર્ષોનાં ૧૪ ખાતાં ઉપરાંત આએ વર્ષમાં એક નવું ખાતું આ. ૦ શેઠ પેશતનજી શેરાયજી પુણવાલાએ તા. ૧૨ મી મેએ ૧૮૫૬ ને દીને રૂ.૧૫૦૦૦ ની સરકારી પ કકાની નોટ આપી પડાવ્યું હતું; અને તે બાબે એવી સરત કોધી હતી કે તે રકમનાં બાજ મધેથી પુણાં મધે વર્ષના ૬ ઘાઠબાર કરવા તથા ૨ નશાશાલારોનો પગાર આપવા માટે હર શાલ રૂ.૧૦૦ તેમની હયાતી સુધી તેવજી ઉપર અને તે બાદ તેમના વારેસો ઉપર ચાલવા, અને બાકી રૂ.૫૦ પંચાતનાં જનરલ રૂ.૩ ખાતે લેવા; તથા નોટ મુદલ સદા અનાખત રાખવી.

૨ આ કુવાપર નીચલો તખ્તી મારેલીછે :

“શ્રી સદાર હોરમજદની મદદથી શખી દીલની બાઈ
“જેહેરખાઈ તે શેઠ કાવશજી ધનજીભાઈ પાંડિવાલાની ધરી-
“આંજીએ દક્ષિણે ગામમાં પોતાના ખર્ચથી કુવો એક
“બાંધેઆછે. પોતાનાં બજરોગ શવાબનાં વધારાને શાહ
“બાંધેઆછે ને પુજાનાં પાંજી વાપરનારઆ મોટી હુવા
“જ્યેદાંન લગીની શવાબ હાંસલ થશે. એ કુવો બાંધીને
“પારથી પંચાતને હવાલે કીધેછે. શવત ૧૨૧૭ આશો
“સહ ૧ માર શેમિ રોજ ૪ માહ ૧ રશખી શને ૧૨૨૭
“એજદેજરદી તા. ૨૮ શવત ખર્ચ શને ૧૮૫૭ થયેલી.”

કરવાને મુંબઈની પારસી પંચાતના અધિકારીઓએ છૂટાં હેનડખીલ તથા વર્તમાન પત્રોની મારફતે ખબર આપી આજ દીને સવારનાં ૬ કલાકને અમલે મરહૂમ શેઠ હોરમજી બહમનજી વાડીઆવાલાં આતશબિહરમાં મધે એક જાહેર જશનમાં શામિલ થવાને એવે જરથોસ્તીઓને એજતમાય કીધી હતી, તે મુજબ તે જગ્યાએ જરથોસ્તીઓની એક મોટી સંખ્યા આ હાજર થાઈ હતી. જશનની કિઆ માર દરુદરોએ જુદાં જુદાં આફરંગાંન માટી કીધી હતી, જે પુરી થવા બાદ ચાશની કરી એવે લોક વદાય થયું હતું.

તા. ૮ મી ઓક્ટોબર.

આજ દીને અતરની “મારમે બાંચ આંફ ધી રામેલ એશીઆટીક શોઆટી” ની માસીક સભામાં શેઠ ધનજીભાઈ કરાંમજી પટેલે “ઈરાની જુબાનનાં અમુલપણાં અને તેઓની સત્તા” વિષે એક નીબંધ વાંચી સંભળાવ્યો હતો.

તા. ૧૦ મી ઓક્ટોબર.

હંથેજી લશ્કરે ગઈ તા. ૨૦ મી સપ્ટેમ્બર દીલ્લી ફતેહ કીધું તેના સમાચાર સુરત ખાતે જઈ પુગાથી તે બાબેની શોકરજુલરીમાં ત્યાંના જરથોસ્તીઓએ આજ દીને સવારનાં રતમપરા મધે સં જમશેદજી જીજીભાઈ બારેનેટની દરેમહરમાં એક જાહેર જશન કીધું હતું. જશનની કિઆ પુરી થવા બાદ શેઠ રતમજી હોરમજી કોપરે (રોટોઆફરે) ઉઠી હંથેજી ગાજનાં મુખ વિષે એક બાણાલુ કરી સંભળાવ્યું, જે બાદ ચાશની કરી એવે લોક વદાય થયું હતું.

એજ દીને રાતનાં મર જમશેદજીવાલા એલાહી-બાગમાં આ બનાવની ખુશાલીમાં પારસીઓની તરફથી સુરતના એવે હંથેજી તથા જાળીતા દેશી અહસ્થેને એક નાચ આપવામાં આવ્યો હતો, જે વેળાએ મીશીઅરસ હનિવગરીદી, કારખમ, ગ્રાંટ, રેવનસકરાફર, રાજરસ, સાલમન, વેસ્ટ, બરક્લી, નીવીઅન, બેટસ, મેજર હનિવસ, વગેરે ઘણાક મોબાદાર અહથે શામિલ થવા હતા. આ કામની આગેવાંની શે. કુવરજી કાવશજી સખાવાલા, બરજોરજી બી.બાજી શહીઆર, હોરમજી દોરાબજી

૧ જાને જમશેદ, તા. ૫ મી ઓક્ટોબર ૧૮૫૭.

૪ બોરમે ગેઝેટ, તા. ૨૮ મી ઓક્ટોબર ૧૮૫૭.

એજ નીચલો પીજી બાજ શેઠ ધનજીભાઈ તા. ૧૦ મી ડીસેમ્બર ૧૮૫૭ ને દીને મહેલી એજ મંડીની સભામાં વાંચી સંભળાવ્યો હતો, અને ઈ. સં. ૧૮૬૭ માં તેજ એક જુદું પુસ્તક છપાવી કવો કીધું હતું.

કોટવાલ, નશરવાનજી પેશતનજી વખીલ, એલજી રમત-
મજી, માણેજી પેશતનજી સફરઅમીન અને અમરપરી-
આરજી ફરમજી રખાડીએ કીધી હતી. ૧

તા ૧૮ મી અગ્રોબર.

રોજ ૨૪ માહ ૧ (શિ) ૧૨૨૭ યજ્ઞજગદી.

હિંદુસ્થાનમાં હોસા બજાયા રૂ થાએ અને પાછી
સજાહમંજી બગી થાએ તથા બજવાઓના ઘટતી મજાએ
પોહએ અને માણેજી ગાજ હમેશ હિંદુસ્થાનમાં કાએમ ગડે
તે બામે બોદાતાનાની બચ્ચી કરવાને આજ દીન શીયા-
પો મરિ વમનારા તમામ જગથાની વ્યાપારીઓ તથા
ગુમારાઓએ ત્યાની ગેઠ મેહગમજી હાગમજી કામા
જીની વાડીમા ભિગા મલી એક જશન કીધું હતું. આ
વેળાએ તે તરફ દેશનિકાન કાદેજા પાગમી મરીવાનો પણ
હાજર થયા હતા.

તા ૨૭ મી અગ્રોબર.

રોજ ૩ માહ ૨ (શિ) ૧૨૨૭ યજ્ઞજગદી.

આજ દીન ભરચ મરિ શેઠ શેરાબજી ધનજીભાઈ
બખાતાએ આદરાનની એક ફેમિહર બધાવી પગાવી
હતી. એ વેળાએ જશનની ક્રિયા પૂરી થયા પછે એ મહાન
શેઠ શેરાબજીએ ભરચની પચાતને બખશીદા કરી તેની
મગમત વીગેરેના અગચ ત્યાની અજુમતનાં ફંડમાંથી
કરવાને જણાવ્યું હતું.

તા ૧ મી નવેમ્બર.

મુબારકી મુકારી ગોદીના વડા માસુમ ખીનડર
શેઠ મશહજી રમતમજી વાડીઆએ જશનની બધી પોતાના
ઓહો છાડવાથી તે જગોગ નામદાર મુકારી શેઠ જંગી-
રજી નવરોજજી વાડીઆને કામચલાઉ મુકારી કીધા હતા. ૪

૧ બમે જમશેદ, તા ૧૬ મી અગ્રોબર ૧૮૫૭

૨ રાજત ગોશતાર, તા ૮ મી નવેમ્બર ૧૮૫૭.

૩ આ આદરાન અસખમાં ભરચ મરિ આ ૦ જવા
શરૂ પ્રદનજી નામના મોમેદના રહેવાના ઘરના એક બોરગ
મરિ અધારી તજ જગામા કહીમશી વજી પુરાજી હતું, તેથી
શેઠ શેરાબજીએ તે ઘરની પાસે પોતાના પૈસાથી આએ નવ
મકાન બધાવી તેમા જુના આદરાનને તખતશીન કીધા હતા.

૪ બાએ મગરમે ૮ ગેઠેર, ૨૬ મી અગ્રોબર ૧૮૫૭
શેઠ જગીરજીએ આ વેળાએ કામચલાઉ માસર
ખીનડર કેડવી મકીઅન નેવીના નવા દરેખ કમાનર મન
ચીફ કામોડાર જી. જી. વેનસની, સી બી એ પારસીઓને
બદલે એ ઓહોમ ગેજીને આપવાને હગલાંડ લખ્યું હતું.
પણ “કોરર આંશ કાએરેક્ટરસે” પોતાના તા ૧૧ મી
આગસ્ટ ૧૮૫૮ ના અતરેની સરકાર જોગા રીસપાચમા
તેમ કરવાને સાફ ના વાડી શેઠ જગીરજીની નેમલુદ આહલ
રાખી હતી. એ બાએના બીપલા ડીસપાચનો અસલ પ્રકરો
નીએ ઠાંકીએ છેવે:—

તા ૧ મી નવેમ્બર.

શેઠ ડાશાભાઈ ફરમજી કગાએ હિંદુસ્થાનમાં
બ્રીતિષ રાજ, તથા હાલમા હોસા બજવાથી નીપજતા

“And With respect to the suggestion of Commodore
Wellies that the post of Master Builder should be filled
by a competent person to be sent from Europe we are
not disposed except upon substantial grounds thus to
supercede the Master Builders who have been from
their childhood trained in the Public Service in the
Dockyard at Bombay and who as a class have been for
years remarkable for their skill as shipwrights, espe-
cially when we find it reported to Government by the
Commodore's letter dated 21st September 1857, Para
4th, that the present First Assistant Mr Jehangir
Nowrojee bears a very high character and is quite equal
to undertake the duties of Master Builder

“And We observe that subject to our decision you
have appointed Mr Jehangir Nowrojee to officiate as
Master Builder of the Dockyard in Rs 600 a month.
This arrangement has our approval, but under the
circumstances it is our desire that the appointment of
Mr Jehangir Nowrojee should be considered as proba-
tionary for a year at the expiration of which time you
will report to us whether the arrangement has worked
satisfactorily. It should also be borne in mind that
Mr Jehangir Nowrojee with his relative Mr Heer-
bhoy Merwanjee, the second assistant Builder came to
England some years ago for the purpose of receiving
instruction in naval architecture and studied that
science in the Royal Dockyard at Chatham under
Mr Incham, master shipwright there who gave very
satisfactory certificates as to the competence of both
these Parties Gentlemen on their return to Bombay

બીપલા ડીસપાચ આવા પછી એક વર્ષે કામોડાર
વેલેસનીનો વિચાર પણ શરી ગયો હતો, અને તેણે તા ૧૮
મી નોવેમ્બર ૧૮૫૮ ને દીને સરકાર બાય એક રીપોર્ટ લખી
શેઠ જગીરજીને જ માસર ખીનડરના ઓહો બાય કાએમ
રાખવાની ભલામણ કીધી હતી અને જે સરકારે બાહલ
રાખી હતી એ બાએ કામોડાર વેલેસની લખે છે. —

“I have great pleasure in stating that during this
period Mr Jehangir Nowrojee has fully sustained the
high character he has always borne, and that I am
perfectly satisfied with the manner in which he has
conducted the duties of his Department

“It certainly did appear to me desirable that the
Indian Navy should have the benefit of the experience
of the most skilful and experienced in building
and fitting ships in England which only a person asso-
ciated with them could maintain. And more
over the satisfaction to be expected at the cost of
a person who has been trained under the supervision
of the Master Builder and up in the navy of
who is on the spot and whose mind and the
important considerations might be taken of the return
ment of the Master Builder to India can be seen
from the fact

“It is not how a state of affairs experienced
of any amount in the management of the Dockyard
during which time my first lady has been been
doubtless that the Indian Navy is a very heavy
expenditure that is far from capable of judging that
a change of the nature cannot be substituted * * *
Under these circumstances I would submit for the
favourable consideration of your Lordship in Council
that the officiating Master Builder (Mr Jehangir Now-
rojee) be confirmed in his appointment

ગેરફાયદા વગેરે આપેલા ઉપર યુજરાતી અને મરાઠી ભાષામાં એકકું આપાનનું છપાવી પ્રગટ કીધું હતું. એ આપાનનાં અતરેના હિંદી ઉમરાવ સર જમશેદજી જીજી-ભાઈ બારેનદેને અર્પણ કીધાં હતાં.

૨ “હિંદુસ્થાનના પરીદીશ રાજ તથા એ રાજનો આગમાં દેશી રાજા સાથેના મુકાબલો અને આએ દેશમાં ઉઠેલા બળવાથી ગામડીઓના હકમાં નીચળતા ગેરશાંતિ. લખનાર, ડાહ્યાભાઈ રંગમજી, બોમ્બે ટાઇમ્સના મેનેજર. મુંબઈ, ૬૨૧૨ આશકારા છાપાખાનામાં છાપી ગઈ. ૧૮૫૭”

એ આપાનની આ વેચણી તેના ખર્ચ બાદ કરતા પાકી રૂ. ૫૬—૩—૧૦ પાઈ નફા રહ્યો તે શેઠ ડાહ્યાભાઈએ તા. ૧૭ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૫૮ ને દીને અતરે ઊભાં થયલાં બળવાના રીતીશ ૪૩મા મોકલ્યો હતો.

એ આપાનની આએકરી નકલ મુંબઈના ગવર્નર લારડ એલેક્ઝાન્ડરને ઉપર મોકલવાથી તે નામદારે પોતે તા. ૭ મી નવેમ્બર ૧૮૫૭ ને દીને માથેવાનથી શેઠ ડાહ્યાભાઈ ઉપર નીચેના ૫૧ લખી મોકલ્યો હતો :—

Mathuran, November 7th 1857.

Sir,

I cannot sit down to thank you for the copies you have sent me of your little work on the “British Raj contrasted with its Predecessors” without at the same time expressing to you my warm appreciation of the spirit in which you have invited your fellow countrymen to draw this comparison. I hope that your essay will be the means of opening the eyes of many to the benefits they enjoy, and to the prospects of future improvement which are now dawning upon India under the auspices of the British Government.

No one can deplore more ardently than I do the infatuation which has rendered this rebellion possible—the numbers which have attended it—the misery which it has entailed upon thousands—but deeply interested as I am in this country, I cannot at present still more the consequences which it seems not unlikely to produce upon its future prospects. I allude, I venture to the feelings of distrust and alienation which it has engendered in the minds of Englishmen. The generous and enlightened no doubt distinguish between the wrongs of influence in position who have abused the privilege—and those and the slaves who have been the chief actors in this rebellion—and the great body of the people including the great number by far of the Princes and Chiefs of India, who have beheld with horror and detestation the treachery, violence and cruelty by which it has been characterized, but can we expect that they will draw this distinction?

It is the principal merit of your Essay that it not only calls the attention of your own countrymen to the character of the British Government, as contrasted with those which preceded it, but also that it reminds the English mind of the price that this unhappy and atrocious revolt, as you justly term it, is repaid and incurred by those who not truly represent the public opinion of India. The venerable name to which you have ascribed your work is also well fitted to awaken this rebellion among India.

I am, Sir, with much esteem,
Your faithful servant,
EDWINSTON

T.

DOSABHOY FRAVJEE, Esq.

તા. ૪ થી નવેમ્બર.

હંગાંડ મંત્રી “લંડન યુનિવર્સિટી કોલેજ” ના વિદ્યાર્થીએ દીનામે આપવાની ગયા માસમાં મસેલી સભામાં ગયે માસ મુંબઈથી કેળવણી લેવા ગયેલા પારસી વિદ્યાર્થીએ મંત્રીની નવદેશજી કાવચજી પોંદ્યાને બાદીન ભાષાના પીળા વર્ગમાં, તથા ફરંમજી બહમનજી કામાજીને ફ્રંચ ભાષાના હેક્ટા પેટ્ટા વર્ગમાં સર્વેથી ચકતાં દીનામે મળ્યાં હતાં. તેમજ અરદેસર ખરેદજી કામાજીએ તવારીખમાં માન ભરેલા અભીઆસ કર્યો એમ રીપોર્ટમાં જણાવ્યું હતું. સેવેટ મનશીન અમલ ફારેશકપુએ પોતાના ભાણામાં આએ પારસી જવાનો વિષે મારી વિચાર જણાવ્યો તથા કહ્યું કે “એશીઆપાંડનાં બાળકો આએ મુલક ખાતે આવીને આપણાં બાળકો સાથે માંન ભરેલી હરીફાઈ કરી ખરી લાએકાતથી દીનામે મેલવે એ દેખાવ ખચીત સતોપ ઉપજવનારોછ.”

તા. ૧૪ મી નવેમ્બર.

અમદાવાદ મંત્રી યુજરાત વર્નાક્યુલર શાલાઈરી તથા નેટીવ લાઈસેન્સીના વપડાંને માટે ત્યાંના નગરશહે હેમાભાઈ વખતચંદે એક મકાન બધાવી આપ્યું હતું, તેને ઓછું મેલવાની કિઆ આજ દીને ત્યાંના કલેક્ટર મી. જી. ડબ્લ્યુ. હાટ્ટેએ કીવી હતી. આ વેળાએ ઉપલી નેટીવ લાઈસેન્સીનું નામ ફેરવી “હેમાભાઈ હનસીટીટ” કરી મળવાના કેડાલ થયા હતા, તથા તેના વહીવટ ચતાવવાં ૬ મે યેજર, ૧૦ હિંદુ, અંન ૩ પારસી (શેઠ) મનચેરજી શ્યારાબજી કારબવાલા, મેજનજી ફૂગમજી નાજર, કાવચજી મનચેરજી કારબવાલા) ગ્રહરેથોની એક કમીટી નમી હતી.

૨ ટેનીશાઈ એન્ડ કુરીઅર, ૪ થી નવેમ્બર ૧૮૫૭.

સરનશીનના ભાણાના આ પામિના અમલ સમુને અતરે નોખી રાખવા જાગેછે. તેવજી બોલ્યા કે.—

“There is one other fact too connected with the ceremony which we have just witnessed, which at this time particularly, remembering what is taking place in a distant part of our empire, it must have been a very great gratification to all of us to have noticed. I mean to have heard Asiatic names, and to have seen Asiatic youths come up and receive those prizes which in fair contest here with the sons of our own land, they have nobly won. I trust that the friendly rivalry and good feeling which we have this day so manifestly here, is but the prelude to a state of things soon to be restored and perpetuated in our Eastern possessions.”

૩ બોમ્બે ગેઝેટ, તા. ૨૩ મી નવેમ્બર ૧૮૫૭.

આ કમીટીના પારસીઓનાં ઉપલા ત્રણ ગ્રહરેથો જીવરાંત અત્યાર સુધીના કલેક્ટર રતનજી હોરમજી અમદાવાદવાલા, અને શેઠ ખરેદજી નશરવાંનજી વડીઆ સાથેલ થયાછે, અને શેઠ કાવચજી મનચેરજી ખરબવાલા એ આપાંના ઈ. સં. ૧૮૭૨ ના નવેમ્બર પાસથી કાનરરી શેફ્ટ ફરીછે.

તાં ૧૬ મી નવેમ્બર.

રોજ ૨૩ માહ ૨ (ચિં) ૧૨૨૭ યજ્ઞવલ્ક્ય.

આજ દિને મરહુમ શેઠ કુવરજી નચરવાંનજી જેહ-
તાનાં ઉકમણમાં તેમના આવા શેઠ નચરવાંનજી દોરાબજી
મેહતા તથા સચરા શેઠ પેયતનજી નચરવાંનજી બાટલીવાલા-
એ મળી રૂ૭૧૪) પરચુટણુ ધર્મ આતાંમિમાં આપ્યા હતા. ૧

તાં ૧૮ મી નવેમ્બર.

કરાંચી મધે બંધાયલી એક નવી રીમર "ક્રોઅર"
ને ઢગલ પરથી પાણીમા ઉતારવાને ત્યાના દરીયાવર્ધી
આતાના અમલદારને ઘણી મુઠેજી પડવાથી નામદાર
સરકારે તે કામસર અતરની સરકારી ગોદીના આમી-
રન્ટ માસ્ટર-બીલડર શેઠ હીરજીભાઈ મેહવાંનજી વાડી-
આને તે તરફ મોકલ્યા હતા. તેવણે પોતાના અનુભવ
તથા કસાથી આજ દિને તે રીમરને ફતેહમંદી આધે
પાણીમાં ઉતારી હતી. ૨

૧ મુબઈની પારસી પચાતના રૂડની સર્વંત ૧૯૧૭
તથા નાઆર ઇરાનીઓ, મુલ્લા શીરોજ મદરેસા અને ભગર
સાયના મેમ્બેરોનાં રૂડની યજ્ઞવલ્ક્ય ૧૨૨૭ તથા કોઠના
ધરમના દવાખાનાંની ઇસવી ૧૮૫૭ ના હીસાબની
ઓપડીઓ.

૨ આ રતેજ માટે "ઇનડસ્ટ્રીયલ" ના કમાન-
ડર કપડાંન ઇ. ડાનીએલે શેઠ હીરજીભાઈ વાડીઆ મુબઈ
પાછા આવવા નિકળ્યા તે વખતે તેવણ ઉપર નીચેના પતર
લખી મોકલ્યો હતો:—

No 214 of 1857

KURRAOCHER, Memoirs 24th November 1857.

To

HERJEEBHOO MERRWANJEE Esquire,
1st Assistant Builder

Sir,

As you are about to return to the Presidency, after
accomplishing in my opinion the duties you were
ordered up here to perform in the most satisfactory
manner possible I deem it my duty to express my best
thanks for the valuable assistance you have rendered
me in expediting and arranging the apparatus for
launching of the "Frederic" and I have no hesitation in
saying that to your abilities and attention I am in a
great measure indebted to for the successful manner
the Steamer was floated on the night of the 18th
Instant.

On your arrival here you at once, or very shortly
afterwards acquainted me that the Steamer was built
on too low a position to effect a very successful or
running launch stating also that you anticipated diffi-
culties in laying the ways, the locality of the ground
near and near of the Steamer being very low and
loose sand, and I have daily witnessed the difficulties
you have experienced, which with the very limited
means I could place at your disposal you overcome far
beyond my expectations and it has afforded me great
pleasure in bringing to the notice of the Commander in
Chief, the able manner you have conducted your duties,

તાં ૩૦ મી નવેમ્બર.

શેઠ કુરમજી નચરવાંનજી પટેલે અતરની "બોમ્બે
બ્રાંચ ઓફ ધી રાએલ એશીઆટીક શોસાયટી" નાં
પુસ્તકખાનાના કેટલગ છપાવવાને રૂ૨૦૦૦) ની રકમ તે
શોસાયટીને મેટ આપી હતી. ૩

તાં ૩ જી ડીસેમ્બર.

આએ વર્ષની અપરાધીઓની જાડણી કરનારી છેલ્લી
વારની શેશન આજ દિને શુપરીમ કોર્ટમાં યુની જડજ
સર માયયુ માસની હજુરમાં ભરાઈ હતી. નીચેના પાર-
સીઓ ગ્રાડ જુરીમા મેડા હતા. ૪

શેઠા અરદેસર બગેદજ દાદીશેઠ, ધનજીભાઈ કુરાં-
મજી પોત, કાવજી નાનાભાઈ દાવર, દીનશાહજી માણે-
જી રીડીટ, લીમજી માણેજી બનાજી.

તાં ૭ મી ડીસેમ્બર.

હિંદુસ્તાનમાં ઉઠવા બળવાને લીધે હિંદીમાં બંગ્લેજી
પ્રજાનાં મોટા ભાગ મુર્ચે દેશીઓ ઉપર ઉકેરોઈ ગયો
હતો, અંને તેમને મધ્યના હોકામાંથી બાતલ કરી મુજ
બપતામાં ગાખવાની ભજામણુ બની ગમથી કરવામાં
આવતી હતી; પણ નામદાર વાહસિરાય બારડ કાનાંગે
એવી ભજામણે ઉપર કમ્સુ વીઆન ન આપતા પોતાની
રાજનીતિ એકસરખી રીતે નાત બતને તફાવત રાખ્યા
પગ આવ ગળી હતી. આ ઉપરથી અતરના યુજગતી
વર્તમાન પત્રોએ તે નામદારને દેશીઓ તરફથી એક
માનપત્ર આપવાની સુચના કીવી હતી. આ સુચના
"બારમ રાખમ" ના અલીપતી ડાકટર બુરુટ કે ને
આજ બે માસ થયા પોતાના પત્રના દેશીઓની મામે

and I beg to annex a true extract of my letter to him
for your information

I have also the pleasure of submitting to you a true
extract of a letter I have received from the Commis-
sioner in S. M., in which you will perceive how warm-
ly and sincerely he appreciates the Services you have
rendered, and in conclusion I sincerely wish that every
success and prosperity will attend you

I have the honor to be, Sir

Your most obedient servant,

(Signed) F DANIELL,

Captain I. N

Commanding Indus Flotilla

શેઠ હીરજીભાઈને કરાચીના સર્વ પારસીઓએ તાં
૨૦ મી નવેમ્બર ૧૮૫૭ ને દીને એક બહુરે જયાજત તથા
નાચ આપે હતા.

૫ બોમ્બે રાઇમસ, તાં ૩૦ મી નવેમ્બર ૧૮૫૭

૬ બોમ્બે રાઇમસ, તાં ૪ થી ડીસેમ્બર ૧૮૫૭

લખ્યાંશુ કરતો હતો તેને પર્વદ ન પડવાથી ગઈ તા. ૩ જી
ડીસેમ્બરનાં શાઘમસમાં મુંબઈનાં મધ્યમાં યુજરાતી વર્ત-
માન પત્રો શીગ્રી, બિષ્ણ, અને પુત્રી બળવાઓ તરફ
દીક્ષાસોજી બતાવનાર હિંદુ એવું જાણું અને નાપાયદાર
તોહમત મિલ્યું હતું. આ ઉપરથી આજ દીને અતરે
નીકલતાં નીચનાં યુજરાતી વર્તમાન પત્રોના અધીપતી-
ઓએ પોતાની ખર્ચી શક્તિ મુધાની એક પત્ર ડાકર બુચર
જોય લખી ઉપનાં નીચ તોહમતો વિષે પોતાનો ધીકાર
બતાવ્યો, અને તે પાછાં ખંચી લેવાને અથવાતો તેના
દાખલા આપી પુરવાર કરવાને માગણી કરી હતી. આ
પત્રપર નીચના અધીપતીઓની શક્તિઓ હતી :-

શેઠ એદનજી ફરાંમજી હોડી, મુંબઈ અમાચારના અધીપતી.
શેઠ ફરાંમજી માણેજી માંજતર, અમાચાર દરપણના અધીપતી
શેઠ નવરોજી દોરાબજી આંદાદ, મુંબઈ આયુકના
અધીપતી.

શેઠ નાનાભાઈ પેશતનજી રાંણા, પારસી પંચના અધીપતી.
શેઠ શિરાબજી મનચરજી જાન, જામિ જમશેદના અધીપતી.
શેઠ નશરવાંતજી મેદરાંમજી (શેફ્ટરજી), પારસી મીતના
અધીપતી.

રાસત મોહનનારા અધીપતી શેઠ જંગીરજી બરજોરજી વછા
મુંબઈથી ગેરહાજર હોવાથી તેમની શક્તિ નહી હતી.

તા. ૮ મી ડીસેમ્બર.

શા. ૧૫ માહ ૩ (ચિ. ૧૨૨૭ યજ્ઞદજ્ઞરદી.

આજ દીને મરહુમ આઈ ડોશીઆઈ તે શેઠ રતનજી
દાદાભાઈ વાડીઆનાં ધણીઆની તથા શેઠ નશરવાંતજી

૨ યોગે શાઘમસ, તા. ૭ મી ડીસેમ્બર ૧૮૫૭.

આ પત્રના જવાબમાં શાઘમસના અધીપતીએ લખ્યું
કે જ્યારે સઘની ખીતિપ પ્રજા લારડ કાનીંગને સાંધે છે ત્યારે
યુજરાતી વર્તમાન પત્રોએ તેને માનપત્ર આપવાની એક
અવાજે ભજાંમણ કરી તે ઇંગ્લેંડ પ્રજાની સાંધે શીગ્રુર
કરવા બરાબર છે. એ ઉપરથી પાણું ઊપલા પારસી અધી-
પતીઓએ તા. ૧૦ મી ડીસેમ્બરનાં શાઘમસમાં એક પત્ર
લખી બોલાસો કીધા કે લારડ કાનીંગને માનપત્ર આપવાની
ભજાંમણ કાંઈ ઇંગ્લેંડ પ્રજાની સાંધે થવા નહિ, પણ તે નામ-
દારની કોઈમી નાત બતના કરક રાખ્યા વગરની અદલ
રાજનીતિ પારસી તેઓએ કીધી હતી, અને હજુ તેઓ તેને
મદતી અને વાજાંથી ધારે છે. તેઓનાં વર્તમાન પત્રો
ખીતિપ રાજ તથા રૈયત તરફ કેવાં વજાંધારે તે વિષેની
આતરી ખુદ શાઘમસના માનેજર શેઠ હેશાભાઈ ફરાંમજી
કરાણા, જેવણ થાકુંકસુધી દેશી વર્તમાન પત્રોના સરકાર
તરફથી કહેવેના "સેનસર" હતા તેઓએ કરી લેવી. આટલું
છતાં પણ ડાકર બુચર દેશી વર્તમાન પત્રો અને દેશી
પ્રજા તરફ હુમલાઓ કરવાનું છોડી નહિ સીધાંથી અતે તેને
શાઘમસના અધીપતીની પુરસી કોરથી આજીવન માસમાં
અસિદ્ધમાં આવ્યો હતો.

મનચરજી વાડીઆનાં ખેડીનાં ઉંમણમાં તેમના ખેડીઓએ
૩૫૨૫) ૫૨ચુટલુ ધર્મેઆતાંઓમાં આપ્યા હતા. ૨

તા. ૧૦ મી ડીસેમ્બર.

ખાંન્યાહુર બરજોરજી બીખાજી શહીઆરને
અહમદનગર તથા ખાંન્યાહુર માણેજી પેશતનજીને
મુરતના પ્રીનસીવાલ સદરઅમીન રૂડ્યા હતા. ૩

તા. ૧૩ મી ડીસેમ્બર.

શા. ૨૦ માહ ૩ (ચિ. ૧૨૨૭ યજ્ઞદજ્ઞરદી.

મરણ—કાવશજી ફરાંમજી મારકર—હમર વર્ષ
૧૮) આ. ૫ ફરાંમજી બરજોરજી કોટવાલના દીકરા.
એવાણુ પ્રથમમાં ઇંગ્લેંડની ફલખમાં ખીસીઅરડના મારકર
હતા. તે પછી ઈ. ૨૦ ૧૮૨૬ માં શેઠ પેશતનજી રસ-
તમજી મારકર સાંધે ભાગમાં "કાવશજી એડ પેશતનજી"
નાં નામથી ઇંગ્લેંડ અસાખાખની દુકાન ઉઘાડી હતી. તે
પછી ઈ. ૨૦ ૧૮૩૬ માં મીંધ અને ત્યાંથી પછી સકર
આતે દુકાન ઉઘાડી વ્યાપાર તથા કંત્રાકટનું કામ ચલાવતા
હતા. ઈ. ૨૦ ૧૮૪૫ માં મુંબઈ આવી શેઠ પેશતનજી
સાંધે ભાગ છોડવી એવજા પોતાને નામે વહીવટ ચાલુ
રાખ્યો, અને ઈ. ૨૦ ૧૮૪૭ માં પાછા સકર જઈ
ત્યાંથી શીશાજીપોર તથા ૧૮૪૮ માં મુલતાં, ૧૮૫૧ માં
રામનગર, ૧૮૫૨ માં પેશાવર અને ૧૮૫૪ માં શાલકોટ
આતે દુકાન ઉઘાડી વ્યાપાર તથા કંત્રાકટનાં કામો ચલા-
વતા હતા. ઈ. ૨૦ ૧૮૫૫ માં મુંબઈ આવી એ વર્ષમાં
અતરેજ મરણ પામ્યા હતા.

તા. ૧૪ મી ડીસેમ્બર.

અતરેની "બોગે મેક" ના ભાગીદારીની આજ
દીને મલેજા સમામાં શેઠ રસતમજી જમશેદજી જીભાઈને
એક ડામેરેકટર તરીકે ફરીથી ચૂંટી કાઢ્યા હતા. ૫

૨ મુંબઈની પારસી પંચાતનાં જડની સવંત ૧૬૧૪
તથા નાપારેસ ઇરાંનીઓનાં જડની યજ્ઞદજ્ઞરદી ૧૨૨૭
તથા જરતોશતી છોડીઓની નીશાલ અને ઇરાંનીઓની
હાલત સુધારનારી મંડલીના ઇસવી ૧૮૫૮ નાં હિસાબની
આપડીઓ.

૩ યોગે ગવરમેંટ ઝેક્રેટ, ૧૦ મી ડીસેમ્બર ૧૮૫૭

૪ શેઠા કોરમજી અને ફરાંમજી કાવશજી મારક-
રના આવા.

૫ યોગે શાઘમસ, તા. ૧૫ મી ડીસેમ્બર ૧૮૫૭.

તાં ૨૦ મી ડીસેમ્બર.

રોજ ૨૭ માહ ૩ (ચિં) ૧૨૨૭ યજ્ઞવલ્કરદી.

આજ દીને મરહુમ બાઈ માણિકમાઈ તે શેક માણે-
કજી બહમનજી દલાખાં દીકરી અને શેક શાપુરજી કાવ-
શજી ગાંધીનાં ધણીઆનીનાં ઉમલ્યાંમાં (૩૬૦૫) ધર્મ
આતાઓમાં આપ્યા હતા. ૧

તાં ૨૩ મી ડીસેમ્બર.

અતરે નીકજીવું "આમિ રાહમિય" પત્ર કે જે
ભાગીદારોની એક કંપનીનું હતું, અને જેના ધણાખરા
ભાગીદારો દેશીઓ હતા, તે પત્રમાં તેનો અધીપતી ડાક્ટર
જયારજ બુચરે ગયા જે માસ થયા બળવાને લાગે બધા
દેશીઓની આલમચાલુ તથા વફાદારી સાંભે મન પાલુ
તદન વગર પાયાનું લખાણ કર્યું હતો હતો. તે ઉપરથી એ
પત્ર આવા બારીક હીગમમાં કયા ધારણુ ઉપર ચલાવવું
તે વિષેના વિચાર કરવાને ભાગીદારોની એક આમ મુખા
ખાલાવવાને ગઈ તાં ૩૦ મી નવેમ્બર એ પત્રના ૨૬
ભાગીદારો (શેકા માણેકજી ફરાંમજી, બહમનજી નવરો-
જજી, જીવાજી રતનજી મંડીના છોકરાઓ, રમનમજી
ફરાંમજી દીવિયા, હીરજીભાઈ હીરમજી મરાઠુ, નારાયણ
દીનાનાથજી, નવરોજજી ફરુનજી, વીનાયકરાવ જગના-
થજી, શામરાવ પાંડુરંગ, જીવણજી એલજી અપુના છોક-
રાઓ, ખુરશીદજી નોશરવાંનજી કામાજી, કાવશજી જંગી-
રજી જયંતાલા, જમશેદજી કુવરજી જયંતાલા, શેરાખજી
નશરવાંનજી દંડાસ, દીનસાહ એલજી લાંમ, મનચેરજી
ધનજીભાઈ દુઆથ, મેહરાંમજી જીજીભાઈ, એ. ડી. સીતવા,
વરજીવણુદાસ માધવદાસ, ખરશેદજી પાત્રણજી પાંડિવાલા,
કાવશજી ધનજીભાઈ પાંડિવાલા, બહમનજી જીજીભાઈ,
શેરાખજી જીજીભાઈ, મેહરવાંનજી નશરવાંનજી ભાવનગરી)
એ એક રીકવીજીઅન મોકલ્યું હતું, તે મુજબ આજ દીને
એના ભાગીદારોની એક આમ મુખા મળી હતી. મરન-
શીનગી ખુરસી શેક નારાયણ દીનાનાથજીને આપ્યા બાદ
શેક નવરોજજી ફરુનજીએ એક લખાણ ભાષણ કરી
ડાક્ટર બુચરનાં દેશીઓની સાંભિનાં આઠાં લખાણુના
દાખલા બતાવ્યા અને દરખાસ્ત કીધી કે "આમિ રાહ-
મિયના માર્ગિકાનું એવું મત્તે કે તેના હાલના અધીપતી
ડાક્ટર બુચરને હાથે હિંદુસ્તાનના દેશીઓની આલમચાલુ
તથા વફાદારી વિષે લખાતી આરડીઓ તથા દેશીઓ સાંભે
મરકાર કેવી વરતાયુંક ચલાવવી તે વિષે આપેલાં મો

એવાં કે જેથી હિંદુસ્તાનના દેશીઓમાં બેદીલી અને
નાસીવાસી ઉપજે મોટો રાહમિયના માર્ગિકા ખોલું ફરમવેલે
કે ડાક્ટર બુચરે એ હપ છોડી દેવી, અને તે વિષેના આ
મુખામાં એકરાર કરવો." આ દરખાસ્ત ૬૦ વખતાં મતોથી
પસાર થવાથી મરનશીને ડાક્ટર બુચરને મુખામાં ઉપસી
મતવખતે એકરાર કરવાને અરજ કીધી, જે તેણે ના
પાડવાથી શેક પાત્રણજી હીરમજી કાપડીઆએ દરખાસ્ત
કીધી અને તેને શેક ખરશેદજી પાત્રણજી પાંડિવાલાએ ટેકા
આપ્યો કે " ડાક્ટર બુચરના આગલા ડેડાવમાં જણાવેલો
એકરાર કરવાને ના પાડવાથી ખોલું હાલ કે તે રાહમિય
પત્રમાં આગજનાં જેવીજ હપ રાખશે, કે જે માર્ગિકાના
વિચારથી ઉતરી તથા આ દેશના લાભને નુકસાનકારકજે,
મોટો રાહમિયના અધીપતીના એકા ઉપરથી તેને અતરક
કરવો. અને તેની જગ્યાએ કમીટીએ બીજો અધીપતી
ડેડવો." આ દરખાસ્ત ૬૦ વખત મતથી પસાર થઈ હતી. ૨

તાં ૨૫ મી ડીસેમ્બર.

શેક મનચેરજી શાપુરજી લંગડાનાએ "એકેવાલે
જંદ અવશતા" નામનો એક રમણો જે "મર જમ-
શેદજી જીજીભાઈ ત્રાનમલેઅન કુંડ" ને મોટો લખ્યો હતો, તે
ત્યાં નાપાસ થવાથી પોતાને હીગમે છપાવી પ્રગટ કીધા હતા. ૩

તાં ૩૦ મી ડીસેમ્બર.

હિંદુસ્તાનમાં ચાલેલા બજારો મેટ્રાડી દેવાને હાં-
લાંડથી જે લશ્કર આવ્યું તેના તથા મુ'બમીનાં ગારીમન
આતાંના હાંચેજ સોલજરોને અતરના દેશી રૂહલાસીઓ
તરફથી એક જીવાકત આપવાનો ડેડાવ કરવાને આજ

૨ બીએ રાહમિય, તાં ૬ ડી જાનેવારી ૧૮૫૮.

ડાક્ટર બુચરે એજ દીને રાહમિયના અધીપતીને
ઓફિસે ડેડવો, અને ફેટલાક હાંચેજ તથા જુજ દેશીઓની
મદદથી તાં ૪ થી જાનેવારી ૧૮૫૮ ને દીનથી "શી
બીએ રહાનડરડ" નામનું બીજું વર્તમાન પત્ર કાઢવા
માડ્યું, જે થોડીજ મુદતમાં રાહમિય સાથે જોડાઈ ગયું હતું.

૩ એકેવાલે જંદ અવશતા, હાંચાને જરતોશની
મજબૂતનાં પુરાતકોની ભાશા તથા એ મજબૂતને લગતી
બાબદની કેતામી તથા તેની વીગત અને એ કેતામી વીશે
થાંજેલી શોધ ઉઠવી અને કેટલી રીતે આજ સુધી કરે-
આત્રો આવીછે તથા હવેપછે એ મજબૂતને લગતી બીજી
કેતામી વીશે ખાલ કરવા શાહ તથા જરતોશની લોકોમાં
પોતાના ધરમની શારી માહીતગારી મેશાડવા શાહ તથા એ
ટોલાની આબાદી કાંએમ રાખવા શાહ ઉઠવા એલાજો
કરવા ધરાતછે તે વીશેની બીના, આએ રેશાલો લખનાર,
મનચેરજી શાપુરજી, તે "ગંજનામાં" ની કેતામીને બતાવ-
નાર "મનચેર". દરતર આશકારા છાપાખાંનામાં છપાઈ-
છે. શને ૧૨૨૭ એજ્ઞવલ્કરદી તથા શને ૧૮૫૭ ઇશવી." ૪

૨. મુ'બમીની પારસી પંચાતનાં જંડની સુવંત ૧૯૧૪
તથા નાવારેજ જસંની અને જગર સામના મેમોદોનાં
જંડ ૧ યજ્ઞવલ્કરદી ૧૨૨૭ અને ૧૨૨૮ તથા નવસારી
મદદેશના ઇશવી ૧૮૫૮ નાં હીસાબની એપડીઓ.

દીને અતરના આગેવાન દેશી ગ્રહસ્થાની એક સભા સર
જમશેદજી વાલા મળ્યાંમ કારકત મધે મતી હતી. સરત-
શીનની પુરસી થેક પરશેદજી જમશેદજી જીજીભાઈએ
લીધા બાદ તેવણે એક સુભાષીત બાપાણુ કરી સભા મત-
વાની મક્કદ સમજાવી. જે બાદ અતરે આવેનાં મુખનાં
ધંત્રેજી હરકરના સોતજરેતે મેદાન મધે એક જીવાકત
આવવાનો ઠેગવ થયો, તથા તે બામે અતરના દેશીઓમાં
ઉપરોક્ત તથા બીજી ગોડવણો કરવાને ૩ હિંદુ, ૧ મુસ-
લમાન, ૧ વાહુધી, અંત ૪ પારસી (થેકો પરશેદજી જમ-
શેદજી જીજીભાઈ, બહમનજી હોરમજી વાડીઆ, ફરાં-
મજી નયરવાંનજી રેત, કાવશજી જંગીરજી રેડીમની)
ગ્રહસ્થાની એક એકજીકકુડીવ કમીડી નેમી સભા પર-
આરત થાઈ હતી. ૧

તા ૩૦ મી ડીસેમ્બર.

શા ૭ માહ ૪ (થિં) ૧૨૨૭ વર્ષદેવરી.

મરણ—શોરામજી નયરવાંનજી બાટવીવાલા—
ઉમર વર્ષ ૪૬) એવણુ ઈં સં ૧૮૩૮ થી પોતાના બાઈ
મરહુમ થેક ફરાંમજી નયરવાંનજી બાટવીવાલા માથે મુંબઈ
તથા નીચધરી ખાતે શાજગાર સ્થાવતા હતા. ઈં સં
૧૮૮૬ માં થેક ફરાંમજીનાં મરણથી ખીબ બાઈએ થેકો
શાપુરજી અને પેશતનજી માથે તેજ નામથી શાજગાર
સ્થાવી તા ૨૮ મી જાનેવારી ૧૮૫૫ ને દીનથી સર્વે
બાગવાઓ છુટા પડ્યા હતા.

જરમનીવાલા ડાકટર ફેડરીક વીનડીશમાને “મેહર
હલ્લદ તથા તેને લગતી પૂર્વ દેશોમાં આવતી કથાઓ”
વિષે એક પુસ્તક છપાવી આમે વર્ષમાં પ્રસિદ્ધ કીધું હતું. ૨

ઈં સં ૧૮૫૮.

આમે વર્ષનાં “મારમે ગ્રામમય” નાં કલિનડરમાં ૩
મુખથી ખીના નીચના ફેરફાર તથા વધારા મિવાય આગલાં
કલિનડરની માફકજ છે.

પારસી ફરાંમદારો અને વાઈનમરથડોની
દીપમાં વધારે—દાદાભાઈ શાપુરજી (કુવાશ), ફરાંમજી
(બહમનજી થેકના) અને દાદાભાઈ (હોરમજી કમોદ)
કુવાસો, મનથેરજી ફરાંમજી, નવશાજી રમતમજી
(હવાલદાર).

બોમ્બે બેંકના એક ડાયરેક્ટર તરીકે ફરાંમજી
નયરવાંનજી પેટલું નામજે.

બોમ્બે નેટીવ ઈનસુરન્સ કંપની જે તા ૧
લી નવેમ્બર ૧૮૫૬ ને દીને સ્થાવી હતી તેના પારસી
ડાયરેક્ટરો—પુરશેદજી નોયરવાંનજી કામાજી, ડાયા-
ભાઈ ફરાંમજી કામાજી, કાવશજી જંગીરજી જશાંવાલા.

બોમ્બે મરકનદાર્થ રેડીમ નેવીગેશન કંપની
જે પણ નવેમ્બર ૧૮૫૬ માં સ્થાવી હતી તેના પારસી
ડાયરેક્ટરો—પુરશેદજી નોયરવાંનજી કામાજી, ડાયાભાઈ
ફરાંમજી કામાજી, કાવશજી પાતણુજી થેકના.

૨ બોમ્બે ગેઝેટ, તા ૨ જાનેવારી ૧૮૫૮.

૨ “Mithra, ein Beitrag zur Mythengeschichte des
Orients von Dr. Friedrich Windischmann, Leipzig
1857.”

૩ The Bombay Calendar and Almanac for 1858.
Bombay: printed, published, and sold at the Times
Press.

કોલાબા લાંડ કુંપનીના પારસી ડાયરેક્ટરો—
રમતમજી જમશેદજી જીજીભાઈ, કાવશજી જંગીરજી
રેડીમની.

કોલાબા પ્રેસ કુંપનીના પારસી ડાયરેક્ટરો—
માણેકજી નયરવાંનજી વીડી, કાવશજી જંગીરજી રેડી-
મની, બહમનજી હોરમજી વાડીઆ, રમતમજી જમ-
શેદજી જીજીભાઈ.

હાઈડરાલીક પ્રેસ કુંપનીના પારસી ડાયરેક-
ટરો—કાવશજી નાનાભાઈ દવર. થેકેટરી, અરદેસર
બહમનજી કાકા.

બોમ્બે યુનીવરસીટીના પારસી ફેલો—સર જમ-
શેદજી જીજીભાઈબારોનેટ, બહમનજી હોરમજી વાડીઆ.

તા ૧ લી જાનેવારી.

આજ દીને મરહુમ થેક શોરામજી નયરવાંનજી
બાટવીવાલાનાં ઉમણાંમાં તેમની પોતાની પુંજમાંથી તથા
વીધવા બાઈ દીનબાઈ અને બાઈ થેક પેશતનજી નયર-
વાંનજી બાટવીવાલાએ મતી રૂ ૩૦) પરચુટણુ ધર્મ
ખાતાઓમાં આપ્યા હતા. ૪

૪ મુંબઈની પારસી પંચાતનાં રૂંડની સવંત ૧૬૧૪
તથા જરેતોશની ઊકરીઓની નીશાસ મંડલી, કાટણુ ધર્મજી
દવાખાતું અને નવસારી મદરેસાના અધ્યક્ષી ૧૮૫૮ તથા
નાયારેસ હસંનીઓ અને ભજર સાથનાં બોમ્બેનાં રૂંડના
મજદૂરો ૧૨૨૭ અને ૧૨૨૮ ના હીસાબની ચોખડીઓ.

તા૦ ૧ લી જાનેવારી.

હિંદુસ્થાનમાં આલેખા બળેલા બેઝાડી દેવાને ઇંગ્લેન્ડથી આવેલાં લશ્કરનાં તથા અનરેનાં ગારીસનખાનાંનાં સૈન્યજરેને મુખ્યના દેશી રેહવાસીઓ તરફની જીવાકત આજ દીને મેદાન મેં એક મોટા માંડવ બાંધી આવી હતી. આ વેળાએ રાજ્યની તથા વાવડાઓથી આપું મેદાન સંલુગારકું હતું. નામદાર ગવરનર બારડ એન-શીનસ્ટન તથા અનરેના સંધના આગેવાન ઇંગ્લેન્ડ અને દેશી પ્રદેશો પસંદગાર થયા હતા. પાંચ વાગ્યાની આગ-મજ ૮ મી હજારસ, ૫૧ મી પાવદન, ૭૨ મી હાઈ-લેનડર, અને રાવજ આરટીતરીનાં ગિરાણીએ આવી દર એકથો માણસોની એકઠી ટુકડી કરી સાથે મેજામાંની લીધી; અને તે બાદ સંધના લશ્કરી અમતદારો આણું ઉપર ખીરાજવા. આજું આઈ રેહવા બાદ થેક અર-થેદજી જમથેદજી જીજીભાઈ ઉડી સરેશના પ્રમાણેની રાજ્ય તરફની વફાદારીની સંતાંમતી લેવાડી જે પછી થેક બહમનજી હોરમજી વાડીઆએ ઉડી નામદાર માહ-રાણીના બધાર પ્રીનસ આજઅરડ તથા બાદશાહી કુટુંબની, તેમજ થેક શેરાબજી જમથેદજી જીજીભાઈએ એડ સુભાખીત બાપણુ કરી હિંદુસ્થાનના ગવરનર જનરલ બારડ કાર્તીગની, અને થેક અરથેદજી જમથેદજી જીજીભાઈએ મુખ્યના નામદાર ગવરનર બારડ એનશીનસ્ટનની સંતાંમતીઓ લેવાડી. બારડ એનશીનસ્ટને એને ઉતર આવતાં બળવાના હીગાંમમાં અનરેના દેશીઓએ જે તારીફ લાયક વફાદારી બતાવી તે મોટે પોતાના હરખ દેખાડ્યો, અને આ જીવાકત આવવા મોટે તેમનો મોટો ઉપકાર માન્યો. એ બાદ પાછું થેક શેરાબજી જમથેદજી જીજીભાઈએ ઉડી ઇંગ્લેન્ડથી તુરતની આવેલી પત્રજોના અમતદારોની તથા થેક અરથેદજી જમથેદજી જીજીભાઈએ ટેબલ ઉપર ખીરાજેલા મુર્વે ગિરાણીને અને થેક જગનાથ શંકરથેક લશ્કર ખાતાના કમાનડર-હન-ચીફની સંતાંમતીઓ સુભાખીત બાપણુ કરી લેવાડી. જે બાદ મેજાવડો સર્વેની ખુશાલી વચ્ચે અરખારત થાયો હોતો. ૧

તા૦ ૭ મી જાનેવારી.

આઉદનો માજી વડો કમીશનર અર હેનરી બારનસ, કે જે આ દેશના વતનીઓનો એક ખેરખાહ હોતો, અને જે બળવાના હીગાંમમાં જાપમી થવાથી ગઈ તા૦ ૪ થી જીજીભાઈએ મરણ પામ્યો હોતો તેની વાદગારી મારે કલકતા મેં સ્થાપવામાં આવેલાં “બારનસ એસાએકેમ” નાં ફંડમાં અનરેથી અર જમથેદજી જીજીભાઈ આરેનેટે રૂ૫૦૦૦ ની રકમ મેટ મોકલી હતી. ૨

૧ બોરથે ગેઝેટ, તા૦ ૯ મી જાનેવારી ૧૮૫૮.

૨ બોરથે ગેઝેટ, તા૦ ૧૨ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૫૮.

તા૦ ૯ મી જાનેવારી.

રોજ ૧૭ માહ ૪ (થે) ૧૨૨૭ વચ્છેજરરી.

આજ દીને મરહુમ બાઈ બાઈઆઈ તે નવસારી વાજા મરહુમ થેક મેહરામજી ધનજીભાઈ સુતરીઆનાં વીધવા તથા અર જમથેદજી જીજીભાઈ આરેનેટનાં મેહ-નનાં અનરેનાં ઉડમણમાં તેમની પોતાની પૂંજમાંથી તથા બાઈ અર જમથેદજી અને મોતમજ લેડી આવાંબાઈએ મઝી રૂ૧૮૦૦ ની રકમ નવસારીનાં આધિકાર પાંગતો જરથોક્તીઓનાં ફંડમાં તેનું બાજ વાપડવાની અરેતે આવી હતી. ૩

તા૦ ૧૫ મી જાનેવારી.

અનરેના કેટલાક ઇંગ્લેન્ડ પ્રદેશોએ નામદાર માહ-રાણીની ૧૪ મી પાવદન તથા ૭૮ મી હાઈલેનડર અને ૧ લી યુરોપીયન બોરથે કુજીતીઅરનાં બળવાનાં હીગાંમમાં નુકસાંન પામેલા ગિરાણીના આસરને મોટે એક જીજી કુંડ કીધું હતું તે મેં અર જમથેદજી જીજીભાઈ આરેનેટે રૂ૫૦૦૦ તથા થેક કાવથજી જાંગીરજી રેડીમનીએ રૂ૧૦૦૦ ભરવા હતા. ૪

તા૦ ૨૬ મી જાનેવારી.

થેક નાનાભાઈ રેસતમજી રાણીનાએ બાળકોને ગિખાડવા મારે “શલિપયોગી પાડમાના” નામનું એક નવું પ્રતક રચી પ્રગટ કીધું હતું. ૫

તા૦ ૨૫ મી જાનેવારી.

રોજ ૩ માહ ૫ (થે) ૧૨૨૭ વચ્છેજરરી.

મશણ—પેશતનજી નયરવાંનજી મલિગાંમવાલા—ઉમર વર્ષ ૬૩) એવાસુ પ્રથમમાં થેક હોરમજી ડાયાભાઈ મલિગાંમવાલા સાથે ગોર નદી તથા સીરેરની કાંપ તરફ દુકાંન લઈ ગયા હતા. તે પછી ઇવં સં ૧૮૨૦ માં એઓ અધિએ થેક નયરવાંનજી કુરાંમજી ડાડી સાથે મલિ-ગાંમ ખાતે અને ઇવં સં ૧૮૩૭ ની તા૦ ૧ લી જુનથી મુખ્ય મેં થેક હોરજીભાઈ મનચેરજી મલિગાંમવાલા સાથે બાગમાં “પેશતનજી હોરમજીની કુંપની” નાં નામથી પેહડી સ્થારી મુખ્ય, મલિગાંમ, તથા મજખાર કેસતાઓ બાણીના બ્યારાર ચાલુ રાખ્યો હોતો.

૩ જામે જમથેદ, તા૦ ૧૧ મી જાનેવારી ૧૮૫૮.

૪ બોરથે ગેઝેટ, તા૦ ૧૫ મી જાનેવારી ૧૮૫૮.

૫ રાસત ગોરખાર, તા૦ ૨૪ મી જાનેવારી ૧૮૫૮.

તા. ૨૭ મી જાનવારી.

આજ દિન મરદુમ શેઠ પેશવનજી નશરવાનજી માલિયામવાંનાં કિસમીમાં તેમનાં વીધવા આજ રતનમાઈ અને ગિરીબીએ મળી રૂ.૧૦૦) પરચુટણુ પામે આત્મીમાં આપ્યા હતા. ૧

તા. ૨૬ મી જાનવારી.

મુરતના ઘોટવાન શેઠ હોરમજીજી હોરાબજી, કે જે વણુ છાંં માત્ર વર્ષ થયાં એ એકા ઉપર હતા. તેમની એકલાડના મામતવાર તરફે બદલી થવાથી આજ દિન મુરતના તામીઆ શેઠ શ્રીરાજશાહ શાપુરજી કમીઝરી-વાલાએ તેમને માનવત્ર આપવાને પોતાને મક્કન એક મેડક કીવી હતી, જ્યાં મધળા આગેવાન દેશી શરથે પીરાજ્યા હતા. આ પદ એકડે માનવત્ર વાંચી મંભ બાચુ, જેના શેઠ હોરમજીજીએ ઘરેલા જ્યાં વાળ્યા બાદ પાંતે ચોરાવ્યા વાં મનાવડો બરબાર થાયો હતા. ૨

તા. ૨૦ મી જાનવારી.

મર જમશેદજી જીજીભાઈ બારેનેરે આજ દિન પંચગા મળે ઘાટ પરના તથા આમેસેના મતી આચરે રૂ.૧૦૦) બી.બારીએને એકા કરી દેક મરદને એકકી ધાબરી અને ઘાટ તથા બોરતને એકકી મારી પેંહચી આવી હતી. ૩

તા. ૧ હી ફેબ્રવારી.

શેઠ માણેકજી હોરમજીજી બારભાએઆ અને કાવશજી મનાંરજી બોદીએ " રામે દીલચમન " નામનું ૩૧૨) ગમ્મત તથા બીજા જુદી જુદી જાતના રાગોના મંથલનું એક પુસ્તક રૂ.૧) ની કીમતે પ્રગટ કીધું હતું. ૪

૧ મુંબઈની વારસી પંચતનાં જંડની સવંત ૧૯૧૪ તથા જરતેશતી હોકરીઓની નીરાણના ઇં ૨૦ ૧૮૫૮ અને નાવારેશ ઇંડોની તથા ભગર સાથના મેમિંદોનાં જંડોનાં યુદ્ધરદી ૧૨૨૭ અને ૧૨૨૮ નાં શાલના હીસાબની આપડીઆ.

૨ બોમ્બે ગેઝેટ, તા. ૬ હી ફેબ્રવારી ૧૮૫૮.

૩ અમે જમશેદ, તા. ૮ મી ફેબ્રવારી ૧૮૫૮.

૪ " રામે દીલચમન " ઇઆને દીલને મુશી કરનારા રાગો. કેજાએક શહેરોની મદદથી કમતરીત માણે-કજી હોરમજીજી બારભાએઆવાલા તથા કાવશજી મનાં-રજી બોદી મળી બનાવીએ. મુમબઈ મધે સ્ત્રીઆ પર-કાસ છાપાવાંનાં વારસી કાવશજી મનાંરજી બોદીએ છાપીએ. સને ૧૮૫૮ ઇંગરેજ.

તા. ૨ જી ફેબ્રવારી.

ચીન મળે કંતાન આને અનાજનો કુકાન માનવાથી હાંચકાંગના પારસીઓએ પોતપોતામાં ૨૦૦૦) ડાહર એકા કરી તેના અનાજ બરીદી તે તરફ એક બારકશમાં બરી માફ્યો હતા. એ અનાજની કાંજી બનાવી દરેક ૧૧૦૦) માણએને રેવરંડ મીં હાલીએ પોતાનાં ઉપરી-વણાં હેકલ પેંહચી આપતી કીવી હતી. ૫

તા. ૮ મી ફેબ્રવારી.

શેઠ ૧૭ માહ ૬ (૬૦) ૧૨૨૭ યુદ્ધરદી.

આજ દિન આપાડી મળે દોપમાંઆવાલા કુંગરની હોં મરદુમ શેઠ શોરાબજી વાછાગાંવીના કીકરાએ શેઠા રસતમજી, માણેકજી, અને બરશેદજી શોરાબજી વાછા-ગાંવીએ પોતાના આપે બંધાવવા માંડેલી દરેમેહર તૈયાર થવાથી તેમાં કદમી તરીકા મુજબ આતશઆદરાંન પર-કાસા હતા. આ વેળાએ જરથનની મીજનમમાં અતરના ધાણાક જરથોરતીઆ ચામત થયા હતા. જરથનની ક્રિઆ દતુર અરેદમર રસતમજી મુદ્દાં શ્રીરાજનાએ શર કીવી હતી, જે પુરી થવા બાદ શેઠા રસતમજી, માણેકજી, અને બરશેદજી તરફથી એક અંગુમન પત્ર વાંચી મંભલા-વવામાં આયો, જેમાં જાણુ હતું કે એ દરેમેહર મળે કદમી તથા શેલનશાહી જરથોરતીએના વપગમને માટે બોલી મુકીએ, અને તેના મુતવતીએ તરીકે તેઓ તથા તેમના વારસો રહેશે; તથા એ દરેમેહરના આણુ બરએને કીર્ ૩૧૮૦૦૦) ની મરકારી નોટ જુદી કાદી તેનું કાએકા પ્રમાણે તરરદીડ કરાવવામાં આવશે. ઉપલો અંગુમન પત્ર વાંચ્યા બાદ દતુર અરેદમરને એક શેઆન હોરાડવામાં આવી, અને જે પછી આશની કરી મળે લોક વદાવ થઈ હતું. ૬

૫ રાજત ગોષ્ઠતાર, તા. ૧૪ મી મારચ ૧૮૫૮.

૬ અમે જમશેદ, તા. ૮ મી ફેબ્રવારી ૧૮૫૮.

એ દરેમેહરના દરવાખબર નીચલી તખી મારેલીએ:—

" શ્રી દાદાર હોરમજીજીની મદદથી

" આએ દરેમેહર બેરુશતી મોદી શોરાબજી જીં
" વાછાગાંવીએ પોતાની હાંચઆતી મળે બંધવાને શર
" કરી હતી પણ પુરી તકબાર થયા અગાહી શંખત ૧૯૧૩
" નાં શાણુ સરિ ૧૫ ને વાર મુખ તા. ૫ મી આગસ્ટ
" શંને ૧૮૫૭ શેઠ ૧૫ મો માહ ૧૨ મો કદમી શને
" ૧૨૨૬ ઇઆનદેજરદીને દીને પોતે મુજરી ગીઆ. તે
" પછે એવેના વારસો મોદી રસતમજી તથા માણેકજી
" તથા બરશેદજી શોરાબજીએ આએ દરેમેહર સરેવે તક-
" આર કરી તે મળે આતશઆદરીઆંન તખતેનશીન
" કરી આજ દિને શંખત ૧૯૧૪ નાં માહા પદિ ૬ ને

તા. ૧૦ મી ફેબ્રુઆરી.

હિંદુસ્થાનમાં આજેના બળવાને લીધે નામદાર પ્રાંતિય સરકાર તથા રાયલને જે આતિથ્ય મેળવત અને ધારતી ઉપજ તે બાબે મુ'બઈના રેલવાસીઓ તરફની હિંસાઓ અને વફાદારી બતાવનારે એક માનવત્ર નામદાર માહ-રાંણીજી પર મોકલવાનો ડ્રાવ કરવાને આતરેનાં દેશી સહસ્થોની એક જાહેર સભા આજીને શેઠ જગંનાથ શંકરશેઠનાં ધરમાં મળી હતી. મરનશીનની ખુરસી શેઠ જગં-નાથ શંકરશેઠને આપવા બાદ માહરાંણીજી પર મોકલવાનું માનવત્ર શેઠ નારાયણ દીનાનાથજીએ ઇંગ્રેજીમાં અને શેઠ નવરાજજી ફરકુનજીએ ગુજરાતીમાં વાંચી સંભળાવ્યું, જે શેઠ બહમનજી હોરમજી વાડીઆની દરખાસ્ત ઉપરથી અને તેને શેઠ ફરમજી નથરવાંનજી પેટે ટેકા આપવાથી બાહ્ય રાખવામાં આવ્યું હતું. એ બાદ તે માહરાંણીજી ઉપર મુ'બઈના નામદાર ગવરનર લારડ એલ્ફીનસ્ટનની મારફતે મોકલવાને શેઠ કાવચજી જંગીજી રૂડીમજીએ દરખાસ્ત કરી અને તેને કાજી મહમદ હુસૈન મુરગેએ ટેકા આપ્યો, જે બાદ સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

તા. ૧૦ મી ફેબ્રુઆરી.

રાજ ૧૬ માહ ૬ (કો) ૧૨૨૭ યજ્ઞજરદી.

મરજી—અરદેસર ફરકુનજી પાંડે—ઉમર વર્ષ ૫૧) શેઠ ફરકુનજી લીમજી પાંડેના વડા હીકરા. એવલુ ઇં ૨૦ ૧૮૩૬ માં પોતાના બાપની તરફથી સ્ત્રીન ગયા હતા, અને ત્યાં પ્રથમ પોતાનાં નામથી તથા ઇં ૨૦ ૧૮૩૭ થી પોતાના બાઈ શેઠ દીનશાહજીની સાથે “ડી. એન્ડ એ. ફરકુનજી” નાં નામથી આપારી પેહડીઓ રચાવી હતી. ઇં ૨૦ ૧૮૪૩ માં સ્ત્રીનની પેહડી બંધ કરી આતરે આવ્યા હતા, અને ઇં ૨૦ ૧૮૪૭ માં બાપનાં મરજી

“ વાર શોએ તા. ૮ મી ફેબ્રુઆરી શને ૧૮૫૮ રોજ ૧૭
“ જો સરોશ ને માહ ૬ કો શેરેવર કદમી તથા માહ ૫
“ જો શેઠેનશાહી સને ૧૨૨૭ એન્ડેન્સરીને દીને કુલે
“ જરથોશતી શીરકાનાં લોકાને વાપરવા સાર તંનદરો-
“ થતી પરાધીએ.”

૧ બાઈએ ગેઝેટ, તા. ૧૨ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૫૮.

આ માનવત્ર ૩૦૦૦ શેડીઓ સાથે નામદાર માહ-રાંણીજી પર આતરેની સરકારની મારફતે તા. ૨૪ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૫૮ ને દીને મોકલ્યું હતું, અને તે બાબે નામદાર માહરાંણીજીની તરફથી લારડ એલ્ફીનસ્ટનને તા. ૨૪ મી આપરેલ ૧૮૫૮ ને દીને નામદાર ગવરનર લારડ એલ્ફીનસ્ટન પર એક પત્ર લખી આતરેના દેશીઓને એકે હિંસકાર માન્યો હતો.

૨ ખરકુશ શેઠ શાહજી અરદેસર પાંડેના બાપ.

પછી મીસીઅરમ્ સીધી રુદુઅરદની કુંપનીની પંતીઆ-લાઓ સાથે દલાલી કરતા હતા. “એ મરનાર વેપાર, વેહેવાર, અને લેલુદેલુમી ક્ષણેજી શુધો અને ચોખો હતો.”

તા. ૧૨ મી ફેબ્રુઆરી.

આજ દીને મરહુમ શેઠ અરદેસર ફરકુનજી પાંડેનાં ઉમરમાં ૩૫૦૦) ધર્મખાતાઓમાં આવ્યા હતા.

તા. ૨૦ મી ફેબ્રુઆરી.

સુરતનાં ફરના દારોગા શેઠ નથરવાંનજી ફરકુનજી ગરાંટનાં જોએ આગલ ૧૦) વર્ષે મુધી મુ'બઈની બાઈએ-ખત્રા કરાવના “રુદુઅર” હતા તેઓને ઇં ૨૦ ૧૮૫૬ માં પોતાનો બાઈ હોડાથો તે વેળાએ તેમની વખાણવા લાયક અને હમાનદારી બરેલી નોકરીને માટે એ કરાવના મેમબરોએ એક સોનાનાં ચાંદ બેટ આપવાનો ડ્રાવ કરીયો હતો. તે ચાંદ ઇંગ્લાંડથી આવી પુગાયી કરાવના મેમબરોની અરજ ઉપરથી સુરત મધે મીં ૦ રેવનસફારે આજ દીને એક મીજલસ બરી તે શેઠ નથરવાંનજીને બેટ આપ્યો હતો.

તા. ૨૨ મી ફેબ્રુઆરી.

આજ દીને આતરેની “બાઈએ મીકાનીકમ હનસી-ડીકશન” ની સભામાં શેઠ બેજનજી મનચેરજી હજીનેરે “દેશી ગાંગો” વિષે ઇંગ્રેજીમાં એક નીબંધ વાંચ્યો હતો.

તા. ૧ લી મારચ.

અહમદનગરના ફાજદાર શેઠ ધનજીભાઈ અરદે-સર શેઠનાને સુરતના કોરવાલ તરીકે શેઠ હોરમજી હોરાબજીની જગોપર સુકરર કરીયા હતા.

૩ મુ'બઈનાં આબુક, તા. ૧૨ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૫૮.

૪ મુ'બઈનાં શામાઆર, તા. ૧૭ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૫૮.

૫ મુ'બઈનાં આબુક, તા. ૨૬ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૫૮.

૬ બાઈએ ગેઝેટ, તા. ૨૨ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૫૮.

એ નીબંધની સાથે શેઠ બેજનજીએ જુદી જુદી બત તથા દેશવરોનાં ગારાંના ૨૫) સીતારો પોતે પાડીને રજુ કરીયાં હતાં, અને તે પછવાડેથી ડાકટર બાજી દાલએ ઇંગ્લાંડ મધે ભરાયલા એકલખીશનનાં જોવાને મોકલ્યાં હતાં. એજ મુજબ શેઠ બેજનજીએ ઇં ૨૦ ૧૮૭૭ માં નવી શાશનની બગી બનાવી તેનો હિંદુસ્થાનની સરકાર પાસેથી “પેટં” ચેલવ્યો હતો, અને મુ'બઈમાં શરતી સર્વે ભાડુની બગી તેજ મુજબની બનાવવાને આતરેના પોલીસ કમીશનરે ડેકાશ કરીયાં હતાં, તથા તે માટે શેઠ બેજનજીને મ્યુનીસીપાલીટી તરફથી રૂ.૬૦૦) ગ્રાં ધનામ મલ્યું હતું.

૭ મુ'બઈનાં આબુક, તા. ૫ મી મારચ ૧૮૫૮.

તા ૦ ૬ મી મારચ.

શેઠ નવરોજીભાઈ માણેકજી વાડીઆ ગઈ તા ૦ ૨૧ મી ફેબ્રુઆરીએ પોતાની ગાડીમાં બેસી બાંચે ખવાના પુત્ર આગસથી જતા હતા, તેવામાં મી ૦ રીચમંડ નામે અતરેના એક જાણીતો વ્યાપારી તથા બીજા બે ત્રણ ઈંગ્લેન્ડ પુત્ર આગસ હોવા રહી પડી ગયેલા એક ઘોડા જોતા હતા, તેમને આજુ રેહવાને ફરમાવ્યાથી મી ૦ રીચમંડે શેઠ નવરોજીભાઈને ગાંઠ દીધી, જે તેવણે પાછી વાળી. આ ઉપરાંત મી ૦ રીચમંડે ગાડીની પછવાડે દોડી પોતાના હાથ મથિની લાકડીથી શેઠ નવરોજીભાઈને બે ત્રણ જપેટા માર્યા, જે બાંચે તેને મળ કરાવવાને આજ દીને મજગાંમની પોલીસમાં માણસ્ટેટ મી ૦ થામસની સામે ઉમ્મી કરવાથી તેને રૂ ૧૦ નો દંડ કરી તે ફરીઆદીને આપવાનો હુકમ કરી શકે હતા, જે ન લેતાં તેમાં બીજા રૂ ૧૦ ઉમેરી શેઠ નવરોજીભાઈએ તે “પુમ્મર આક્રમ” માં નાખ્યા હતા. ૧

તા ૦ ૮ મી મારચ.

અમદાવાદની સરકારી સ્કૂલના એક શીક્ષક શેઠ ધનજીભાઈ દોરાબજીને ડીઆની સરકારી સ્કૂલના હેડ માસ્ટર નેમ્યા હતા. ૨

તા ૦ ૯ મી મારચ.

રોજ ૧૬ માઈ ૧ (શે ૦) ૧૨૨૭ યજ્ઞદજ્ઞરદી.

મરણ—પેશતનજી વીરજીભાઈ—ઉમર વર્ષ ૮૫ એવણુ સુરતના એક પુરાતન વતની હતા. પ્રથમમાં એવણે સુરત જીલ્લાનાં સરમાણુ પરગણામાં ફેરલુંક સુધી કુમાવીશદારનો એકો ભાગવ્યો હતો. તે બાદ ઘોડુંક સુધી પોતાના સમરા શેઠ અરશેદજી કુવરજી માખણવાલા સાથે વ્યાપાર પણ કરતા હતા. એવણે સુરતની પાસેનાં બાઠાં ગામમાં પોતાના આપ મરહુમ શેઠ વીરજીભાઈ બહમનજીની નહમિતે એક દરેમહર બંધાવી તે તા ૦ ૨૩ મી મારચ ૧૮૦૬ ને દીને પરદાવી હતી.

તા ૦ ૧૦ મી મારચ.

શેઠ કાવશજી મેહરામજી પેશીકાકાનાએ “બાત હોતાપદેશ” નામની એક ગુજરાતી પોથી છપાવી પ્રગટ કરી હતી. ૪

૧ બોમ્બે શાંઘમસ, તા ૦ ૮ મી મારચ ૧૮૫૮.

૨ મુબમ્બઈનાં ચાપુક, તા ૦ ૧૯ મી મારચ ૧૮૫૮.

૩ સુરતવાલા શેઠ બહમનજી પેશતનજી વીરજીના વ્યાપાર

૪ બોમ્બે જોડેટ, તા ૦ ૧૨ મી મારચ ૧૮૫૮.

તા ૦ ૧૫ મી મારચ.

રોજ ૨૨ માઈ ૧ (શે ૦) ૧૨૨૭ યજ્ઞદજ્ઞરદી.

મરણ—પેશતનજી માણેકજી જામે જમશેદવાલા—ઉમર વર્ષ ૫૦) શેઠ માણેકજી નશરવાનજી માતીવાલાનાં દીકરા. એવણુ પેહલવેહલા ઈ ૦ ૨૦ ૧૮૨૩ માં અતરે કમીશની તકરારને લીધે બીકજતાં “અખખાર કમીશ” નાં કારખાનાંમાં દરુર દરુરનજી દારાબજી જામાસ્પઆશાની હાથહેકલ રહ્યા હતા. તે પછી ઈ ૦ ૨૦ ૧૮૨૬ માં પોતે જામે જમશેદજી છાપાખાનું ઉઘાડ્યું હતું, તથા તે મથિથી તા ૦ ૧૨ મી મારચ ૧૮૩૨ ને દીનેથી “મુબમ્બઈ જામે જમશેદ” નામનું દર અલ્લાડીઆનું, અને તે બાદ ૧૮૩૮ થી અલ્લાડીઆમાં બે વાર અને તા ૦ ૧ લી આગસ્ટ ૧૮૫૩ થી દરરોજનું એક વર્તમાન પણ કાઢ્યા માંડ્યું હતું. એ વતનું અધીપતીપણું એવણે પોતે ફેરલીક મુદત સુધી ચલાવ્યું હતું. ૫ ઈ ૦ ૨૦ ૧૮૩૫ નાં ચાલથી એવણુ મુબમ્બઈ પારસી પંચાતના શેફેટરીનું કામ ચલાવતા હતા, અને ઈ ૦ ૨૦ ૧૮૪૬ માં “સર જમશેદજી જીજીભાઈ પારસી બેનીવાંત ઇન્સ્ટીટ્યુટ” સ્થાપી ત્યારથી તેના પણ એવણુજ શેફેટરી હયા હતા. એવણે પોતાનાં છાપાખાનાંમાંથી પારસીઓના ધર્મ તથા બીજી બાબદોને લગતાં ઘણાંક પુસ્તકો અને ચોપાનીઆં પ્રગટ કરીયાં હતાં, તેમજ એ કોમને લગતાં ઘણાંક જોડેટ કામોમાં ભાગ લીધો હતો.

તા ૦ ૧૮ મી મારચ.

આએ વર્ષની અપરાધીઓની છાંડણુ કરનારી પેહલીવારની શેશન આજ દીને પુત્રી જડજ સર માધીક સાસની હજુરમાં બરાઈ હતી. નીચલા પારસીઓ શ્રાંડ જુરીમાં બેઠા હતા ૬:—

૫ એવણુની સાથે એ વતનું અધીપતીપણું ફેરલીક મુદત સુધી દરુર એલલ દારાબજી રંજણાએ ચલાવ્યું હતું. તે બાદ એ વતનું અધીપતીઆ તરીકે શેફેટરી નવરોજી રંજણજી, ડોશાભાઈ રંજણજી કરાકા, શોરાબજી મનચેરજી જામે, પેશતનજી હાજીભાઈ હોનવાલા, મેહરામજી અરશેદજી ગાંધી, પેશતનજી ધનજીભાઈ માસ્ટર, હાજીભાઈ રંજણજી લાલી, શોરાબજી મનચેરજી જામે (બીલવાર), કમચર નવરોજી કાબરાજી, રંજણજી બહમનજી માસ્ટર, એલલ રંજણજી ઢાંકી, અરદેસર મેહરામજી પટેલ અને કાવશજી મેરવાનજી સરાઈ એક પછી એક કામ ચલાવ્યું હતું. એ વતનું તથા બોમ્બે જમશેદ છાપાખાનું ઈ ૦ ૨૦ ૧૮૮૩ ના બેમિ માસથી શેઠ કાવશજી મેરવાનજી સરાઈ લઈ તેના દર રૂ ૨૦૦ ના રૂ ૫૦ શેરો કાઢી બોમ્બેમાંથી એક બીમીટો કપની હસ્તક આણું કીધું હતું.

૬ બોમ્બે જોડેટ, તા ૦ ૧૯ મી મારચ ૧૮૫૮.

શ્રેષ્ઠ માણિક્ય નશરવાંનજી પીટી, અરદેસર ડોશા-
ભાષ સુનથી, બહમનજી જીજીભાઈ, અરદેસર અરશેહજી
વાડીઆ, એદલજી રમતમજી સુનાવાલા, શોરાબજી
ભાંહાંગીરજી દાદીચી.

તાં ૧૬ મી મારચ.

શાં ૨૬ માહ ૧ (શિં) ૩૨૨૭ યજ્ઞદગ્ધરી.

આજ દીને સુરતની પાસેનાં ગામ અમરેલી કિત-
રાંજી મધે અંજીમનનાં હાપમાની અંમિ શિઠ કાવચજી
માણિક્યાહજી દરબારીએ પોતાના બાના મરદુમ શિઠ
માણિક્યાહજી ડોશાભાઈ દરબારીની નહએતે એક શગડી
બંધાવી પરઠાવી હતી.

તાં ૨૦ મી મારચ.

અર નમશેદજી જીજીભાઈ આરોનરે, અમ્મ ૧૨૬
રધાપેલી “અમ્મ લારેનસ મુકુ” નાં ફંડમાં ૩૧૦૦૦)
ની રકમ બિટ મોકલી હતી.

તાં ૨૩ મી મારચ.

રદુડંદસ લીટરગી એન્ડ આમેનડીશીક શેશાઈડીન
જગતી પારસી છાકરીઓની નિશાલિ આપણા જરથા-
સ્તીઓના હરતકમાં લઈ તેને વહીવટ જરથાસ્તીઓની
એક મંડળી ઉમી કરી તેની મારફતે સજાવવાને તાં
૧૦ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૫૭ ને દીને શ્રેષ્ઠ કુરાંમજી નશર-
વાંનજી પટેલ (અરતશીન), પુરશેદજી નોશરવાંનજી કામાજી,
બહમનજી જીજીભાઈ, બેદરાંમજી જીજીભાઈ, બહમનજી
કુરાંમજી કામાજી, અને નવરોજીજી ફરદુનજી તથા શોરા-
બજી શાપુરજી બંગાલી (હાનરગી શ્રેષ્ઠગીઓ) ની એક
પરેલીજનજી કમીટી યાદ હતી. તે કમીટીએ શેશાઈડી
હસ્તકની કોટ, અંદનવાદી, બાહિરકોટ, અને મજગાંમ

૧ આ શગડીપર નીચે પ્રમાણે તખી મારેલીઃ—

“પાપ મોહતાલાની પદદથી તથા પાપ જરતોશત
“પેમંબપર સાહેબનાં ફરમાનથી મોજે અમરોલી કિતરાંજી
“મધે અંજીમનનાં ફુખાને જગતી શગરી બેઠેશતી
“માણિક્યાહજી ડોશાભાઈ દરબારીની નહએતે તેવજુના
“છોકરા કાવચજીએ પોતાના બાવાજીનાં શવાબને વાશતે
“પોતાનાં ખાશ રૂપીઆ અરઓને અંજીમનને બંધાવી
“આપીછે. તે શમરીમાં આતશ રોશન તથા મેરાગ
“રોશન રહે તથા મેજ વીગરે ભણવાનું કામ બવચંદરો-
“કાજ લગી રેઠશે. તે શવાબનો હંમેશાં બેઠેશતી માણિક-
“યાહજીને લાગશે. રોજ ૨૬ માહ ૬ સને ૧૨૨૭.
“શરૂત ૧૬૧૪ નાં એન શ્રદ ૪ વાર શ્રદર તાં ૧૬ મી
“મારચ સને ૧૮૫૮.”

૨ ટેમીશાહ એન્ડ કુસીઅર, ૨મ મી મારચ ૧૮૫૮.

આતેની પારસી છાકરીઓની ૪) નિશાલિ કે જેમાં ૩૬૬)
છાકરીઓ ફેજવણી લેતી હતી તે તાં ૨૧ મી જુલાઈ
૧૮૫૭ ને દીને પોતાના રવાબીનમાં લીધી, તથા તે નિશા-
લોને જગતી શેશાઈડીના હરતકમાં જે ૩૮૬૬૪—૧—૬
પાર્શની પૂંજી હતી તે વાજ તાં ૨૦ મી અક્ટોબર ૧૮૫૭
ને દીને પોતાને સ્વાધીન લીધી, અને હવે પછી એ
નિશાલોનાં અરસ સત્તાવવાને અપરેના જરથાસ્તીઓમાં
એક ટીપ ઉમી કરી ૩૧૮૭૬૩) એકલા કીધા હતા.
એ આજ કામેદાસર આજ કવાને તેમાં નાણાં ભરના
ગમ્યોની એક સભા આજ દીને કોટમાં શિઠ કુરાંમજી

૩ એ ૩૧૪૭૬૩) નીચે મુજબ ભરાયા હતા:—

(૩૨૦૦૦) ફરાંમજી નશરવાંનજી પટેલ. (૩૧૦૦૦)
માણિક્ય નશરવાંનજી પીટી, પુરશેદજી નોશરવાંનજી
કામાજી, બેદરાંમજી જીજીભાઈ, બહમનજી ફરાંમજી કામાજી,
બનજીભાઈ નશરવાંનજી કામાજી, નવરોજીજી માણિક્ય તથા
નશરવાંનજી બંગીરજી વાડીઆ, સુનાવાલા તે મરદુમ શિઠ
નશરવાંનજી મનચેરજી કામાજીનાં વીધવા. (૩૫૦૦) પેશત-
નજી ફરાંમજી કામાજી, ડોશાભાઈ ફરાંમજી કામાજી, ડો-
શાભાઈ ફોરમજી કામાજી, પેશતનજી ફોરમજી કામાજી,
શોરાબજી પેશતનજી ફરાંમજી. (૩૨૫૧) નશરવાંનજી મન-
ચેરજી વાડીઆ, હીરજીભાઈ ફોરમજી શેઠના. (૩૨૨૫)
બનજીભાઈ ફરાંમજી બાહલીવાલા. (૩૨૦૧) રતનજી એદલજી
બાહલીવાલા. (૩૧૨૫) ફોરમજી પેશતનજી બાહલીવાલા.
(૩૧૦૧) ડોશાભાઈ મેહરાંમજી વાડીઆની કુપની, માણિક-
કજી નાનાભાઈ દાવર (૩૧૦૦) બહમનજી જીજીભાઈ,
શોરાબજી જીજીભાઈ, નશરવાંનજી બહમનજી મોદી, બંગી-
રજી ફરાંમજી તથા જમશેદજી કુવરજી જશાંવાલા, લીમજી
માણિક્ય બનાજી, બનજીભાઈ અરશેદજી મરાશ, એદલજી
ફરાંમજી તથા કાવચજી બેનજી આલબલેસ, મનચેરજી
બનજીભાઈ હુપાશ. (૩૭૫) જમશેદજી રસતમજી ઘરાંની.
(૩૫૧) ફરાંમજી શાપુરજી કાવર, કાવચજી પાલજી શેઠના.
(૩૫૦) નવરોજીજી ફરદુનજી, પેશતનજી નવરોજીજી પોંઢ્યા,
એદલજી બહમનજી મારીસ, દારાયાહ તથા રસતમજી
બનજીશાહ કપતાંન, હીરજી બંગીરજી રેડીમની, મનચેરજી
ફરાંમજી શેઠના. (૩૭૭૧) ૩૫૦) ની અંદરની રકમ.

એજ મુજબ ઈં સં ૧૮૬૨ માં બીજી ટીપ કર્યાથી
તેમાં ૩૪૭૨૬) નીચે મુજબ ભરાયા હતા:—

(૩૫૦૦) પેશતનજી ફોરમજી કામાજી, ડોશાભાઈ
ફોરમજી કામાજી, પેશતનજી ફરાંમજી કામાજી, ડોશાભાઈ
ફરાંમજી કામાજી, શોરાબજી પેશતનજી ફરાંમજી. (૩૭૨૫)
અરશેદજી ફરદુનજી પારખ. (૩૭૦૦) નવરોજીજી નાનાભાઈ
ફરાંમજી, દાદાભાઈ મેહરાંમજી બનાજી. (૩૨૦૦) હીરજીભાઈ
ફોરમજી શેઠના, નશરવાંનજી બહમનજી મોદી, બનજીભાઈ
ફરાંમજી પટેલ. (૩૧૭૫) અરદેસર અરશેદજી ફરદુનજી પારખ.
(૩૧૨૫) જમશેદજી રસતમજી ઘરાંની. (૩૧૦૧) બહમનજી
તથા અરશેદજી પેશતનજી ઘરાંની. (૩૧૦૦) બનજીભાઈ બેહ-
રાંમજી રાંણા, નાનાભાઈ મેહરાંમજી જીજીભાઈ, શાપુરજી
નવરોજીજી પોંઢ્યા.

નયરવાનજી પંડનાં ઘરમાં મચી હતી. મગમીનની ખુમી શેઠ કુમંજી નયરવાનજીને આપવા આવે શેઠ નવરોજી કુમંજીએ સ્ત્રી કેળવણીની જરૂરીઆત તથા આંખે નિશાલો મદુરંડમ શોશાભીના હમતકમાથી લીધી તે બાપની યોગેતા કહી સંભળાવી. જે પછી એકું ડડ્યું કે જરૂરોશતી કેરકાની છોકરીઓને જરૂરીઆત એકમ તથા ગનેઆનની કેળવણી આપવા માટે અતરે એક ધરમખાતું કિયું કરવાની અગતર, માટે એ કારણમુ “ જરૂરોશતી છોકરીઓની નીશાલ મંડલી ” કહી કરવી; તથા તેના વહીવટ સચાવવાને શેઠ કુમંજી નયરવાનજી પટેલ, ખુરશેજી નોશરવાનજી કામાજી, મિલગમજી જીજીભાઈ, બહમતજી કુમંજી કામાજી, હીરજી ભાઈ હિરમજી શેડના, ડોનાભાઈ કુમંજી કામાજી, નવરોજી માણિકજી વાડીઆ, શોગમજી શાપુરજી બંગાલી, બનજીભાઈ કુમંજી પટેલ, પેશતનજી હિરમજી કામાજી, કાવચજી શાપુરજી મેહતા, અને નવરોજી કુમંજીની એક કારોબાર મંડલી તથા પેહલા ત્રણ મહરયાન તેની પુછતા તરરીઆ ડડવા, અને તેની સંભાલ માટે એક તરરીટકી કરાવવું.”

૧ એ ખાતાની કારોબાર મંડલીમાં ઊપલા પેહલે દીને ડડવેના મહરયા ઊપરાત શેઠ દીનશાહજી માણિકજી પીટીટ, કુવરજી રસતમજી મોદી, ડોશાભાઈ રામજી કરાકા, ખરશેજી રસતમજી કામાજી, મેહરવાનજી રામજી પાંડે, બંગીરજી હોરમજી પંથકી થાણેવાલા, મેહરવાનજી માણિકજી શેડના, ખરશેજી માણિકજી શેડના, અને રામજી મેહલજી દાવર અવારનવાર શામેલ થયા ક્રીધાઈ. સરનશીન તરીકે પ્રથમથી તે આજસુધી શેઠ રામજી નયરવાનજી પટેલ ખજાનથી તરીકે પણ પ્રથમથી તે આજસુધી શેઠ ખુરશેજી નોશરવાનજી કામાજી શેઠ મેહરજી તરીકે પ્રથમથી તે ૧૮૬૪ ના મેએ માસ સુધી શેઠ નવરોજી રરદુનજી, ૧૮૬૪ થીને ૧૮૬૭ ના જુનસુધી એ ૦ કાવચજી નયરવાનજી કામા (પગારદાર), ૧૮૬૭ થીતે ૧૮૬૮ ના જુનસુધી શેઠ ડોશાભાઈ રામજી કરાકા, ૧૮૬૮ થીતે ૧૮૭૦ ના મેએસુધી પાછા શેઠ નવરોજી રરદુનજી, ૧૮૭૦ થીતે ૧૮૭૧ ના મારચ સુધી શેઠ કુવરજી રસતમજી મોદી, અને ૧૮૭૧ ના મારચથી તે આજસુધી શેઠ બંગીરજી હોરમજી પંથકી થાણેવાલા

એ મંડલીની પુલ સાચવવા માટે કાએદાસજી એક તરરીટકી તા. ૧ લી મારચ ૧૮૬૨ ને દીને જ્વરીમ કોરકના વકીલ મી. અકલંડની ખરતે કરાવ્યું હતું, અને તેના પેહલા તરરીઆ તરીકે શેઠ રામજી નયરવાનજી પટેલ, ખુરશેજી નોશરવાનજી કામાજી અને મિલગમજી જીજીભાઈને મુકરર કીધા હતા. એ પછી શેઠ મેહરવાનજી જીજીભાઈએ ૧૮૬૭ માં આહો છાડવાથી તેમની જગ્યાએ શેઠ હીરજીભાઈ હોરમજી શેડનાને ડેડ્યા હતા, પણ તેવજે અમુખાકારીને લીધે તે આજ ન સંખવાથી

તા. ૨૩ મી મારચ.

રોજ ૩૦ માહ ૧ (શિ. ૦) ૧૨૨૭ મનદનરદી.

આજ દીને સુરતની પાસેના ગામ અમરોશી ઉતરાણ મધે મુખવાલા શેઠ માણિકજી નયરવાનજી પીટીટની

૧૮૭૦ માં શેઠ શોરામજી શાપુરજી બંગાલીને તે જગ્યા પર નેમ્યા હતા.

કારોબાર મંડલીએ એ નિશાલો પોતાને હસ્તક લીધા પછી તેમાં પેહલે વર્ષેજી વધારે થઈ છોકરીઓની સંખ્યા ૩૯૫ (૧૨૫) ની થઈ હતી. એ આરે નિશાલોનાં કામ ઊપર દેખરેખ રાખવાને કારોબાર મંડલીએ નીચલા મહરયાને હાનરરી ઊપરી નેમ્યા હતા:—

કોટ—શેઠ શોરામજી શાપુરજી બંગાલી.

અદનવાડી—શેઠ કાવચજી શાપુરજી મેહતા.

બાહેરકોટ—શેઠ હોરમજી મેહલજી દાવર.

મનગાંચ—શેઠ મનમરજી શાપુરજી લંગડાના.

એઓમાંથી શેઠ મનમરજીએ થોડાજ મહીનામાં એટલે ૧૮૫૮ ના નવેમ્બરમાં આહો છાડવાથી તે જગ્યા પર શેઠ મેહરવાનજી માણિકજી શેડનાને; તથા શેઠ હોરમજી મેહલજી દાવર ૧૮૬૦ માં સીન જવાથી તે જગ્યા પર શેઠ ખરશેજી રસતમજી કામાજીને નેમ્યા હતા. એ પછી ઇ. સ. ૧૮૬૦ ના સપ્ટેમ્બર માસથી એ આરે નિશાલો પર એ ૦ કાવચજી નયરવાનજી કામાને પગારદાર ઊપરી તથા આસીરદંટ શેફેટરી ડેડ્યા હતા. એ ૦ કાવચજી ૧૮૬૭ ના જુલાઈમાં આહો છાડવાથી મેહતા રતનશંકર મનીશંકરને અદનવાડી અને મનગાંચની નિશાલોના પગારદાર તથા શેઠ કુવરજી રસતમજી મોદીને કોટની નિશાલના હાનરરી ઊપરી ડેડ્યા હતા, અને શેઠ કુવરજી ૧૮૬૯ ના જુલાઈમાં આહો છાડવાથી શેઠ બંગીરજી હોરમજી પંથકીને કોટની નિશાલના હાનરરી ઊપરી નેમ્યા હતા. એ બાદ તા. ૧ લી જુલાઈ ૧૮૭૩ થી શેઠ મેહલજી દારાશાહ શેડનાને કોટ તથા મનગાંચની નિશાલોના ઊપરી અને આસીરદંટ શેફેટરી, તથા બાઈ પીરોજીભાઈ નાનાભાઈ નયરવાનજી માસતરને અદનવાડીની નિશાલનાં ઊપરી (હાનરરી) ડેડ્યા હતાં. ઇ. સ. ૧૮૭૮ માં શેઠ મેહલજીનાં મરણથી એ મંડલી હસ્તકની ત્રણ નિશાલોનાં ઊપરી તરીકે બાઈ નીખાઈજી અરદેસર જ્યેરીને નેમ્યાંછે.

એ મંડલી હસ્તકની નિશાલો ખાતે પ્રથમમાં મુખત કેળવણી આપવામાં આવતી હતી, જે પછી તા. ૧ લી જુલાઈ ૧૮૬૨ ને દીનથી દરએક છોકરી દી. ૩૧) ની ખાસીક રીઈ લેતી કીધી હતી, અને એઓમાં તે આપવાની થકિત નહિ હોય તેમને મુખત કેળવણી આપવાને ડેડ્યું હતું. એ બાદ તા. ૧ લી જુન ૧૮૭૩ થી મુખત કેળવણી આપવાનું સહાયરું બંધ કરી આછી થકિતવાળી છોકરીઓ પાસેથી પણ રૂ. ૧૦ ની ખાસીક રીઈ લેતી કીધી હતી.

એ મંડલી હસ્તક જે આર નિશાલો હતી તે અમેથી તા. ૧ લી બનેવારી ૧૮૬૪ ને દીનથી બાહેરકોટની

આગેવાની હેઠળ અંગ્રજીનના ઉપરાતથી એક દોખમું બંધાવી પરદાનું હતું. આ વેળાએ જશનની મીઠાલ-સમાં મુરત તથા તેની આસપાસનાં ગામના પુણજ નર-થોસ્તીએ શામેલ થયા હતા. જશનની કિઆ ગોદાવરાં

નિશાલ કાદી નાખી કોટ, અંદનવાડી, અને મજગાંમની નિશાલોજ આશુ રાખી હતી.

એ મંડલી ઉસ્તકની નિશાલો ખાતે શિખાડવાને કારો-પાર મંડલીએ ઇં સં ૧૮૬૦ માં પાઠખાલા આંક ૧ લો તથા ૧૮૬૧ માં પાઠખાલા આંક ૨ જે શેકેટરી શેઠ નવરોજી રૂરુજી પાસે નવા પાંચેઆ ઊપર રચાવી, તથા પાઠખાલા આંક ૩ જે ઇં સં ૧૮૬૬ માં શેકેટરી એં કાવશજ નશરવાંનજ કાંગા પાસે રચાવી પ્રગટ કીધા હતા.

એ મંડલી ઉસ્તકની નિશાલો ખાતે શિખનારી છોકરીએને તાં ૧૦ મી આપરેલ ૧૮૬૬ ને દીને મુખ્યધના નામદાર ગવરનર સર પારડલ ક્રીઅરની ખાતું લેડી ક્રીઅર તારદેવ શેઠ બેકરાંમજ જીજાભાઈના બંગલામાં ઇનાચો વેંકચી આપ્યાં હતાં, તથા નામદાર ગવરનર સભાપતીની પુરશીએ ખીરાજ્યો હતા. તેજ મુજબ તાં ૨૩ મી મારચ ૧૮૬૮ ને દીને નામદાર ગવરનર સર સેત્રાર ક્રીઝઅરેલડની વડુએ વાલકેશર શેઠ દીન-શાહજી માણેકજી પીટીટના બંગલામાં ઇનાચો વેંકચી આપ્યાં, તથા કોનસીલનો ચેમ્પર ડાનરેખલ બી. એચ. એલીસ સભાની પુરશીએ ખીરાજ્યો હતા. વળી એજ મકાંન ઊપર તાં ૨૬ મી આપરેલ ૧૮૭૮ ને દીને નામદાર ગવરનર સર રીચરડ ટેમપલની મેટી મીસ ટેમપલે ઇનાચો વેંકચી આપ્યાં, તથા ગવરનર પોતે સભાપતીની પુરશીએ ખીરાજ્યો હતા. છેલ્લું હિંદુસ્થાનમાં અપાતી કંજવણી સંબંધી રાજનીતિ તથા તેને લગતી બીજી બાબદોની તપાસ કરવાને વડી સરકારે ડેડવેલાં કમીશનના અધિકારીએએ તાં ૩૧ મી અક્ટોબર ૧૮૮૨ ને દીને પ્રાંતજ કાવશજ ઇનસ્ટીટીયુટનાં દીવાંનખાનાંમાં એ મંડલી ઉસ્તકની નિશાલોની લેટ લીધી હતી.

શેકેટરી શેઠ નવરોજી રૂરુજીએ એ મંડલીને લગતી નિશાલોનાં કામ પાછલ પેઢલાં પાંચ વર્ષ ધણી દીલ-સોલથી ચેઢનલ લીધી તે ખાટે કારોપાર મંડલીના અધિ-કરીએએ પોતપોતામાં એક લીસ્ટ રરુગું કરી ૩૩૪૫૦) લેગા કીધા હતા, અને તેમાંથી એમની યાદગારી રાખવા સાંઈ ૩૧૫૦૦) ની રકમ એજ મંડલીનાં દરતરમાં જુદું ખાતું પડાવી અનામત રાખી તેનાં બાજમાંથી દર માંચે ૩૫) ની એક રકાલરશીપ એવણનાં નામથી આપવાને ડેડવું, તથા આકીની રકમનો એક રૂપાંનો “ ટીઇ શટ ” તથા કલમદાંન તે ઊપર ઘટતા લેખ કોતરાવી તાં ૯ મી સપ્ટેમ્બર ૧૮૬૩ ને દીને એમને લેટ આપ્યો હતો.

વળી એ મંડલી ઉસ્તકની કોટ ખાતાંની નિશાલના વડા શિક્ષક શેઠ કીદલજ દારાશાહ શેઠનાએ એ મંડલી સ્થાપી-ત્યારથી તેમાં ધણી દીલસોલથી નોકરી કીધાથી કારોપાર મંડલીના અધિકારીએએ પોતપોતામાં એક લીસ્ટ રરુગું કરી ૩૪૭૫) ની કીમતનું એક સોનાંનું ધડી-

પંચના દસ્તુર શોરામજી પેચુજીએ શરૂ કીધી હતી, જે પુરી થવા બાદ તેમને, તથા મુરતવાલા દસ્તુર કેખશર દાદાભાઈ, તથા એ દોખમનાં કામના ઊપરી શેઠ શોરામજી માણેકજી લાઠિવાલા, તથા અમરાલી ગામના પટેલ શેઠ

આલ તથા સાંકલી ઘટતા લેખ સાથે તેમને ઇં સં ૧૮૬૫ ના સપ્ટેમ્બર માસમાં લેટ આપ્યું હતું.

એ મંડલી ઉસ્તકની નિશાલો મધેની સર્વેથી હુશી-યાર છોકરીને દર શાલ એકકા સોનાંના આંદનું ઇનામ પોતાની તરફથી લેટ આપવાને શેઠ ખરશેદજી રતનજી કોઢલાએ પેઢલીવારીમાં માધે લાંધું હતું, પણ આંદનું દીનું ઇંગલાંડથી નહિ આવી પોંડતાથી એવણે ૧૮૫૮ થી તે ૧૮૬૭ સુધી નવ વર્ષ લગણ તેને બદલે ઇનામમાં આપવાને દર શાલ ૩૧૨૫) રોકડા આપ્યા કીધા હતા.

વળી ઇં સં ૧૮૬૮ માં ઇનાચો આપવા તથા તે શાલનાં એકજબીશનના ખરચને ખાટે શેઠ બેકરાંમજ નશરવાંનજ સીરવાઈએ ૩૧૦૦૦) ની રકમ લેટ આપી હતી.

એ મંડલી ઉસ્તકની સઘળી નિશાલો ઇં સં ૧૮૭૫ થી સ્ત્રી શિક્ષકોના હાથ હેઠળ ચલાવવામાં આવેછે; તે સઘળી સ્ત્રી શિક્ષકોને દરરોજ એકકો કલાક અઢતે દર-જોની કંજવણી આપવાના ખરચને ખાટે શેઠ શોરામજી શાપુરજી બંગાલી, સી. આઈ. ઇ. એ ૩૬૬૦) આપ્યા હતા, તે મધેથી તાં ૧ લી મારચ ૧૮૮૧ થી તે ૨૮ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૮૩ સુધી બે વર્ષ શેઠ નશરવાંનજ હીરજીભાઈ પટેલને એ કામ પાછલ રાખ્યા હતા.

એ મંડલીના આશુ ખરચને ખાટે કોઢલાક પારસી ગ્રંથસો શરૂઆતથી દર શાલ એકસ લવાજમ આપતા આવેછે—જે મધે શેઠ પ્રાંતજ નશરવાંનજ પટેલ ઇં સં ૧૮૫૮ થી તે ૧૮૬૫ સુધી દર શાલ ૩૨૦૦), ૧૮૬૬ થી ૧૮૬૯ સુધી ૩૧૦૦), ૧૮૭૦ થી ૧૮૭૨ સુધી ૩૧૨૫), ૧૮૭૩ થી ૧૮૭૪ સુધી ૩૭૫, ૧૮૭૫ થી ૧૮૭૮ સુધી ૩૫૦) અને ૧૮૭૯ થી આજ સુધી ૩૨૫) આવેછે. શેઠ પુરશેદજી નશરવાંનજ કામાજી ૧૮૫૮ થી તે ૧૮૬૨ સુધી દર શાલ ૩૧૦૦) અને ૧૮૬૩ થી ૧૮૬૬ સુધી ૩૩૦૦). શેઠ પેશતનજી હોરમજી કામાજી ૧૮૫૮ થી તે આજ સુધી દર શાલ ૩૧૦૦), શેઠ ડોશાભાઈ હોરમ-જી કામાજી ૧૮૫૮ થી તે ૧૮૭૪ સુધી દર શાલ ૩૧૦૦). શેઠ બહુમનજી, પેશતનજી અને ડોશાભાઈ પ્રાંતજ કામાજી એ દરેક ૧૮૫૮ થી તે ૧૮૬૬ સુધી દર શાલ ૩૧૦૦). શેઠ મનચેરજી હોરમજી કામાજીએ ૧૮૫૮ થી તે ૧૮૬૩ સુધી દર શાલ ૩૧૦૦). શેઠ દીનશાહજી માણેકજી પીટીટ ૧૮૬૦ થી તે ૧૮૬૮ સુધી ૩૫૦) અને ૧૮૬૯ થી તે આજ સુધી દર શાલ ૩૧૨૫). શેઠ નશરવાંનજ માણેકજી પીટીટ ૧૮૬૦ થી તે આજ સુધી દર શાલ ૩૫૦). શેઠ દીનશાહજી દાદાભાઈ ગાંધી ૧૮૫૮ થી તે ૧૮૭૩ સુધી દર શાલ ૩૫૦) શેઠ બેકરાંમજ હોરમજી કામાજી ૧૮૫૮ થી તે ૧૮૬૫ સુધી દર શાલ ૩૫૧). શેઠ ખરશેદજી ખરશેદજી બાઠલી-બોઈ ૧૮૫૮ થી તે ૧૮૬૬ સુધી ૩૨૫) અને ૧૮૭૦ થી તે ૧૮૭૮ સુધી દર શાલ ૩૫૦). શેઠ શોરામજી શાપુરજી

દેરાબજી બેહંગમજી અને આં બેહંગમજી કુવરજી વડીઆવાને એકકી શેઆજ દેરાડવામાં આવી હતી.

બગલી, સી. આઈ. ઇ. ૧૮૫૮ થીતે ૧૮૬૮ સુધી ૩૧૨) અને ૧૮૬૬ થીતે આજ સુધી દર શાલ ૩૫૦).

શેઠ શેરાબજી શાપુરજી બગલી, સી. આઈ. ઇ. એ પોતાનાં માતાજી બાઈ બીખાઈજીનાં નામથી આજે મંડલી હસ્તકની કાઠ પાતેની નિશાલને માટે ૩૫૦૦૦૦) સુધીનો ખર્ચ કરી આરથોથી પાંચથો છોકરીઓનો સમાજ થાય એવી એક મન્યુત અને શેઆજની ઇમારત "જર-થોઈતી છોકરીઓની નિશાલ મંડલીની બાઈ બીખાઈજી શાપુરજી બગલી વાળી નિશાલ" એવાં નામથી બંધાવી આપવાને ઇ. સ. ૧૮૮૨ ના જાનેવારી માસમાં કારોબાર મંડલીને પોતાની મરજી જણાવી હતી, અને કારોબાર મંડલીએ તે મોટા ઊપકાર સાથે બાઈજી રાખવાથી શેઠ શેરાબજીએ તે ઇમારત બાંધવા માટે નામદાર સરકાર પાસે પારસી બજાર સ્ટ્રીટમાં આવેલી કમીસરીએ પાતાંને લગતી સરકારી જગ્યામાંથી એક ભાગ માગ્યો, જે સરકારે ઇ. સ. ૧૮૮૨ ના જુલાઈ માસમાં એવજીને ૮૧૬ ચોરસવાર અરથી કીમતે એકલે ૩૧૮૮૮૦) બદલે વેચાતો આપ્યો હતો, અને તે ઊપર કાલ એ નિશાલનું મકાન બાંધવાનું કામ શરૂ થઈ ચુકું છે. વળી એ નિશાલનાં મકાનને માટે સરકારી કંબલપુરી પાતાં તરથી જેમ બીજાં પાતાંઓને મહેલે તેમ ૩૧૬૬૬૫) ની રકમ શેઠ શેરાબજીને "ગ્રાંટ ઇન એડ" તરીકે આપવામાં આવી છે.

એ મંડલીની પુંજમાં નીચલા ચક્રોએ અનુક્રમ રકમો આપી જુદી જુદી સરતોથી નીચે મુજબ પાતાં પડાવ્યા છે:—

(૧) તા. ૨૮ મી જુન ૧૮૫૮ ને દીને શેઠ શ્રાંમજી નશરવાંજી પટેલે ૩૨૦૦૦) ની નોટ તેવું બાજ આજુ ખર્ચમાં વાપડવાની સરતથી, તથા તા. ૪ થી નવેમ્બર ૧૮૬૧ ને દીને ૩૨૧૦૦) ની નોટ તેવું બાજ એ મંડલી હસ્તકની નિશાલોની જે છોકરી પરોક્ષમાં જરથોઈતી ઇંથી તથા નીતીની મુખ્ય વાતો તથા ધરસંસારની માહીતગારીમાં સરથ નીકલે તેને દર માસે ૩૭) ની સ્કાલરશીપ આપવાની સરતથી, તથા તા. ૧૬ મી ડીસેમ્બર ૧૮૬૨ ને દીને બીજી ૩૧૦૦૦) ની નોટ તેવું બાજ આજુ ખર્ચમાં વાપડવાની સરતથી, અને છેલ્લી તા. ૧૩ મી ડીસેમ્બર ૧૮૬૬ ને દીને પોતાનાં ધણીઆંની મરજી બાઈ દીન-બાઈનાં પુનને માટે ૩૫૦૦) ની નોટ તેવું બાજ આજુ ખર્ચમાં વાપડવાની સરતથી મંડલી ૩૫૬૦૦) ની રકમનું પડાવેલું આવું. (૨) તા. ૨૮ મી જુન ૧૮૫૮ ને દીને શેઠ માલિકજી નશરવાંજી પીટીટે ૩૧૦૦૦) ની નોટ તેવું બાજ આજુ ખર્ચમાં વાપડવાની સરતથી આપી પડાવેલું આવું. (૩) તા. ૨૮ મી જુન ૧૮૫૮ ને દીને શેઠ બેહંગમજી જીભાઈએ ૩૧૦૦૦) ની તથા તા. ૨૨ મી આગસ્ટ ૧૮૬૦ ને દીને પોતાનાં માતાજી મરજી બાઈ વીરબાઈજી તે શેઠ જીભાઈ દાદાબાઈનાં વીધવાનાં પુનને માટે ૩૫૦૦) ની; અને તા. ૨૫ મી અક્ટોબર ૧૮૬૦ ને દીને પોતાનાં શાજી મરજી બાઈ જીવણબાઈ તે શેઠ

એ પછી એ કામના આગેવાં શેઠ માલિકજી નશરવાંજી પીટીટે અડચણના સમયથી વીઆં આવી ન ચકવાથી

શેરાબજી દાદાબાઈ બાંધના વીધવાનાં પુનને માટે બીજી ૩૫૦૦) ની અને છેલ્લી તા. ૬ ડી ડીસેમ્બર ૧૮૬૨ ને દીને ૩૧૦૦૦) ની મંડલી ૩૩૦૦૦) ની નોટ તેવું બાજ આજુ ખર્ચમાં વાપડવાની સરતથી આપી પડાવેલું આવું. (૪) તા. ૨૮ મી જુન ૧૮૫૮ ને દીને શેઠ બેહંગમજી શ્રાંમજી કામાજીએ ૩૧૦૦૦) નો તથા તા. ૬ મી ડીસેમ્બર ૧૮૬૨ ને દીને બીજી ૩૧૦૦૦) ની મંડલી ૩૨૦૦૦) ની નોટ તેવું બાજ આજુ ખર્ચમાં વાપડવાની સરતથી આપી પડાવેલું આવું. (૫) તા. ૧૪ મી જુલાઈ ૧૮૫૮ ને દીને શેઠ નવરોજી માલિકજી વાડીઆએ ૩૧૦૦૦) ની નોટ તેવું બાજ આજુ ખર્ચમાં વાપડવાની સરતથી આપી પડાવેલું આવું. (૬) તા. ૧૬ મી માર્ચ ૧૮૫૬ ને દીને બાઈ બીખાઈજી તે શેઠ ડાશાભાઈ શ્રાંમજી કામાજીનાં ધણી-આનીએ "માહારી નાહાની બેહંગમજી" એવું નુપુ નામ રાખી શેઠ શેરાબજી શાપુરજી બગલીની મારજી ૩૨૨૪૦) ની રકમ તેવું બાજ એ મંડલી હસ્તકની નિશાલો મધે શીખનારી સરવેથી ચંચલ એ છોકરીઓને દર મહીને ૩૪) લેખેની સ્કાલરશીપ તથા એક છોકરીને દર શાલ ૩૫૬) નું ઇનામ આપવાની સરતથી આપી પડાવેલું આવું. (૭) તા. ૩૦ મી સપ્ટેમ્બર ૧૮૫૬ ને દીને શેઠ દાદાભાઈ, ધનજીભાઈ, જુરશેદજી અને દેરાબજી નશરવાંજી કામાજીએ પોતાનાં માતાજી મરજી બાઈ જીનાંબાઈ તે શેઠ નશરવાંજી મનજીજી કામાજીનાં વીધવાના પુનને માટે ૩૨૦૦૦) ની નોટ તેવું બાજ આજુ ખર્ચમાં વાપડવાની સરતથી આપી પડાવેલું આવું. (૮) તા. ૧૭ મી અક્ટોબર ૧૮૫૬ ને દીને બાઈ ધનબાઈજી તે મરજી શેઠ ધનજીભાઈ નશરવાંજી કામાજીનાં વીધવા તથા વકી-લાતજી પોતાના આવંદનો પુંજમાંથી તેમનાં પુનને માટે ૩૧૦૦૦) ની નોટ તેવું બાજ એ મંડલી હસ્તકની નિશાલો મધે શીખનારી છોકરીઓ મધેથી જે છોકરી શિક્ષકને લાયકની પરીક્ષા આપે તેણીને દર શાલ ૩૧૦૦) નું ઇનામ આપી બાકી રકમ આજુ ખર્ચમાં વાપડવાની સરતથી આપી પડાવેલું આવું. (૯) તા. ૨ જી માર્ચ ૧૮૬૦ ને દીને શેઠ ખરશેદજી કાવશજી આશપરજી પોતાની દીકરી મરજી બાઈ મોહીબાઈનાં પુનને માટે ૩૧૦૦૦) ની નોટ તેવું બાજ આજુ ખર્ચમાં વાપડવાની સરતથી આપી પડાવેલું આવું. (૧૦) તા. ૬ ડી નવેમ્બર ૧૮૬૧ ને દીને માહિર રૂમરજી એલમીનસહન દેસાડીઓનીબલ કમીટીના શેફ્ટરી શેઠ ડાશાભાઈ શ્રાંમજી કરાકાએ ૩૧૨૦૦) તથા તા. ૧૭ મી આગસ્ટ ૧૮૬૬ ને દીને બીજી ૩૫૬૦૦) માં ચાકબા તે મધેથી ૩૨૧૦૦) ની નોટ લઈ તેવું બાજ એ મંડલી હસ્તકની નિશાલો પાતે શીખનારી જે છોકરી કારોબાર મંડલી દર શાલ સુદી કાઠ તે બાઈદની માહી-તગારીમાં સર્વેથી સરથ નીકલે તેને દર માસે ૩૭) સુધીની સ્કાલરશીપ આપવાની સરતથી પાડેલું આવું. (૧૧) તા. ૨૨ મી અક્ટોબર ૧૮૬૨ ને દીને શેઠ દીનજીજી માલિકજી પીટીટે ૩૨૦૦૦) ની નોટ તેવું બાજ આજુ ખર્ચમાં વાપડવાની સરતથી આપી પડાવેલું આવું. (૧૨)

તેમના તરફથી જાપાઈ આવેલા અંગ્રુમન પત્ર શેઠ ધનજી-
બાઈ નવરોજી ગુમબાઈએ વાંચી સંબલાયો; જેમાં

તા. ૨૭ મી ડીસેમ્બર ૧૮૬૨ ને દીને શેઠ નશરવાંનજી
બાણેજી પીટીટે ૩૧૦૦૦) ની નોટ તેણે વ્યાજ આજી
અરચમાં વાપડવાની સરતથી આપી પડાવેજી આજી. (૧૩) તા. ૬ ડી
જુલાઈ ૧૮૬૩ ને દીને મરદુમ બાઈ આવાં-
બાઈ તે શેઠ અરશેદજી રૂસતમજી કામાજીનાં પેઢલાં ધણી-
આંની તથા શેઠ કોશાબાઈ હોરમજી કામાજીનાં દીકરીનાં
પુનને માટે તેમનાં બેશીઆંએ ૩૧૨૦૦૦) ની નોટ તેણે
વ્યાજ તુરતવેલા આજી અરચમાં વાપડવાની, પણ જોવારે એ
મંડલીના સંબંધમાં સ્ત્રી શિક્ષકોને વર્ગ ઊભા થાય તે
વેળાએ તે વર્ગની આર હુશીયાર ઊકરીઆને દર માસે
૩૧૦) લેખેને પગાર આપવાની, અને તે પછી જ્યારે
દરેક નિશાલમાં સ્ત્રી શિક્ષકો રાખવામાં આવે ત્યારે તેમના
પગારના અરચમાં વાપડવાની સરતથી આપી પડાવેજી આજી.
(૧૪) તા. ૨૧ મી સપ્ટેમ્બર ૧૮૬૩ ને દીને જરથોશતી
ઊકરીઆની નિશાલ મંડલીની કારોબાર મંડલીના અધિ-
કારીઆંએ એ મંડલીના શેઠરી શેઠ નવરોજી રૂદુન-
જીનાં નામની દર માસે ૩૫) ની એક રકાવરશીય આપવાને
૩૧૫૦૦) ની નોટ આપી પડાવેજી આજી. (૧૫) તા. ૨૬
મી આપરેલ ૧૮૬૪ ને દીને શેઠ શોરાબજી પેશતનજી
રૂસતમજી પેતાનાં કુધ મરદુમ બાઈ પીરોજબાઈ તે મરદુમ
શેઠ રૂસતમજી કાવશજી બનાજીનાં બેટીનાં પુનને માટે
૩૨૦૦૦) ની નોટ તેણે વ્યાજ તુરત વેલા આજી અરચમાં,
પણ જોવારે સ્ત્રી શિક્ષકો રાખવામાં આવે ત્યારે તેમને
પગાર આપવાના અરચમાં વાપડવાની સરતથી આપી પડાવેજી
આજી. (૧૬) તા. ૨૮ મી આપરેલ ૧૮૬૪ ને દીને
શેઠ નવરોજી નાનાબાઈ રૂસતમજી પેતાનાં કુધ મરદુમ
બાઈ પીરોજબાઈ તે મરદુમ શેઠ રૂસતમજી કાવશજી બનાજીનાં
બેટીનાં પુનને માટે ૩૧૫૦૦) ની નોટ તેણે વ્યાજ તુરત
વેળા આજી અરચમાં, પણ જોવારે સ્ત્રી શિક્ષકો રાખવામાં
આવે ત્યારે તેમને પગાર આપવાના અરચમાં વાપડવાની
સરતથી આપી પડાવેજી આજી. (૧૭) તા. ૩ જી આગ-
સ્ટ ૧૮૬૪ ને દીને બાઈ ધનબાઈજી તે મરદુમ શેઠ ધન-
જીબાઈ નશરવાંનજી કામાજીનાં વીધવાએ પેતાના આવંદની
પુલમાંથી પેતાની દીકરી મરદુમ બાઈ બસુબાઈ તે શેઠ
બહુમજી અરશેદજી કામાજીનાં પેઢલાં ધણીઆંનીનાં પુનને
માટે ૩૧૫૦૦) ની નોટ તેણે વ્યાજ આજી અરચમાં વાપડ-
વાની સરતથી આપી પડાવેજી આજી. (૧૮) તા. ૨૭ મી
જુલાઈ ૧૮૬૭ ને દીને શેઠ કોશાબાઈ હોરમજી કામા-
જીએ પેતાનાં ધણીઆંની મરદુમ બાઈ સુનાંબાઈનાં પુનને
માટે ૩૨૦૦૦) ની નોટ તેણે વ્યાજ આજી અરચમાં વાપ-
ડવાની સરતથી આપી પડાવેજી આજી. (૧૯) તા. ૨૫ મી
ફેબ્રુઆરી ૧૮૭૨ ને દીને નવરોજી રૂદુનજી રેસીડેન્સી-
મંત્રીઅલ રૂઠની કમીટીના શેઠરી શેઠ શોરાબજી શાપુરજી
બંજાઈએ ૩૨૫૦૦) ની નોટ તેણે વ્યાજ આજી અરચમાં
વાપડવાની સરતથી આપી પડાવેજી આજી. (૨૦) તા. ૨૦
૨૬ મી મેએ ૧૮૭૪ ને દીને લેડી ક્રીઅર રેસીડેન્સીઅલ
રૂઠની રેસીડેન્સી કમીટીની શેઠરી બાઈ શીરી-
નબાઈ બાણેજી અરશેદજી શેઠ શોરાબજી શાપુરજી

જણાવ્યું હતું કે એ દોખમું બંધાવવા બાબતું ઉધરાંજી
તથા તેને માટે મુંબાઈમાં પથરો વગેરેનું સરવે કામ

બંગાલી અને અરશેદજી રૂસતમજી કામાજીની મારફતે
૩૧૦૦૦) ની રકમ તેણે વ્યાજ એ મંડલી રૂસતમજીની
નિશાલો મધેની જે ઊકરીને અભીઆસ સંઘથી સરસ
નીકલે તેણીને લેડી ક્રીઅરનાં નામનું એક ઇનામ આપ-
વાની સરતથી આપી પડાવેજી આજી. (૨૧) તા. ૨૬ મી
જુન ૧૮૭૫ ને દીને શેઠ દાદાબાઈ નવરોજી પ્રોપ્રિયરે
પેતાનાં માતાજી મરદુમ બાઈ બાણેજીબાઈ તે આજી નવરો-
જી પાલણજી દોરડીનાં વીધવાની પુલમાંથી તેમનાં પુનને
માટે ૩૧૫૦૦) ની નોટ તેણે વ્યાજ એ મંડલી રૂસતમજીની
નિશાલો મધેની પેઢલા વર્ગોની જે ઊકરી માન્દીઅશની
દીન સબધી યુઝાંપરસતી, નીતિ, તવારીખ, તથા અવ-
ગતાના અર્થો વગેરેના અભીઆસમાં સરસ નીકલે તેને દર
માસે ૩૫) ની રકાવરશીય આપવાની સરતથી આપી
પડાવેજી આજી. (૨૨) તા. ૧ લી નવેમ્બર ૧૮૭૮ ને
દીને મરદુમ શેઠ એદલજી રૂસતમજી આલબલેસના ઊકરા-
આંએ પેતાના બાઈ શેઠ દાદાબાઈ એદલજી આલબલેસનાં
દીકરી મરદુમ બાઈ કોશીબાઈ તે શેઠ કંબજી રૂદુનજી
આલબલેસનાં ધણીઆંનીનાં પુનને માટે ૩૧૦૦૦) ની નોટ
તેણે વ્યાજ આજી અરચમાં વાપડવાની સરતથી આપી પડાવેજી
આજી. (૨૩) તા. ૨૨ મી જાન્યુઆરી ૧૮૭૬ ને દીને
મરદુમ સર કાવશજી બગીરજી રેડીમની નાઇટ, સી.
એસ. આઈ. ની વતી તેમના એક્ઝક્યુટરો શેઠ
હોમજી અરશેદજી દાદીશેઠ અને કાવશજી બાણેજી
લીમજીએ ૩૧૦૦૦) ની રકમ તેણે વ્યાજ એ મંડલી
રૂસતમજીની નિશાલો મધેની જે ઊકરી દર શાલ પરી-
ક્ષામાં સર્વેથી સરસ નીકલે તેને નામદાર ગવરનર સર
રીઅરડ ટેમપલનાં નામનું એક ઇનામ દર શાલ આપવાની
સરતથી આપી પડાવેજી આજી. (૨૪) તા. ૨૨ મી માર્ચ
૧૮૭૬ ને દીને મરદુમ શેઠ એદલજી દારાશાહ શેઠનાના
બેશીઆં અને દોસ્તોની તરફથી શેઠ બંગીરજી રૂસતમજી
ચોદી, રૂસતમજી હોરમજી શેઠના, નવરોજી બાણેજી
શેઠના, અને દાદાબાઈ બાણેજી શેઠનાએ ૩૧૫૦૦) ની
નોટ તેણે વ્યાજ એ મંડલી રૂસતમજી ત્રણે નિશાલોની
એકકી હુશીયાર ઊકરીને દર ૩૨૦) લેખેનું એકકી ઇનામ
મરદુમ શેઠ એદલજીનાં નામથી આપવાની સરતથી આપી
પડાવેજી આજી. (૨૫) તા. ૨૧ મી અક્ટોબર ૧૮૮૧
ને દીને શેઠ અરશેદજી અને દોરાબજી પાલણજી તથા
શોરાબજી કાવશજી પાંડિવાલાએ પેતાનાં કાકી મરદુમ બાઈ
ચેકરબાઈ તે શેઠ કાવશજી ધનજીબાઈ પાંડિવાલાનાં વીધવાનાં
પુનને માટે ૩૧૦૦૦) ની નોટ તેણે વ્યાજ એ મંડલી
રૂસતમજીની નિશાલોમાં જરથોશતી ધર્મનું માન વધારવામાં
વાપડવાની સરતથી આપી પડાવેજી આજી. (૨૬) તા. ૧૮
મી નવેમ્બર ૧૮૮૨ ને દીને શેઠ જમશેદજી નશરવાંનજી
રાજાએ પેતાનાં માતાજી મરદુમ બાઈ જલણબાઈ તે શેઠ
નશરવાંનજી રતનજી રામાનાં ધણીઆંનીનાં પુનને માટે
૩૨૦૦૦) ની નોટ તેણે વ્યાજ આજી અરચમાં વાપડવાની
સરતથી આપી પડાવેજી આજી. (૨૭) તા. ૩૧ મી
જાન્યુઆરી ૧૮૮૮ ને દીને શેઠ પેશતનજી અરદેસર વાડીઆ,

અમરેલીવાસી શેઠ કુવરજી શોરાયજી પોલે ધણી મેહનત લઈ કીધું, તથા એ દોખમું બાંધવા મોટેની જગા નામદાર ઇંગ્લેન્ડ સરકાર પાસેથી સુરતવાસી શેઠ એદલજી માણેજી વપારીઆએ મેહનત કરી મુક્ત આપવી, તથા એ દોખ- માંનાં કામનું ઉપરીપક્ષ સુરતવાસી શેઠ શોરાયજી માણે- જી લાલેવાસી અને રસ્તુર કેપ્તનશર દાદાભાઈએ ધણી મેહનત લઈ ચલાવ્યું, તેમજ એ દોખમાંની સૌએ એક કુલો ખાઈ જવાબુમાં તે મરહુમ શેઠ બહમનજી મનચે- રજી ભાવનગરીનાં વીધવાએ, તથા શગડી શેઠ કાવજી માણેજી દરબારીએ પોતાને ખરચે બાંધાવી આપી તે મોટે તેઓ મર્ચેન્ટ સવામંત્ર તથા અંગ્રજીમન ઉપર તેમના ઉપકાર થાયેલે. ઉપરો અંગ્રજીમન પત્ર વંચાયાબાદ મર્ચે લેડી આશની કરી વદાય થયા હતા. ૨

તા ૨૬ મી મારચ.

કોન ૧ માહ ૭ (ચિ) ૧૨૨૭ વજ્રદેવગદી.

મરજી—જામામજી નશરવાંનજી નાદરશાહ—ઉમર વર્ષ ૭૧) શેઠ નશરવાંનજી કમતમજી નાદરશાહના વડા

રૂસતમજી બીખાજી નરીખાંન, અને હોરમજી રૂસતમજી ઊમરીગરે પોતાના મરહુમ મુરબીજી શેઠ અરદેસર હોર- મજી વાડીઆનાં પુત્રને માટે રૂ.૫૦૦) ની નોટ તેનું આજ એ મંડલી રૂસતકની નિશાલો મધિની જે છોકરી જરથોશ્તી ધર્મ તથા નીતિને લગતું સાઈ જ્ઞાન ધરાવે તેને દર માસે રૂ.૫) ની રકાલરશીય આપવાની સરતથી આપી પડાવેલું ખાતું.

એ મંડલી સ્થાપી ત્યારથી તે તા ૩૧ મી ડીસેમ્બર ૧૮૮૨ સુધીનાં ૨૫) વર્ષમાં તેની પાછલ રૂ.૨૦૫૫૪૪૩ના નો ખરચ થયેલે, અને હાલ તેની પુંજી ઉપલ્ભા ખાતાં વાલાઓની અનામત સુધાં રૂ.૩૭૩૨૧૦)૨ નીલે.

૧ જામે જમશેદ, તા ૨૫ મી મારચ ૧૮૫૮.

આ દોખમાં પર નીચે મુજબની તપ્તી મારેલી છે:—

“ શી અમરેલી જીતરાંનની અનજીમને શી મુંબાઈ “ તા ૦ શી સુરત તા ૦ શી બંગાલા તા ૦ શી ચીનનાં “ જરથોશ્તીએને એવતેખાંશ કરી કે હમારાં ગાંમનાં “ દખા વગર ગની હરકત છે. તેથી તેનું જીગરાંનું કરીજા “ ને બીજાંદ ઇમતનાં જરથોશ્તીએએ ગોટી રકમનાં “ નાણાં ભરીને શેઠ માનેકજી નશરવાંનજી પીતીતે શી “ મુખાઇના રેવાશીએ પોતાને માથે લઇને શી સુરતનાં “ દશગુરજ કેપ્તનશરે દશગુર દાદાભાઈ તા ૦ શી અમ- “ રેલીનાં પારશી કુવરજી તા ૦ અમનજી તે શોરાયજી “ પતેલનાં તા ૦ શી સુરતનાં પારશી શોરાયજી માનેકજી “ લાએવાલાને એ કાંમ શોંખીજી તે બારે હકતાલાની “ અખશેશર્થ એ દખનું તઈઆર થાઇને રોજ ૩૦ માહ “ ૧ શને ૧૨૨૭ ઇમ્મજદજરી શાહનાં ઇમ્મવી શી “ અમરેલી તથા તેને લગતાં ગાંમના જરથોશ્તી ધરમના “ પાલનારાએને વાપરવાને ધરમ ખાતે આપીજી છે. “ તા ૦ ૨૩ મી મારચ શને ૧૮૫૮ ઇશવી શ મંત ૧૪૧૪ “ નાં અઈતર શ્રદ્ધ ૬ ને વાર લોચે.”

દીકરા. એવલુ પ્રથમ ઈ ૨૦ ૧૮૧૭ માં શેઠ હોરમ- જી બહમનજી વાડીઆની તરફથી ચીન ગયા હતા. તે પછી પોતાને હીસામે તે તરફના બાપાર અજાવવા લાગ્યા, અને તે મોટે ત્યાંની સાત મહિરા કીધી હતી.

તા ૦ ૨૬ મી મારચ.

વર્તમાન પત્રો ઉપર જપ્તો રાખનારા “ ગેર્ગીજ આકટ ” ની રહે મુંબઈની સરકારે આજ દીનથી અતરે પ્રગટ થતાં “ મુંબઈ સાયુક ” નાં વર્તમાન પત્રનું સરકારની સૌ કાંઈ બાબદ લખવા મોટે લાભસંચે છીનવી લીધાથી તે આજ દીનથી નીકલતું બંધ થયું હતું. ૨

તા ૦ ૩૦ મી મારચ.

પ્રોફેસર પીટર મ્લેકી નામના એક રૂશીઆન વિદ્વાને જાંદ અવરતા નવે ક્રાએદે સમજાવવા બાબેનું એક પુસ્તક રચી બરલીન શહેરમાં પ્રગટ કીધું હતું. ૩

તા ૦ ૮ મી આપરેલ.

અતરેની પોલીસ કોર્ટમાં આજ દીને બરાયલી “ પેટીશન ” માં રૂશી અધિકારી તરીકે શેઠ અરદેસર ખરદેજી વાડીઆ ખીરાજયા હતા. ૪

તા ૦ ૬ મી આપરેલ.

ખાંમે ટાઇમિંગના માનેજર શેઠ ડાયાભાઈ ફરાંમજી કરાકા આજ દીને અતરેથી ઉપરોલી મેજ સ્ટીમર “ મધ- રાજ ” માં મવાર થાઈઈંગવાંડની મુઝાફરીએ ગયા હતા. ૫

૨ એ બાબદમાં સાયુકના અધીપતીએ સરકારમાં ઘરતો ખોલાસો કરવાથી તેને પાછું લાઈસંસ આપ્યું, અને તા ૦ ૨૦ મી આપરેલ ૧૮૫૮ ને દીનેથી તે પાછું નીકલવા માડ્યું. એજ મુજબ તા ૦ ૩૧ મી એએ ૧૮૫૮ ને દીને જામે જમશેદ પત્રનું લાઈસંસ પણ એ પત્રનાં ગઈ તા ૦ ૧૫ મી એએના આંકમાં એક દાહડે આગમ- નના રેલીયાય એન્ડ કુરીઅર ઉપરથી તેની સત્તા કબુલ કર્યા વગર સાવંતવાડીની હાલત વિષેની એક બીનાનો ભુલ ભરેલો તથા અચ્છ તરજુમે કરી ઊતારી લીધાથી તે સરકારની સાંખ લખાયલી સમજી છીનવી લીધું હતું; પણ તે બાબે ઘરતો ખોલાસો કરવાથી તુરત તે પાછું આપ્યું, અને તા ૦ ૨ જી જુન ૧૮૫૮ ને દીનથી એ પત્ર પણ પાછું નીકલવા માડ્યું હતું.

૩ “ Zend Avesta on pluto Zen-Daschta explique, l'apocryphe principe tout a fait Nouveau, Par Ignace Piatrowski. Berlin 1854.”

૪ રૂશીસાઈ એન્ડ કુરીઅર, ૬ મી આપરેલ ૧૮૫૮

૫ ખાંમે ગેઝેટ, તા ૦ ૬ મી આપરેલ ૧૮૫૮.

તા. ૧૫ ની આપરેલ.

અતરેની ઘાંટ મેડીકલ કલેજમાં પચાર થયલા યાડયુએટિને અનંદા, તથા ત્યાં શિખનારા વિદ્યાર્થીઓને રક્ષાકરશીપો અને હિનામિ આપવાની મારી મળ્યા આજ દિને મળી હતી. અનંદાનીનો પુરસ્કાર નાગદા ગવરનર દ્વારા એક્ઝીક્યુટિવને લીધા બાદ એ આનાં આકર્ષક પ્રીન્ટીસાલ ડાક્ટર જીએમ્સ ગ્રાંથ શાપના રીપોર્ટ વાંચી અંબલાયો. આ શાપ તમીઝાણાંની દેખી પરીક્ષામાં કોઈ વિદ્યાર્થી પચાર થયેલા નહિ પચાઈ અનંદા આપવામાં આવી ન હતી; પણ નામદાર અનંદાને સચ્ચ વિદ્યાર્થીઓને રક્ષાકરશીપો આપી હતી, જેઓમાં નીચલા નામ ગમીઓ હતા :—

(૧) બરોડા જી ક્રાંમિટ (૨૨૫) ની કરનાક રક્ષાકરશીપ, (૨) એક્ઝીક્યુટિવ નાગદાનું (૨૨૫) ની એનડરસન રક્ષાકરશીપ, (૩) મતેર જી બેલરોમ જી કોલકાને (૨૨૦) ની કેરીય રક્ષાકરશીપ, (૪) નાગદાન જી વન જી બાહને (૨૧૫) ની કેરીય રક્ષાકરશીપ, (૫) દોગાવ જી હારમર જી (પુજવાવા) ની (૨૧૫) ની એનડરસન રક્ષાકરશીપ, (૬) રૂડન જી બેલરોમ જી મીનાને (૩૧૫) ની કરનાક રક્ષાકરશીપ, (૭) કેપ્તર જી અતમ જી વીકાનું (૩૧૦) ની કેરીય રક્ષાકરશીપ.

સેવે નામદાર ગવરનરે એક સુભાષીત બાપાળ કરી મળા બરબારન કીવી હતી.

તા. ૨૦ મી આપરેલ.

પુણવાલા આ. ૦ શેડ પેશન જી શારાબજીએ તે તરફ બવાંનીપેટ મથેના મરદમ શેડ વીકા જી મેલર જી લાલ બંગલો (૩૫૦૦૦) ની કીમત પેચાંતા લઈ તેમાં ઘરેલો ફેરફાર કરી બરથાકતી મુઝાફરના ઉતારાને કીલે ધર્મ-શાહા દાબજ આલેલો મુકયા હતા.

તા. ૨૬ મી આપરેલ.

શા. ૬ માહ ૮ (શે. ૦) ૧૨૨૭ વર્ષેનરદી.

મરણ—દાદાભાઈ નવરોજી બંગાલી—ઉમર વર્ષ ૫૬) કચકતાવાલા શેડ નવરોજી જોગાબજી ઉમરી.

૨ બીએ જોર, તા. ૧૬ મી આપરેલ ૧૮૫૮.

૨ મુબઈના શમાચાર, તા. ૨૩ મી આપરેલ ૧૮૫૮.

એ જોપરાંત આએજ શાલમાં આ. ૦ શેડ પેશન જી શારાબજીએ પુણાં મધે એક નશાખાંતું તેમજ ત્યાંનાં અંગુ-મનનાં દાખાંની આસપાસ રરતી દેવાલ પોતાને ખરેખર બંધાવી હતી.

૩ શેડ શારાબજી શાપુર જંગાલી, સી. આઈ. ઇ. ના કાકા.

ગરના વડા દીકરા. એવળુ બાબપણુથીજ પોતાના આપની સાથે કચકતામાં તેમના બાપારનાં કામોમાં પડેલા હતા, અને ૬ મી મુ. ૧૮૨૫ માં તેમનાં મરણ પછી થોડક વર્ષે અતરે આવી પચા હતા. એવળુ પોતાના બાઈ મરદમ શેડ શાપુર જી સાથ મળી કચકતા મધે પોતાના આપે બંધાવેનાં દાખાંમાંની સામે એક શયડી તેમની નમ્યેતે બંધાવી હતી.

તા. ૩ જી મેએ.

આજ દિને અતરેથી ઉરડી ગયલી મી રડીવર “લીઆપોનડ” માં મચાર થઈ ડાક્ટર બરોજી દ્વારા બજી કોર તથા તેમનાં કાળીઆંની બાઈ આવાંબાઈ અને બિડી બાઈ પીરોજીબાઈ તથા મુબઈ કુટુંબ કાંગના ડગી મુબઈ ગયું હતું. કાંગનાં આંત પેલનનહુ પારસી કુટુંબ એ ગયું હતું.

તા. ૩ જી મેએ.

શા. ૧૨ માહ ૮ (શે. ૦) ૧૨૨૭ વર્ષેનરદી.

મરણ—બરોજી જી મરણેજી અલઆવાના—

ઉમર વર્ષ ૩૮) સુગતાવા શેડ જી મરણેજી ક્રાંમિટ અલઆવાના દીકરા. એવળુ કરાચી મધે પોતાના કુવા મરદમ શેડ પેશન જી હારમર જી રાજનાટવાનાં ૬ મી મુ. ૧૮૫૪ માં મરણ પછી તેમની કુકાનના વકીલ અવાવતા હતા, તથા મરકારી કંચાકેશ લેતા હતા. ૬ મી મુ. ૧૮૫૬ માં અકુશેદગી લગાઈ વખતે એવળુ ત્યાં એક જુડી કુકાને લઈ ગયા હતા. તે પછી મુબઈ કાંઈ કામજો આયા અને અતરે એકાએક મરણ પામ્યા હતા.

તા. ૫ મી મેએ.

આજ દિને કરાચીવાલા મરદમ શેડ બરોજી જી જી મરણેજી અલઆવાનાં ઉમરમાં તેમની પોતાની પુ જીમાંથી (૩૫૦૦), લીધવા બાઈ પીરોજીબાઈએ (૩૧૦૦), તથા તેમના મુબઈ પાતેના આડનીઆ શેડ હારમર જી પેશન જી બાટલીવાલાએ (૩૦૦) મળી (૩૧૦૦) ની રકમ ધમે પાતાઓમાં આવી હતી.

તા. ૭ મી મેએ.

બીગીડીઅર જતરવ મર હેનરી હેવેલાકે જે જે બગવાના હીગાંમમા અકાલબાઈ તથા કાનપોર તરફ કાળી બાહુડી બતાવી હતી તે ધુરા અરદાગનાં મરણ પામવાથી

૪ બીએ જોર, તા. ૩ જી મેએ ૧૮૫૮.

૫ કરાચીવાલા શેડ બંગીર જી મરણેજી રાજકોટવાલાના બાઈ તથા શેડ અરદેસર બરોજી રાજકોટવાલાના બાવા.

૬ જીએ જી મરણેજી, તા. ૭ મી મેએ ૧૮૫૮.

તેના તરફ આ દેશના લોકોની આંખી લાગણી બતાવવા તથા જાહેર મંદિરે તે નામદારની યાદગારી રાખવા આમે વચગાં કુંડમાં આ દેશ ખાતેથી મદદ મોકલવાનો વિચાર કરવાને અનરેના રેહવાસીઓની એક જાહેર મંદિરે મળવા બતાવવાને ગઈ તા. ૩૦ મી આપરેલે મુખ્યદી શ્રીક મી. એડવર્ડ હેકાક જોગ ૧૬ ઈંગ્રેજ, ૧૪ હિંદુ, ૨ મુસલમાન, ૨ વાહુધી, અને ૨૦ પારસી (અરબમશેદજી જીજીભાઈ આરોનેટ, શે. પ્રમશેદજી, રમતમજી અને શોરામજી જમશેદજી જીજીભાઈ, બહમનજી હોરમજી વાડીઆ, અરદેસર હોરમજી વાડીઆ, કાવશજી જંગી-રજી રીડીમની, અરદેસર અરશેદજી દાદીશિક, મનચેરજી ફરામજી કામાજી, માણેકજી અરશેદજી ચરાક, શોરામજી જંગીરજી દાદીશિક, માણેકજી નચરવાનજી પીડીટ, ડાયાભાઈ શોરામજી મુનશી, અરશેદજી ફરદુનજી પારખ, લીમજી માણેકજી બનાજી, શોરામજી જીજીભાઈ, બેહરામજી જીજીભાઈ, શોરામજી પેશતનજી ફરામજી, ફરદુનજી હોરમજી લશકરી, નવરોજજી માણેકજી વાડીઆ) ગ્રહસ્થોએ એક રીકવીજીશન મોકલ્યું હતું, તે મુજબ આજ દીને અનરેના ડાઉનહાઉસમાં એક જાહેર મળા મળી હતી. સરનશીનની પુરસી મુખ્યદી ગવરનર લારડ એડમીનિસ્ટ્રેને લીધા બાદ તે નામદાર એક સુભાષીત બાવાણુ કરી મંબજાણુ; જે પછી મરનાર અર હેવેલોક તરફ આ દેશના વતનીઓ જે માન ધરાવેછે તેના તથા જાહેર મંદિરે તેની યાદગારી રાખવા માટે તે નામદારનું બાવણું બતાવવા, અને હાલની લગાડઓમાં જે સિપાહી માર્યા ગયાછે તેમની લીધવા અને નાવારેસ બાળકોને તેનાં નામથી મદદ આપવા, તથા તે નામદારની પોતાની લીધવા અને કુટુંબને કાંઈ લાયક મિટ આપવા માટે જે કુંડ થયુંછે તેમાં અનરેના રેહવાસીઓ તરફથી મદદ મોકલવાના રેડમિશ થયા હતા. એ બાબતી ગાંડચણુ તથા કુંડ એકફું કરવાને કમિટીર વેલમ્બીની દરખાસ્ત ઉપરથી અનરેને શિક અરશેદજી જમશેદજી જીજીભાઈએ રેડકો આપવાથી ૨૨ ઈંગ્રેજ, ૧ હિંદુ, ૧ મુસલમાન, અને ૨ પારસી (શે. પ્રમશેદજી જમશેદજી જીજીભાઈ અને બહમનજી હોરમજી વાડીઆ) ગ્રહસ્થોની એક કમીટી રીડી મળા બરખાસ્ત થાઈ હતી.

૧ બોમ્બે ગેઝેટ, તા. ૧૧ મી મેએ ૧૮૫૮.

આ કુંડમાં બધા મળી ૩૮૫૦૦) ભરાયા હતા, જે મંદિરે ૩૬૩૩૦) ઈંગ્રેજોના, ૩૫૫૦) હિંદુઓના, ૩૫૩૦) મુસલમાનોના, અને ૩૫૭૫) નીચે મુજબ પારસીઓના હતા :— (૩૫૦) અરબમશેદજી જીજીભાઈ આરોનેટ, (૩૨૫૦) અરશેદજી જમશેદજી જીજીભાઈ, (૩૧૨૫) રમતમજી જમશેદજી જીજીભાઈ, શોરામજી જમશેદજી જીજીભાઈ, (૩૧૦૦) બહમનજી હોરમજી વાડીઆ, આ. પેશતનજી શોરામજી પુણીવાલા, (૩૫૦) પદમજી પેશતનજી પુણીવાલા, કાવશજી જંગીરજી રીડીમની, (૩૨૫) માણેકજી અરશેદજી ચરાક.

તા. ૮ મી મેએ.

શા. ૧૬ માઈ ૯ (૬૦) ૧૨૨૭ યલ્દેનરી.

મરજી—જંગીરજી શોરામજી વાટક—ઉમર વર્ષ ૪૦) શે. શોરામજી પેશતનજી વાટકના નાથના લીધરા. એવણુ ૬૦ મુ. ૧૮૩૪ માં પોતાના કાકા શે. ફરામજી પેશતનજી વાટક સાથે ચીન ગયા હતા, અને ત્યાંથી ૬૦ મુ. ૧૮૩૭ માં અનરે પાછા આવી અરબમશેદજી જીજીભાઈની મદાયતા હેઠલ પોતાના બાઈ શિક લીનશા-હજીની સાથે ચીન ખાતેના થોડાક વ્યાપાર ચલાવતા હતા.

તા. ૯ મી મેએ.

આજ દીને અનરેથી ઉપડેલી મેન રીમર “ગેન-જી” માં સવાર થાઈ ચાર પારસી ગ્રહસ્થો મંગલોડની મરે ગયા હતા. જેમાં શિક મનચેરજી હોરમજી કામાજી પોતાની કામા કુંપનીની પેહડીના ભાગવા તરીકે તથા શે. કાવશજી એદજી ખંખાતા, અરદેસર કાવશજી મોદી અને પીરોજશાહ પેશતનજી મેહરહામજીના એન પેહડી-માં આસીસ્ટન્ટ તરીકે ગયા હતા.

૨ બોમ્બે ગેઝેટ, તા. ૮ મી મેએ ૧૮૫૮.

એઓમાંના શે. કાવશજી એદજી ખંખાતા વિષે “બોમ્બે ગેઝેટ” લખેલ છે :—

..... Among them we find a young man of considerable promise, Mr. Cowasjee Eduljee, the English editor of the *Rast Gofar*, whose intelligence and mercantile experience, as well as high character for probity, have induced the Cama firm to avail themselves of his services. Mr. Cowasjee is an excellent English scholar, and has exhibited to Young Bombay an edifying example of studious habits and perseverance. While in China, in the employ of a mercantile house, he had the first opportunity of testing his literary progress, and became the author of several able contributions to the *Friend of China* on the subject of the renewal of the last India Charter, which was then being discussed; for a time, also, he wielded the editorial pen of that journal. On his return to Bombay he clung to his habit of literary pursuits with persevering affection, and applied his leisure time in contributions to the local English newspapers, consisting principally of weekly summaries of readings from the vernacular papers, which met with general approbation. Latterly a new opportunity of distinguishing himself was offered to this young man by his appointment as English editor of the *Rast Gofar*, a weekly vernacular journal of wide circulation, which he conducted with great spirit and prudence.

[Bombay Gazette, 7th May 1858.]

એ બોમ્બે ગેઝેટમાં લખાણુ વિષે તા. ૮ મી મેએ ૧૮૫૮ નાં બંને જમશેદમાં લખેલ છે :—“એક વેલાએ તે (શે. કાવશજી એદજી ખંખાતા) રેહીગરામાં અંગરેજ બાબદો લખી મોકલતા હતા તે ઉપરથી શ્રદ્ધા અપ્યારત અને ટપધી લખતા હતા કે કાકર ખીજીયર શરૂ પુરશ પણુ ઉતરાએકા હતા.”

તાં ૧૦ મી મેએ.

આજ દિને મરહુમ શેઠ જંગીરજી શેરાખજી પાટકાં ઉમણાંમાં તેમનાં બેથીએએ રૂ.૭૨૫) પરચુટણુ ધર્મઆતાઓમાં આપ્યા હતા.^૧

તાં ૧૨ મી મેએ.

શેઠ ૨૦ માહ ૯ (૬૦) ૧૨૨૭ યજ્ઞદત્તરતી.

મરણ—મેહરવાંજી જીવાજી હોડી? —કેમર વર્ષ ૬૮) શેઠ જીવાજી ધનજી હોડીના બીજા દીકરા. એવાણુ ઈં ૨૦ ૧૮૨૨ થી પોતાના બાઈએ શેઠ કુરાંમજી તથા ધનજીબાઈની સાથે ભાગમાં “કુરાંમજી જીવાજીની કુંપની” નાં નામથી વીજાયતી અચાનક તથા દારૂકામનાં મોટા વ્યાપાર ચલાવતા હતા. તે પછી ઈં ૨૦ ૧૮૨૩ માં તેમનાથી છુટા પડી પોતાના દીકરા શેઠ જંગીરજી સાથે “જંગીર મેહરવાંજીની કુંપની” નાં નામથી વહીવટ ચલાવતા હતા, અને ઈં ૨૦ ૧૮૪૯ થી તે બંધ કરી એકાંત જીવવાની શુભરી હતી.

તાં ૧૩ મી મેએ.

પુણાંતી રોજદાર શેઠ કુરાંમજી નયવાંજી શેઠ નાને બળવાના હીગામમાં પોતાના આદા ઉપર મોટી આજ્ઞા કરી બતાવવા મોટા નામદાર મરકારે “બાંનસાહેબ” નાં બેતાબ આપ્યા હતા.^૩

તાં ૧૮ મી મેએ.

શેઠ ૨૬ માહ ૮ (શિં) ૧૨૨૭ યજ્ઞદત્તરતી.

આજ દિને મરહુમ બાઈ ધનામાજી તે શેઠ રતનજી દાદાબાઈ કોહલાનાં મીથવાના ઉમણાંમાં તેમની પોતાની પુંજીમાંથી રૂ.૧૫૦૦), તથા દીકરાએ શેઠા પેશતનજી, રોડાબાઈ, અને અરશેજી રતનજી કોહલા તથા દીકરી બાઈ મેહરબાઈ તે શેઠ દાદાબાઈ જંગીરજી દાદીશેઠનાં ધણીઆંનીએ રૂ.૧૫૦૦), મઝી રૂ.૩૦૦૦) ધર્મ આતાઓમાં આપ્યા હતા.^૪

તાં ૨૭ મી મેએ.

આજ દિને “એડીએનટલ રપીનીંગ એન્ડ લીવીંગ કંપની” નામનાં શેઠ માણેકજી નયવાંજી પીટીટની આગેવાંની હેઠલ કિમાં થયલાં સુતર તથા કાપડ વણવાનાં

૧ પુંબઈનાં આયુક, તાં ૧૧ મી મેએ ૧૮૫૮.

૨ મરહુમ શેઠ જંગીરજી તથા શેઠા જીવાજી અને મેહરવાંજી મેહરવાંજી હોડીના બાવા.

૩ બોરમે અવરનેટ ગેઝેટ, ૧૩ મી મેએ ૧૮૫૮

૪ બોરમે અવરનેટ, તાં ૧૬ મી મેએ ૧૮૫૮.

કારખાનાંમાંથી પરથમ સુતર કાઢાડવાની કિઆ સવારનાં ૧૦ વાગે કરવામાં આવી હતી. આ વેળાએ ધણુક અહરથો હાજર થયા હતા.^૫

તાં ૨૮ મી મેએ.

એડીએનટલ કલેજના વિદ્યાર્થીઓની ગયા આપ-રેલા માસમાં લેવાયેલી પરીક્ષામાં રફાલરશીપ મેળવના વિદ્યાર્થીઓમાં આ ગ્રાન કુલત નીચલા બેજ વાગેમીએ હતા.^૬

શેઠ કુરાંમજી મેહરવાંજી મેહરવા.

શેઠ કાવજી એલજી પટેલ.

૫ બોરમે ગેઝેટ, તાં ૨૮ મી મેએ ૧૮૫૮.

પુંબઈ મધે સુતર વણવાનું પેકલવેલુ કારખાનું શેઠ કાવજી નાનાબાઈ દાવરે ઈં ૨૦ ૧૮૫૪ માં “બોરમે રપીનીંગ એન્ડ લીવીંગ કુંપની” નાં નામથી તારદેવ ખાતે બંધાડ્યું હતું, તેમાં ઘણા નફા બાણાયાથી (ઈં ૨૦ ૧૮૫૮ ની તાં ૩૧ મી ડીસેમ્બરે આખર થતાં અરધાં વર્ષની દર રૂ.૫૦૦૦) ના શેર દીઠ રૂ.૬૦૦) ની તથા તાં ૩૦ મી જુન ૧૮૫૪ ને દીને આખર થતાં અરધાં વર્ષની દર શેર દીઠ રૂ.૪૦૦) ની વેડુંચણી આપવાથી) સુતર તથા કાપડ એ બધે વણવાનું એક બીજું કારખાનું અતરે બંધાડવાને શેઠ માણેકજી નયરવાંજી પીટીટ આગેવાંની લઈ રૂ.૧૨૫૦૦૦૦) ની થાપણ તેના દર રૂ.૨૫૦૦) ના ૫૦૦ શેરો કરી બીલી કીધી હતી, અને તેના ભાગીદારોની એક સભા તાં ૧૦ મી આગસ્ટ ૧૮૫૪ ને દીને મેશરસ ડામિરમ હંટરની આધીક્ષમાં બોલાવી હતી, જે વેળાએ એ કારખાનું બંધાડવાને લગતી ગાઠવણ કરવા તથા તે માટે સાંચાકામ વગેરે મંજાવવાને મેશરસ એચ. સકોપલ, આર. હંટર, માણેકજી નયરવાંજી પીટીટ, અરદેસર અરશેદજી દાદીશેઠ, મેહરવાંજી જીવાજી, ઇ. સાસુન, અને વરજીવનદાસ માધવદાસની એક કમીટી ઠેડવી હતી, તથા તાં ૨૭ મી જુન ૧૮૫૫ ને દીનેથી “એડીએનટલ રપીનીંગ એન્ડ લીવીંગ કુંપની” નાં નામથી એ કારખાનાની ઇમારતનું કામ આજી કીધું હતું. એ કારખાનું આજી થયા પછી તે મધેથી ઈં ૨૦ ૧૮૫૪ ના જુલાઈ માસનાં ઉલ્લાં પખવાડીઆંમાં નીચે મુજબનો માલ બનાવી નીચલી કીમતે વેચ્યો હતો:—

“૧૨૫૦૦૦) રતન દેરો વણવામાં આવ્યો, અને તે દર રતલે રૂ.૧૧ ને હીસામ વેચાયો. લાંગકલાથના ૩૬ વાર લાંબા ૭૨૦૦), અને ટી કલાથના ૨૪ વાર લાંબા ૧૦૦૦) તાકા વણવામાં આવ્યા, અને તેમાંથી લાંગકલાથના દરેક તાકા (પનેલ પ્રમાણે) રૂ.૫૫.— થી તે રૂ.૬૬) સુધી અને ટી કલાથના દરેક તાકા રૂ.૩૩૩ સુધી વેચાયો હતો.” (બોરમે અવરનેટ, તાં ૬ ડી આગસ્ટ ૧૮૫૪).

૬ બોરમે ગવરનેટ ગેઝેટ, ૨૮ મી મેએ ૧૮૫૮.

એડીએનટલ કલેજનાં ઇમાને ઈં ૨૦ ૧૮૫૭ નાં શાલમાં નીચલા પારસીઓએ રફાલરશીપની સનદો મેળવી હતી:—

વેરટ રફાલરની પદવી—અરદેસર પેશતનજી શેઠના, પેશતનજી શેરાખજી અરેઘાટ, પેશતનજી કાવજી (સીનીશી-

તા. ૨૯ મી મે.

ગા. ૨ માલ ૬ (શે. ૧) ૧૨૨૭ ચાંદેરગરી.

મરણ- શાગમજી મરણજી કુડી કુમર વર્ષ ૫૫) એનું પ્રથમના મોંઘેની કામ આને તે રાત્રી સરખુ શાગ દેવાડેલો હતા. ૧૦ મુ. ૧૧ ૧૧ થી એણે મોંઘે દરમજી દેવાડેલો નામોમાંમવાના, પેનનાજી રામજી કાંવા, અને રામજી રામજી બી (મિત્રી) આજે બાગ માં "મરણજી દેવાડેલો તથા શાગમજી મરણજી કુડી" ના નામે સાત તથા તેને કાંદેરનું નામ કર તા હતા, આ ૭. આર્. પી. રાંધેલી ધાતુક મેવાની સાથે વડ તથા પૂજા એવાની કપડીએ આજે હતા.

તા. ૧ મી જુન.

આર્. ડી. મરણજી દેવાડેલો મરણજી કુડીના ચલારમના હમરામા તેમના કીચવા આઈ કુલગામએ મરણજી પુર મેવેલી ૧૨૦૦૦૦) આર્. વાંદેરગરી મેવે એ મરણજી રાંધેલો તથા આદમનાની એક દે મેલ અધાવવાની તદ્દરમતી પહોલી હતી.

તા. ૨ મી જુન.

હાનિયન ઇન્ટિ કાડીઆ કંપનીના અમન હિંદુ- રથાનાના મુનક કિચેલી કાડી નાખવાની આખમા અં કંપનીના હુડી રામના કરના આઈએ આર્. ડી. પાર્સીએટની મુબા મેવે એક ભાષાણ કીડું હતું, તે મેવે તેણે ઇન્ટિ કાડીઆ કંપનીના અમન આર્. નાખવા આઈ

દર), અમરજી નશરવાનજી દાગ, નશરવાનજી વડમજી કાંચેન (નવસારીના), રસતમજી અરજી કાંચેર, કાવરાજી ધનજીભાઈ બનાજી, હીરજીભાઈ અપાદીઆરજી અમાતા.

કરોર નકારતી પડવી— રામજી શોરામજી ભર્યા, રીનશાહ જવણજી પેશતનજી, મેકરામજી બીખાજી કાગા, અનરજી રીનશાહ ગાંધી, અમરજી કોરાભાઈ રસવાના, રસતમજી અમરજી કાંચેલી, રામજી દોરામજી આધુરજી, મેકરામજી નશરવાનજી ગાંધેર, અનરજી અરજી રતના- ગર, કોરાભાઈ નવરોજી પેશાજી

આરના ચીર ઇનજીનીયરની આજીસમાં ૬૦ સં ૧૮૫૪ માં કોપાડેલો સીવીલ ઇનજીનીયરીંગ કામ શિખાડવાનો વર્ષ આઈ શાવ (૬૦ સં ૧૮૫૮) માં અતરથી કાડી નાખી પુણની "ઇનજીનીયરીંગ કાંચે" સાથે જોડી નાખવાના કોવાયા તેના મિલક શેડ નશરવાનજી આદાભાઈ વિવે કાંચેરજી આર્. વાંદેરગરી ઇનજીનીયરની ૬૦ સં. આઈ. કાંચેર પોતાના ૧૮૫૪—૫૫ ના રીપોરટમાં નીચે મુજબ વર્ણવેલો હતો :—

The attached to the Chief Engineer's office is about to be dissolved. I particularly recommended the teacher Mr. Nusservanji Chaudhary to Government, as a clever, intelligent young man, of excellent character.

૧ મેવેના આધુક, તા. ૪ થી જુન ૧૮૫૮.

હિંદુસ્થાનના લોકો શું વિચારે તે વિષે મુંબઈના બે બ્રહ્મીના પામરી મહારાજા શેરા હીરજીભાઈ રસતમજી પેલ અને કોરાભાઈ કુમરજી કાંચેલાં તેની કિચ વખાઈ ગયના વિચારો વાંચી અંબજાયા હતા.

૨ એ વિચારો વાંચી સંભાવતાં કરના સારકસ માલો ક્રે :—

He had recently received communications from three Natives which convincingly showed what was the nature and extent of this feeling. They were all three men of education, wealth, intelligence and capacity of observation. The first of them was a Parser, (Mr. Heerajibhoj Ratnajeo Patell) whose family had been connected with the Government of Bombay from the period of its transfer to Great Britain by the Crown of Portugal and he himself had been educated at the Elphinstone Institution in Bombay. Writing to him (Colonel Sykes) on the 5th of May last, being at the time in England, he said

"Being the descendant of a family which has been serving British Government from the first taking possession of this land of Bombay now nearly 200 years ago, I must sit quiet without making a few remarks on the discussions which are going on in the country upon the subject of India, both in and out of Parliament, since the breaking out of the mutiny in that country, and also as to the transfer of its administration from the East India Company to the Crown. These discussions I am led to believe, are based upon the imperfect knowledge which the English people have of that country and will do more harm than any good toward India. I assure you that what I now write is not only my own sentiments, but the sentiments of the people of India. I do declare that the present Administration of India is imperfect, and requires reform in a great many points, still the present is not the time for this change. How can the people of this country assure the people of India that the transfer of the Company's government to the Crown will be beneficial to them after having, in example before our eyes, the mismanagement of all Her Majesty's colonies. It is nearly a hundred years since the British Parliament and people committed a most gross blunder, and what was the consequence? You have lost the earlier British Colonies in America, and for God's sake don't commit the same blunder and lose India. The public press and public meetings in this country have lately much unsettled the minds of the people of India, and led them to believe that the change of government will force them to change their religion and destroy their caste. Hundreds of petitions are now lying before the Crown and the Parliament, praying them to restore the Christian religion on the Natives of India, and to do away with the caste. The educated people of India all know that the Government will not do such things, but how are you to satisfy the minds of the millions when the Government of this country never come forward and declare that these absurd petitions will not be acted upon? When the colonies in America revolted, they only had 3,000,000 of population, and were only 3000 miles distant from this country, yet, with all the mighty power of England, it was unable to put them down, and was forced to

તાં ૧૦ મી જુન

અંગ્રાજી પુણાં સુધીના રેલવેના રસ્તા તેવાર થવાથી તેની તપાસ લેવાને આજ દિને જી. આઈ. વી.

acknowledge their independence. Now, if you excite the feelings of the 200,000,000 of people in India upon their religion and caste, and if they should immediately revolt (which is as sure as the day, if you interfere with their religion and caste), and that empire is 15,000 miles distant from this country, what resources have you against them? The present disturbance is only the mutiny of a few Native troops, joined by the badmashes of the country, and it requires 120,000 European troops, with the assistance of a large Native army, to put them down; and even now you have not accomplished your object; but assuredly if any interference takes place with their religion, the whole country will rise against the Government, by which act you will not only lose your Indian empire, but it will end in anarchy, murder, and plunder."

In another part of the letter he said —

"Is this country free from those prejudices to which the Natives of India are subject? Why do you make a distinction between Jews and Christians and between Protestants and Roman Catholics? Perfect your own country and your own people first, and show example to those whom you wish to force to abandon their religion and caste, which they have enjoyed thousands of years before you. Now, a few questions about the change of Government. Have the Natives of India petitioned for such a change? Have the Government ascertained whether the Natives would like such a change? No."

He (Colonel Sykes) echoed that answer, and said emphatically a thousand times—No. The next communication was from a Native the manager of an English newspaper at Bombay, (Mr Dossabhoj Framjee Kanika) and in that communication occurred this passage —

"Are not the people themselves for whom you are about to legislate at all to be consulted in the matter? Is it not fair and just to ascertain their wishes on the subject? Is it not advisable to invite the opinions of respectable and enlightened Natives of all parts of India as to the advisability or otherwise of the proposed change? Such an inquiry is not only in itself indispensable necessary, but it will tend to constitute the Natives of India to the British rule, and make it clear to them as noonday that the authorities are not regardless of their wishes in the conduct of their Government. In India itself, before any Act is passed by the Legislative Council, a draught of the same is published in the Government Gazette, and at least three months' time is given before it is passed into a law, that the people to whose interest it relates may in that period have the opportunity of representing their own view upon it."

He (Colonel Sykes) would call the particular attention of the House the fact stated in this Native's letter, that no law affecting the Native of India is passed until it has been three months before the public, that the Government may be made aware of every serious objection to its being carried into effect.

The third letter was from a judicial officer to the same effect.

(Hansard's Parliamentary Debates, vol. (CL. p. p. 1862-63.)

રેલવેના ડાબેરેક્ટરી, ઇન્જિનેરી, તથા ખીન્ન કેટલાક ગ્રહસ્થા અંગ્રાજીથી બપોરનાં બાર કલાકે આગ ગાડીમાં સવાર થઈ નીકળ્યા હતા. તેઓ મધ્યગા રસ્તા જોતા જોતા બરાબર રાત્રી કલાકે પુણે આવી પુણા, જ્યાં તેઓમાંના એક શેક અરથેલ જમથેલ જીજીભાઈ સર્વેને પોતાના મુરખીના બંગલામાં લઈ જઈ આ બતાવતી ખુશાલીમાં એક નાથલી જેવી જીખાફત આવી હતી. આ વેળાએ એ કામગીરી ફતેહની મુજામતી લેવાયા બાદ ચાફ-ફર્નિંગ મીં બરફલીએ ઉડી શેક અરથેલ જમથેલ જીજીભાઈની મુજામતી લેવાડી, અને તેમ કરતાં તેણે એક નાથલું બાણાણ કરી જાણાવું કે મુખ્ય મંત્રે રેલવેનાં કામના સર્વેથી મોટા મદદગાર અ જમથેલ જીજીભાઈ આરેન્ટેજ, કે જેણે એ કંપનીના શેરની મોટી સંખ્યા આ લઈ આ માહબાગત કામને ટેકા આપેલો. એ પછી મધ્યગાએ પાછા પાંચ વાગ્યાને અમલ આગગાડીમાં સવાર થઈ દાા વાગે ખંડાલે આવી પુણા હતા.

તાં ૧૮ મી જુન.

"અર જમથેલ જીજીભાઈ પારસી મંત્રીવાજંટ ઇન્ડીટીડી" ના શેકેટરી મહુમ શેક પેચતન જી માણે-કજીની જગોપર નવા શેકેટરી ડેવવાને આજ દિને એ ખાતાની એક સબા મળી હતી. તે વેળાએ સર્વેનાં એક મતથી એ ખાતાની કોટની મોટી રકુનના ટેડ આસી-રટ્ટ માસ્ટર શેક નયરવાંન જી બેહરાંમજીને કામચલાઉ શેકેટરી નમવામાં આવા હતા.

તાં ૨૩ મી જુન.

રેલવે ૨ માહ ૧૧ (૬૦) ૧૨૨૭ ૫૪૬૪૨૬.

મરણ—મિહરવાંન જી એલ જી એલ વકાફાના—ઉમર વર્ષ ૭૦) શેક એલ જી બહમન જી (એલ વકાફા) ના વડા દીકરા. એવાં હિં મં ૧૮૨૩ થી ઈંગ્લેન્ડ બતાવમાં પોતાના ભાઈ શેક મનચેરજીની સાથે મળી "મનચેરજી તથા મિહરવાંન જી" ને નામે સર્વે જાવના વીવાયતી અથ બાબ તથા દારૂકામની એક મોટી દુકાન ઉઘાડી હતી; તે પછી હિં મં ૧૮૨૮ માં શેક મનચેરજીનાં મરણથી પોતે એ બનાએ તેના વહીવટ ચલાવ્યો હતા. આગળ વખતમાં એઓ બંધે ભાઈઓ ઘણા આબરુદાર ચાપા-શીઓ ગણાતા હતા.

૧ અને જમથેલ, તાં ૧૨ મી જુન ૧૮૫૮

ખંડાલાથી પુણાં સુધીના આ રેલવે તાં ૧૪ મી જુન ૧૮૫૮ ને દીનથી બહેર લોકોને માટે ખાલો મુકયો હતો.

૨ અને જમથેલ, તાં ૧૫ મી જુન ૧૮૫૮.

એની પછી બીજે વર્ષે ઈયાને ઈં સં ૧૮૫૮ માં શેક નયરવાંન જીને એ જગો પર કામે ન કીધા હતા.

તા. ૧ લી જુલાઈ.

કેસી પ્રિંટની લડાઈમાં શેઠ કુવરજી માણેકજી મોદી નામના પારસી ગ્રંથસ્થે ખુશઆબ અને માંભોરાળી લડાઈ વખતે મોગજાઈ પોશાગમાં હથીઆર બાંધી બારે બાહકુરી બતાવી હતી, તે ઉપરથી મેજર બારે તેને લડાઈમાં આદ (વાર મેડન) મેટ આપવાને કમાન્ડર-ઈન-ચીફને બચાં-મણ કીધી હતી.^૧

તા. ૧ લી જુલાઈ.

માનશીયા જે. મેના નામના ક્રાંસના એક જડને જરથોશ્ત પેગમબર તથા તેના ધર્મની શીક્ષણ ઉપર એક ગ્રંથ રચી પ્રગટ કર્યા હતા.^૨

તા. ૮ થી જુલાઈ.

શા. ૧૩ મા. ૧૧ (૪૦) ૧૨૨૭ વર્ષેજરદી.

આજ દીને મરહુમ બાઈ હોરાબાઈ તે શેઠ મેહર-વાંનજી નશરવાંનજી પટેલનાં ધણીઆંની તથા મરહુમ શેઠ મેહરાંમજી કાવશજી બનાજીનાં દીકરીનાં હિંમણમાં તેમના અંશીઆંએ ૩૧૫૨૦) જુદાં જુદાં ધર્મપાતાંઓમાં આપ્યા હતા.^૩

તા. ૫ મી જુલાઈ.

આંએ વર્ષની અપરાધીઓની છાંડણુ કરનારી બીજીવારની સેશન આજ દીને શુપરીમ કોરટમાં જુની જડજી મર માયીકે સામની હાજુરમાં બરાઈ હતી. નીચતા પારસીઓ ગ્રાંડ જુરીમાં બેઠા હતા.^૪—

શેઠ કાવશજી જંગીરજી રૂડીમની, ખુરશેદજી નાશરવાંનજી કામાજી, ફરાંમજી નશરવાંનજી પટેલ, રસત-મજી જમશેદજી જીજીભાઈ હોરમજી જંગીરજી વાદીશેઠ.

તા. ૧૦ મી જુલાઈ.

શેઠ રસતમજી રતનજી બરસાંએ વેહવારીક કાગળે, હંડી, ચીડી, ખતપતર વખવાની રીત હિંમણી બાબદાંનું એક પુસ્તક છપાવી પ્રગટ કરીધું હતું.^૫

૧ મુંબઈના શાખાઆર, તા. ૧ લી જુલાઈ ૧૮૫૮.

આ આદ એમને બેઠ મર્યો ન હતો.

૨ "Zoroastre. Essai sur La Philosophie Religieuse. De La Perse, par M. Joachim Menant. Paris 1858."

૩ બને જમશેદ, તા. ૫ મી જુલાઈ ૧૮૫૮.

૪ બાઈએ કાઈમચ, તા. ૬ થી જુલાઈ ૧૮૫૮.

૫ એની આગમજ એજ ગ્રંથસ્થે "બેાધ વાકીઅ" નામનું બાળકોને વરતું એક પુસ્તક છપાવી પ્રગટ કરીધું હતું.

તા. ૧૫ મી જુલાઈ.

અતરે પ્રગટ થતાં "બાગે નશીએત" નામનાં વર્તમાન પત્રના અધીશતી શેઠ નવરોજજી હોરમજી કાવશજી ઉપર બાઈ મીઠાંવહુ તે ૬૦૦ ગોવરધન બાજુ-જીની વીધવાંએ ગીબનના વાંકર ૩૫૦૦૦) ની દામી-જીની ફરીઆદી શુપરીમ કોરટમાં માડી હતી, જેને કચેતો મુકદ્દમા આજ દીને જુની જડજી મર માયજી સામની હાજુરમાં નીકળ્યો હતો. જે વેળાએ પરતીવાદીએ પોતાનાં પત્રમાં વાદી પાસે માફ માગવાનું કબ્જલ કરવાથી નામદાર જડજી તેને માથે બંધે બોરડુનો ખરસ નાખી મુકદ્દમા કાદી નાખ્યો હતો.^૬

તા. ૧૪ મી જુલાઈ.

મુંબઈ મંચે દેશી ઓરતોને બાળકોના જન્મ આપતી વેળાએ અણધાર દાહ્યાંને લીધે કોઈવાર ઘણું દુખ ખમવા સાથે જીંદગી ખરબાદ કરવી પડેછે, તે મોટે મર જમશેદજી હાસીટજીના સુલાવડના ડાકટર મીડની બચાંમણુ ઉપરથી અતરેની ગ્રાંડ મેડીકલ કલેજના ઉપલા વર્ગના ૬ પારસી વિદ્યાર્થીઓ શેઠા રસતમજી કાવશજી બાહુરજી, એદલજી નશરવાંનજી, માણેકજી આદરજી, ખરંગોરજી ફરાંમજી બાકી, પેશતનજી ખહમનજી ધનજીમેહતાના, અને પેશતનજી મનંચેરજી નીકળીમતનાંએ અતરેનાં યુજ-રાતી વર્તમાન પત્રોમાં જાહેર ખખર છપાવી એવું જાહેર કરીધું હતું કે હરકોઈની ઓરતને જાણવાનું દુખનું શરૂ થાય તેવામાંજ તેઓમાંના હરકોઈની તરફ માફકચેતા તરત વગર શીએ હાજર થયે, અને જરૂર લેવું હયેતો તેમનીજ મારફતે ડાકટર મીડ પણ વગર શીએ આવી મારીપેરે ઘટતી માવજત કરશે, તથા ઓરત છોટાઆ પછી પણ જેટલા દાહડા જરૂર પડશે તેટલા દીવસ તેમને મુક્ત હાજરી આપશે; પણ પેહલાં દાહને બાકાવી તેમને હાથે ખીગાડ થયા પછી તેઓને બાકાવવા નહિ. એવું કોમના લોકોને આંએ નેક અને ફાએદમંદ માર્ગ પકડવાને અરજ કરવામાં આવી હતી.^૭

તા. ૧ લી આગસ્ટ.

શેઠ અરદેસર ફરાંમજી મુસે માન પ્રસારક મંડીની જાહેર મલાઓમાં નીતિની બાબદ ઉપર વાંચેલા કેટલાક નિબંધોનું "નીતિબાધક નિબંધ" નામે એક પુસ્તક બુદ્ધિ

૧ બને જમશેદ, તા. ૧૬ મી જુલાઈ ૧૮૫૮.

પરતીવાદીએ પોતાનાં તા. ૧૬ મી જુલાઈ ૧૮૫૮ નાં પત્રમાં એ ખાસીયત લખી આપ્યું હતું.

૭ રસત ગોરતાર, ૧૮ અને ૨૫ મી જુલાઈ ૧૮૫૮

વર્ષક સભાએ છપાવી પ્રગટ કીધું હતું. ૨ આ પુસ્તક એન્જીનિયરિંગ કલેજના પ્રીનસીપાલ ડાક્ટર હારકનેસને અર્પણ કર્યું હતું.

તા ૭ મી આગસ્ટ.

મુંબઈની સરકારી ગોદાના ચીફ ઇન્જિનર શ્રી અરદેશ્વર અરદેશ્વર પાડીઆએ તા ૧ લી આગસ્ટ ૧૮૫૭ ને દીનથી પોતાના એકો દ્રાડવાને લઈ નામદાર સરકારે હાજરાંડથી “ફારટ ઓફ ડાયેરેક્ટરસ” ના હોદ્દા મુજબ તેમને મજતા દરમાયાની અરથી રકમના પેનશન ઉપરાત ખીજ ૬૦ માસે ખાસ પેનશન તરીકે રૂ ૧૦૦) વધારી રૂ ૨૦૦) નું પેનશન આપવાનું ઠરાવ્યું હતું. ૨

૩ “નીતિમોલક નિમય. અરદેશ્વર શરામજી, એન્જીનિયરિંગ નિશાળના શિક્ષક બનાવ્યા, તે પુદ્ધિ વર્ષક સભાએ છપાવી પ્રગટ કર્યા. મુંબઈ, દરતર આશકારા છાપાખાનામાં છાપ્યું છે ૧૮૫૮.”

૨ આ માટેનો સરકારી ઠેકાવ નીચે મુજબ છે :-

Bombay Castle, 7th August 1858.
No 144 of 1858.

The Right Honourable the Governor in Council has much satisfaction in publishing the annexed extracts, paras 1, 2, and 3, of a despatch from the Honourable the Court of Directors, dated 29th June last, No 36, relating to the retirement of Mr. Ardaseer Chushtee, Chief Engineer and Inspector of Machinery in the Dockyard, which was announced in G. O. of the 11th July 1857, No. 131 -

“1. The circumstances of Mr. Ardaseer Chushtee's case, as brought under notice in the papers forwarded to us with your Despatch, are altogether peculiar and unprecedented. They entitle him to the special attention and liberal consideration of those under whom he has been serving for so many years, and with so much acknowledged efficiency and merit.

2. We have examined, with great interest, the memorial of Mr. Ardaseer Chushtee, in which are set forth his services for a period exceeding thirty five years in the Bombay Dockyard, as well as the circumstances, so creditable to himself, under which he obtained his qualification as an Engineer, and in 1-40, while in this Country, he competed for, and obtained the appointment of Chief Engineer and Inspector of Machinery in your Steam Factory, which appointment he has ever since held, with the full confidence and approbation of three successive Commanders in Chief of the Indian Navy, his immediate superiors, and we have pursued with a feeling of much regret the medical certificates showing the absolute necessity for his discontinuance from active duty, and retirement from the Public Service.

3. We therefore confirm the course of proceeding you adopted with respect to Mr. Ardaseer Chushtee's leave of absence from his duties, and his eventual retirement from the Service, as reported in your letter, and we have resolved, as a special case, that he be allowed a Pension of Rs 400 a month from the date at which you permitted him to retire.”

[Bombay Government Gazette, 12th August 1858.]

તા ૧૦ મી આગસ્ટ.

“સર અરદેશ્વર જીજીભાઈ જાનસલેશન કુંડ” ના તરફથી આપેલ ૬૦ સં ૧૮૫૬ ના આગસ્ટ માસમાં મુંબઈનાં મુજરાતી વર્તમાન પત્રો મધે જાહેર આપ્યો છપાવી “જગ્યાની લોકોનાં ધર્મ પુસ્તકો તથા એ પુસ્તકોની ભાષા અને પુરાતમપણા” વિષે જે કાલ જગ્યાની સંસ્થા સરસ એક રીસાલો લખે તેને એ કુંડ મધેથી રૂ ૫૦૦) નું દાન આપવાને જાહેર કીધું હતું. તે મુજબ તરફથી પર જાણ રીસાલો આપ્યા હતા, તે તપાસવાથી તે મધેના “હમાઝેર હમા અથોમિહ” ની નીશાનવાલો શ્રી શેરામજી શાપુરજી બંગાલોના લખેલો રીસાલો સર્વેથી મુશ્કેલીકનવાથી તેમને ઉપલું દાન આપ્યું હતું, અને એ રીસાલોની ૧૦૦૦ નકલો કુંડને લીસામે છપાવી પ્રગટ કરી હતી.”

તા ૧૫ મી આગસ્ટ.

શ્રી મહારવાનજી માણેજી શેકનાએ બાજ ગણવાના કોડાઆનું કાગેજમાં એક પુસ્તક રચી બાહર પાડ્યું હતું. ૬ એ પુસ્તક માંથી આગસ્ટ દિવસે લાઠામની કંપનીને અર્પણ કરવામાં આવ્યું હતું.

તા ૧૭ મી આગસ્ટ.

આસામ જગ્યાનીઓનાં બાજકાની તરફારતીનાં વધારે મબલ કરવાને તેમને બદલની કમગત કરાવવાને એક કમગતગાળા રચાવવા માટે અંદાજવાડીના વટા કિસ દેહનામ કેટલાક જગ્યાની બદલે આજ દિન શ્રી પેગતનજી શાપુરજી માસતગવાથી અંદાજવાડીની નિશાલમાં મેગા મળ્યા હતા. મુજરાતીની ખુરમી શ્રી મહારવાનજી નશરવાનજી ભાવનગરને આપવા બાદ કેટલીક વાતચીત

૩ “જરતોસતી લોકોના ધર્મ પુસ્તકો, તથા એ પુસ્તકોની ભાષા અને પુરાતમપણાં વીશે નીચે બનાવનાર—શેરામજી શાપુરજી. સર અરદેશ્વર જીજીભાઈ જાનસલેશન કુંડના તરફથી સાકેમિએ સગલા જરતોસતીઓની વાકેજારીને સાકે છપાવી પરગટ કરીએછી મુંબઈ જાહેર આપ્યાનાં મધે હોરમજી દાદાભાઈ પરીનરે છાપીએ અને ૧૮૨૭ ઇસવ ૧૮૫૮ સુધી.”

એ રીસાલોની પેઢી આજીતની સંધળી નકલો ખપી જવાથી એજ શાલના નવેમ્બર માસમા સર અરદેશ્વર જીજીભાઈ બારોનેટે પોતાને અરએ તેની બીજી આજીતની ૧૫૦૦ નકલો છપાવી પ્રસિદ્ધ કરી હતી,

૪ “Tables of Interest, in two parts. By, Mervanee Manuckjee Setna. Bombay: printed and published at the Bombay Gazette Press. 1858.”

થવા પછી એવું હેડ્યું કે હાલ પુરત અંદનવાડીના લરા ઉપર રહેનારા જરયામીઓનાં બાળકોને માટે શેઠ પેશતનજ શાપુરજ માસતરની નિશાળને લગતી એક કમરતશાળા રચાવી, અને તેના કારોબાર ચલાવવાને શેઠા મહરવાનજ નયરવાનજ ભાવનગરી, માણેકજ બહમનજ ગોગા, મનચરજ પેશતનજ ચીન્ગર, અરેસર એલજ આનાઈ, પેશતનજ દાજભાઈ બિનવાલા, અરેસર શોરાયજ આનદાર, અને પેશતનજ શાપુરજ માસતરની એક કારોબાર મંડલી નમવી.

૨ એ કારોબાર મંડલીમાં ઊપલા પહેલે દીને ઠે-વેલા ગ્રહથો ઊપરાંત ડાકર અરેસર શ્રાંમજ બોરી, શેઠા એલજ નયરવાનજ માસતર, શ્રાંમજ કાવરાજ મેડના, પાલજુજ હોરમજ કાપડીઆ, દાદાભાઈ નયરવાનજ ભાવનગરી, નાનાભાઈ રૂસતમજ રાંછીના, ડોશાભાઈ શ્રાં-મજ કરાકા, ડોશાભાઈ શ્રાંમજ કામાજ, નવરોજ દાજ-ભાઈ બિનવાલા, શોરાયજ બહમનજ ગોગા, શ્રાંમજ શોરાય-જ વાડીઆ (ભાવનગરી), અરેસર રૂસતમજ કામાજ, શ્રાં-મજ બહમનજ માસતર, ડાકર માણેકજ આદરજ, કાવરાજ હોરમજ ગાંધીભાઈ, કુવરજ રૂસતમજ બોરી, જમશેદજ દાદાભાઈ વાડીઆ, અરેસર રતનજ કાકા, મનચરજ કાવરાજ લગડાના, અરેસર શ્રાંમજ પુસ, પુરેસર નોશરવાનજ કામાજ, ડોશાભાઈ રતનજ કાકા, કેપશર નવરોજ કાવરાજ, જંગીરજ શ્રાંમજ માસતર, લખ-મીદાસ ખીમજ, નાનાભાઈ હરીદાસ, જંગીરજ રૂસતમજ બોરી, શ્રાંમજ તેજુલજ ખીરજ, અરેસર ડોશાભાઈ મુનશી, હજભાઈ જંગીરજ લાંમ, એલજ દોરાયજ તલાડી, બી. એ; કાકાદાસ મંછરાંમ, ડોશાભાઈ એલ-જ ગજધર, મનચરજ મેહરવાનજ ભાવનગરી, શ્રાંમજ ડોશાભાઈ વાડીઆ, પેશતનજ કાવરાજ સંભળા, પીરજ-શાહ એલજ સખીદાસ, દારાશાહ રતનજ ચીન્ગર અને બહમનજ મેહરાંમજ પટેલ અપારનવાર શામેલ થયા કીધાં. સરનશીન તરીકે પ્રથમથી તે ઇ. સ. ૧૮૭૨ માં પોતાનાં મરણ સુધી શેઠ મેહરવાનજ નયરવાનજ ભાવનગરી, અને ૧૮૭૨ ના નવેમ્બર માસથી તે આજ સુધી શેઠ પુરેસર નોશરવાનજ કામાજ. અનન્ય તરીકે પ્રથમથી તે ઇ. સ. ૧૮૬૫ સુધી શેઠ મનચરજ પેશતનજ ચીન્ગર, ૧૮૬૫ થી તે ૧૮૭૦ સુધી શેઠ ડોશા-ભાઈ શ્રાંમજ કામાજ, ૧૮૭૦ થી તે ૧૮૭૨ સુધી શેઠ પુરેસર નોશરવાનજ કામાજ, અને ૧૮૭૨ થી તે આજ સુધી શેઠ શ્રાંમજ તેજુલજ ખીરજ. શેઠેરી તરીકે પ્રથ-મમાં ત્રણ માસ શેઠ પેશતનજ શાપુરજ માસતર, તે પછી ખીબ ત્રણ માસ શેઠ નાનાભાઈ રૂસતમજ રાંછીના, ૧૮૫૮ ના મારચથી ૧૮૬૪ ના સપ્ટેમ્બર સુધી શેઠ પેશતનજ દાજભાઈ બિનવાલા, ૧૮૬૪ થી તે ૧૮૬૫ ના ડીસેમ્બર સુધી શેઠ મનચરજ પેશતનજ ચીન્ગર, ૧૮૬૫ થી તે ૧૮૭૨ ના મેએ સુધી પાછા શેઠ પેશતનજ દાજભાઈ બિનવાલા, ૧૮૭૨ થી તે ૧૮૭૩ ના આપરેલ સુધી ડાકર અરેસર શ્રાંમજ બોરી, ૧૮૭૩ થી તે ૧૮૭૪ ના ફેબ્રુ-વારી સુધી શેઠ એલજ દોરાયજ તલાડી, બી. એ;

તા. ૧૭ મી આગસ્ટ.

મુંબઈની પારસી પંચાતનાં ફંડના તા. ૨૬ મી અક્ટોબર ૧૮૫૬ થી તા. ૧૭ મી અક્ટોબર ૧૮૫૭

૧૮૭૪ થી તે ૧૮૭૫ ના ફેબ્રુવારી સુધી પાછા ડાકર અરેસર શ્રાંમજ બોરી, ૧૮૭૫ થી તે ૧૮૭૬ ના જુલાઈ સુધી પાછા શેઠ એલજ દોરાયજ તલાડી, ૧૮૭૬ થી તે ૧૮૮૩ ના આગસ્ટ સુધી શેઠ દારાશાહ રતનજ ચીન્-ગર, અને ૧૮૮૩ ના આગસ્ટથી બહમનજ મેહરાંમજ પટેલ. ઊપરી તરીકે ઇ. સ. ૧૮૬૨ થી તે ૧૮૬૫ સુધી શેઠ અરેસર રૂસતમજ કામાજ, ૧૮૬૫ થી તે ૧૮૬૭ સુધી ડાકર અરેસર શ્રાંમજ બોરી, ૧૮૬૭ થી તે ૧૮૭૫ સુધી શેઠ કેપશર નવરોજ કાવરાજ, અને ૧૮૭૫ થી તે આજ સુધી શેઠ ડોશાભાઈ એલજ ગજધર. વડા શીક્ષક તરીકે એ કસરતશાળા રચાવી ત્યારથી તે આજ સુધી શેઠ નયરવાનજ કાવરાજ કેરાંવાલા.

કારોબાર મંડલીએ પહેલવેલી એ કસરતશાળા મજકુર શેઠ પેશતનજ શાપુરજ માસતરવાલી નિશાળમાં જોમાડી હતી, પણ તે પછી તા. ૧૪ મી ડીસેમ્બર ૧૮૫૮ થી સધળાં કેળવણી લેતાં બાળકોને માટે તે બાદથી પુકો "કસરતશાળા રચાવક મંડલી" નાં નામથી તેના વહીવટ ચલાવવા માડ્યો હતો. એ પછી ઇ. સ. ૧૮૬૦ ના અક્ટોબર માસમાં શેઠ પેશતનજ શાપુરજ માસતર ચીન જવાથી તેમની ઊપની નિશાળ શેઠ શ્રાંમજ બહમનજ માસતરે પોતાના મ્વાધીનમાં લઇને "ધી પારસી હાઈ સ્કુલ" નાં નામથી ચાલુ રાખી, અને કસરતશાળા પણ તેની જ સાથે રાખવામાં આવી હતી. એ બાદ કસરત-શાળાને માટે સરકારે ડાઈરેક્ટર ઓફ પબ્લીક ઇન્ટરમીડિયન સર અલેક્ઝાન્ડર ગ્રાંટ પારોનેરની ભલાંમજુ ઊપરથી તા. ૧૬ મી જુલાઈ ૧૮૬૨ ને દીને એલેક્ઝાન્ડર ઇન્ટરમીડિ-યીશન તથા સમાલકાગ કાર્ટની સાંમે ૩૫) વાર લાંબી અને ૩૫) વાર પોહલી ખાલી જગાનો કટકો વગર ભાડે એવી સરતથી આપ્યો હતો કે જ્યારે સરકારને ૫૫ પકે ત્યારે ૨૪) ફલાકમાં તે પાછી રવાબીન કરી દેવી. એ મુજબની સરતે કારોબાર મંડલીએ તે જગા પોતાને હસ્તક લઈ રૂ. ૨૬૦૦૦ ને ખરચે તેની આસપાસ ફરતી કુર ભરી લઈ છાપર નખાવ્યું હતું. એ બાદ એ જગાનો સરકારને ૫૫ પડવાથી તા. ૭ મી મારચ ૧૮૬૪ ને દીને છાપર ત્યાંથી કઢાવી ૧૫૦) શેટ આગલ હાથ્યું હતું, જે ઊપર રૂ. ૧૨૪૪) નો ખરચ થયો હતો. એ જગા ૨૪) ફલાકમાં સરકારને રવાબીન કરવાની બાબી હતી તેમાં ઇ. સ. ૧૮૬૬ માં વધારો કરી ત્રણ મહિનાની મુદત કીધી હતી. એ પછી વળી એ જગા પણ સરકારે સેંટ ઝેવીઅર કોલેજને માટે આપવાથી કસરતશાળાને ત્યાંથી ખસેડી તેને માટે સરકારે તા. ૨૩ મી અક્ટોબર ૧૮૬૭ ને દીને પીકોટ રોડપરમાં સ્થાય દેવળની દક્ષિણે એક જગા આપી હતી, જેપર પાછું રૂ. ૧૮૮૫૦૦ ને ખરચે છાપર ખંધાવી કુર ભરી લીધી હતી.

એ કસરતશાળાનાં ફંડમાં પ્રથમમાં શેઠ કાવરાજ જંગીરજ રેડીખનીએ રૂ. ૫૦૦) ની રકમ, તથા કસરતને

સુધીના હિસાબની ચેપડી જનને જમશેદ જાપાખાંમાંથી તસ્દીઓએ જાપાની પ્રગટ કીધી હતી. તેમાંથી જોવામાં

જમનાં ઓળરો લેવાને ૩૧૨૦) રોકડા, તથા છાકરાઓને કસરત કરતી વેળાએ એકજ જાતનો પોશાક પેઢકાવવાને અગત જોગ કાપડ ભેટ આપ્યું હતું. એ ઉપરાંત શેઠ રતનજી એફલજ બાટલીવાલાએ ૩૧૨૫), શેઠ પુરશેલ નોશરવાંજી કાખાલએ ૩૧૦૦), તથા બીજા પારસી ગ્રંથથીએ બખશેથે તથા ૬૨ વર્ષે જવાબમાં આપતાં કીધાં હતાં. વળી શેઠ કાવશજી જંગીરજી રેડીમનીએ ઇ. સ. ૧૮૬૧ માં એ ખાતાનાં ૪૬માં ૩૭૦૦) ની રકમ તથા કીકેટ રમવાનાં ઓળરો લેવા સાથે ૩૬૦) ભેટ આપ્યા હતા.

એ કસરતશાળામાં શિખનારા ચંચલ વિદ્યાર્થીઓને ઇ. સ. ૧૮૬૦ માં શેઠ અરદેસર એફલજ ચીનાઈએ, ૧૮૬૧ માં શેઠ મનચેરજી પેશતનજી ચીજગરે, ૧૮૬૨ માં શેઠ ધનજીભાઈ એફલજ સુખીઆએ, અને ૧૮૬૩ માં શેઠા પીરોજીભાઈ પેશતનજી ચેકરજી, દીનશાહ દોરાબજી ચેકરજી, અને જીજીભાઈ જંગીરજી પોંડયાએ પોતાને અરએ આંદોનાં ઇનામ તેપર લેનારનાં નામ કાતરાથી આપ્યાં હતાં; તેમજ શેઠ ચેકરવાંજી નશરવાંજી ભાવનગરીએ પ્રસ્તકીનાં ઇનામો કંટલાંક વર્ષ સુધી પોતાને અરએ આપ્યા કીધાં હતાં.

વળી એ કસરતશાળાનાં ૪૬માં ઇ. સ. ૧૮૬૨ માં એક દીપ ૪૨તી કીધાથી ૩૪૭૧૪) નીએ મુજબ ભરાયા હતા :—

(૩૭૦૦) કાવશજી જંગીરજી રેડીમની, પેશતનજી હોરમજી કાખાલ, ડોશાભાઈ હોરમજી કાખાલ, ૪૨ંમજી નશરવાંજી પટેલ, પુરશેલ નોશરવાંજી કાખાલ, બહમનજી ૪૨ંમજી કાખાલ. (૩૧૫૦) અરશેલ રસતમજી કાખાલ, દીનશાહજી માણિકજી પીટીટ. (૩૧૨૫) શોરાબજી પેશતનજી ૪૨ંમજી, દાદાભાઈ મેહરાંમજી બનાજી. (૩૧૦૧) દાદાભાઈ મેજનજી કાતરક, પેશતનજી ૪૨ંમજી કાખાલ. (૩૧૦૦) લીમજી માણિકજી બનાજી, દાદાભાઈ હોરમજી કાખાલ, ધનજીભાઈ ૪૨ંમજી પટેલ, નશરવાંજી માણિકજી પીટીટ, મેહરાંમજી જીજીભાઈ, નવરોજી નાનાભાઈ ૪૨ંમજી, ચેકરવાંજી નશરવાંજી ભાવનગરી. (૩૫૦) અરદેસર એફલજ ચીનાઈ, કાવશજી માણિકજી લીમજી, અરશેલ જંગીરજી તારાચંદ, મેહરાંમજી હોરમજી કાખાલ, નશરવાંજી બહમનજી મોદી, શોરાબજી ૪૨ંમજી પટેલ, રસતમજી ૪૨ંમજી હીરાચેકરજી, શોરાબજી શાપુરજી બંગાલી, પેશતનજી નવરોજી પોંડયા. (૩૬૧૨) ૩૫૦) ની અંદરની રકમ.

એજ મુજબ ઇ. સ. ૧૮૬૪ માં નીએ મુજબ ૩૧૪૭૬) ભરાયા હતા :—

(૩૭૫૧) શોરાબજી જમશેદજી જીજીભાઈ. (૩૧૦૦) મેહરાંમજી હોરમજી કાખાલ, પેશતનજી ૪૨ંમજી કાખાલ, બહમનજી ૪૨ંમજી કાખાલ, દીનશાહજી માણિકજી પીટીટ, નશરવાંજી માણિકજી પીટીટ, પેશતનજી તથા ડોશાભાઈ હોરમજી કાખાલ, ધરમજી મુજબજી, (૩૫૦) નશરવાંજી બહમનજી મોદી, ડોશાભાઈ ૪૨ંમજી કાખાલ,

આવેછે કે છેલ્લા હિસાબની બાકીના ૩૮૭૫૮૧૧૬ ઉપરાંત આએ આખાં વર્ષમાં પંચાતનાં ૬૩ આતે

બહમનજી તથા માણિકજી તથા અરદેસર પુરશેલજી કાખાલ. (૩૨૭૫) ૩૫૦) ની અંદરની રકમ.

ઇ. સ. ૧૮૬૫ માં શેઠ કાવશજી જંગીરજી રેડીમનીએ ૩૫૦૦) ની રકમ એ ખાતાને ભેટ આપી હતી

ઇ. સ. ૧૮૬૭ માં એ કસરતશાળાનાં ૪૬માં ઘટાડો થવાથી નવું લીરટ ૪૨૭ કીધું હતું તેમાં ૩૪૬૪૭) નીએ મુજબ ભરાયા હતા :—

(૩૧૦૦) મેહરાંમજી નશરવાંજી ચીરવાઈ. (૩૫૦૧) કાવશજી જંગીરજી રેડીમની, દીનશાહજી માણિકજી પીટીટ. (૩૭૦૦) ડાકટર માણિકજી આરજી. (૩૨૦૦) પેશતનજી હોરમજી કાખાલ, ડોશાભાઈ હોરમજી કાખાલ, જાનરેબજી ૪૨ંમજી નશરવાંજી પટેલ, જાનરેબજી મંગલદાસ નથુભાઈ. (૩૧૨૫) જમશેદજી ચેકરવાંજી આરીઆ. (૩૧૦૧) નશરવાંજી માણિકજી પીટીટ, રતનજી એફલજ બાટલીવાલા. (૩૧૦૦) મનચેરજી હોરમજી કાખાલ. (૩૭૫) બાંબાહુર ૫૬મજી પેશતનજી. (૩૫૧) શોરાબજી શાપુરજી બંગાલી, નશરવાંજી બહમનજી મોદીના છાકરાઓ, પેશતનજી કાવશજી શેઠના, જમશેદજી લીમજી, કાવશજી ચેકરવાંજી જાંધીદાસ, કાસતભાઈ ધરમજી, ચોરાજી ગાકલદાસ, વરજનદાસ તથા નરોત્તમદાસ માધવદાસ, જમશેદજી દોરાબજી નાએગંમવાલાની કુપની, બંદે આદ. (૩૫૨૮) ૩૫૦) ની અંદરની રકમ.

વળી ઇ. સ. ૧૮૮૧ માં છેલ્લા એ ખાતાનાં ૪૬માં ૩૧૦૮૧) નીએ મુજબ ભરાયા હતા :—

(૩૧૨૫) શોરાબજી શાપુરજી બંગાલી, સી. આઈ. ઇ. (૩૧૦૦) મેહરાંમજી જીજીભાઈ, સી. એસ. આઈ; જંગીરજી કાવશજી જંગીરજી રેડીમની, શોરાબજી ૪૨ંમજી પટેલ. (૩૫૦) નાનાભાઈ મેહરાંમજી જીજીભાઈ, જાલભાઈ અરદેસર શેઠના, દીનશાહજી માણિકજી પીટીટ, નશરવાંજી માણિકજી પીટીટ, મનચેરજી બહમનજી પથરી, સર મંગલદાસ નથુભાઈ, જોરાજી પીરભાઈ. (૩૭૧૬) ૩૫૦) ની અંદરની રકમ.

શેઠ કાવશજી જંગીરજી રેડીમનીએ આએ ખાતાને ઘણી કીમતી મદદો કર્યાથી ઇ. સ. ૧૮૬૨ માં તેવણને “મેટરન” કીધા હતા, અને ઇ. સ. ૧૮૬૬ માં તેવણને સી. એસ. આઈ. નો ખિતાબ મળ્યો તેની પ્રશાસીમાં કારોબાર મંડલીએ તા. ૨૮ મી જુને તેમને એક માનપત્ર આપ્યું હતું. તથા ઇ. સ. ૧૮૭૨ માં તેમને “નાઈટ હુડ” નો ખિતાબ મળ્યો તેની પ્રશાસીમાં પણ એક મુખ્ય રકબાદીનો પત્ર મોકલ્યો હતો.

એ કસરતશાળામાં ઇ. સ. ૧૮૬૩ થી ગ્રંથથીને ખાટે એક એબાહુદો કોરડો રાખી જુદો વર્ગ સ્થાપ્યો હતો, તથા એજ શાલની તા. ૧ લી સપ્ટેમ્બરથી સીધા-હિંગીરીની કસરત શિખાડવાનો પણ એક વર્ગ ઊંઘાડવામાં આવ્યો હતો. એ વર્ગ ઇ. સ. ૧૮૬૬ સુધી ચાલુ રહ્યો, અને તેલો વખત તેનો સંઘજો અરએ શેઠ ડોશાભાઈ ૪૨ંમજી કાખાલએ દુપે નામે શેઠ અરશેલ રસતમજી કાખા-

૩૩૦૧૭૦૧૧૨૧ ની આપક થઈ હતી, અને અરમ ૩૧૪૮૯૮૧૧૧૧૧૧ થયો હતો, જે બાદ કરતાં વર્ષની

છની ખાસતે આપ્યો હતો, તથા તેમાં કવાયદ લેનાર ઓકરાઓને સાડાં એકસરખા પાંચાગની રૂપાંજી પશુ તેવજે પાતાને ખરેખર બનાવી આપી હતી. એ વર્ગનું ઊપરીપશુ તે કાચે રહ્યો ત્યાંસુધી શેક ખરેશ્વર રતનજી ઓકરાએ મુશ્ત બનાવ્યું હતું. એ ઊપરાંત ઓકરાઓને કીકેટ રખાડવાનો એક વર્ગ પશુ ઇ. સ. ૧૮૬૧ થી ઊપાડ્યો હતો, અને તેમાં પ્રથમ શેક એલેલ કાવથલ દાખુએ ફેરજીક સુધી મુશ્ત તરખીઅત આપીઆપી ઇ. સ. ૧૮૬૪ માં કારોબાર મંડલીએ તેમને એક રૂપાંજી ધડી-આલ લેટ આપ્યું હતું. એ વર્ગને ઇ. સ. ૧૮૬૭ સુધી શેક છલભાઈ જાંઘીરજી પાંચાગએ અને તે પછી થોડુંક સુધી શેક શરદુનજી અરદેસર પુણેગરે મુશ્ત તાલીમ આપી હતી.

એ કસરતશાળા તરફથી ઇ. સ. ૧૮૬૮ માં શેક-નશાહી જરથોસ્તીઓના પાંચમા ગાથા તથા શરવરદેગાંનનાં જથનને દાહડે, તેમજ ૧૮૬૪ માં પાંચમાં ગાથા તથા ૧૮૭૦, ૧૮૭૧ અને ૧૮૭૩ માં શેકનશાહી આતથ્યેક-સંમતી થાલગરેફને દીને કુસતી તથા બીજી કસરતોના જાહેર આખાડા કીધા હતા. તેજ મુજબ ઇ. સ. ૧૮૬૮, ૬૯, ૭૦, ૭૧, ૭૨ અને ૭૫ ના કીરટખાસના તેજવારે ઊપર શેક શોરાબજી શાપુરજી બંગાલીને ખરેખર મેદાન મધે ઇના-મની કીકેટની ખાંચો રખાડવામાં આપી હતી, જે દરેક વેળા છતનારી રોળીને ૩૧૦૦) નું ઇનામ તથા એ મેડાનો સંધર્ષો અરમ એજ ગ્રહસ્થ તરફથી આપવામાં આવ્યો હતો.

શેક પેશતનજી હોરમજી કામલજી પોતાના બંગ-લામાં એક ખાંચી કસરતશાળા હતી તે કાઠી નાખવાથી તે માહેલાં ઓજારો ઇ. સ. ૧૮૬૬ માં આપે ખાતાંને લેટ આપ્યાં હતાં; તેમજ શેક ડોશાભાઈ એલેલ જળ ધરે અંદનવાડીના રસ્તા પર નાના પાપા પર એક કસ-રતશાળા ઊપાડી હતી તે બધ કરવાથી તેનાં ઓજારો પશુ ઇ. સ. ૧૮૭૫ માં આપે ખાતાંમાંજ લેટ આપ્યાં હતાં.

શેક પેશતનજી દાહભાઈ ઊનવાલાએ આપે કસર-તશાળાના શેકેટીનો ઓહો પેકનાં પાંચ વર્ષ ધણી દીલ-સોજ તથા ચેકનત લઈ બળ્યો તે માટે ઇ. સ. ૧૮૬૪ માં તેવજી બીન ગયા તેવારે એ ખાતાંના કારોબારીઓ તથા બીજીઓએ વચ્ચે એક લીરટ શરતું કરી તેમને ૩૧૫૦૦) ની પરસ, તથા શિક્ષકો અને વિદ્યાર્થીઓએ એક રૂંડ કરી રૂપાંજી ધડીઆલ લેટ આપ્યું હતું.

ઇ. સ. ૧૮૬૭ માં એ ખાતાંના ઊપરી શેક કેપ-શાઝ નવરોજી કાવથાજી ફેલીક ચેકનત લઈ અતરેની જુદી જુદી પારસી નાટક રોળીના આગેવાનોને ભેગા કરી તેઓ પાંચ કસરતશાળાનાં રૂંડના લાભને કીજે બે રમુજ નાટકો કરાવ્યા હતા, જેથી તેને લગતો અરમ બાદ કરતાં કસરતશાળાનાં રૂંડમાં ૩૧૪૧૧) નો ભેગો થયો હતા. આ નાટકનાં કામમાં શેકે પેશતનજી ધનલભાઈ ખાસતર, કાવથલ નશરવાંનજી કીકેટ, દારાશાહ રતનજી બીજગર,

આખરીએ તરફીઓના હસ્તકમાં પંચાતના હીસાબને લગતા ૩૧૦૫૦૬૦૧૧૧૧૧ તથા જુદાં જુદાં પડવિમાં ખાતાઓના ૩૧૪૮૯૦૬૧૧૧૧૧૧ મહી ફૂલે ૩૨૫૪૦૩૬૧૧૧૧૧૧ બાકી હતા.

તા. ૧૭ મી આગસ્ટ.

“બંડન પુનીવરસીદી કાલેજ” ના વિદ્યાર્થીઓને ઇનામ આપવાની જાહેર સભા ગયા માસમાં તે તરફ મહી હતી, જે વેળાએ મુંબઈથી ગયલા એક વિદ્યાર્થી શેક રસત-મજી હીરજીભાઈ વાડીઆને ઇંગ્લેન્ડ ભાષાની પરીક્ષા ફેલોશીથી પસાર કરવા માટે સરનશીન સર કારનવાલ લુઈસે પોતાને હાથે ઇનામ આપ્યું હતું. ૧

તા. ૨૦ મી આગસ્ટ.

એ કાવથજી મનચેરજી મોદીએ “સેતાએશે હોર-મજદ” નામનું અવસતાના કલાંમાં જુદી જુદી બાબદો

દાદાભાઈ રતનજી કુંઠી, શરંમજી શુસતાદજી, હોરમજી ધનલભાઈ મોદી, પેશતનજી નશરવાંનજી વાડીઆ, ખરેશ્વર મનચેરજી જોશી, રસતમજી ચેકરવાંનજી ખાસતર, ખરજો-રજી શોરાબજી શેકના, ખરજોરજી શરંમજી ચેકર, બેકર-મજી નશરવાંનજી લયકરી, હોરમજી મનચેરજી બીજગર, ધનલભાઈ શરદુનજી કુમસીઆ, શરંમજી રસતમજી જોશી, ડોશાભાઈ કાવથજી અને રસતમજી પાલજીએ ભાગ લીધો હતો તેમનો તા. ૧૫ મી જાનેવારી ૧૮૬૮ ને દીને કસ-રતશાળાના બીજીઓએ તથા બીજા ગ્રહસ્થોની એક ખાસ સભા ભરી જાહેર રીતે ઊપકાર ખાંચો હતો.

ખરજી શેક ચેકરવાંનજી નશરવાંનજી ભાવનગરીએ આપે ખાતું સ્થાપ્યું ત્યારથી તે ઇ. સ. ૧૮૭૨ માં પોતાનાં ખરજીની ઊંલી ધડી સુધી તેના સરનશીનોએ ઓહો વગર ખાંચે બળ્યો હતો તેવજી નામ એ ખાતાં સાથે જોડાએજી રાખવા માટે એ ખાતાંના બીજીઓએ તથા એ ખરજી શેકના મિત્રો વગેરેએ એક ઊપરાંજી કરી ૩૧૨૫૩૩ ની રકમ એકઠી કરી કારોબાર મંડલીને સ્વાધીન કીધી હતી, અને તેનાં બાજુ મધેથી દર વર્ષે એ કસર-તશાળાના ત્રણ જુડીયાર વિદ્યાર્થીઓને ૩૨૫) નું એક અને ૩૧૦) નાં બે એક ત્રણ ઇનામો આપવાનો ખરજી-ખરત કીધો હતો.

એ કસરતશાળા સ્થાપી ત્યારથી તે તા. ૩૧ મી ડીસેમ્બર ૧૮૮૩ સુધીનાં ૨૬ વર્ષમાં તેની પાછલ ૩૪૨૭૬૦૧૧૧ નો અરમ થયો, અને હાલ તેની પુજી ૩૩૭૬૦) ની છે.

૧ પંચાતનાં કસરતમાં આપે વર્ષ મુશ્ત નખાં ખાતાં માટેનાં નથી.

૨ બીજી જોડે, તા. ૧૭ મી આગસ્ટ ૧૮૫૮.

ઉપર તાલવી કાઢી તેની દોઝા ચાલવાનું એક પુસ્તક છપાવી પ્રગટ કીધું હતું.^૧

તાં ૨૩ મી આગસ્ટ.

દસ્તુર દીનશાહજી પેશુતનજી કામદીનજીને ઓઝ-પાડ તાલુકાના પેહલા વર્ગના મુનસફ; તથા શેઠ કાવશજી એદલજી મશાંનિ ભરમના ત્રિજ વર્ગના અને શેઠ કેળશજી હોરમજીજી આજપાદવાલાને મુરતના ત્રિજ વર્ગના મુનસફી ડેડ્યા હતા.^૨

તાં ૨૫ મી આગસ્ટ.

શેઠ ડાશાભાઈ ફરાંમજી કરાકાએ ગયે શાલ હિંદુ-સ્થાનમાં ખીતિય રાજ વિષે મુજરાતી તથા મરાઠીમાં છપા-વેલાં ચોપાંનીઓના ઈસ્ટ ઇંડીઆ કંપનીનાં ચેરમેન કરનજી આદકિસે શેઠ ડાશાભાઈ પાસેજી ઇંગ્લેંડમાં તરજુમો કરાવી તેનું એક જુદું ચોપાંનીઈ લંડન મથે છપાવી પ્રગટ કીધું હતું;^૩ તથા તેમાં દીખાયા તરીકે પેતે એક ટુક પીના લખી હતી.

તાં ૧૦ મી સપ્ટેમ્બર.

રોજ ૨૧ માહ ૧૨ (શિં) ૧૨૨૭ યજ્ઞદજ્ઞરદી.

મરણ—મેહરાંમજી દીનશાહજી ધનાપટેલના—
ઉમર વર્ષ ૪૨) શેઠ દીનશાહજી હોરમજીજી ધનાપટેલના વડા દીકરા. એવણુ મીન મથે નામદાર રાંણીનાં દરીયા-વર્ધી ખાતાંના વડા દુબાશના આસીરદેટ હતા, અને હાંગકાંગ ખાતે મરણ પામ્યા હતા.

૧ “સિતાએશે હોરમજી, એટલે જે મિદાની વખાણુ અથવા બંદગી કીધા ઉપરાંત તે શાહેબધીજી હરતરેહની મુશકેલ આશ્યાન આહવાની ખાતમાં પાક અવશતાના કલાંખમાં જોડેલી ખામીની શાચની જુદી જુદી દોઝા અથવા જોનાળો. જે કાવશજી મનચેરજી મોરીએ ખનાવી સમચાર દરવણુ છાપાખાણાંમાં છપાવીછે. શને ૧૨૨૭ એજ્ઞદજ્ઞરદી. શને ૧૮૫૮ ઇશવી.”

૨ મિત્રએ ગેઝેટ, તાં ૨૩ મી આગસ્ટ ૧૮૫૮.

૩ “The British Raj, contrasted with its predecessors; and an inquiry into the disastrous results of the rebellion in the North-west provinces upon the hopes of the people of India. By, Doshoy Framjee, Manager of the “Bombay Times.” London: Smith, Elder and Co, 65 Cornhill, 1858”

૪ શેઠ ડાશાભાઈ દીનશાહજી ધનાપટેલના ભાઈ; તથા શેઠ ફરાંમજી, બહામજી, અને હોરમજી મેહરાંમજી ધનાપટેલનાં બાપ.

તાં ૧૨ મી સપ્ટેમ્બર.

“ગનેઆન ગરખી” નામની “મનસુખ” તે શેઠ મનચેરજી શાપુરજી લંગડાના જોડેલી ગરખીઓ અને નસીએતની વાતોની એક ચોપડી શેઠ મનચેરજી કાવશજી સરાઈ છપાવી પ્રગટ કીધી હતી.^૫

તાં ૧૮ મી સપ્ટેમ્બર.

મર જમશેદજી જીજીભાઈ ખારાનેટે અતરેનાં સર-કારી મીઠિજીઅમમાં રાખવા સાહે શાખાઓની બનાવેટા ખરીદવાને રૂ૧૦૦૦) ની રકમ એ મીઠિજીઅમના કબુરદર ડાક્ટર ખરડકિડ ઉપર ભેટ માફલી હતી.^૬

તાં ૨૦ મી સપ્ટેમ્બર.

શેઠ ડાશાભાઈ ફરાંમજી કરાકાએ પારસીઓની તથા રીખ, રીતભાત, અને ધર્મ વિષે ઇંગ્લેંડમાં એક પુસ્તક રચી લંડન મથે છપાવી પ્રગટ કીધું હતું.^૭ આ પુસ્તક પશ્ચિમ હિંદુસ્થાનના પારસીઓને અર્પણ કરવામાં આવ્યું હતું.

તાં ૨૧ મી સપ્ટેમ્બર.

મુંબાની સરકારી ગોદીના વડા માસ્ટર-પીલડર શેઠ ખજેદજી રસતમજી વાડીઆએ તાં ૧ લી નવેમ્બર ૧૮૫૭ ને દીનેથી જાહેરિની લીધે પોતાનો ઓફીસો ઇન્ડ-વાધી નામદાર સરકારે હાંગકાંડી “કોરટ ઓફ ડામે-રેક્ટરસ” ના હોકમ મુજબ તેમને મલતા દરમાયાની અરધી રકમનાં પેનશન ઉપરાંત પીલડ દર માસે ખાસ પેનશન તરીકે રૂ૨૦૦) વધારી રૂ૬૫૦) નું પેનશન આપવાને ડેડ્યું હતું.^૮

૫ “ગનેઆન ગરખી. “મનસુખ” શાએર, તે શેઠ મનચેરજી શાપુરજી લંગડાના એવણુ જોડેલી ગરખીઓ અને નસીએતની વાતો. અસતરીઓ તથા બાલક ઇકરીઓ અને ઇકરાઓને માટે. મનચેરજી કાવશજી સરાઈ તે મજગાંમની ઇકરીઓની હસકુલના માસતરે છપાવી પ્રગટ કીધીછે. મુંબઈ: ઇઝીનીઅન પ્રેસમાં છપાઈ. શને ૧૮૫૮ ઇશવી.”

૬ મિત્રએ ગેઝેટ, તાં ૧૮ મી સપ્ટેમ્બર ૧૮૫૮.

૭ “The Parsees. their history, manners, customs, and religion. By, Doshoy Framjee. London: Smith, Elder and Co, 65, Cornhill. Bombay. Smith, Taylor and Co, 1858.”

૮ આ મારેનો સરકારી ડેડાવ નીચે મુજબછે:—

Romby Castle, 21st September 1858.
No. 182 of 1858.

The Right Honorable the Governor in Council has much satisfaction in publishing the annexed Extract, paras End and 6th, of a Despatch from the Honorable

તા ૨૫ મી સપ્ટેમ્બર.

આમે વર્ષની અપરાધીઓની છાંડણ કરનારી ત્રિજવારની શેશન આજ દિને શુપરીમ કારમાં સીફ-જમરીમ સર હેનરી ઉવીસનની હાજુરમાં બગાઈ હતી. નીચલા પારસીઓ કાંડ જુરીમાં મેલ હતા:—

શેક મનચેજી ક્રાંમજી કામજી, રમતમજી રતનજી વાડીઆ, શેરામજી ક્રાંમજી પેલ, શેરામજી પેશનજી ક્રાંમજી, પેશનજી તવરજી પેલ્યા.

તા ૨૬ મી સપ્ટેમ્બર.

રાજ ૨ માહ ૨ (કો) ૧૨૨૮ યજ્ઞજરદી.

મરણ—શેરામજી પેશનજી પેલ્યા—કમર વર્ષ ૬૪) શેક પેશનજી પેલ્યાજીના નાધજા દીકરા, એવણ પોતાના મરણ શેક પેશનજી ભીખાજી પાડેની પેહડી પર તેમજ તેમની સહિતા હેલ પચ્ચટણ બાપા કતા હતા.

તા ૨૮ મી સપ્ટેમ્બર.

આજ દિને મરહમ શેક શેરામજી પેશનજી પેલ્યાનાં કિમણમાં તેમનાં બેશીઓએ ૩૬૧૦) પચ્ચટણ ધર્મખાતોઓમાં આપ્યા હતા.

the Court of Directors, dated 11th August last, No. 157 relating to the retirement of Mr. Cursetjee Rustomjee, Master Builder in the Dockyard, which was announced in G. O. of the 22nd October 1857, No. 201.

"2 Mr. Cursetjee Rustomjee, who is now 72 years old, has served your Government in the Builder's Department of the Dockyard at Bombay for upwards of 59 years with great credit and efficiency, the last 13 years of that time having been passed in the important, arduous, and responsible situation of Master Builder, to which office he succeeded in 1844.

5 Having given the whole case our careful consideration, we confirm the Pension of Rs. 450 a month (being half his salary) upon which you have conditionally permitted Mr. Cursetjee Rustomjee to retire from the situation of Master Builder; and with the view of marking the high sense we entertain of his merits and lengthened period of servitude with the continued approval of your Government, we have resolved that Mr. Cursetjee Rustomjee be granted in addition a special monthly allowance of Rs. 200, thus making his total Pension Rs. 650 a month, to commence from the date of his retirement from the Public Service."

[Bombay Government Gazette, 23rd September 1858.]

૧ બેશીએ યાજમસ, તા ૨૭ મી સપ્ટેમ્બર ૧૮૫૮.

૨ શેક પેલ્યાજી શેરામજી પેલ્યાના બાપા.

૩ મુખ્યદની પારસી પચાતનાં રંડની સવંત ૧૮૧૪ તથા કદમી ધાહ્યારનાં રંડની સવંત ૧૮૨૫ તથા નાવારેસ હંડાની, ભગર સાધના મેમિદા, અને મુલ્કાં શીશીજ મદરેસાના યજ્ઞજરદી ૧૨૨૮ ના હીસાબની ચોપડીઓ.

તા ૧૨ મી અક્ટોબર.

ફાંનકારદ શેહરની ૧૩૪ મી વારની પાદશાહી સોરતીમાં આમે વેળાએ અનરેની મથરસ હા મેટમની ફાંપનીના દલાલ શેક જમશેદજી અરશેદજી પાટલીભાઈને ૨૫૦૦૦) ફાંસરનમ (૩૧૮૦૦૦ ને આપે) ની સોરતી લાગી હતી.

તા ૨૭ મી અક્ટોબર.

રાજ ૩ માહ ૩ (કો) ૧૨૨૮ યજ્ઞજરદી.

આજ દિને મરહમ શેક મજનજી નશરવાંતજી દાંતરાનાં કિમણમાં તેમનાં બેશીઓએ ૩૫૦૯) ની રકમ ધર્મખાતોઓમાં આપી હતી.

તા ૨૭ મી અક્ટોબર.

શેક જીવાજી માણેજી વાહાએ ચાપાની દોખમાં એવાલા ફાંગની પામેની જમીનને ૪૭૮૭ વારને એક કકડા પચાતો વાપ પચાતનાં તરડી સહિમને અંગુમનનાં કામસ મેટ આપ્યા હતા.

તા ૧ લી નવેમ્બર.

જે દિવસથી હિંદુસ્થાનના મુલક હાંચેગેના હાથમાં આવ્યો ત્યારથી તે અતીઆર સુધી તે હાનરેખન હરિટ હાંડીઆ કંપનીના હરતકમાં રહ્યો હતો, પણ ત્યારપછી તા ૧ લી સપ્ટેમ્બર ૧૮૫૮ થી પાર્લિમેંટનાંકાવ મુજબ તેની હકુમત એટ પ્રીટનની નામદાર માહરણીનાં રવાંદી-નમાં ગઈ હતી. તે બામે હિંદુસ્થાનના રાજ, રજવાડા, મરદાર, તથા રૈયતનાં જાણુ કરવાના પાદશાહી દંદેરા આજ દિને આખાં હિંદુસ્થાન મધે ધામધમ નાંચે પ્રગટ કીયા હતા. મુખ્યમધે પણ એ દિવસે ઘણી રચના, જોહાજલાલી તથા ખુશાલી કરવામાં આવી હતી; અને તેમાં મુખ્ય ભાગ પારસીઓના હતા. સાંજનાં આર વાગે દંદેરા સાંભળવાને લશ્કરના કુશાખન સોલજરો તથા મિપાહો ટાઉનહાલની માંમે હારખદ ઘેરવો કરીને હિલા, તથા રૈયતના લેમિનો મોટા જમાવ થવા માંડ્યો. દંદેરા વાંચી સંભજાવવાને ટાઉનહાલની શીહડી ઉપર પલાટકારમ કીયા હતા, તે પર બરાબર પોણાપાંચ વાગે

૪ બેશીએ મેટ, તા ૧૨ મી અક્ટોબર ૧૮૫૮.

૫ બેશી જમશેદ, તા ૫ મી નવેમ્બર ૧૮૫૮.

૬ બેશી જમશેદ, તા ૨૭ મી અક્ટોબર ૧૮૫૮. એ જગાણું ઈંડો સં ૧૮૭૦ માં અંગુમનનાં રંડના તરડીઓને મરહમ શેક જીવાજીના વારસાએ ખાત કરી આપ્યું હતું.

નામદાર મથનર બારડ એકાદશીનશ્ચત્ર તથા તેનો રૂબણી, ધરકરી, સરકરી અને દરીયાવર્તી એકાદશી તથા સ્વયંના મુલેહના અમલદારી આવી ઉભા રહ્યા. તે બાદ જોરથી અમુક વગાડી સર્વેને મુગા રાખ્યાબાદ સરકારના ચીફ કોર્ટરી મીં યંગે મોટી આવાજે દંડેરો ઇંગ્રેજીમાં તથા ઓરિએન્ટલ ચાનસેલર શેઠ લીનાયકરાવ વાશુદેવે તેનો તરજુમો વાંચી સંભળાવ્યો. જે પછી કીશ્કામંથી ૧૦૧ ટોપ કુટી, અને નામદાર રાંણીની વાવોરો "જોદા રાંણીને સ્વખાંત રાખો" ના વળતરોના સરોહો અને પુશાલીના પોદાદારો વચ્ચે ટાઉનહાલની પામેરીની વચોવચ ઉડવામાં આવ્યો. એ પછી રાતનાં આખાં શહેરમાં ખુબ રાશની કરવામાં આવી હતી. કોટ મધે સર્વેથી સરસ રાશની સર જમશેદજી જીજીભાઈ બાઈનેટ તથા શેઠ ફરમંજી નશરવાંનજી પટેલનાં ધરની હતી. તેમજ શેઠ માણેકજી નશરવાંનજી પીટીટ, બહમનજી હોરમજી વાડીઆ અને વાડીઆ ખાનખાનના ખીજા કુટુંબીઓનાં ધરો, સર જમશેદજી ઇન્સ્ટીટ્યુટની કોટની રકુલનું દેવચાલા મોહલામાં ધર, તથા શેઠ કાવશજી જંગીજી રડીમની અને ફરદુનજી હોરમજી લશકરીનાં ધરોની રાશની પણ ઘણી તારીફલાયક હતી. કાવશજી પટેલનો આખો મોહલો શેઠ અરદેસર ખરશેદજી દાદીશક અને દાદાભાઈ રસમજી પટેલ ઉધરાંયું કરી ખુબ મુલ્યમરથો હતા, તથા પારસીઓનું ધુનીયન ખંડુ વાગું એ મોહલામાં આખીરાત વાયું હતું. શેઠ જીજીભાઈ દાદાભાઈના સહિયજીદઓની તથા શેઠ પેશતનજી અને ડાશાભાઈ ફરમંજી કામાજીની આશીસો તથા ઇંગ્રેજ બજારમાંની શેઠ એદમજી નશરવાંનજી કોલામિવાલા, બાકરજી જમશેદજી પદરખાંવાલા, રસમજી પેશતનજી બાકરજી, અને ખીજા સર્વે પારસીઓની દુકાનો પર ઘણી શોભાઈતી રાશની થીવી હતી. અંદનવાડીની પારસીઓને આખો બોટો રાશનીથી દીપી નીકળ્યો હતો, તથા નામદાર મથનરની ગાડી એ રસ્તેથી જતાં પારસીઓએ ફુલોથી વધાવી લીધી હતી. મરહુમ શેઠ હોરમજી વાડીઆ, દાદીશક, તથા કાવશજી મેહરાંનજીવાલાં આતમમેહરાંમો, કોટની માણેકજી શેઠની દરમિદર, તથા પારસીઓની ખીજા સર્વે દરમિદરે ફર રાશની કરવામાં આવી હતી. તારદેવ આગલ શેઠ રતનજી એદમજી બાટલીવાલા તથા કાવશજી નાનાભાઈ દાવર અને અરદેસર બનજીભાઈ વાડીઆના બંગલાઓ, ગોવાલીઆ તલાવ આગલ શેઠ બનજીભાઈ તથા ખરશેદજી નશરવાંનજી કામાજી, બહમનજી અને પેશતનજી ફરમંજી કામાજી, તથા શેઠ ધનજીભાઈ ખરશેદજી સરકારના બંગલાઓ, માહલકોની મધે શેઠ મેનિરજી જમશેદજી વાડીઆ, એદમજી ફરમંજી આગલ શેઠ, તથા દીનજી દાદાભાઈ ગોધી, મજગાંમ શેઠ

મેહરવાંનજી ફરમંજી પાંડેના બંગલો તથા સર જમશેદજીના મજગાંમ કારટલ તેમજ બાંચેપલે શેઠ માણેકજી ખરશેદજી સરકારના બંગલાપર ઘણીજ સરસ રાશનીઓ હતી. દુકાનાં સુબંધના દરેક પારસી રહેવાસીએ સ્વયં રાશની આ દીવજીની પુશાલીમાં પોતાનાં રહેવાનાં મકાનો, દુકાનો, તથા ધંધાની જગ્યાઓપર થોડી કે ઘણી રાશની તથા મુલ્યગાર કર્યો હતો. રાતનાં કોટેકોટ સર જમશેદજીનાં ધરની સમિનાં મેદાંનમાં જોવા બાવક આતસ બાજી યાદ હતી. ૧

તાં ૨ જી નવેમબર.

રોજ ૬ માહ ૩ (કં) ૧૨૨૮ મજલ્લરડી.

મરજી—ખચુબાઈ તે ફરમંજી કાવશજી ખનાજીનાં વીધવા—કેમર વર્ષ ૬૨) એવજી પોતાના સાહેલીક

૧ એ દિવસની પુશાલીમાં પુણાં મધે પણ સર્વે પારસીઓએ રોશની થીધી હતી, તથા આં શેઠ પેશતનજી શોરાબજીએ પોતાનાં મકાનમાં સર્વે પારસીઓને એ ખનાવની પુશાલીમાં નાચ તથા છપારત આપી હતી; તેમજ દરતુર નશરવાંનજી જમાસપલ જમાસપ આશાનાએ પણ મરહુમ શેઠ શોરાબજી રતનજી પટેલવાલી દરમેદરમાં સર્વે જરથોસ્તીઓને ભેગા કરી એક જશન કીધું હતું, તથા તેની ચેવટે તેમના ભાઈ દરતુર કોશંગલ જમાસપલ જમાસપ આશાનાએ ઇંગ્રેજ રાજની ખુબી તથા ઇનસાર વિષે એક અસરકારક વાંચીલ કરી એ અવસરને ખાટે દરતુરજીએ જોડેલાં શરસી મિત્રોમાં દોઆ વાંચી સંભળાવી હતી. સુરત મધે પણ એ દિવસે પારસીઓએ પોતાનાં રહેવાનાં તેમજ ધર્મનાં મકાનોપર રોશની કીધી હતી; તથા શેઠ જમાસપલ બહમનજી ભાવનગરી, પીરો-જશાઈ શાપુરજી કમીસરીવાલા, નશરવાંનજી પેશતનજી વડીલ, મેહરાંનજી માણેકજી વાડીઆ, કાકર માણેકજી ખચુબાઈ, અને કાકર ફરદુનજી જમશેદજીએ આગેવાંની લઈ પોતાનાં ધરો તથા મોહલાઓમાં રોશની કરાવી હતી. નજી મધે પણ એ દિવસે સર્વે પારસીઓએ રોશની કરી પોતાની વરાદારી ખતાવી હતી, તથા ખીઆં કાકર સાહેબનાં મકાનમાં ઇંગ્રેજોને આપેલી છપારતમાં "જીસાત એલીએનેશન ડીપાર્ટમેન્ટ" ના એક લખનાર શેઠ શોરાબજી દાદાભાઈ ધુનસરનાએ ઇંગ્રેજ રાજની ખુબીમાં એક ભાષણ કરી સંભળાવ્યું હતું. અહમદનગરમાં પણ એ ખનાવની પુશાલીમાં ત્યાંના દેશીઓએ તાં ૨૭ મી નવેમબરે ઇંગ્રેજોને એક છપારત આપી હતી, જેમાં ત્યાંવાલા શેઠ કાવશજી ખરશેદજી નગરવાલાએ ઘણી આગેવાંની લીધી હતી. નાશક મધે પણ એ ખનાવની પુશાલીમાં ત્યાંના પારસી બાપારી શેઠ દાદાભાઈ મનએ-રજી તાં ૧૩ મી નવેમબરે ઇંગ્રેજ તથા દેશી સહ-રોને એક છપારત આપી હતી. અતરવાલા શેઠ બહમનજી કોશાભાઈ ધુનશીએ માહરાંણી વિકટોરીયાનાં રાજની તારીખમાં શરસી મિત્રો ખતાવો તેની નજી મુસલમાનોમાં વેંદી હતી.

ભરથારના જિવાજ પારસીટાળામાં વખાણાઈ ગયાછે. ભરથારનાં મળુ પછી તેમના વહીવટના કૈસરો કરવાનાં કામમાં એ બાધએ કણી બાહોશી તથા ચોખ્ખી દયાનત વાપડી હતી, અને પોતાનાં માતાનાં બીજાંબાંપર પણ મરહુમ શેઠ ફગમજીના માગનારાઓથી તેમના હક દોકડે પામીકે ચુકાવી લીધાંએ એવી પોતે જાતે ખાતરી મેતવી હતી.

તા ૦ ૬ થી નવેમબર.

આજ દિને મરહુમ બાઈ બચુબાઈ તે શેઠ ફગમજી કાવચજી બનાજીનાં સીધવાનાં ઉમલ્યાંમાં શેઠ શેરાબજી પેશતનજી ફરાંમજી, નવરોજજી નાનાબાઈ ફરાંમજી, મેહરામજી નાનાબાઈ ફરાંમજી, અને હોરમજી પેશતનજી ફરાંમજીએ મહી રૂ૪૧૦૦) ની રકમ કાઢી તે મધેથી મરહુમ શેઠ કાવચજી મેહરાંમજીનાં આતશમેદગાંમના દરતુરને રેહવા સારું પાકી બાંધનીનું એક ઘેર બંધાવી આપવાની, ૧ તેમજ ખીજાં બંધી-ઓએ રૂ૧૬૫૦) પગચુકાણુ ધર્મ ખાતાઓમાં આપવાની તંદરિસ્તી પઢાવી હતી. ૨

તા ૦ ૮ મી નવેમબર.

નામદાર માહરાણી વિક્ટોરીયાએ હિંદુસ્થાનનો ગજ કાશીખાર પોતાને હરતક લીધા તેની ખુશાલીમાં શેઠ ફરાંમજી નવરવાંનજી પોણે ગઈ પરમ દિને પોતાનાં કોટ મધિનાં ઘરમાં અતરેના ૨૦૦) દેશી અહરથોને એક નાચ તથા જીવાકૃત આપી હતી. તેજ સુખ્ય મર જમથેદજી જીજીબાઈ ખારેનિંટ આજ દિને પોતાના મજગાંમ કારટનમાં ૧૫૦૦) દેશી અહરથોને એક મંજાવડા કરી નાચ તથા જીવાકૃતમાં સામેલ કીધા હતા. ૩

તા ૦ ૮ મી નવેમબર.

રોજ ૧૫ માહા ૨ (થે) ૧૨૨૮ યજ્ઞદગ્ધી.

મરણ—ધનજીબાઈ ભીમજી ઉમરીગર—કિમ વર્ષ ૫૫) શેઠ ભીમજી ધનજી ઉમરીગરના છઠા દીકરા. એવજી ૬૦ સં ૧૮૨૬ માં પોતાના બાપે જન્મશેને મીવે બાપાજી દોડી દીધાથી ૬૦ સં ૧૮૩૦ થી પોતાના સંધ્યા

૧ એ ઘેર જીવલી રકમ કરતાં ઘણો વધારે ખર્ચ કરી બંધાવી આતશમેદગાંમના માનેજરેના રવાણીનમાં આપ્યું છે, અને તેમાં રેહનારા દરતુર પાસેથી નાખતું બાકું લીધામાં આવે છે.

૨ જામેજમથેદ, તા ૦ ૬ મી નવેમબર ૧૮૫૮.

૩ જામેજમથેદ, તા ૦ ૧૦ મી નવેમબર ૧૮૫૮.

બાધઓ સાથે મહી “દાદાબાઈ તથા દોરાબજી કું” ને નામે મજબાર કોસ્તાનો બાપાર આણુ રાખ્યો હતો, તેમજ ૬૦ સં ૧૮૩૨ માં “સાપુરજી ભીમજી કું” ને નામે નીવધરી ખાતે એક બાપારી પેહડી સ્થાપી ત્યાંનો ધંધો સર કરીધો હતો. ૬૦ સં ૧૮૪૦ માં પોતાના બાઈદાદાબાઈનાં મરણથી પેહડીનું નામ બંધી “ભીમજી ધનજીના હોરમજી” કરી રાખ્યું હતું, અને ૬૦ સં ૧૮૫૭ માં મજબાર કોસ્તા તથા સુબઈ વગેરેનો સંધગો બાપાર બંધ કરી છુટા પડ્યા હતા. એવજી ૬૦ સં ૧ લી નવેમબર રાતનાં રાણીના ઢંઢરાની ખુશાલીની આતશબાજી લોકોની ગરબી વચ્ચે ઉભા રહી જોતા હતા તેવામાં એક સીગરાંમના ઘોડા ઉપર બાંણુ ફટાથી તે ઘોડા ચાંક્યો અને સીગરાંમનું પછડું એવજીના પગ ઉપર ફરી ગયું, જેથી ૭ દાહડા હેરાંન થઈ એવજી તે કમથી મરણ પામ્યા હતા.

તા ૦ ૯ મી નવેમબર.

શેઠ ફગમજી નશરવાંનજી પોણે અતરેનાં ટાકિન-હાજ મધિનાં મગારી મંડાહસ્યાંનમાં રૂ૧૮૦૦) ની કીમતનો હંગવાડથી આવેલો માહગનીનો એક મોટો કેસ પગચુકાણુ જીનઓ રાખવાને મિટ આપ્યો હતો. ૪

તા ૦ ૯ મી નવેમબર.

માહગાંણી વિક્ટોરીયા પર હિંદુસ્થાનનો રાજકાશીખાર પોતાને હરતક લેવા બાપે અતરેના દેશી રેહવાસીઓ તરફની સુખારકપાનીનું એક માનવ મર જમથેદજી જીજીબાઈ ખારેનિંટ, શેઠ ખગથેદજી જમથેદજી જીજીબાઈ, બદમનજી હોરમજી વાડીઆ, વગેરે ૩૦૦૦) શહી સાથે આજ દિને નામદાર ગવરનર લારડ એક્ષી-નમ્પટનની મારફતે મોકલ્યું હતું. ૫

૪ જામેજમથેદ તા ૦ ૯ મી નવેમબર ૧૮૫૮.

૫ બાપે રાહમત, તા ૦ ૯ મી નવેમબર ૧૮૫૮.

એજ સુખ્ય પુણેથી પણ શેઠ પેશતનજી શેરાબજી, અરદેસર શેઠ ખરથેદજી સુનસર, મેહરાંમજી દાદાબાઈ પોરવાલા, પદમજી પેશતનજી વગેરે ત્યાંનાં ૧૫૦૦) રેહવા-સીઓની શહી સાથે એક માનવ નામદાર માહગાંણી પર તા ૦ ૨૦ મી નવેમબર ૧૮૫૮ ને દીને મોકલવામાં આપ્યું હતું. બા બંધી માનવોના જવાબમાં નામદાર માહગાંણી તરફથી હિંદુસ્થાનના શેઠકરી આંર સરકાર રાજનીએ તા ૦ ૧૦ મી અનેવારી ૧૮૫૬ ને દીને નામદાર ગવરનર લારડ એક્ષીનમ્પટન જોગ લુહા લુહા મનો મનો સુબઈ તથા પુણેના દેશીઓનો મોટો જીપકાર આવ્યો હતો.

તાં ૧૦ મી નવેમ્બર.

જરમનીવાલા ડાક્ટર ફ્રેડ્રીક રપીગલે આરદેહ અવસ્થા અગ્રહ હરે તેના પેલ્લવી તરજુમા સાથે છપાવી તેનું એક ફક્તર બહિર પાડ્યું હતું.^૧

તાં ૧૫ મી નવેમ્બર.

શેઠ નશરવાનજી નવરોજજી મોદી જિવાણુ બહિર મધે ગયા આગસ્ટ માસમાં બરકર ખાતામાં રીસલિદાર થયા હતા તેવણુને લખ્ખનેર મધે ઉભાં થયલાં નવાં બરકરમાં એક સાથે એકા ઉપર નેમ્યા હતા.^૨

તાં ૨ જી ડીસેમ્બર.

અતરની પોલીસ કોર્ટમાં આજ દિને ભગયલી "પેડીશયન" માં દેખી અધિકારી તરીકે શેઠ શેરામજી જમશેદજી જીજીભાઈ ખીરાજયા હતા.^૩

તાં ૨ જી ડીસેમ્બર.

માહરોણી નિકટોરીયાએ હિંદુધ્યાનનું રાજ પોતાને સ્વાધીન લીધું તેની ખુશાહીમાં માહસોરવાલા શેઠ કેપ્ત-શર દારાશાહએ આજ દિને કબીકતની દીવાની તુરંગ-માંના કેટલાક કરજદારોનું (૨૧૦૦૦) રૂપીનું કજ આપી છોડ્યા હતા. એજ મુજબ એમના ખાપ શેઠ અરદેસર શેરામજીશહ તલિખારખાએ તાલચમીની દેવાની તુરંગમાં પડેલા કરજદારોનું (૫૫) મતી ૩૩૮૫) નું કરજ આપી છોડ્યા હતા.

વળી આ અવસરની ખુશાહીમાં શેઠ કેપ્ત-શર દારાશાહએ તાલચમી મધે જરમન મીથનરીઓએ બંધા-વવા ધારેલી રકૂલતાં ૬૩માં (૨૧૫૦૦) આપ્યા હતા, જેથી એ રકૂલનું નામ "પારસી રકૂલ" કરી આપવામાં આવ્યું હતું.^૪

^૧ "Avesta Die Keiligen Schriften Der Parsen. Im grundrorte Sammt De Huzvancsch-Uberseetzung Herausgegeben, von Dr. Friedrich Spiegel, II Band. Vinsperd und Yacua, Wien, 1888."

^૨ મુખ્યધના સમાચાર, તાં ૧૫ મી નવેમ્બર ૧૮૫૮.

^૩ બોમ્બે ગેઝેટ, તાં ૩ જી ડીસેમ્બર ૧૮૫૮.

^૪ જાણી (૨૧૫૦૦) ની રકમમાં શેઠ કેપ્ત-શર મિલાર ખલી ખીજ (૨૨૫૦૦) ઉપરયા હતા, જેથી એ રકમ (૨૪૦૦૦) ની થઈ હતી. પછવાડેથી એ "પારસી રકૂલ" નું નામ કાઢી જરમનીથી સીધાંધ "મીથન રકૂલ" કરી આપવામાં આવ્યું, જે જાણી ૬૦ સં ૧૮૮૧ માં કાના-મિથનના શેઠ કાપ્ત-શર હીરજીભાઈ મલેખાંખલા અને તાલચમીના શેઠ અરદેસર મેહરવાનજી મલખારવાલાએ

તાં ૩ જી ડીસેમ્બર.

આએ વર્ષની અપરાધીઓની છાંડણુ કરનારી છેલ્લીવારની શેશન આજદિને શુપરીમકોરટમાં ચુની જરજર માધીકિ માસની હજુરમાં બરાઈ હતી. નીચલા પારસીઓ ક્રાંડ જુગીમાં બેસા હતા:^૫—

શેઠ શેરામજી જમશેદજી જીજીભાઈ, અરદેસર ફરડુનજી પારખ, લીમજી માણેકજી ખનાજી, હોમજી અરદેસર દાદીશેઠ.

તાં ૩ જી ડીસેમ્બર.

રોજ ૧૦ માહ ૩ (શે) ૧૨૨૮ યજ્ઞજરદી.

મરણ—કાવજી એદલજી મોદી—ઉમર વર્ષ ૭૦) શેઠ એદલજી જીજીભાઈ મોદીના નામતા દીકરા. એવણુ પ્રથમ ઈં ૨૦ ૧૮૦૬ માં શેઠ હોમજીભીખા-જી સીનાઈ સાથે અને તે પછી શેઠ અરદેસર ફરડુનજી વાડીઆ સાથે સીન ગયા હતા. ઈં ૨૦ ૧૮૨૧ માં ત્યાંથી પાછા આવી શેઠ ફરડુનજી, હોમજીજી તથા નશરવાનજી મનચેરજી કામાજી સાથે રામમાં ફેટલાક વ્યાપાર સ્થાપતા હતા. એ ખાદ ૬૦ ૨૦ ૧૮૨૬ થી પોતાનાં બિનજ શેઠ રસતમજી અરદેસર મોદી સાથે સીનના વ્યાપાર તેમજ આડતનું કામ સ્થાપતા હતા.

તાં ૫ મી ડીસેમ્બર.

આજ દિને મરુમ શેઠ કાવજી એદલજી મોદીનાં ઉમણામાં તેમનાં બેસીઓએ (૩૬૫૦) પરચુરણ ધર્મ ખાતાઓમાં આપ્યા હતા.^૭

મીથનરીઓ સાથે કેટલાક સંધિશા સલાવી ધણી મેહનને નીચે મુજબની તપ્ત્રી એ રકૂલનાં મકાનમાં જડાવી હતી:—

BAR GERM MISSION
PARSEE HIGH SCHOOL
Founded by
K. DARASHAW OF MYSORE
A. D. 1858.

૫ બોમ્બે રામમસ, તાં ૪ થી ડીસેમ્બર ૧૮૫૮.

^૬ શેઠ એદલજી, અરદેસર અને જમશેદજી કાવ-જી મોદીના ખાવા. એવણનાં વડા ભાઈ શેઠ અરદેસર એદલજી મોદી મરુમ શેઠ હોમજીજી અહમનજી વાડી-આની પેઢી પર હતા, અને ઈં ૨૦ ૧૮૧૬ માં મરણ પામ્યા હતા. એમના ખાપ શેઠ એદલજી જીજીભાઈ કાવા-મોદી સુરતથી અતરે આવી પરચુરણ ધર્મ કરતા હતા.

^૭ મુખ્યધની પારસી પંચાત તથા કદમી ધાઈપારનાં ૪૬ની સંવત ૧૮૧૫ તથા જરતોશતી છાકરીઓની નીશાલ મંડલી, કોટજી ધર્મજી દવાખાંજી, નવસારી મદરે સા અને ઇંગનીઓની હાલત સુધારનારી મંડલીનાં ઇસવી અને ૧૮૫૮ અને ૧૮૫૬ તથા નાવારેસ ઇરાનીઓ અને ભગર સાથના મેમ્પેદોનાં ૪૬ના યજ્ઞજરદી ૧૨૨૮ અને ૧૨૨૬ નાં હીસાબનો આપડીઓ.

તા. ૧૫ મી ડીસેમ્બર.

નામદાર માહરાણી વિદ્યોતીયા તરફ આ કાપુના રહેવાસીઓની વફાદારીની હમિય મુખીની નિયાંની કામ્મેમ નહે મોટે "વિદ્યોતીયા મીકિજીઅમ એન્ડ ગારડનમ" નામે સંમલસ્થાન તથા એક મોટા બાગ સ્થાપવાનો વિચાર કરવાને અતરેના રહેવાસીઓની એક જાહેર મુલાકાતવાને ગઇ તા. ૧૦ મી ડીસેમ્બરે સુખાધના થેરીફ મી. એડવર્ડ હેકક જોગ ૧૯ ઈંગ્લેન્ડ, ૩૫ હિંડુ, ૫ મુસ્લમાન, ૩ પોરટુગીઝ, ૧ ચાહુધી, અને ૩૬ પારસી (સર જમશેદજી જીજીભાઈ બારોનેટ, શેઠા અરશેદજી જમશેદજી જીજીભાઈ, કાવશજી જાંગીરજી રેડીમની, રમતમજી જમશેદજી જીજીભાઈ, માણેકજી નશરવાંનજી પીટીટ, અરહેસર અરશેદજી દાદીશેઠ, ધનજીભાઈ નશરવાંનજી કામાજી, પેશતનજી ફરાંમજી કામાજી, અહમનજી ફરાંમજી કામાજી, બેહરાંમજી જીજીભાઈ, મનચેરજી જમશેદજી વાડીઆ, માણેકજી અરશેદજી સરાફ, અહમનજી શોરાબજી જમશેદજી, અહમનજી હોરમજી વાડીઆ, ફરાંમજી નશરવાંનજી પટેલ, શોરાબજી જમશેદજી જીજીભાઈ, પુરશેદજી નોશરવાંનજી કામાજી, મનચેરજી ફરાંમજી કામાજી, ડાશાભાઈ ફરાંમજી કામાજી, ધનજીભાઈ અરશેદજી સરાફ, નશરવાંનજી શોરાબજી જમશેદજી, દાદાભાઈ નવરોજજી પ્રાંદેસર, દીનચાહજી માણેકજી પીટીટ, કાવશજી માણેકજી લીમજી, ચાપુરજી અરહેસર પાંડે, ફરડુનજી હોરમજી કલકરી, અરહેસર ફરાંમજી મુમ, બેહરાંમજી અરશેદજી ગાંધી, નવરોજજી ફરડુનજી, નવરોજજી માણેકજી વાડીઆ, ડાશાભાઈ મેહરવાંનજી વાડીઆ, હોરમજી અરશેદજી આશઅરનર, પેશતનજી જાંગીરજી તાગા સંદ, અરહેસર જમશેદજી ભાજીવાલા, જાંગીરજી અરજોરજી વાજા, ચાપુરજી હોરાબજી મકલાતવાલા) ચદરથેએ એક ડીક્લીજીઅન મોકલ્યું હતું, તે મુજબ આજ દીને અતરેના રાકિતહાતમાં એક જાહેર મુલા મની હતી. મુનશીનની પુરસી શેઠ જગંનાથ સંકરશેઠ લીધા બાદ તેવણે એક ભાષણ કરી સંભલાલું, જે પછી શેઠ અહમનજી હોરમજી વાડીઆની દરખાસ્ત હોરથી એવો ડેકાન લેધા કે "સેનટરલ મીકિજીઅમને વારતે એક હમારત બાંધવી અને તેની સાથે જનવંશ તથા કાડપાનિને મોટે એક જગા તથા બાગ સ્થાપવો, અને તેને મુખાધના લોકોની નામદાર માહરાણી તરફ વફાદારી જાહેર કરવાને "વીક-ગેરીયા મીકિજીઅમ એન્ડ ગારડનમ" એવું નામ આપવું." ખીજી દરખાસ્તને પ્રોફેસર દાદાભાઈ નવરોજજીએ એક મુલાખીત ભાષણ કરી તેકો આપવો કે "એ કારણસર એક હમારત બાંધવાને મિદાનમાં હયા ખીજી સાથે ડેકાણે જગા મેળવવાને નામદાર સરકારને અરજ કરવી." એ પછી એ કારણસર ઉપરાંલું તથા

જાહેર જોગ અરજ અને ખીજી ગાહણી કરવાને ૧૬ ઈંગ્લેન્ડ, ૧૦ હિંડુ, ૬ મુસ્લમાન, ૧ પોરટુગીઝ, ૧ ચાહુધી, અને ૧૬ પારસી (શેઠા અરશેદજી જમશેદજી જીજીભાઈ, અહમનજી હોરમજી વાડીઆ, ફરાંમજી નશરવાંનજી પટેલ, ધનજીભાઈ નશરવાંનજી કામાજી, કાવશજી જાંગીરજી રેડીમની, માણેકજી નશરવાંનજી પીટીટ, રમતમજી જમશેદજી જીજીભાઈ, શોરાબજી જમશેદજી જીજીભાઈ, અરહેસર અરશેદજી દાદીશેઠ, અહમનજી ફરાંમજી કામાજી, પેશતનજી ફરાંમજી કામાજી, લીમજી માણેકજી બનાજી, નવરોજજી માણેકજી વાડીઆ, ધનજીભાઈ અરશેદજી સરાફ, અહમનજી જીજીભાઈ, બેહરાંમજી જીજીભાઈ, ડાશાભાઈ ફરાંમજી કામાજી, દાદાભાઈ હોરમજી કામાજી, પેશતનજી હોરમજી કામાજી) ચદરથેની એક કમીટી તથા ડાક્ટર ભાઈ દાજી અને જાહેર અરડેજને શેફરેટરીઓ ડેડયા હતા. ડાક્ટર વીલસને દરખાસ્ત કરવાથી અને તેને શેઠ પુરશેદજી નોશરવાંનજી કામાજીએ તેકો આપવાથી આ કામમાં રેશાવરના લોકોને પણ શામિલ કરવાને કડકલું હતું. સેવે શેઠ અરશેદજી જમશેદજી જીજીભાઈની દરખાસ્ત અને તેને શેઠ અરહેસર અરશેદજી દાદીશેઠ તેકો આપવાથી સરનામીના ઉપકાર માની મુલા અરખાસ્ત થાઈ હતી.

૧ બામ્બે ગેઝેટ, તા. ૧૭ મી ડીસેમ્બર ૧૮૫૮.

એ રાંધમાં બધા મની ૩૭૭૭૬૭) જાહેર લાંબરાણીથી ભરાયા હતા, જે મધે ૩૭૧૦૦) ઈંગ્લેન્ડના, ૩૭૧૦) પોરટુગીઝના, ૩૨૫૬૬૨) હિંડુઓના, ૩૫૨૧૦) મુસ્લમાનોના, અને પારસીઓના ૩૪૭૦૮૧) નીચે મુજબ હતા:—

(૩૫૦૦) ફરાંમજી નશરવાંનજી પટેલ, ધનજીભાઈ નશરવાંનજી કામાજી, પુરશેદજી નોશરવાંનજી કામાજી. (૩૨૫૦૦) મનચેરજી ફરાંમજી કામાજી. (૩૨૦૦૦) અહમનજી ફરાંમજી કામાજી, બેહરાંમજી જીજીભાઈ. (૩૧૫૦૦) ડાશાભાઈ ફરાંમજી કામાજી. (૩૧૧૦૦) પેશતનજી ફરાંમજી કામાજી. (૩૧૦૦૦) સર જમશેદજી જીજીભાઈ બારોનેટ, કાવશજી જાંગીરજી રેડીમની, અરહેસર તથા નશરવાંનજી અને હુમજી અરશેદજી દાદીશેઠ, માણેકજી નશરવાંનજી પીટીટ, અહમનજી હોરમજી વાડીઆ, લીમજી માણેકજી બનાજી, નવરોજજી માણેકજી વાડીઆ. (૩૫૦૦) પેશતનજી હોરમજી કામાજી, ડાશાભાઈ હોરમજી કામાજી, નવરોજજી જમશેદજી વાડીઆ, અરશેદજી કાવશજી આશઅરનર, ધનજીભાઈ અરશેદજી સરાફ. (૩૪૦૦) કાવશજી માણેકજી લીમજી બનાજી. (૩૩૦૦) શોરાબજી પેશતનજી ફરાંમજી, મનચેરજી જમશેદજી વાડીઆ, રતનજી એલજી ભાડલીવાલા, કાવશજી બાનાભાઈ દાવર, આજ પેશતનજી શોરાબજી પુણીવાલા. (૩૨૫૦) અરશેદજી જમશેદજી જીજીભાઈ, શોરાબજી પેશતનજી પટેલ. (૩૨૦૦) મેહરજી ફરાંમજી આલબલેસની ફેવની, શોરાબજી જમશેદજી સહલાતવાલા ડાક્ટરશી, અહમનજી જીજીભાઈ,

તા ૧૬ મી ડીસેમ્બર.

ચેક બહમનજી હૈરમજી વાડીઆને નામદાર સરકારે આપતાં ચાલનાં સુબધના ચેકીનો માન ભરેલા આજી આપે હતા.

(૩૧૫૦) બેહરાંમજી હૈરમજી કામાલ, હૈરમજી પેશતનજી બાટલીવાલા, બંગીરજી નશરવાંનજી નશાંવાલાની કુખી. (૩૧૨૫) રસતમજી નમશેદજી લલભાઈ, ચોરાબજી નમશેદજી લલભાઈ, દીનશાહજી માણિકજી પીટીટ, નશરવાંનજી માણિકજી પીટીટ. (૩૧૦૦) નશરવાંનજી રતનજી ઠાઠા, અરદેસર જીદલજી ચીનાઈ, ચોરાબજી વાછાગાંધીના ઊકરામી, દાદાભાઈ હૈરમજી કામાલ, નવરોજી નાનાભાઈ રસંમજી, બંગીરજી નવરોજી વાડીઆ, ચોરાબજી રસંમજી પટેલ, દાદીભાઈ બેહરાંમજી બનાલ, ચોરાબજી લલભાઈ, ધનલભાઈ રસંમજી બાટલીવાલા, નમશેદજી હોરાબજી નામિગાંબવાલા, જીદલજી નશરવાંનજી કાલામિવાલા, ડાકટર બેહરવાંનજી ચોરાબજી ખરાસ, દીનશાહજી દાદાભાઈ ગાંધી, નવરોજી અરદેસર દાવર, પદમજી પેશતનજી પુણાંવાલા, ગોરાભાઈ હૈરમજી ચાંચિવાલા. (૩૮૦) નવરોજી રસતમજી ગોરાભાઈ. (૩૭૫) દાદાભાઈ નવરોજી પ્રોફેસર, બેહરવાંનજી હીરલભાઈ વાડીઆના ઊકરામી, અરશેદજી રરદુનજી પારખ. (૩૫૧) નમશેદજી હોરાબજી બામિટવાલા. (૩૫૦) રસતમજી રતનજી વાડીઆ, નશરવાંનજી બહમનજી ચોદી, કાવશજી ધનલભાઈ પાંજિવાલા, પાલજી ધનલભાઈ પાંજિવાલાના ઊકરામી, બેહરવાંનજી નમશેદજી આલીઆલ, નવરોજી કાવશજી આશખરનર, પેશતનજી મનજીરજી ચીનગર, માણિકજી બેહરવાંનજી ચેકના, રતનજી ભીખજી મીસતરી, પેશતનજી બેહરાંમજી કાકલા, પેશતનજી કાવશજી ચેકના, નમશેદજી રરદુનજી પારખ, બેહરવાંનજી રસંમજી પાંડે, કોશાભાઈ અરશેદજી વાડીઆ, નમશેદજી અરશેદજી બાટલીમિાઈ, માણિકજી અરશેદજી દાસીખરજી, હોરાબજી પદમજી, નવરોજી પદમજી, હૈરમજી પેશતનજી પુણાંવાલા, દાદાભાઈ કાવશજી ખુતી, અરશેદજી રસતમજી વાડીઆ, હીરલભાઈ અને રસંમજી હૈરમજી ચેકના, પેશતનજી નવરોજી પાંડ્યા. (૩૬૩૨૫) ૩૫૦) ની અંદરની રકમ.

ઊપરી ઊપસંજાંની રકમ બાજે વધી ઈ. ૨૦ ૧૮૬૨ માં ૩૧૦૦૦૦૦) ની થાઈ હતી, અને સરકારે તેમાં બીજી ઈંગલીશ રકમની મદદ તથા મોટા ઊપરની જગા ભેટ આપી હતી. તેવામાં ઈ. ૨૦ ૧૮૬૨ ના ડીસેમ્બર માસમાં

તા ૧૮ મી ડીસેમ્બર.

ચેક બેહરાંમજી દાદાભાઈ (રજીસ્ટર) ને નામદાર સરકારે અંગલાનાં ફાજદાર નેમ્યા હતા.

તા ૨૦ મી ડીસેમ્બર.

જરમનીવાલા ડાકટર મારકીન હાઉગે જરમોસ્ટ પેગમખરનાં પચે માથા ધ્યાને કરીતા તથા નશિફતોના સંગ્રહ, તેમજ તેનો જમાનો અને ચેલાઓ વિશે એક પુસ્તક રમી પ્રગટ કરી હતું.^૩

માહરાંજીના ભરખાર નામદાર પ્રીનસ આલખરજી ખરજી નીપજયાથી તેજી નામ પણ એ મીઠીઅમ્મ સાથે જોડી "વીકટરીઆ એન્ડ આલખરજી મીઠીઅમ્મ" કરી રાખવાનો કેડાવ કીધો હતો, તથા તેની સાથે હારદીકલઅરજી શેશાહીનો બાગ પણ લાવવાને કેડ્યું હતું. એ પછી એ મીઠીઅમ્મની હામરતનો પાથો નામદાર ગવરનર સર બારટલ ક્રીઅરે તા. ૧૪ મી નવેમ્બર ૧૮૬૨ ને દીને નાખ્યો હતો, તથા તા. ૨૭ મેએ ૧૮૭૨ ને દીને હિંદુસ્તાંનના નામદાર વાઇસરાય લારડ નારથામ્પ્ટે તે બાદજી મુકયું હતું, જેને લગતી કરીઅત હવે પછી બજવામાં આવશે.

૬ મેએ ગવરમેન્ટ ગેઝેટ, ૧૬ મી ડીસેમ્બર ૧૮૫૮. એ બામિની નોંધ લેતાં તા. ૧૦ મી ડીસેમ્બર ૧૮૫૮ ના "ટેલીગ્રાફ એન્ડ કુરીઅર" માં લખેલ છે:—

"Mr. Bomanjee Hormusjee Wadia has been appointed Sheriff of Bombay for the ensuing year. This is an appointment which will be extremely popular with all classes of the community. Mr. Bomanjee Hormusjee is a gentleman who by his many virtues has endeared himself to all - to the Europeans as well as to the Native—and this recognition of his merits, in the highest quarter, is one of the most graceful compliments which could have been paid to the aristocracy of worth. Mr. Bomanjee Hormusjee was for a long time one of the Judges of the extinct Court of Requests, and both as a Judge and a citizen he has ever been revered and respected."

[Telegraph and Courier, 10th December 1858]

૨ બપે નમશેદ, તા. ૨૪ મી ડીસેમ્બર ૧૮૫૮.

૩ "Die fünf Gathas oder Sammlungen von Lieben und Spruchen Zarathustras, seiner junger und Nachfolger, von. Dr. Martin Haug Leipzig 1858".

આએ વર્ષનાં “મોએ ઇધમિય” નાં કલિનડરમાં ૧ સપ્તાહી ખીના નીચના ફરકાર તથા વધારા સિવાય આગનાં કલિનડરની માફકજ છે.

પારસી વ્યાપારીઓ અને દલાલોની ડીપમાં વધારે—મિહરામજી નાનાભાઈ ફરામજી બનાજી, ફરામજી ધનજીભાઈ પાટલીવાલા, પેશતનજી (હારમજી) પસતા-કીઆ) અરદેમર (રસતમજી મુનશી) ની કુંપની, પાલજીજી હારમજી (કાપડીઆ) ની કુંપની, રસતમજી ફરામજીજી આટના, શાપુરજી અરદેમર પાંડે.

કોસ્તાઓ પર ફરનારી સ્ટીમરોના પારસી માલિકો, આડતીઆ, અને માનેજરો—સ્ટીમર માકિટ સ્ટુઅર્ટ એવરીનસ્ટનના માલિક કાવથજી જાંગીરજી રૂડીમની, સ્ટીમર વિક્ટોરિયાના આડતીઆ જાંગીરજી શાપુરજી લાલા, સ્ટીમર જવજી રૂમીકીના આડતીઆ ફરામજી રસતમજી (વાડીઆ) ની કુંપની, સ્ટીમર સર જે. આર. કરનાકના માનેજર પેશતનજી જાંગીરજી તારાચંદ.

બોમ્બે બેંકના પારસી ડાયરેક્ટરો તરીકે ફરામજી નશરવાનજી પટેલ અને રસતમજી જમશેદજી જીજીભાઈ.

કમરશીયલ બેંકના પારસી ડાયરેક્ટરો તરીકે હીરજીભાઈ જાંગીરજી રૂડીમની, બહમનજી ફરામજી કામાજી, અને શોરાબજી ફરામજી પટેલ તથા તરસદી તરીકે મિહરામજી જીજીભાઈ.

ચાર્ટર્ડ મરકનાઈલ બેંક ઓફ ઈન્ડીઆ, લંડન, એન્ડ આઇનાના તરસદી તરીકે કાવથજી નાનાભાઈ દાવર.

વેસ્ટરન ઈન્ડીઆ કનાલ એન્ડ ઈરીગેશન કુંપનીના પારસી ડાયરેક્ટર તરીકે કાવથજી જાંગીરજી રૂડીમની.

બોમ્બે પેપર માન્યુફેક્ચરીંગ કુંપનીના પારસી ડાયરેક્ટરો—પુરશેદજી નાશરવાનજી કામાજી, શોરાબજી પેશતનજી ફરામજી.

બોમ્બે ઓઈલ પ્રેસ કુંપનીના પારસી ડાયરેક્ટરો—કાવથજી જાંગીરજી જશાવાલા, મિહરામજી નશરવાનજી ભાવનગરી.

ઈસ્ટ ઈન્ડીઆ સ્પીનીંગ એન્ડ સીવીંગ કુંપનીના ડાયરેક્ટર તરીકે નવરોજીજી અરદેમર દાવર, અને તરસદી તરીકે ડાયાભાઈ મિહરામજી વાડીઆ.

એલફીનસ્ટન ઈનફીટીડિશનની કમીટીના પારસી મેમ્બરો—બહમનજી ફરામજી કામાજી, પુરશેદજી નાશરવાનજી કામાજી, ધનજીભાઈ ફરામજી પટેલ, ડાયાભાઈ ફરામજી કામાજી, ડાયાભાઈ હારમજી કામાજી, મનચેરજી ફરામજી કામાજી, નવરોજીજી અરશેદજી બનાજી, ફરામજી નશરવાનજી પટેલ, લીમજી માણેકજી બનાજી, પેશતનજી ફરામજી કામાજી, પેશતનજી હારમજી કામાજી, પેશતનજી નવરોજીજી પોંદ્યા, શોરાબજી પેશતનજી ફરામજી, શોરાબજી જમશેદજી દાવર.

તાં ૧ સી જાનેવારી.

રોજ ૯ માહ ૫ (૩૦) ૧૨૨૮ યજ્ઞજરદી.

મરાઠી—દરુર જાંગીરજી શોરાબજી કુમાના—ઉમર વર્ષ ૬૦) સુરતવાલા દરુર શોરાબજી રસતમજી કુમાના ખીલ દીકરા. એવજીને ઈં ૨૦ ૧૮૫૭ માં પોતાના વડા ભાઈ દરુર મિમિદજીનાં મરાઠી સુરતના કદમી જરથોશ્ટીઓના વડા દરુર ડેડ્યા હતા.

તાં ૫ મી જાનેવારી.

રોજ ૧૩ માહ ૪ (થિ) ૧૨૨૮ યજ્ઞજરદી.

પુણ્યાવાલા આં શેઠ પેશતનજી શોરાબજીએ અહમદનગર મેં જરથોશ્ટી મુસાફરોના ઉતારાને કીને એક મકાન પેચાતું લઈ આજ રીને ત્યાંની અંજુમનને એક ૫૨ લખી ધર્મ ખાતે આપું હતું,^૧ તથા તેની મરામતને માટે રૂ.૧૫૦૦) ની સરકારી નોટ મુંબઈની પારસી પંચાયતનાં ફંડના તરસદીઓના સ્વાધીનમાં આપી હતી.^૩

^૧ આ ૫૨નાં જવાબમાં અહમદનગરથી એજ તારીખે ત્યાંના જરથોશ્ટી સંસ્થા શેઠા નશરવાનજી અરશેદજી ગોપીપારીઆ, અરજોરજી ભીખાજી ચર્ડીઆર, અરશેદજી નશરવાનજી શેઠના, દોશાબજી કાવથજી ઘાંધીદાસ, રસતમજી હીરજીભાઈ કાપર, જમશેદજી પુલઆજી જગત, ડાયાભાઈ હારમજી અયુગર, દીનશાહજી બહમનજી ખીસતરી, રતનજી નશરવાનજી ખડકીવાલા, પાલજી પેશતનજી ગોરવાલા, હીરજી જરામજી ગોપીપારીઆ, નશરવાનજી માણેકજી રાંતજી, ડાયાભાઈ કાવથજી માકુના, જમશેદજી શોરાબજી મેસમેન, દોરાબજી રસતમજી મર્યા, અને આં અરશેદજી કેરશાસપજી નરીખાંને પુણે આં શેઠ પેશતનજી શોરાબજી કાપર એક ૫૨ લખી તેખો આ ધર્મજી કામ કરવા માટે મારો આભાર ખાનગી હતો.

^૩ જામે જમશેદ, તાં ૨૭ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૫૬.

તાં ૭ મી જાનેવારી.

૨૧મ ૧૫ માહ ૪ (શિં) ૧૨૨૮ યજ્ઞદેવરદી.

મરણ—હારમજી ડાશાભાઈ મલિગાંમવાલા—
ઉમર વર્ષ ૬૮) એવલુ પ્રથમમાં શેઠ પેશતનજી નથરવા-
નજી મલિગાંમવાલા સાથે ગેર નદી તથા સીરની કાંપ
તરફ દુકાન લઈ ગયા હતા. તે પછી ઇં સં ૧૮૨૦
માં એઓ બધેએ શેઠ નથરવાનજી કરામજી ડાઠી સાથે
મલિગાંમ ખાતે અને ઇં સં ૧૮૩૭ ની તાં ૧ લી
જુનથી સુબધ મધે શેઠ હારમજીભાઈ મનચેરજી મલિગાંમ
વાલા સાથે ભાગમાં “પેશતનજી હારમજીજીની કુંપની”
નાં નામથી પેહડી સ્થાવી સુબધ, મલિગાંમ, તથા મલ-
ખાર કોસ્તાઓ ભણીના વ્યાપાર ચાલુ રાખ્યો હતો.

તાં ૬ મી જાનેવારી.

આજ દીને મરહુમ શેઠ હારમજી ડાશાભાઈ
મલિગાંમવાલાનાં ઉંમરમાં તેમનાં વીધવા બાઈ વીરબા-
ઈજી તથા એશીઓએ મધી ૩૫૧૫) પરચુટલુ ધર્મ
ખાતાઓમાં આપ્યા હતા. ૧

તાં ૬ મી જાનેવારી.

૨૧મ ૧૭ માહ ૪ (શિં) ૧૨૨૮ યજ્ઞદેવરદી.

મરણ—રસતમજી જીવલુજી અપુર—ઉમર વર્ષ
૭૧) શેઠ જીવલુજી એદલજી અપુના ખીજ દીકરા. એવલુ
પ્રથમમાં પોતાના બાપની “જીવલુજી અને પાલજીજી”

૨ સુબધની પારસી પંખાતનાં શંડની સવંત ૧૯૧૪
તથા જરતોશતી છાંડરીઓની નીશાલ મંડલી તથા કોડતુ
ધર્મજી દવાખાતુ અને ઇરાંનીઓની હાલત સુધારનારી
મંડલીના ઇસવી ૧૮૫૪ તથા નાંવારસ ઇરાંનીઓ અને
મગરસાથના મોખેદોનાં શંડના યજ્ઞદેવરદી ૧૨૨૮ અને
૧૨૨૯ નાં વર્ષના હીસાબની આપડીઓ.

૨ મરહુમ શેઠા ખરશેદજી, દાદાભાઈ, અને એદલજી,
તથા શેઠા જમશેદજી, ધનજીભાઈ, અને મણિકજી રસતમજી
અપુના બાવા. એવલુનાં અસલ વીજી અસપુજી હીરજી
નામે સુરતની પાસેનાં વેઠ ગામમાં રહેતા હતા. તેઓના
એકજી દીકરા શેઠ એદલજીને પેટે ચાર દીકરા હતા, જેઓ-
ખાના વડા શેઠ જીવલુજીએ પોતાના ખીજ ભાઈ પાલજીજી
સાથે “જીવલુજી અને પાલજીજી” નાં નામથી અતરે એક
દુકાન સ્થાવી હતી, અને પેહલવેલી પુણીની લડાઈ વખતે
તે તરફ ઇંગ્લેંડ છાવણીની સાથે દુકાન લઈ ગયા હતા.
તે બાદ ઇંગ્લેંડ છાવણીની સાથે કાઠીઆવાડ, અને ત્યાંથી
સર બન માલકમની સુમના જીવરથી વરોડરા મધે જુની
રેલીડમસીની સાથે (જે હાલ રાવપુરાને નામે ઓળખાએઉ)
ઈંગ્લેંડ અસખાખ તથા દારૂકાંમની એક મોટી દખાન
ઊંઘાડી હતી. એ ખા

નાં નામથી ચાલતી દુકાનમાં શામેલ હતા. તે બાદ “જીવ-
લુજી એદલજી એન્ડ સનસ” ને નામે લાંબી સુદત સુધી
વરોડરા, મઠિ, નીમચ, અને નસીરાબાદ ખાતેની દુકા-
નેનો પોતાના ભાઈઓની સાથે વહીવટ ચલાવતા હતા.
અતરેનાં વ્યાપારી મંડલમાં એવલુ સારીપેઠે વખણા-
વતા હતા.

તાં ૧૦ મી જાનેવારી.

૨૧મ ૧૮ માહ ૪ (શિં) ૧૨૨૮ યજ્ઞદેવરદી.

મરણ—દીનીઆરજી ક્રમજીજી મીરજી—ઉમર
વર્ષ ૬૧) શેઠ ક્રમજીજી કાઠિજી મીરજીના ખીજ દીકરા.
એવલુ પ્રથમમાં પોતાના કુધના દીકરા મરહુમ શેઠ કર્કુ-
નજી મરજીબાનજીનાં હાથ હેઠલ સુબધ સમાચાર છાપા-
ખાનામાં હતા. તે પછી ઇં સં ૧૮૩૭ માં પોતાના
બાપનાં મરણ બાદ તેમની જગ્યાએ ભાવનગરની દરબા-
રના ધડીઆલી તરીકે નેમાયા હતા. એવલુ પણ પોતાના
બાપની માફક ધણા હુનરમંદ હતા, અને ભાવનગરના
હોકોરો વજેસંધજી તથા દાજરાજીનાં અમલમાં એવોએ
ધણી તરોહના વેઠાવી કાઠીગરીને મલતા સંચા તથા

છાવણી મધે એક મોટી દુકાન ઊંઘાડી હતી, અને તેની
રખેવાલીને માટે તે તરફનાં લશ્કર ખાતાના વડાના હેડ-
મધી ઇં સં ૧૮૫૬ નાં શાલ સુધી એ દુકાન આગલ
લશ્કરી પેહરી રાખવામાં આવતા હતા. એ પછી નીમચ
તથા નસીરાબાદ મધે પણ ઇંગ્લેંડ છાવણીની સાથે દુકાન
લઈ ગયા હતા. એઓની દુકાનેને માટે જે ખાલ આવે
તે જીવરની રાહદારી જગતની માશીના પરવાનાં સર બન
માલકમની ખાએસ જીવરથી ગાયકવાડ, હોલકર, સીંધવા,
વગેરે દેશી રાજવાળાઓએ આપ્યા હતા. ઇં સં ૧૮૨૬
માં એઓ બધે ભાઈઓ છુટા પડ્યા હતા, અને શેઠ
પાલજીજીએ સુબધમાં પોતાને એખલાને નામે દુકાન ચાલુ
રાખી, તથા શેઠ જીવલુજીએ “જીવલુજી એદલજી એન્ડ
સનસ” ને નામે અતરે જુદી દુકાન ઊંઘાડી પોતાના
દીકરાઓ શેઠા મિકરાંમજી (વરોડરાવાલા મરહુમ શેઠા
મનચેરજી અને હારમજી મિકરાંમજી અપુ જેઓ ત્યાંજ
મરણ પામ્યા હતા તેમના બાવા), રસતમજી, કરાંમજી,
શાપુરજી, અને પેશતનજી (શેઠ જીવલુજી પેશતનજી અપુના
બાવા) ની સાથે વરોડરા, મઠિ, નીમચ, અને નસીરાબાદ
ખાતેની દુકાનેનો વહીવટ ચાલુ રાખ્યો હતો. શેઠા
જીવલુજી અને પાલજીજીના ત્રિજ ભાઈ શેઠ મનચેરજી
એદલજી અપુ તથા તેમના એક દીકરા શેઠ લીમજીભાઈ
(મરહુમ શેઠ જમશેદજી લીમજીભાઈ અપુના બાવા) કલીકત
ખાતે જઈ લાકડાંનો વ્યાપાર કરતા હતા, અને ચાંચા ભાઈ
શેઠ રાંનજી એદલજી અપુ સુબધ મધેજ પરચુટલુ રોજ-
ગાર ચલાવતા હતા.

હથિયારો પોતાને હાથે બનાવ્યાં હતાં. વળી ખેતીવાડીના ઉપોત્તેને માટે એવણે પવનથી ચાલતો એક પંપ તથા ખીજી યંત્રાકામ રેતવાડી નામની જગાપર ગોઠવ્યું હતું. એવણે વૈષ્ણુ તથા વાહુકાપનાં કામમાં પણ ચારી રીતે માહિતગાર હતા.

તા. ૧૦ મી જાન્યુઆરી.

શેઠા અરદેસર ફરમીજ મુસ અને નાનાભાઈ રસ-તમજ રાંણીનાએ “ચિત્રપોથી” નામે દેશી બાલકોને શિખાડવાનું એક પુસ્તક બનાવી પ્રગટ કરીયું હતું.^૧

તા. ૧૦ મી જાન્યુઆરી.

આજ દીને અતરેથી ઉપરેલી મેજ રીમર “ગેન-જસ” માં સવાર થાઈ છ પારસી યહરથો શેઠા દાદા-ભાઈ નવરોજી પ્રોફેસર, જમશેદજી પાલજી કાપડીઆ, પેશતનજી રતનજી કોહલા, જમશેદજી અરશેદજી કામાજી, હોરમજી હોરાબજી કામાજી, અને ફરમીજ રસતમજ દેશાઈ ઇંગ્લાંડની સફર—પેહલા ત્રણ યહરથો આપાર તથા છેલ્લા ત્રણ કેળવણી લેવાને, ગયા હતા.^૨

તા. ૧૧ મી જાન્યુઆરી.

આજ દીને મરહુમ શેઠ રસતમજ જીવણજી અપુનાં ઉમરમાં ૩૧૬.૭૫) પરચુરણ ધર્મ આતાંઓમાં આપ્યા હતા.^૩

તા. ૧૩ મી જાન્યુઆરી.

મુંબઈ આબુકના અમીપતી શેઠ નવરોજી હોરા-બજી આનંદાઈ ઉપર શેઠ લખમીદાસ ખીમજીએ પોતાની ગીબત કરવાના વાંકા મંત્રી ૩૫૦૦૦૦) ની ડામીજીની કુરીઆદી શુપરીય કોરટમાં માડી હતી, જેનો ચુકાદો આજ દીને સહ-જસરીય સર હેતરી ડીએને વાદીના લાભમાં કરી પરતીવાદીને ૩૬૦૦) ડામીજીના તથા મહુ આબુકના અરસ આપવાનો હોકમ કરીયા હતા.^૪

૧ “ચિત્ર પોથી. આ નાવું પુસ્તક દેશી બાલકોને માટે તયાર કરીને મુંબઈ મધી યુનિયન પ્રેસમાં છાપ્યું છે. જાન્યુઆરી ૧૮૫૯.”

૨ દેશીઆઈ એન્ડ કુરીઅર, ૧૦ મી જાન્યુઆરી ૧૮૫૯.

૩ અમે જમશેદ, તા. ૧૪ મી જાન્યુઆરી ૧૮૫૯.

તા. ૨૦ મી જાન્યુઆરી.

રાજ ૨૮ માહ ૬ (શિ.) ૧૨૨૮ યહરજરી.

મરજી—ભીમજીભાઈ પેશતનજી ડાકટર ૫—ઉમર વર્ષ ૫૭) સુરતવાલા શેઠ પેશતનજી ધનજીભાઈ લોહડાં-વાલાના વડા હોકરા. એવણે પ્રથમમાં સુરતની મીથન સ્કૂલમાં શીક્ષક હતા. તે બાદ પોતાના મામા શેઠ મિહરાં-મજી ભીખાજી ડાકટરના હાથ હેઠલ વૈષ્ણુ શિખી સરકારી વૈષ્ણુઆતાંની નોકરીમાં રહ્યા હતા, અને પછલાડેથી તખીબપણીનાં આનંગી ધર્મો સ્થાવતા હતા. સુરત મધી એવણે તખીબપણીમાં ઘણા પ્રાપ્તિઆત થાયલા હતા.

તા. ૨૦ મી જાન્યુઆરી.

પારસી આંખોને વાંચવા લાયક બાબદોના સંગ્રહનું “અસતરી ગનેઆનમાલા” નામનું એક પુસ્તક શેઠ પેશતનજી રતનજી કોહલાએ છપાવી પ્રગટ કરીયું હતું.^૧ એ પુસ્તકના પેહલા ભાગમાં શેઠા નવરોજી ફરડુતજી, મિહરાંમજી અરશેદજી ગાંધી, શોરાબજી શાપુરજી બંગાલી, દાદાભાઈ નવરોજી પ્રોફેસર, શોરાબજી હોરમજી મેહ-તા, એદલજી નશરવાંનજી માસર, અરદેસર ફરમીજ મુસ, નવરોજી નાનાભાઈ ફરમીજ, પેશતનજી ભંગી-રજી તાલેયારખાં, અને કાવસજી નશરવાંનજી કાંગાની લખેલી જુદી જુદી સંચારી બાબદો; તથા ખીજા ભાગ-માં બચાંઓની તરખીએત વિષે ડાકટર ડાશાભાઈ બેજ-નજીની લખેલી જુદી જુદી બાબદોના સંગ્રહ હતા.

તા. ૨૨ મી જાન્યુઆરી.

અમેરીકાનાં પુનૈટડ મેટરમેનો સીન પોતેનો એલચી મી. ૦ ડબલ્યુ. ખી. રીડ તથા અમેરીકન કાનસજી મી. ૦ ટામસ ખી. ૦ ડબલ્યુ. અમેરીકન મનવાર “મનિશોરા” માં સીનથી ઇંગ્લાંડને મારગે અમેરીકા જવાને ગઈ તા. ૧૭ મી જાન્યુઆરીએ અતરે આવ્યા હતા, તેઓને તથા ઉપલી મનવારના સર્વે અમલદારોને આજ દીને અમેરીકાનાં રાજ્યના મુંબઈના આડતીઆઓ મીશીઅરસ ડાશાભાઈ મિહરાંનજી વાડીઆની કુંપનીએ પરેલ મધી શેઠ અરશેદજી રસતમજ વાડીઆના બંગલામાં એક

૫ સુરતવાલા બાણીતા શેઠ મિહરાંમજી પેશતનજી ડાકટરના ભાઈ.

૬ “અસતરી ગનેઆનમાલા, હઆને પારસી અસતરીઓને વાસતે વાંચવા લામિક બાબદોના સંગ્રહ. મુખબાઈ દક્તર આશકારા છાપાખાનામાં છાપી છે. મેને ૧૮૫૯ ઇસવી.”

એ પુસ્તકની ખીજી આવૃત્તિ ઇ. સ. ૧૮૬૦ માં

જીવાંત આવી હતી. આ વેળાએ ધણીક દેશી ગ્રહસ્થાને પણ મજકુર વાડીઆછ (શેડા ડાયાબાઈ, ધનજીબાઈ અને અરશેદજી મેહરવાંનજી) એએ પોતાના પંચાણાઓની મોજાકોતે મોજાઆ હતા. ૧

તાં ૨૨ મી જાનેવારી.

શાજ ૨ માહ ૫ (શિં) ૧૨૨૮ વચ્ચદજરી.

આજ દીને મરહુમ બાઈ કુવરબાઈ તે શેડ ધનજીબાઈ કરાંમજી આટલીવાત્તાનાં ધણીઆંનીનાં હિમણાંમાં તેમની પોતાની પુંજીમાંથી તથા ડેશીઆંએ મતી ૩૧૪૪૭૫) ધર્મ આતાંઓમાં આપવાની તંદેજગતી પડાવી હતી. એ મતી મુખ્ય ૩૧૦૦૦૦) ની રકમ શેડ બીમજી જીવાજી હાડવધિવાત્તાં હંડમાં તેનું આજ વાપડવાની મરતથી, તથા ૩૧૫૦૦) ની રકમ તેનાં આજમાંથી અમ-શાહી ઉતરાંયમાં શેડેજી મોરે આપાદે ભરાવવાને આપવાને જાડું કરું હતું. ૨

તાં ૨૩ મી જાનેવારી.

શાજ ૩ માહ ૫ (શિં) ૧૨૨૮ વચ્ચદજરી.

આજ દીને મરહુમ બાઈ ધનજીબાઈ તે પુણાવાત્તા શેડ તવરોજીજી પદમજી પેથનજીનાં ધણીઆંની તથા બાવનગરવાત્તા શેડ દારાંજી કાજીજી મીરજાંનાં દીકરીનાં પુણાં મતે કરેલાં હિમણાંમાં તેમનાં બવાયામજરા આઠ શેડ પેથનજી જોગવજીએ ૩૧૩૫૦) ધર્મ આતાંઓમાં આપ્યા હતા. ૩

તાં ૩૧ મી જાનેવારી.

શાજ ૬ માહ ૫ (શિં) ૧૨૨૮ વચ્ચદજરી.

મરહુ—કુવરજી બહમનજી લીલાંજીવાત્તા—હિમર વર્ષ ૧૦) એવણે ૬૦ સં ૧૮૨૩ માં શેડ દોરાવજી તવરવાંનજી લીલાંજીવાત્તા જાથે ભાગમાં લીલાંજીનાં સામાણુ વગેરે વેચવાને તથા દેશાવરણની આડત કરવાને એકે દુકાંને ઉઘાડી હતી. ૬૦ સં ૧૮૪૩ માં તેમાં શેડ બિજ-

૧ બંને જમશેદ, તાં ૨૪ મી જાનેવારી ૧૮૫૯.

મજકુર એલચી મીં રીડ તથા અંબરીકન કાનજી મીં બીડલ જેવા મુખ્ય આપ્યા તેવા પેહલા એ દીવસ મીસીઅરસ ડોશાબાઈ મેહરવાંનજીની કુપનીની મેડમાંની તમે પરેજ મતે રહ્યા હતા, અને તે યાદ હાનરેવજી મીં મોલે-રને મકાંને રહી તાં ૨૮ મી જાનેવારીએ કુચ કીધી હતી.

૨ બંને જમશેદ, તાં ૨૫ મી જાનેવારી ૧૮૫૯.

૩ મુખ્યનાં આણુક, તાં ૪ થી ફેબ્રવારી ૧૮૫૯.

૪ મરહુમ શેડા એહલજી અને બહમનજી; તથા શેડ પેથનજી કુવરજી લીલાંજીવાત્તાના આવા.

નજી કરદુનજી કરાંનીને પણ શામેલ કીધા હતા. એ પછી ૬૦ સં ૧૮૫૮ માં ભાગવાઓથી છુટા પડી “કુવરજી બહમનજીના છાકરાઓ” ને નામે જીદો આપાર કરવા માડ્યો હતો.

તાં ૭ મી ફેબ્રવારી.

શેડ કાવજીજી નાનાબાઈ દાવરે આજ દીને અત-રેતી ચારગરડ મરહુમજીબલિ મંદના મોનેજર મીં જી. પી. ગાંધીનજી પોતાનો એહો છાડી હંજણાંડ જગાર હોવાથી તેને વાતેજર મતે એક માટું આણું આપું હતું, જે વેળાએ ૨૦૦) હંજેજ ગ્રહસ્થા તથા આણું આણુંનાં સુદેશ ઉપર ખીરાજ્યાં હતાં. ૫

તાં ૧૨ મી ફેબ્રવારી.

શાજ ૨૦ માહ ૫ (શિં) ૧૨૨૮ વચ્ચદજરી.

આજ દીને મરહુમ બાઈ આદિઆંએ તે શેડ બહ-રાંમજી દાદાબાઈ જીજાનાં ધણીઆંની તથા શેડા અર-શેદજી અને બંદગીરજી હારમજીજી સીનાબાઈનાં બહતનાં હિમણાંમાં ૩૫૦૫) પરચુરુ ધર્મ આતાંઓમાં આપ્યા હતા. ૬

તાં ૧૬ મી ફેબ્રવારી.

શેડ કરાંમજી નશરવાંનજી પટેલ એતવાડીના લતાવર મતે જાતાનાં છાકરાઓને યુજરાતી ભાષાની ડેજવણી આપવાની એક નિશાન આજ દીવસી પોતાને અરથે રચાવી હતી. ૭

૫ આંએ ગેઝેટ, તાં ૧૦ મી ફેબ્રવારી ૧૮૫૯.

૬ મુખ્યની પારસી પંચાતનાં તથા કદમી ઘાડંયા-રનાં પ્રંડની સવંત ૧૮૧૫ તથા નાવારેસ કરાંનીઆ, ભગર સાયના ગોમંદો, અને કરાંનીઆની હાલત સુધારનારી મંડલીના વચ્ચદજરી ૧૨૨૮ તથા જરથોસ્તી છાકરીઓની નીશાલ અને નવચારી મદરેસાના ધંસવી સને ૧૮૫૦ ના હીસાબની સાપડીઆ.

૭ એ નિશાલમાં ૬૦ સં ૧૮૬૨ ના આપરેલ માસથી હંજેજનાં ત્રિપાં ધારણ સુધીની કેજવણી આપવાનું દાખલ કરી તેનું નામ “શરંમજી નશરવાંનજી એંગલો પરનાકયુલર રહુલ” કરી આપું હતું, જે હજીસુધી આજુએ અને તેની દર શાલની વાર્ષિક તથા અતરેના સરકારી કેજવણી આતાનાં ધનરપકરે કરતા આવેદે. એ નિશાલમાં કેજવણી લેતા છાકરાઓ પાસેથી પ્રથમમાં દર માસે ૩૦) ન, જે પછી ૩૦, અને હાલ ૩૦૦ લેવામાં આવેદે; જે મતેથી અરચ સલાવતાં પાકી જતી ખાંડ શેડ કરાંમજી તરફથી પુરવામાં આવેદે.

વળી એ નિશાલને માટે શેડ કરાંમજી નશરવાંનજી પટેલ એતવાડી અગીઆરી મોહલાને નાકે ૩૫૦૦૦) ની કીમતે એક ઘર વેચાણું લઈ તે ઉપર બીબ ૩૫૦૦૦) અરચી એક

તા. ૨૩ મી ફેબ્રુઆરી.

મુંબઈની ગાદીના સુધારાને ખીજાં સરકારી માણ-
સોની માફક પેનશન આપવા માટે માસ્ટર ખીજડરનાં
ખાતાં તરફથી ઘણીક ડાયેશ કરવામાં આવી હતી, પણ
તે ઉપર સરકારે કસ્ટું બીજાં ન આપવાથી માસ્ટર
ખીજડરનાં ખાતાંવાલા ગ્રહસ્થાએ એક કુંડ ઉભું કરી
તેમાં પેને તેમજ સુધારા, માસ્ટરીઓ, વગેરે પાસે તેમના
પગારમાંથી દર માસે એક રાજ આપવાનો બંદોબસ્ત
કીધો હતો, અને તે મર્યાદી ગાદીના જે સુધાર ઘડખણથી
છેલ્લા કાલ હોનારની કામ કરવાને અશકત થાય તેને

માલ વધારી તથા જોઇતો ફરશાર કરી ઈ. સં ૧૮૬૩
ના નવેમ્બર માસથી એ રકુલના વપડાસને કીજે લેટ
આપ્યું હતું; અને તે માટે અતરના ડાયરેક્ટર ઓફ
પબ્લીક ઇન્સ્ટ્રક્શન મી. ઇ. આઈ. હાવર્ડે તા. ૧૪ મી
જાન્યુઆરી ૧૮૬૪ ને દીને શેઠ શંભળ જીવર નીચસો પત્ર
લખી નામદાર સરકાર તરફનો સંતોષ જાહેર કીધો હતો:—

No. 2317 OF 1864-65.

BOMBAY OFFICE OF THE DIRECTOR OF PUBLIC
INSTRUCTION, 14th January 1864.

To,

FRAMJI NASARWANJI, Esquire,

Sir,

With reference to para 2 of Sir A Grant's letter
No. 2126 dated 2nd ultimo, I am directed by His
Excellency the Governor in Council to inform you,
that your having built a School House at Khetwady
for the accommodation of an English School in that
neighbourhood, supported entirely at your own ex-
pense, has been noticed by the Government of India
with great satisfaction.

I have the honor to be,

Sir,

Your most obedient Servant,

(Signed) E. L. HOWARD,

Director of Public Instruction.

એ નિશાનનો વહીવટ ઈ. સં ૧૮૭૩ સુધી શેઠ
શંભળજી પોતાની દેખરેખ હેઠલ ચલાવ્યો હતો. તે પછી
એજ શાળાની તા. ૧૩ મી સપ્ટેમ્બરથી તેનો વહીવટ
ચલાવવાને શેઠ શંભળજી શેઠા ધનજીભાઈ શંભળ પટેલ,
બંગીરજી હોરમજી પંથકી થાણિયાલા, હાકર શંભળ
શાહુરજી અને હાકર કાવશજી પેશતનજીને માનેજરો નેમ્યા
હતા. એ માનેજરોએ તા. ૧૮ મી સપ્ટેમ્બર ૧૮૭૩
ને દીને અતરનાં કંજવણી ખાતાંના વડા જોગ એક પત્ર
લખી એ નિશાનને પણ સરકાર તરફની “ગ્રાંટ ઇન એડ”
ની મદદ આપવા માટે પોતાનાં ખાતાંમાં રેલસ્ટર કરવાને
અરજ કીધી હતી, જે ડાયરેક્ટર ઓફ પબ્લીક ઇન્સ્ટ્રક્-
શન મી. ઇ. એમ. એટલીવલ્ડે તા. ૧૮ મી એક્ટોબર
૧૮૭૩ ને દીને બાહલ રાખી હતી, જેથી એ રકુલને હાલમાં
દર શાલ સરકાર તરફથી રૂ. ૧૦૦૦ ને આસરેની “ગ્રાંટ
ઇન એડ” મેલે છે. એ ખાતાંમાં ઈ. સં ૧૮૬૨ ના
આપરલ માસથી તે આજ સુધી શેઠ રસતમજ મેહરવાં-
નજી માસતર (ભરવા) વડા શિક્ષક, અને હાલ તેમાં
લગભગ રૂ. ૫૦૦ ઉકરાઓ કંજવણી લે છે.

પેનશન આપવાનો, તથા કોઈ સુધાર કાલ એકાકીથી
પોતાનો એકો ખજાનવાન મરણ પામે તો તેનાં કુટુંબને
ઘરેલો આમદા આપવાનો બંદોબસ્ત કીધો હતો. એ
કુંડોના વહીવટ ચલાવવાને વડા માસ્ટર ખીજડર શેઠ
બંગીરજી નવરાજજી વાડીઆ, અરનસીન; ખીજડર
માસ્ટર ખીજડર શેઠ હીરજીભાઈ મેહરવાંનજી વાડીઆ,
શેફ્ટરી; તથા શેઠ રસતમજ અરેંદર વાડીઆ, જમ-
શેઠ ધનજીભાઈ વાડીઆ, દોરામજી જીવણજી મીસતરી,
આદરવાદ નવરાજજી મીસતરી, અને ખીજડર પાંચ હિંડુ
મીસતરીઓની એક કમીટી રૂડી હતી. ૨

તા. ૨૪ મી ફેબ્રુઆરી.

શેઠ એદલજી રસતમજ રીપોર્ટરને ભરત્ય ક્લેક્ટર-
શરમાં ઉપકુટી ક્લેક્ટર અને માજીસ્ટ્રેટનો અખતાર
નામદાર સરકારે આપ્યો હતો. ૨

૧ બંને જમશેદ, તા. ૨૩ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૫૯.

એ રૂંડ મધે જીવતી રીતે સુધારો, મીસતરીઓ,
વગેરેના પગારમાંથી દર માસે એક રાજ કાપી લેવા સાથે
તેમાં ઘણાક જરૂરોતરી ગ્રહસ્થાએ પણ નાણાં ભરી હતાં.
જે મધે મુખ્ય રકમ મરહુમ સર જમશેદજી જીજીભાઈ
બારોનજીનાં પુત્રને માટે તેમના સાહેબજીએ (રૂ. ૩૫૦૦૦),
મરહુમ બાઈ સુનાબાઈ તે શેઠ નશરવાંનજી મનચેરજી
કામાળનાં વીધવાનાં પુત્રને માટે તેમના સાહેબજીએ (રૂ. ૩૧૦૦૦),
તથા શેઠ જમશેદજી કાવશજી આશપરનર પોતાની
બેટી મરહુમ બાઈ મોડીબાઈનાં પુત્રને માટે (રૂ. ૩૧૦૦૦),
અને ખીજડર પરસુરજી મજી (રૂ. ૩૧૦૦૦) ભરાયા હતા. એ
પછી ઈ. સં ૧૮૬૦ માં મરહુમ શેઠ નવરાજજી જમ-
શેદજી વાડીઆનાં મરણ વખતે તેમની યાદગારીજી જે રૂંડ
જીજી કીધું હતું તેમાં ભરાયલા રૂ. ૩૧૪૫૨૮ તેમાં નાણાં
ભરનારાઓના કડાવ મુજબ ઈ. સં ૧૮૬૧ ના જુલાઈ
માસમાં એ રૂંડમાં જીરેતી તેજી નામ “વાડીઆજી શેઠ
નવરાજજી જમશેદજીની યાદગારીજી” ગાદીનાં માણસોની
પેનશનજી રૂંડ” કરી રાખ્યું હતું, જેને લગતી વીગત હવે
પછી જોવામાં આવશે.

૨ આમ્બે ગવર્મેન્ટ ગેઝેટ, ૨૪ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૫૯.

શેઠ એદલજીની આ નવી નેમજીક બાંધે તા. ૨૮
મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૫૯ નાં “એમ્બે ગેઝેટ” માં લખેલ છે:—

“We are glad to find that Mr. Eduljee Rustomjee,
who was until lately employed on special duty in the
Alienation Department, has been vested with the
powers of a Deputy Collector and Magistrate in the
Breach Collectorate. He is a young man of considera-
ble intelligence and experience, and we have no doubt
he will prove himself equal to his new and more
elevated position. Mr. Eduljee was an assistant of the
Elphinstone College, and distinguished himself in his
scholastic career, and latterly he was a reporter to the
Bombay Gazette Office, and discharged his duties in that
capacity so ably as to arrest the attention of Captain
Cowper, of the Inam Commission, who secured his
services in that department, until promoted to the
office he is now about to fill

[Bombay Gazette, 28th February 1854]

તાં ૧ લી મારચ.

એ ૭ કાવશજી નશરવાંતજી કાંગાએ “પાક આરદેહ અવસતા, તેની પેહેલવી માએની સુધા” તું એક પુરતક છપાવી પ્રગટ કીધું હતું. ૧

તાં ૨ જી મારચ.

શાજ ૬ માહા ૬ (થો) ૧૨૨૮ વચ્છવરની.

આજ દીને મહિ મધે અંગુમનતા અવસથી એક દરેમેહર અંધાવી તેમાં યુનાં આદરાંત પરકાયા હતા. ૨

તાં ૩ જી મારચ.

આજ દીને આતરથી ઉપડી ગયલી ચીનની મેન મરીમર “કારથેન” માં શેઠ પોહ્યાજી પેગનનજી દોલીમે-હરજીનાં ધણીઆની આઈ પીશજીઆઈ પોતાના આયંદ માથે શોકપોરની મુસાફરીએ ગયાં હતાં. ૩

તાં ૫ મી મારચ.

શાજ ૧૨ માહ ૭ (કો) ૧૨૨૮ વચ્છવરની.

મરણ—જાંગીરશાહ અરદેસર બિદરેમંદખાન— ઉમર વર્ષ ૨૩) સુરતવાલા મરહુમ ખાંતસાહેબ અરદેસર ધનજીશાહ આહુરના દીકરા. એવાજુ પોતાના આપ કાકાના જ્યા સંચત દીસતા હતા, તથા આપનાં મરણ પછી તેમની જાગીશ વગેરે મેનવવાનાં કામમાં યુતાયા હતા, પણ આટલી દુક ઉમરમાં મરણ પામવાથી એમના નામીઆ આપ કાકાએની આનાદતો અંગ આપો હતા. ૪

૧ “પાક આરદેહ અવસતા, તેની પેહેલવી માએની સુધા. નેશારીની નરતોશતી મદરેશમાં તથા બીજી પેહે-લવી નીશાલોમાં શીખવવાને માટે. છપાવી પ્રગટ કરનાર, એરવદ કાવશજી નશરવાંતજી કાંગા, નેશારીની નરતોશતી મદરેશના મુનશી. સુંબઈ, દરતર આશકાશ છાપાખાનાં મધે છાપીછે. શને ૧૨૨૮ એનદેનરની. શને ૧૮૫૯ ઇશવી.”

૨ આ દરેમેહર પરકાયાનો દાહડો વાર પુણવાલા ખાંતસાહેબ દરતર હોશંગજી જામાસપજી જામાસ આશા-નાએ મેલવી આપોછે.

૩ સુંબઈના આજુક, તાં ૪ થી મારચ ૧૮૫૯.

૪ એવાજુનાં મરણ પછી નામદાર સરકારે એમના આપ મરહુમ ખાંતસાહેબ અરદેસર આહુરની કીમતી નોક-રીઓ થી આનમાં લઈ ઇં ૨૦ ૧૮૫૦ થી તે મરનારનાં વીધવા-આઈ આવાંઆઈ તે સુરતવાલા મરહુમ શેઠ હોર-મજી ભીમજી મોદીનાં દીકરીને દર માસે ૩૫૦) તથા એવાજુનાં વીધવા આઈ હોશીઆઈ તે સુરતવાલા મરહુમ શેઠ એદલજી હીરજીઆઈ વાડીઆનાં બેદીને દર માસે ૩૨૫) ટું પેનશન, તેમજ અંધને મલી દર માસે ૩૫૦)

તાં ૧૫ મી મારચ.

શેઠ નશરવાંતજી નવશાજી મોદીને લખનોર મધે ત્યાંની પોલીસના ડપુટી શુપરીનો ડંટ નેમ્યા હતા. ૫

તાં ૧૬ મી મારચ.

મનકતના હામિને માટે મજગામની મોદીમાં શેઠ અરદેસર રસતમજી વાડીઆનાં ઉપરીપણું હેડવ બાંધેલી એક નવી સ્ટીમર “સીકંદરશાહ” ને પાણીમાં ઉતારવાની ક્રિયા આજ દીને કામોદાર વેતજીની બેદી ભીમ વેત-મજીએ એક મોટા મેનાવજીની હાથુરમાં કીધી હતી. ૬

તાં ૨૧ મી મારચ.

આએ વર્ષની અપરાધીઓની છાંડણુ કરનારી પેદલીવારની શેઠન આજ દીને શુપરીમ કોરડમાં યુનાં જડજર મર માયજુ જામની હાથુરમાં બરાઈ હતી. નીચલા પારસીઓ ગ્રાંડ જુરીમાં બેઠા હતા—૭

શેઠા અહમતજી જીજીભાઈ, નશરવાંતજી મનચેરજી વાડીઆ, દોશાભાઈ ફરાંમજી કામાજી, એદલજી રસતમજી મુનાંવાલા, હોરમજી ધનજીભાઈ ધીમતા.

તું મોગલાઈ લવાજમ તેમની હેવાતી સુધી કરી આપું હતું. એ પછી તે સઘળી રકમો મેલવી દઈ ઇં ૨૦ ૧૮૫૦ થી અંધે આઈએની હેવાતી સુધી ૩૧૨૫) તું ખાસીક લવાજમ આપતું કીધું હતું. ત્યારઆઈ ઇં ૨૦ ૧૮૭૫ માં મોગલાઈ લવાજમના દર માસે ૩૫૦) ને અદલે એકદમ ૩૧૨૦૦) નો બોચકો આપી તે અંધ કીધું, તથા માલવીના રાજએ મરહુમ શેઠ શીરોજીશાહને આપનાં કમ-લાપાર ગામ પણ સરકારે ખાલશાં કરી તેના બદલામાં દર શાલ ૩૧૦૦૦) આપતા કરવાથી છેલ્લાં આઈ હોશીઆઈને હાલ દર શાલ ૩૧૬૦૦) ટું પેનશન મહેલે. એ બપરાંત મરહુમ ખાંતસાહેબ શીરોજીશાહ ધનજીશાહને સરકારે ઇં ૨૦ ૧૮૨૨ માં ધનામમાં આપેલાં છ ગામે મોજે ગેજ, પુરવેત, રજવાડાના, બોમર, દેતારવા, અને ભાંજોડરા, પણ એ આઈની અરજ બપરથી ઇં ૨૦ ૧૮૭૭ માં તેમના ભાઈ તથા વારસ શેઠ શોરાબજી એદલજી વાડી-આનાં નામ બોપર કરી આપ્યાંછે, કે જેની બોપરમાંથી બે ભાગ સરકારને આપનાં એક તૃત્યાંસ ભાગ તેમને મહેલે.

૫ બોમરે શાઈમસ, તાં ૧૫ મી મારચ ૧૮૫૯.

એની આગમજ એ પારસી ગ્રહરથે આબેદ મધે એક પ્રખીઆત મુખાઈ રહેલા બુશરાને તથા એજ શાલના અકટોયર માસમાં લખનો મધે ભરાઈ બેઠેલા ચાર પીલા-રાએને આહુરીથી પકડી કાઢ્યા હતા.

૬ ટેલીગ્રાફ એન્ડ કુરીઅર, ૨૧ મી મારચ ૧૮૫૯.

૭ બોમરે શાઈમસ, તાં ૨૨ મી મારચ ૧૮૫૯.

તા. ૨૬ મી માર્ચ.

જાન ૧ માહ ૭ (ચિં) ૧૨૨૮ વસંતરાત્રી.

મરણ—નવરોજી કુરાંમજી બાદર—ઉમર વર્ષ ૫૭
શ્રેષ્ઠ કુરાંમજી મનચેરજી બાદના નાથના હીકરા, એવણુ
પ્રથમમાં શા. આતમારાં મયનીરાંમજી પેહલીમાં હતા;
અને તે બાદ પોતાના વડા બાઈ શ્રેષ્ઠ દાદાબાઈ સાથે
સીનનો આપાર કરતા હતા.

તા. ૬ મી આપરેલ.

આજ દીને અતરંગી “આર્યે મીક્રાનીકસ દન-
ગ્રીહીકાન” ની વાર્ષિક મલામાં શ્રેષ્ઠ બહમતજી કુરાંમજી
વારડીનને આશુનાં વડામાં વગર આવતાં વરાણપંચની
જોડીના એક નમુનો રજાવવા માટે મરનશીન કામોદાર
વેત્તમજી પોતાનાં હાથે એક રૂપિયા ચાંદ મેટ આપે
હતા.^૩

તા. ૧૦ મી આપરેલ.

સુરત મેં જરથોસ્તીઓનાં કુરબાદિને કારમી, પેહ-
લી, તથા જંદ વગેરે ભાષાઓમાં ફેળવણી આપતા જાહે
સારા પાએઆ કિયર એક મદરેઆ હિલી કરવાનાં હાથ
કરવાને આજ દીને ત્યાંના આગેવાન જરથોસ્તીઓની
એક મલા મળી હતી. મરનશીનની પુરસી શ્રેષ્ઠ એકલજી
પુરશેદજી બાદરને આપતા બાદ મુર્જેનાં એકમતથી એવું
હયુ કે “જરથોસ્તી શીરકાના જાકરાએને આપણી
અમલ જુબાંન કારમી તથા પેહલી તથા જંદ શીખ-
વાને અતરે એક મકતબ કાહાડિને તે મકતબને જેમ
અને તેમ મજબુત પાએઆ કિયર લાવરી આએ મલા
ધાણું જરથોસ્તી જાગેઅ અને એ મકતબનું નામ ‘સુર-
તની જરથોસ્તી કારમી મદરેઆ’ રાખવું.” એ પછી
એ મકતબ ચલાવતા માટે એક પૂંજ એકી કરવા તથા
તેના વહીવટ ચલાવવા માટે શ્રેષ્ઠ એકલજી પુરશેદજી બાદર,

૬ શેડા દીનશાહ, નશરવાંનજી, અને દારાશાહ નવ-
રોજી બાદના બાપા. એવણુના સુવંધી વડા બાઈ શ્રેષ્ઠ
રસતમજી પ્રસંમજી બાદ (શેડા એકલજી, હાશાબાઈ, અને
પ્રસંમજી રસતમજી બાદના બાપા) અતરે હકીમું કરતા હતા,
તથા બીજા બાઈ શ્રેષ્ઠ દાદાબાઈ પ્રસંમજી બાદ શુરસત તથા
સીનનો આપાર ગાંઠા પાપપર ચલાવતા હતા. તેવણુના
એકજી હીકરા શ્રેષ્ઠ હોરમજી દાદાબાઈ બાદ પોતાનાં મરણ
વખતે પોતાની બાપીકી દેહલીક ચીલકત ધર્મ આતાંનાં
કારણસર એલાહેલી કાઠી હતી.

૨ The model of a pair of oscillating steam
engine worked without side valves.

૩ ટેલીગ્રાફ એન્ડ કુરીઅર, ૫૨ મી આપરેલ ૧૮૫૯.

મરનશીન; પીરોજશાહ શાપુરજી કમીસરીવાલા, નાએમે
મરનશીન; રતનશાહ પેશતનજી વકીલ, અબ્દનશી; કેમ-
શ્રેષ્ઠ હોરમજી આતપાદવાલા અને ફરદુનજી જમશે-
દજી ડાકટર, હંમે મુનશીઓ; તથા દરુર કેમશ્રેષ્ઠ દાદા-
બાઈ, દરુર પુરશેદજી બરજોરજી દારાબાદલણુના,
માણેકજી પેશતનજી પ્રીતસીવાલ મદરઅમીન, હોરમજી
દારાબજી મામતતદાર, જમઆપજી બહમતજી ભાવનગરી,
નશરવાંનજી ફરદુનજી ઝાંટના (કતબવાલા), કુવરજી કાવ-
શજી ચાંપાવાલા, બહમતજી કેમશ્રેષ્ઠ મોદી, બહમતજી
રસતમજી એંટી, બહમતજી પેશતનજી વીરજીભાઈના,
રતનશાહ મેળનજી વીઆજબારા, મનચેરશાહ અમર-
વીઆરજી મસીદીઆ, ની એક કારોબાર મંડલીકેડરી
હતી; તથા એ મકતબનું કામ દેહલીક મુદત સુધી મરહુમ
દરુર જમશેદજી બરજોરજી તથા તેમની પછી એ. પુર-
શેદજી નીનાબદરજી ઝેલીએ મુકત ચલાવું તેમનાં; તથા
આએ કારણસર ફંડ એકડું કરવામાં મુંબહવાલા શેડા
કાવનજી જંગીરજી રેડીમની, માણેકજી નશરવાંનજી
વીકીટ, પુરશેદજી નાશરવાંનજી કામાજી, અને નવરોજી
ફરદુનજીએ ઘણી તબદી લીધી તેમના આબાર માની
મલા બરખારત થાઈ હતી.^૪

૪ રાસત ગોરનાર, તા. ૨૪ મી આપરેલ ૧૮૫૯.

આએ મદરેઆ આજ દીને સારા પાએઆ કિયર
રયાપી તેની આગમન તેની શરૂઆત ઈ. સ. ૧૮૪૮
માં જમશેદી નોરોજને દીને સુરતનાં શેડનશાહી આતશ-
એહરાંમની સાંચેનાં ઘરમાં જ્યાં એ. એકલજી પ્રસંમજી
પાવડીની જરથોસ્તી બાજકોને અવરતા ભણાવવાની નિશાલ
હતી તેમાં તે તરજવાલા એ. પુરશેદજી મીનેએહરજી કટેલીએ
કરી પોતે એખલાએ શરકોના શખક આપવાનું શણ
કીધું હતું. એ બાદ બીજે વર્ષ શરકોના અબીઆસીઓની
સંમીઆ વધવાથી બીબીની વાડી મધેની શેડ મેહરવાંનજી
હોરમજી શરજરવાલી ધર્મશાજામાં તે લઈ ગયા હતા.
એ પછી ઈ. સ. ૧૮૫૫ માં દરુર જમશેદજી બરજો-
રજી મુંબધથી સુરત આવ્યાબાદ તેવણે કાવડી મદરેઆમાં
જંદ પેહલવી શિખવવાનું પણ દાખલ કીધું, અને પોતે એ.
પુરશેદજી કટેલીની સાથે શામેલ થયા. એએને કેલાક
બેહલીએ નાણું સંખધી મદદ, તથા શેડ મેહરવાંનજી
નશરવાંનજી ભાવનગરીએ બાંક વગેરે બીજા સામાન,
તથા શેડ એકલજી કાલાબાઈ પેશીનાએ પોતાના તાપા
માહેડું એક મકાન કેહલીક મુદત સુધી વગર ભાડે આપ્યું
હતું. વળી એ આતાંના વહીવટ ચલાવવા માટે શેડા અસ-
પરીઆરજી કાવશજી મસીદીઆ, ધનજીભાઈ શાપુરજી ડાકટર,
બહમતજી પેશતનજી વીરજીભાઈ, બહમતજી રસતમજી
એંટી, બહમતજી કેમશ્રેષ્ઠ મોદી અને રતનશાહ મેળનજી
વીઆજબારા, એઓની એક કમીટી તથા એ. મનચેરજી
મેહરાંમજી જેતુને શેફેટરી ટેલ્યા હતા. એ બાદ શેડાક
નાસમાં દરુર જમશેદજી મરણુ નીપજવાથી એ મદ-
રેઆ બંધ પડવાની અણીપર આવી હતી, પણ એ. પુરશે-

તાં ૧૬ મી આપરેલ.

રેલ ૨૨ માહ ૭ (શેં) ૧૨૨૮ વચ્ચેનરવી.

મરણ—મર જમશેદજી જીજીભાઈ આરેનર—

હમર વર્ષ ૭૬) નવસારીવાલા શેઠ જીજીભાઈ ચાંનજીભાઈ વાજાના નાધજા દીકરા. એવણુ એક ગરીબ મામાપને પે

દજ કટેલીએ તે કટેલીક મુદત સુધી પોતાને ખરએ કાંધપણુ નશની કાંસલ વગર આણુ રાખી હતી. એ બાદ ઇં સં ૧૮૫૬ માં શેઠ કાવશજી અંગીરજ રેડીમની સુરત આવ્યા તે વેળાએ જીવણી કમીટીએ એ કામમાં તેમની મદદ માંગવાથી તેવણે મુખ્ય જઈ પોતે તથા પોતાનાં દારેતો મલી ૩૧૧૦૦) ની રકમ એ કામ આણુ રાખવા કીજે જોરે મોકલી હતી.

એ પછી જીવર મુખ્ય સભા ભરી એ મદરેસાને વહીવટ ખરાખર કાએદાસર ચલાવવાને કારોબાર મંડલી મુકરર કીધી હતી, જેમાં પહેલે દીને કેડેલા ગ્રહસ્થી જીવરોત શેઠા પેશતનજી ખરજોરજી એડી, જેડરાંમજી માણેકજી વાડીઆ, જેડરાંમજી પેશતનજી ડાકટર, જેડરાંમજી ડોશભાઈ પારખ, માણેકજી કાવશજી એડી, અને દસ્તુર અસપંદીઆરજ શરાંમજી રખાડી અવારનવાર શામેલ થયા હતા; તથા પ્રથમ કેડેલા શેઠેરીઓની પછી કેડજી સુધી શેઠા માણેકજી કાવશજી એડી અને દીનશાહ અરદેસર તાલે-ધારખાંએ શેઠેરીઓનું કામ ચલાવ્યું હતું. એ મદરેસાનાં શંડમાં મુખ્યધના ઘણાક જરથોસ્તી ગ્રહસ્થીએ એ પુર-શેદજી મીનોચરજી કટેલીની મારરતે નાણાંની રકમે ભરી હતી તે પ્રથમમાં શેઠ માણેકજી નશરવાંનજી પીટીટ અને તેમની પછી શેઠ પુરશેદજી નોશરવાંનજી કામાજીએ વજન કરી સુરત ખાતે પોકચતી કીધી હતી.

એ બાદ ઇં સં ૧૮૬૨ માં શેઠ રસતમજી જમશેદજી જીજીભાઈ સુરત ગયા તે વખતે ત્યાંના જરથો-સ્તીઓએ એ મદરેસાને પુત્ર પાયા જીવર લાવવાને તેમને અરજ કીધાથી તેવણે મુખ્ય જઈ ઇં સં ૧૮૬૫ માં એ શંડની બાકી ક જે તે વખતે ૩૨૨૭૧૧૧૮ ની; તેમજ એ શંડ મધે શેઠા દાદાભાઈ, ધનજીભાઈ, પુરશેદજી, અને દારાખજી નશરવાંનજી કામાજીએ પોતાનાં માતાજી મરજીમ બાઈ જીનાંબાઈ તે શેઠ નશરવાંનજી મનચેરજી કામાજીનાં વીધવાનાં પુનને માટે આપેલી ૩૧૦૦૦) ની, તથા શેઠ શરાંમજી નશરવાંનજી પહેલે આપેલી ૩૫૦૦) ની, તથા શેઠ દીનશાહજી માણેકજી પીટીટ આપેલી ૩૫૦૦) ની મલી ૩૨૦૦૦) ની અનામત નોંધે; મલી જીમલે ૩૪૨૭૧૧૧૮ ની પુલ પોતાને કુતક લઈ તેમાં પોતાની તરફથી બીજા ૩૬૦૦૦) જીમેરી કુલે ૩૧૦૨૭૧૧૮ ની રકમ, તો ૨૭ મી નવેમ્બર ૧૮૬૫ ને દીને મુખ્યધની પારથી પંચાતનાં શંડના તરસ્વીઓના સ્વાધીનમાં જીજી આણું પકાવી સોંપી હતી, અને તેણે બાજ દર શાલ એ મદરેસાનાં કારણસર સુરત મધિનાં ધરમનાં શંડના માનેજરો જીવર મોકલવાનો બંદોબસ્ત કીધા હતા. એ મુખ્ય જીજી-સુધી એ મદરેસાને ખરજી જીવણી રકમનાં બાજ મધિથી ચલાવવામાં આવેલે, અને હાલ તેની પુલ ૩૧૦૩૫૮) છે.

અવનરી પોતાની જાતી બુદ્ધિ તથા મુખી દીલચુરદાથી આખી પારસી કામના વડા અધાખરને દરજે પેહરયા હતા. પ્રથમમાં એવણુ પોતાની નાધતી વયમાં મુખ્ય આખી પોતાના માસા તથા મમરા શેઠ ફરાંમજી નશર-વાંનજી બાટલીવાલાની આખી બાટલીઆ વેચવાની દુકાન પર રહયા હતા. એ પછી ઇં સં ૧૭૬૬ માં પેહર-પેહલા પોતાના મશીઆઈ શેઠ મેહરવાંનજી માણેકજી તમાકના હાથ હેડલ મેહતાગીરી કરવાને ચીન ગયા હતા. ચીનની એ તથા એની પછીની એક બીજી મુકરથી એવણુ બાપાર મુખ્યની ધણીએક માહીતગારી મેચરી હતી, અને ઇં સં ૧૮૦૨ થી પોતાના સસરા શેઠ ફરાંમજી સાથે બાગમાં ચીનના બાપાર કરવા માંડયો હતો. પોતાના આ બાપારને માટે એવણુ ફરી એજ શાલમાં ચીનની મુસાફરી વિજવાર કીધી હતી, અને ત્યાંથી પાછા ફરતી વેળાએ હંગેચ તથા ફ્રંચ મરકાર વચ્ચે લડાઈ આવતી હોવાથી એવણુ જે બારકસમાં મવાર થયલા હતા તેને બેંગાલ મુમુદ્રમાં ફ્રંચ વાવટાનાં એક બારકસ સાથે લડાઈ થઈ, જેમાં હંગેચે જીવવાથી એવણુ વાણું બારકસ મહીમનાંમત મુખ્ય આખી પુચું હતું. મુખ્ય આખા પછી વળી ઇં સં ૧૮૦૩ ના ફેબ્રવારી માસની કોટની મોટી આગમાં એવણુને કેસોક માત્ર બળી ગયાથી મોટું નુકસાન ગયું હતું. એ પછી પાછા ચોથીવાર તાં ૩૦ મી જુન ૧૮૦૫ ને દીને વાહણુ “બરતસ્વીક” માં મવાર થઈ એવણુ ચીન ગયા હતા. તે વખતેની “પોઈટ ડી. ગોલ” આગલ એવ-ણનાં બારકસને ફ્રંચનાં બે લડાઈનાં બારકસોએ જપત કીધું, અને મધળા ઉતાડેએને લડાઈના બંધવા દાખલ પકડી “ફ્રેન્ચ-મોફ-યુડ-હોપ” ખાતે લઈ ગયા, જ્યાં તેએને ફક્ત પેહરવાનાં કવડાં આખી દોડી દીધા, અને ઘણી મુમીખતે એએ એક વતંદાનાં વાહણમાં બેસી તાં ૫ મી ડીસેમ્બર ૧૮૦૫ ને દીને કલકતે આખી પુગા હતા. ત્યાંથી ચીન જઈ અતરે પાછા આખી ફરી હિલ્લા ઇં સં ૧૮૦૭ માં ચીનની એક મુકર કીધી હતી, અને ત્યારબાદ પોતાનું મધક મુખ્યમાંજ રાખીને મોટા પાયા પર આડતીઆએ સાથે બાપાર ચલાવવા માંડયો હતો. એ બાપાર બંગાલ, મધરાજ, સુમાતરા, સીંગાપોર, શીઆમ, વગેરેના પશ્ચિમ દેસતાએ, તથા ચીન અને હંગાંડ સાથે દુક મુદતમાં ઘણી વધારી મલ્યો હતો, અને ૧૮૧૬ માં “યુડ મુકસેસ” નામનું ૫૫૦) ટણું એક વાહણુ પોતે ખરીદ્યું હતું. ૧૮૧૮ માં શેઠ ફરાંમજી બાટલીવાલાનાં મરણથી પોતાની સાથે શાં મોતી-

૧ આ વેળાએ એવેએ ખસેલી મુમીખતનો અહેવાલ આ પુરતકને સર ૧૦૩-૫ ને આવેલો છે.

અંદ અમીચંદ અને તે બાદ નામોદા મહમદઅલી રાજેને ભાગીઆ કરી “જમશેદજી જીજીભાઈની કુંવની” નાં નામથી વ્યાપાર ચલાવી ૧૮૧૬ માં “શાહ બેહરાંમજાર” તથા ૧૮૨૧ માં “બોમ્બે કાર્ટન” નામનાં વાહણો ખરીદ્યાં હતાં, તેમજ ૧૮૨૨ થી મીસીઅરસ રીમીંગટન કાર્ટડની કુંવનીની શાનમાં પણ વ્યાપાર ચલાવી “ફારટ વીલ્સમ” તથા “આરિલિટ” નામનાં બે મોટાં વાહણો ખરીદ્યાં હતાં. એ ઉપરાંત પછાડથી ખીજાં ઘણાંક વાહણો પોતાને હીમાબે ફરતાં રાખ્યાં હતાં. તા. ૨૨ મી અપ્રિલ ૧૮૩૫ ને દીનથી પોતાના વડા દીકરા શેઠ ખરશેદજી તથા શેઠ ફરદુનજી શોરાબજી પારખને પોતાની યાચે શામેલ કરી “જમશેદજી જીજીભાઈના છોકરાઓની કુંવની” ને નામ પેહડી ચાલુ કરી લીધી હતી, અને તેમાં ૧૮૪૪ માં પોતાના ખીજા દીકરા શેઠ રસતમજીને તથા ૧૮૪૬ માં નાધજા દીકરા શેઠ શોરાબજીને રાખ્સ કરી પોતે એકાંત જીંદગી ચુલ્લી હતી. ઉપરાંત મોહજા વ્યાપારથી એવણુ દુક મુદતમાં એક અલગલગ જેવી મોટી દોલતના ધણી થયા હતા. આ દોલત પોતાને એખવાને માટે નથી એવા મજબૂત ડેડાવથી તેના મોટા ભાગ એવણે સંભાવનાં કામોમાં— અને તે પણ નાતબંધનાં તકાવત રાખ્યા વગર સર્વે ઇનિઅનિના કાયદા માટે, આપ્યા હતા.

એવણુની સંભાવત તથા જાણેજાણીની શરૂઆત ઈ. સ. ૧૮૨૨ થી થાય છે. એ શાજના ફેબ્રુઆરી માસમાં પોતાના વડા દીકરા શેઠ ખરશેદજીનાં લગતની ખુશાલીમાં એવણે મુંબઈની દેવાંની તુરંગ મથિના ફેટલાક બંધવાએને તેમનું કરજ આપી દેડાવ્યા હતા, તથા નામદાર ગવરનર માઉન્ટ રુટાઅરટ એનરીનમટન અને ખીજા મોટે વાગેના ઇંગ્લેન્ડેને એક જીયાફત આપી હતી.

ઈ. સ. ૧૮૨૩ માં એવણે સુરત મથિ રસતમજરામાં મથેસરના મોહજામાં એક દરેમિહર બંધાવી પરકાવી હતી. એજ શાજમાં એવણે મુંબઈની આગલી પારસી પંચાતના એક અકાબર તથા તેની પૂજતા પેહલેહેલા તરરડી નેમ્યા હતા. વળી એજ શાજમાં અતરેની “નેટીવ રફુલ બ્રુક એન્ડ રફુલ શોશાઈ” તથા ૧૮૨૭ થી “નેટીવ એડુકેશન શોશાઈ” નાં એવાજ આવીસરી રડયા હતા.

ઈ. સ. ૧૮૨૫ માં સુરતની પડોમનાં અરાબજી ગામમાં એવણે એક દરેમિહર બંધાવી પરકાવી હતી.

ઈ. સ. ૧૮૨૮ થી એવણે મુંબઈ મથિ વર્ષનાં ડહાંદાહ બારની નેઆત પોતાને ખરચે કરવી શરૂ કરી હતી.

ઈ. સ. ૧૮૩૨ માં એવણે બંગાળ રાજાકામાં આવેલાં બાલાસોર ગામમાં દુકાનથી પીડાતા લોકોને માટે અતરેથી મદદ માફતી હતી, તથા માટે કોલામે એક કુવા બંધાવ્યો હતા.

ઈ. સ. ૧૮૩૩ માં પ્રણાં અને અહમદનગરની વચમાં “કાર” નામનાં ગામમાં પાણીની તાંબુ પડવાથી એક મોટા કુવા તથા એજ શાજમાં બાકાં ગામની આરી ઉપર બે મોટા પૂલ બંધાવ્યા હતા.

ઈ. સ. ૧૮૩૪ માં એવણે મુંબઈનાં કોટિકાટ પોતાને રેહવાનું એક માટું મકાન બંધાવ્યું તેનાં મુહરતની કિઆમાં નામદાર ગવરનર અરજ આંફ ક્લેર તથા સર્વે મોટે વાગેનાં ઇંગ્લેન્ડે શામેલ થયા હતા. એજ શાજમાં મુંબઈની સરકાર તરફથી “ડેડિતા પેહલેહેલા ૧૨” દેરી સુલેહના અમલદારોમાં એવણુ એક હતા. વળી એજ શાજમાં મુંબઈ મથિ પાંજરાપોલ તથા “ડીસ્ટ્રીક્ટ બેન્કી-વાલંટ શોશાઈ” સ્થાપવામાં એવણે મોટી આગેવાંની લીધી હતી.

ઈ. સ. ૧૮૩૫ માં અતરે પેહલેહેલા સ્થાપેલી “સેવાંગ બેંક” નાં એવણે સરકાર તરફથી એક ડામેર-કર તથા એજરીનમટન કલેજની કમીટીના એક અધિકારી નેમ્યા હતા. એજ શાજમાં મુંબઈના નામદાર ગવરનર અરજ આંફ ક્લેરને પોતાને વતન જવી વેગાએ એવણે પોતાને મકાને બાલાવી એક બૉલ આપ્યા હતા, તેમજ મુંબઈ મથિ “બોમ્બે નેટીવ ડીરેનમટરી” નામનું એક ધર્મનું દવાખાનું ઉઘાડવામાં આગેવાંની લીધી હતી.

ઈ. સ. ૧૮૩૬ માં પોતાનાં બે દીકરાઓ શેઠ રસતમજી અને શોરાબજીનાં લગતની ખુશાલીમાં નામદાર ગવરનર અર રાબરટ ગ્રાંટને પોતાને મકાને બાલાવી એક બૉલ આપ્યા હતા. એજ શાજમાં અતરેની મીસીઅરસ રીમીંગટન કુંવનીના ભાગ્યાઓએ જંડનથી એવણે માટે એક કીમતી રૂપાંની “પીસ આંફ પેટ” મેટ માફતી હતી. વળી એજ શાજમાં એવણુના ભાગ્યા શા. મોતીચંદ અમીચંદ મરણુ પામવાથી તેમની વાદગારી માટે એવણે રૂ. ૩૦૦૦૦ ની રકમ આપી ચુલ્લાતનાં આંધજા લુલા તથા નાચાર હિંદુઓની પરવરસી કરવા માટેનું એક ધર્મ ખાતું ઉઘું કરી હતું.

ઈ. સ. ૧૮૩૭ માં સુરત મથિ લાગેલી ભયંકાર આગમાં નુકસાંન પામિલાઓને વેંહચી આપવા થકી એવણે પોતાને ખરચે અનાજ તથા કડાથી ભરેલું એક ખાસ વાહણુ તે તરફ માફતું હતું, તેમજ અતરે એ કારણસર થયલાં કંડમાં મોટી રકમ ભરી હતી, તથા એ કંડનાં વધેલાં નાણાંના પારસીઓને ફલિતા રીઆનું આગેવાંની લઈ સુરતના ગરીબ પારસીઓના લાભનું ધર્મખાતું સ્થાપ્યું હતું.

ઈ. સ. ૧૮૩૮ માં મુંબઈના મરહુમ ગવરનર અર રાબરટ ગ્રાંટની વાદગારી માટે “ગ્રાંટ મેડીકલ કલેજ” સ્થાપવા માટેનું કંડ ઉઘું કરવામાં એવણે આગેવાંની લીધી હતી, તથા તેને લગતી સર્વે ગોઠવણો કરવાને સર-

કારે નેમણી કમીટીમાં એવજા એવજુ દેશી અધિકારી હતા. એજ શાસનમાં મુંબઈ મધે નવું દોખમું બાંધવા માટે ઉભાં થયલાં ફંડમાં એવણે પોતાનાં કુટુંબને નામે રૂ૧૨૨૪૦) ભરી હતા, તથા પુણાની પાસે આવેલાં વડ ગાંમ તેમજ અંડાલા મધે મુશાફરના ઉતારાને કીજે ધર્મશાલાઓ બંધાવી હતી.

ઈં સં ૧૮૩૯ માં પોતાનાં બહિરકોટનાં જીનાં રેહવાનાં ધરની સામે જરથોશ્તીઓને સરખવસરે વાપડવાને એજાહીબાગ બંધાવી તાં ૨૦ મી ફેબ્રવારીને દીને ઓલ્યા મુકયો હતો, તથા તે વખતે રૂ૧૬૮૫૦૦) નું એક ધર્મખાતું કાઢી તેનાં બાજમાંથી મુંબઈ, ઉદવારા, નવસારી, અને સુરત ખાતે જથ્થક દર ઘાહંબારની નેઆત કરવાને બંદોબસ્ત કીધો હતો.

ઈં સં ૧૮૪૦ માં મુંબઈના નામદાર ગવરનર સર જે. આર. કરનાકને પોતાનાં કોટનાં ધરમાં ખાલાવી એક ખાંત, તથા આફગાનીસતાંની લડાઈછી આવેજા સરદાર લારડ કીને માહજલમીનાં બંગલામાં ખાલાવી એક ખાણું આપ્યું હતું.

ઈં સં ૧૮૪૧ માં પુણાં મધે વર્ષના છોડે ઘાહંબારની નેઆત કરવાને દર શાસ રૂ૫૦૦) તથા ત્યાંના નાચાર જરથોશ્તીઓને આસરે આવવાને રૂ૧૦૦૦૦) ની રકમ ભેટ આપી હતી. એજ શાસનમાં ચીનની નામીચી મીશીઅરસ જરડીન માધીમનની કુંપનીના બાગયા મીં જરડીને લંડનથી એવણને માટે એક કીમતી રૂપાંની “પીસ આફ પેલેટ” ભેટ મોકલી હતી.

ઈં સં ૧૮૪૨ માં એવણને અતરે રથાપેલી “બોરડ આફ એડ્યુકેશન” ના પેહલવેહલા એક દેશી અધિકારી તથા ખામ્મે બેંકના દેશી ડાએરેક્ટર તરીકે નેમ્યા હતા. એજ શાસન જનવારી માસમાં માહરાણી વિક્ટોરીઆને પેટે પાટલીકુવર (પ્રીનસ આફ વેન્સ) ના જન્મ થવાની ખબર મુંબઈ આવતાં વાર તેની પુશાલીમાં એવણે અતરેની તુરગમાં નાથલાં દેવાને માટે કેદ પડેલાઓનું રૂ૩૦૦૦) સુધીનું દેવું આપી તેમને છુટા કરાયા હતા. એજ શાસનમાં એવજુની મુખાવત તથા પશવકારીપણુને માટે હંગલાંડથી માહરાણી વિક્ટોરીઆએ એવણને “નાઈટ હુડ” નો ખેતાબ બખશયો હતો. હિંદુસ્તાંના દેશીઓમાં પેહલવેહલા આ માન એવણે ખેતાબ એવણનેજ મલ્યો હતો, અને તેની પાદશાહી માહર મુધાંની મનદ એવણને તાં ૨૫ મી મેએ ૧૮૪૨ ની રાતનાં અતરેના આકરીંગ ગવરનર હાનરેબલ જે. ડબલ્યુ. આનડરમેને પડેલનાં સરકારી મેહલમાં એક મોટા મેલાવડાની હજુરમાં અનાવત કીધી હતી. આ બનાવની યાદગારીમાં અતરેનાં

જરથોશ્તીઓએ એવજુ તરફનાં માનની નિશાંત હાખત પોતપોતામાં રૂ૧૬૮૪૬) એકા કરી “સર જમશેદજી જીજીભાઈ ત્રાંનસેલેન ફંડ” ઉખું કીધું હતું, તથા તાં ૧૫ મી જુને એવજુનાં મજગાંમવાલા બંગલામાં એક મોટી મીજલસ ભરી મુંબઈની પારસી કોમ તરફનું મુખારકબાદીનું માનવત આપ્યું હતું; તેમજ પુણાં, અહમદનગર, સેતારા, જાનના, ઔરંગાબાદ, અને હેદરાબાદના પારસીઓએ પણ એવજુ ઉપર મુખારકબાદીનાં માનવતો મોકલ્યાં હતાં, જે મધળાના જવાબ આપતાં એવણે પારસીઓના લાભનું રૂ૩૦૦૦૦૦) તથા લાખનું એક ધર્મખાતું રથાપવાની હજી જણાવી હતી, જે સાંભળી મધળા હાજર થયલાઓ અનજબ થઈ ગયા હતા. એ ઉપરાંત એવજુ ઉપર સુરત, નવસારી, ઉદવારા, ભરૂચ, ખીસીમિરા, વજાડ, ગંદેવી, અકલેસર, દમણ, અને નારગોલના જરથોશ્તીઓએ પણ મુખારકબાદી તથા ખુશાલીનાં માનવતો મોકલ્યાં હતાં; તેમજ એ બનાવની ખુશાલીમાં શેરા કરાંમજી કાવચજી બનાજી અને ખરશે-જી કાવચજી બનાજીએ એવજુને મોટા પાયાપર મેજીદી જીદી જીયાફતો આપી હતી. વળી એજ શાસનમાં હંગલાંડ મધે હાંમખરગ ખાતે લાગેલી મોટી આગથી નુકસાંત પામેલાઓનાં ફંડમાં એવણે રૂ૬,૦૦૦), તથા પુણાંની ખાડી ઉપર પૂજ બાંધવાનાં ફંડમાં રૂ૩૫૦૦) અતરેથી મોકલ્યા હતા. એજ શાસન તાં ૧૫ મી ડીસેમ્બર મુંબઈના નામદાર ગવરનર સર જરજ આરડરે પડેલના સરકારી મેહલમાં એક દરખાસ ભરી એવજુને માહરાણી તરફથી મોકલેલા એક સોનાનાં ચાંદ ભેટ આપ્યો હતો.

ઈં સં ૧૮૪૩ ની તાં ૩ જી જનવારીએ એવણે બાએખલે હારવીટલ બાંધવાનું શરૂ કીધું હતું તેના પાચે મોટી ધામધમ તથા કોમિશનરીની કિઆ સાથે નાખાયા હતા. એજ શાસનમાં એવણે ગવરનર આરડરને પોતાને મકાને ખાલાવી એક મોટી જીયાફત આપી હતી, તથા “માજદીઅશની દીનેનો તામેદાર-એક બંદે ઓદા” એવું નામ રાખી “ખાલાશેએ પંતઆત” નામની ચોપડી પ્રગટ કીધી હતી.

ઈં સં ૧૮૪૪ માં એવણે કલકત્તા ખાતે “પેર-નટલ આફિડેમીક હનરરીટીડગન” નામનાં કેળવળી ખાતાનાં ફંડમાં અતરેથી રૂ૨૦૦૦) મોકલ્યા હતા, તથા ગંદેવી, ખીસીમિરા, મહવા, લગેરે ગામોમાં જરથોશ્તીઓને સર-અવસરે વાપડવાને મોટી રકમનાં ત્રાંખાનાં વામણે બનાવી મોકલ્યાં હતાં. એજ શાસનમાં એવણે પુણાં મધે આદરાંનની એક દરેમેહર બંધાવી તે તાં ૨૬ મી નવેમ્બરે પરકાવી હતી.

ઈં સં ૧૮૪૫ માં એવણે પોતાનાં ધણીઆંની લેડી આવાંબાદનાં નામથી માહીમ અને વાંદરા વચ્ચેની

આગીપર રૂ.૧૫૫૮૦૦) અરકારમાં આવી એક મોટા પૂત્ર બંધાવી તે તા. ૮ મી આપરેલે નામદાર ગવરનર અર બરજ આરકર પાસે જાણી મુકાવ્યો હતો, તેમજ તા. ૧૫ મી મેએ એવણની રૂ.૧૬૪૧૨૫) ને અરથે બંધાવેલી “અર જમશેદજી જીજીભાઈ હારવીટલ” પણ એજ નામદાર ગવરનરે જાણી મુકી હતી. એજ શાહના જીવન માસમાં એવણે નામદાર માહરાણી વિક્રોતીઆન મોટે અતરેથી સાર આપવી ઘોડા મેટ માકલ્યા હતા.

ઈ. સ. ૧૮૬૬ માં આમેરજંડ મંચ પેટરોના પાદ બગડવાથી પડેલા દુકાલનાં કંડમાં એવણે માટી રકમ માકવી હતી. એજ શાહમાં માણીમ મંચ બજારથી તે લેડી જમશેદજીનાં પૂત્ર સુની જવાનો જમની બાળપરનો પાકો રસ્તો રૂ.૨૨૦૦૦) અરસી બંધાવ્યો હતો, તથા વાંદરા મંચે ગોશમંદર તરફ જવાનાં રસ્તા બાણીના મોટા તલાવ રૂ.૬૦૦૦) અરસી કંડો બાણીઓ હતો.

ઈ. સ. ૧૮૪૭ માં એવણે મુંબઈની કીમટીકટ પેનવિલન્ટ શાશાકીન મોટે બાંધેખત અને બિલાસીસ રાડનાં રસ્તાની વચ્ચે એક માટી ધર્મશાલા રૂ.૭૫૪૦૩) અરસીને બંધાવી તા. ૧૨ મી મેએને દીને નામદાર ગવરનર અર બરજ રસલ કતારકેને હાથે જાણી મુકાવી હતી, તથા એ મંડળીનાં કંડમાં પોતાની તરફથી રૂ.૫૦૦૦૦) અને લેડી જમશેદજીની તરફથી રૂ.૨૦૦૦૦) મેટ આપ્યા હતા. એજ શાહમાં એવણે કામટીમાં આપેલાં એરલા પારલાનો પૂત્ર બંધવા મોટે અરકારમાં રૂ.૮૦૦૦) આપ્યાહતા.

ઈ. સ. ૧૮૪૮ માં અતરેની ચાંટ મેડીકલ કલેજમાં એવણે પોતાનાં નામનું એક બુક કંડ સ્થાપવા રૂ.૧૦૦૦૦) તથા પ્રાક્ટિ સ્થાપવા રૂ.૫૦૦૦) અરકારમાં આપ્યા હતા.

ઈ. સ. ૧૮૪૯ માં મુંબઈના નામદાર ગવરનર લારડ કાકલડને એવણે એક બૉલ આપ્યો હતો, તથા ગરીબ મુશાયન પેનથનશના આસરને મોટે હંથેએએ ઉભાં ઉરેનાં કંડમાં રૂ.૫૦૦૦) ભર્યા હતા. એજ શાહમાં એવણે પોતાની તરફથી રૂ.૩૦૦૦૦૦) ની રકમ તથા બંગાલ બેંકના ૧૫ શેરા, તથા લેડી જમશેદજીની તરફથી ૫) અને મુંબઈની પારસી પંચાતની પુંજનાં ૩૫) મલી ૫૫) શેરા જે જેની કીમત તે વખતે રૂ.૩૬૮૫૦૦) હતી તે અરકારને તરફમાં આવી તેનાં બાજ મંચથી પારસીઓનાં લાભને મોટેનું “અર જમશેદજી જીજીભાઈ પારસી પેનવિલન્ટ મનિફીકીટ” નું ધર્મખાતું સ્થાપું હતું. નવસારી મંચે એવણે “જમશેદ બાગ” નામની એક કુચાદે ધર્મશાલા તથા ખીજ એક ધર્મશાલા અમદાવાદ મંચે અગ્રાસ ગામમાં એજ શાહમાં બંધાવી હતી.

ઈ. સ. ૧૮૫૦ માં વરોડરાના માહરાજ ગણુપતરાવ ગાયકવાડ મુંબઈ આપ્યા તે દરમિયાન એમની

માહાકાતે આપ્યાથી એવણે માહરાજ તથા તેની રાણીઓને જહૈરાત, શાહ ડાશાહા, તથા કેટલોક કીમતી હરીઓ મલી રૂ.૧૦૦૦૦૦) એક લાખની કીમતનું નજરંજી મેટ આપ્યું હતું. એજ શાહમાં એવણે નવસારી ગયા તે પેલાએ ત્યાંના ગરીબ જરથોશ્તીઓના લાભને મોટે રૂ.૨૨૫૦૦) તથા સુરતના ગરીબ જરથોશ્તીઓના લાભને મોટે રૂ.૧૨૫૦૦૦) નાં “અર જમશેદજી જીજીભાઈ સુરત એન્ડ નવસારી ચારીટી કંડ” ને નામ બે ધર્મખાતાં સ્થાપ્યાં હતાં, તથા વરોડરા અને અમદાવાદમાં બાહરગામનાં રવાનને મોટે નાવનાં દોખમાં બંધાવ્યાં હતાં, તેમજ સુરત મંચે પારસીઓનાં બચ્ચાંએને મોટે સાર જુદી જુદી નિશાળો કંધાકી હતી. વળી પુણાના લોકોને પાણી પોહવનું કરવાને એવણે અરકારમાં રૂ.૧૭૩૦૫૦) આવી બંધાવેલું “અર જમશેદજી બંડ એન્ડ વાટર વરકમ” આમે શાહ તૈયાર થવાથી તે ત્યાંની રૈયતને વાપડવાને જાણું મુક્યું હતું.

ઈ. સ. ૧૮૫૧ માં એવણે બાંધેખલ પોતાની હારવીટલની પડોમમની કીકનો તલાવ રૂ.૨૩૦૦૦) અરસી પોહલો કરી કંડો બાણીઓ હતો, તથા એ હારવીટલની પડોમમાં એક સુતાવડખાનું બાંધવાને જમાનને કટકો તથા રૂ.૧૫૦૦૦) ની રકમ મેટ આવી હતી. વળી એજ શાહમાં એવણે મુંબઈનાં પાંચરોપોતના વહીવટ વિષે એક ચોપાનનું કપાવી પ્રગટ કીધું હતું.

ઈ. સ. ૧૮૫૨ માં મુંબઈ મંચે સ્થાપેલાં “સેલર-હામ” નાં કંડમાં એવણે રૂ.૬૦૦૦) ભર્યા હતા, તથા તે ખાતાંના એવણને “વાઝિ પેટરન” ઉડ્યા હતા.

ઈ. સ. ૧૮૫૩ માં નવસારી મંચે મેલેશર ફરીઆમાં આદરાંનની એક દરમેહર બંધાવી તે તા. ૧૪ મી માર્ચે પરકાવી હતી, તથા ત્યાંનાં દોખમાંએની સમિ એક માટી શગડી, દોખમાંએને ફરતી દેવાલ, આરશેદ વાડીમાં જમનશાહનો એટલો, તથા જરથોશ્તીઓનાં બચ્ચાંએને મોટે નિશાળનું એક મકાન બંધાવી જાણું મુક્યાં હતાં.

ઈ. સ. ૧૮૫૪ માં સુરત મંચે રસ્તમપરામાં જરથોશ્તીએને અર અવસરે વાપડવાને એલાહીબાગ બંધાવી તે તા. ૧૬ મી આપરેલે, તથા તેની પડોમમાં આદરાંનની એક દરમેહર બંધાવી તે તા. ૧૨ મી નવેમ્બરે પરકાવ્યાં હતાં. એજ શાહમાં મુંબઈ મંચે પાણીની સજ ટીપણી પડવાથી એવણે મેએ માસની આખરીએ સરકારની રજા લઈ પવનચરીના દરવાજા મંચેથી બાહર નીકળતાં જમના હાથપરની ચરમાં શે શે શીટ લાંબા અને શાહક શાહક શીટ પોહલા અને છ છ શીટ ઉંડા તથા મોટા વાવલોડોને પાણી ભરવાને પોતાને અરથે જાણ્યા હતા. વળી એજ શાહમાં નવસારીના ગરીબ લોકો ઉપ-

૨૧ી ગાયકવાડ સરકાર તરફથી લેવાતી રૂ.૭૧૮૩૩ ની વાર્ષિક ખંડણી તે સરકારમાં પોતાની તરફથી રૂ.૧૧૬૦૭૧ ની રકમ નામીયા આદુકાર ગોપાલરાવ મેરાલની પેહડી મારફતે ભરી માફ કરાવી હતી.

ઈં૦ સં૦ ૧૮૫૫ માં રૂશીઆન લગાલ વખતે અતરે હતાં થયલાં પેટરીઆટીક કંડમાં એવણે રૂ.૫૦૦૦૦ ભરવા હતા. એજ શાસનમાં એવણે “ક્રીડમ ઓફ ધી સીડી ઓફ લંડન” નું માન મલ્લું હતું.

ઈં૦ સં૦ ૧૮૫૬ માં એવણે ધરિન મધે ગરીબ જરથોશીઓને શરદા વેંહસી આપવાને અતરેથી રૂ.૫૦૦૦) નું જેલ કંડ મોકલું હતું, તથા તે તરફના લાચાર જરથોશીઓની ૫૦) છોકરીઓ પોતાને અરથે પરણાવી આવી હતી. એજ શાસનની તાં ૨૪ મી જ્યુને મુંબઈનાં મધે જ્ઞાતાનાં લોકોની એક જાહેર મળા ટાઉનહાલમાં ગવરનર લારડ એક્સરીનસટનનાં પ્રમુખપણાં હેડલ એવણું એક સંગેમરમરનું બાહવલું જાહેર ઉધરાણાથી ઉધું કરવાને ડેડાવ કરવાને મળી હતી.

ઈં૦ સં૦ ૧૮૫૭ માં એવણે ગ્રાંટ મેડીકલ કલેજમાં દર વર્ષે પોતાને નાગેતા એક સેનાની આંદ ધનામમાં આપવાને રૂ.૩૦૦૦) મિટ આપ્યા હતા. એજ શાસનમાં મુંબઈ મધે પેહલવેહલી પુત્રીવરસીડી રથાપી તેના પ્રથમ નેમેલા પાંચ દેશી “ફેલાઈ” માં એવણુ એક હતા. વળી મુંબઈ મધે એક હુનરશાસા (સર જમશેદજી જીજીભાઈ રકુલ આફ આરટસ) રથાપવાને એવણે એજ શાસનમાં રૂ.૧૦૦૦૦૦) એક લાખની રકમ સરકારમાં મિટ આપી હતી. માહરાંણી વિદ્યોતીઆએ એવણે આ શાસનની તાં ૬ ઠી આગથે “મીરોનેટ” નો વંશપરંપરા સાક્ષેતા માં ભરેલા ખેતાખ આપેા હતા. આ ખેતાખનું માન પેહડી દર પેહડી પોતાના વડા વારસે સાચવી રાખે તે માટે એવણે રૂ.૫૦૦૦૦૦) પચીસ લાખની રકમ તથા “મજગાંમ કાસ્ટલ” નો ખંજલા સરકારને તરફમાં રવાની કરી હતા.

એવણે ધરિન દેશના રેહતારા ગરીબ જરથોશીઓ પરના જીજીયાના કરનાં કંડમાં આપવાને રૂ.૫૦૦૦૦) તથા નવસારીમાં માહરાંણી વિદ્યોતીઆનાં નામથી એક ધર્મનું દવાખાનું ઉંઘાડવાને રૂ.૫૦૦૦૦) ની રકમ એના હેડી કાઢી હતી. એ ઉપરાંત એવણની પીજી ઘણીક જાહેર તથા ખાંતગી મુખાવેતા હતી. જાહેર મુખાવેતામાં એકજે પ્રજા ઉપેાંની કામો જિવાંકે ક્રવા, તકાપો, રસ્તાઓ, પૂલો, ધર્મશાસાઓ, ઇત્યાદિને માટે રૂ.૭૮૦૦૦), પોતાની હમખતની ફાયદાને માટે રૂ.૬૦૫૦૦૦), હાસપીટલ તથા દવાખાંનાં માટે રૂ.૨૭૫૦૦૦), વિદ્યાહુનર તથા કેળવણી ખાતમ્મિમાં રૂ.૫૬૦૦૦૦), પથુ દોરિનાં રક્ષણને માટે રૂ.૧૦૬૦૦૦), તથા ખીજ પરચુટલુ રૂ.૧૭૫૦૦૦) મળી

એવણની જાહેરમાં કીધેલી મુખાવત લગભગ રૂ.૭૦૦૦૦૦) અત્રાવીશ લાખની તથા ખાંતગી આશાંમિઓ અંને કુટુંબિને આપેલી મદદ લગભગ રૂ.૧૪૦૦૦૦૦) મદદ લાખની થવા જલ્દે. હિંદુસ્તાં આપ્યા પછી પારસી કામમાં સર્વેથી માટી જાહેરજાલી તથા માંબા એવણે બોગલોજ. એવણુ મરણુ પામ્યા તે દીને “મુંબઈના તમાં પારસીઓએ શોગ પકડેઓ હતા, અંને પારસી દુકાંતદારો, પારસી પીકાંવાલાઓ, પારસી વેપારીઓ, અંને તમાં પારસી રેહવાશીઓ એકશરખી રીતે પોતાનો ધર્મો રાજગાર પડેતા મેલા આએ સંતાપ ભરેલાં અંને માહે-તમપોશીમાં નાખનારાં મરણુનાં શોગમાં શાસન થાએઆ હતા. જોકે સર જમશેદજીનાં મરણુની ખપર શુકરવા-રની સવારનાં પુરની રીતે રેહવાને જાહાજે વખત મળીઓ તેા નહીં તેાપણુ એ કિમરાવનાં મકાંન આગમ હજારો લોકોની ઠક શહવારનાં આક વાગતાની આગમય જમાવ થાઇ હતી, અંને એ નામવર નરને છેલ્લું માં આપવાને પારસીનાં લગભગ તમાં શીશીઓ તથા બેહધ જરથો-શીઓ એ શરદારની પાએદશે ગએઆ હતા. એ દીને ગોદી, શેકરેટ્ટીએટ અંને ખીજાં તમાં સરકારી ખાતાં-માંથી પારસીઓને તેઓનાં ખુજરાંગ શરદારના ગમ પક-ડવાને માટે રજત આપેઆમાં આવી હતી, તથા ફેટલી-એક ખંદો અપોરથી ખંધ રાખેઆમાં આવી હતી. એ દીને બારાં મધેનાં ફેટલાંએક બારકશીએ અરથે ડાલે વાવરા ઠાંગેઆ હતા, અંને મુંબઈની ટાપુમાં શધલી જરથોએ ગમગીની, ઉદાશી, અંને માહતમપોશી શીવાએ ખીજાં કશું નજરે નહીં પડેકે હતું.” ૧

તાં ૧૫ મી આપરેલ.

૨ અતરેની ગ્રાંટ મેડીકલ કલેજમાં પચાર થયલા ગ્રાંડુએટને સનદો તથા ત્યાં શિખનારા વિદ્યાર્થીઓને રકાસરશીપો અંને ધનામો આપવાની માટી મળા આજ દીને મળી હતી. સુરનશીનની ખુરસી નામદાર ગવરનર લારડ એક્સરીનસટને લીધાખાદ એ ખાતાંના આકરીંગ પ્રીનસીપાલ ડાક્ટર પીટે ગયાં શાસને રીપોરટ વાંચી મંબજાઓ. એ પછી નીચલા નવ વિદ્યાર્થીઓ જાએ આ શાસનખાલણાંની પરીક્ષામાં પચાર થવા હતા તેમને સુરનશીને પોતાને હાથે તખીખપજું ચકાવવાની સનદો આપી હતી :—

પારસી—શેડા એદલજી નશરવાંનજી, અરજોરજી ફરાંમજી લાલી, માણેજી આદરજી, રમતમજી કાવચજી ખાંપુરજી, પેશતનજી બહમનજી ધનજીમેહતાના, જીજી-ભાઈ બેજનજી હકીમ.

૧ જાને જમશેદ, તાં ૧૮ મી આપરેલ ૧૮૫૯.

હિંદુ—શ્રેષ્ઠા બીઆજી અમરત, વામન વાશુદેવ.

પોરદુગીજ—એ. પી. ડી. આનડરડ.

ઉપરના નવમાંથી શેઠ એદલજી નચરવાનજીને “સર જમશેદજી જીજીભાઈ ગોલડ મેડલ” તથા રૂ.૨૫) ની મેડલનીન રકાતરશીપ અને રૂ.૫૦૦ “પ્રાઈઝ મેડલ”; તેમજ શેઠ અરજોરજી કુરાંમજી લાલની રૂ.૨૫૦) નું “સર જમશેદજી જીજીભાઈ મેડીકલ પ્રાઈઝ” આપવામાં આવ્યું હતું.

એ પછી સંચત વિદ્યાર્થીઓને રકાતરશીપો આપી હતી, જેઓમાં નીચલા દર્શ પારસીઓ હતા:—

(૧) મનચરજી બિહરાંમજી કોલવાને રૂ.૧૫) ની એનડરસન રકાતરશીપ, (૨) બિહરાંમજી નવરોજજી ગદેવીઆને રૂ.૧૫) ની ફ્રેંચ રકાતરશીપ, (૩) કાવશજી હારમજી પીસીમીડીઆને રૂ.૧૫) ની રીડ રકાતરશીપ, (૪) દોશાભાઈ પેશવનજી (મુરતવાલા) ને રૂ.૧૫) ની કરનાક રકાતરશીપ, (૫) કુરાંમજી શાપુરજીને રૂ.૧૫) ની ફ્રેંચ રકાતરશીપ, (૬) નચરવાનજી ધનજીભાઈને રૂ.૧૫) ની ફ્રેંચ રકાતરશીપ, (૭) ફરુડનજી બિહરાંમજી સીરવાળને રૂ.૧૫) ની કરનાક રકાતરશીપ, (૮) દોરાબજી હારમજી (મુરતવાલા) ને રૂ.૧૫) ની એનડરસન રકાતરશીપ, (૯) કેમશર રસતમજી લીકાજીને રૂ.૧૫) ની એનડરસન રકાતરશીપ, (૧૦) અરજોરજી બિહરાંમજી (બાવનચરવાલા) ને રૂ.૧૫) ની ફ્રેંચ રકાતરશીપ.

સેવે નામદાર ગવરનર એક સુભાષીત બાણુ કીધું, જેમાં આવ્યે કવિજ્ઞના એક મુખ્ય મદદગાર મરહુમ સર જમશેદજી જીજીભાઈ આરેનિટનાં ગઈ રાતનાં મરણ પામવાના દુઃખ બરેલા બતાવ આમે દલગીરી બતાવી હતી, અને તે બાદ સભા બરબારત થાઈ હતી.૨

૨ બેઠામે ગિરેટ, તા. ૧૬ મી આપરેલ ૧૮૫૯.

મરહુમ સર જમશેદજીનાં હુલ બરેલાં મરણુ આવ્યે તે નામદાર બેઠામે તેનાં સાર નીચે મુજબજી:—

His Lordship, adverting then to the melancholy demise of the Parsee Baronet, said he could not sit down without alluding to the singular coincidence, that the first time the gold medal was awarded should be the last day of Sir Jamsotjee's existence. His Lordship trusted that benefit conferred upon this country by that great man would not only be appreciated by the community, but that many will follow in his wake and learn lessons from his glorious deeds. There was no doubt that the wealth and prosperity of this city was rapidly increasing, and His Lordship entertained hope that Sir Jamsotjee would not be the last man who created for himself a fortune, and judiciously devoted it to such benevolent purposes for the welfare of his fellow-men. His Lordship trusted that those who come after him will from his example learn to make an equally good use of their wealth.

[Bombay Gazette, 16th April 1859.]

એ પછી નામદાર ગવરનર તથા ફ્રેંચસીલના મેમ. બરો વગેરે સભામાંથી બીડી મરહુમ સર જમશેદજીને બારણે તેમનાં કુટુંબને હીલાસો આપવાને ગયા હતા.

તા. ૧૬ મી આપરેલ.

આજ દીને મરહુમ સર જમશેદજી જીજીભાઈ આરેનિટનું ઉત્તમજી કોટ મરે તેમનાં ઘરમાં કરવામાં આવ્યું હતું, જે વેળાએ પારસીઓની એક અતી મોટી હક ત્યાં ઘણી ધાંબીરાધથી હાજર થઈ હતી. ઉત્તમજીની કિઆ શરૂ થતી વખતે દસગુર મીનાચેદરજી એદલજી જમશરપ આશાનાએ ઉડી તમામ અરથોરનનાને સુચના કીધી કે મરહુમ સર જમશેદજીનાં નામની આગમજ આવ્યે મીજલસોમાં અને હવે પછીની હરેક કિઆ થાતી મીજલસોમાં “સર” નો ખેતાબ વાપડી “સર જમશેદજી બેદદીન રસતમજી” ૨ કરી લેવું, કેમકે આપણા આગતા ઇરાંની પાદશહો તથા તેમના વજીરાનાં નામે પણ તેમના ખેતાબો સાથે દીનઆઈનની કિઆઓમાં લીધામાં આવેછે, જેમકે લાહોરપશાહ, ગારતાસ્પશાહ, જમશરપ હકીમ, વગેરે. આ સુચનાં અથોરનનાંએ બાહજ રાખી એજ રીતે ઉત્તમજીની કિઆમાં નામ લીધું હતું. ઉત્તમજીની કિઆ પૂરી થવા બાદ શેઠ ચોરાબજી જમશેદજી જીજીભાઈએ એક અંગુમન પત્ર વાંચી મંબલાઓ, જેમાં જણાવ્યું હતું કે મરહુમ સર જમશેદજીએ પોતાની હૈયાતીમાં નીચલાં ધર્મનાં કામે કરવા ધાર્યાં હતાં તે તેમના ત્રણુરે છોકરાઓ બન લાવથે—

૧—મુંબઈની ગોદાવરા માંબેદાની દરેમેદરનું મકાન ઘણું પુરાનું થયાથી તે ઉખેડી નવચરથી ખીજું કુશદિ મકાન બંધાવી આવવું.

૨—મુંબઈની ગોદીના જઈક તથા અચકત સુથા-રને પેનશન આપવા મોટે જે નવું ફંડ થયુંછે તેમાં રૂ.૫૦૦૦) ની રકમ તેનું બાજવાપડવાની મરતથી આવવી.

૩—ચાપાતીના દોખમાંઓવાલા ફુંગરની પડોસમાં જીર ગાડી જત્ય ઓવા રરતો બાંધી આવવો કે જઈક તથા નાતવાંન જરથોસ્તીઓને પણ ફરવરદીઆંને સેજદા કરવાને બની આવે.

૪—તવસારીનાં દોખમાં આગત ચામાસામાં જવા-નો રરતો ઘણો ખીજટ હોવાથી માતાજી લેડી આવાંબાઈ તે તરફ પાકી બાંધણીના એક પુત્ર બંધાવી આવથો.૩

૨ મરહુમ સર જમશેદજી પોતાથી વડા એક પોતાનાં ભાઈ શેઠ રસતમજી જીજીભાઈ વાછાના પાણક થવાથી એમજી નામ તેવણુ સાથે હીથામાં આવેછે.

૩ જામે જમશેદ, તા. ૧૮ અને ૨૦ મી આપ-રેલ ૧૮૫૯.

એજ મુજબ એજ દીને મરહુમ સર જમશેદજીનું ઉત્તમજી પુણું મધે તેવણની દરેનેકરમાં કરવામાં આવ્યું હતું, જે વેળાએ આ. ૦ શેઠ પેશવનજી ચોરાબજીએ પોતાની તરરથી રૂ.૩૦૦૦) ની રકમ ઓલાહેદી કાઢી તેનાં બાજ-માંથી દર વર્ષે મરહુમ સર જમશેદજીની બાજને દીને પુણું મધે દીનઆઈનની કિઆ કરાવી ‘જામજી’ જમન કરવાની તંદરોસ્તી પઠાવી હતી. તવસારી મધે પણ એજ દીને

તાં ૨૪ મી આપરેલ.

રોજ ૨ માહ ૮ (ચો) ૧૨૨૮ યજ્ઞદત્તરદી.

આજ દીને શેઠ ઝેલજી કુરાંમજી આજપલેસે પોતાના દીકરા શેઠ ધનજીભાઈની ખેડીઓ ખાઈ કુખીખાઈ

મલેસરની મરહુમ સર જમશેદજીવાલી દરેકેકરમાં તથા વડી દરેકેકરમાં ઊઠમણું કરવામાં આવ્યાં હતાં, જે વેળાએ ત્યાંના વડા દરગુર કેકાબાદજી રૂસતમજી મેહરજી રાંખાએ મરહુમ સર જમશેદજીનું નામ આપણી દીનઆઈનની ક્રિયાઓમાં ખીજા પુજારીનાં નામ સાથે લેવાની સર્વે જોયેદાને સુચના કીધી હતી. સુરત મધે રૂસતમજીનાં ઈમારતી દરેકેકરમાં ઈજા દીને ઊઠમણું કરવામાં આવ્યું હતું, જે વેળાએ મોટી રૂસતમજી પુરશેદજીએ ઊપલીજ રીતે એ મરહુમ શેઠનું નામ સર્વે ધર્મે ક્રિયાઓમાં ખીજા પુજારીનાં સાથે લેવાને સર્વે હંમકાર સાથે સુચના કીધી હતી. વલસાડ મધે પણ તાં ૧૭ મીએ મરહુમ શેઠ મોટાભાઈ શાપુરજીવાલી દરેકેકરમાં ત્યાંની અંજીમનને ખરે ઊઠમણું કરવામાં આવ્યું હતું, જે વેળાએ સર્વે જરથોસ્તીઓએ ત્યાંનાં દાખમાંનાં ઈરાગનાં ધંડમાં પોતાની શક્તિ મુજબ એ મરહુમ ઊમરાવનાં પુનને માટે નાણું ભર્યું હતું. ભરૂચ મધે પણ તાં ૧૮ મીએ ત્યાંની કોઠા પરની દરેકેકરમાં ઊઠમણું કરવામાં આવ્યું હતું, જે વેળાએ શેઠ બહમનશાહ મેહરાંમજી વડીલની દરખાસ્ત ઊપરથી ત્યાંના વડા દરગુર પેશોતનજી અસપંદીઆરજી કામદીનજીએ એ મરહુમ સખી ગ્રહસ્થનું નામ દીનઆઈનની ક્રિયાઓમાં ખીજા પુજારીનાં સાથે લેવાને સર્વે અથોરનાંને સુચના કીધી હતી. જે પછી કેકલાક જરથોસ્તીઓએ એ મરહુમનાં પુનને માટે રૂ.૪૯૮ ની રકમ એકઠી કરી ધર્મખાતે આપી હતી, તથા શેઠ મેહરાંમજી રૂસતમજી વડીલે એ મરહુમની સખાવતની તારીખમાં એક ભાષણ કીધું હતું. મહિની કાંપ મધે પણ તાં ૧૯ મીની આમદાદે શેઠ ઝેલજી પેશોતનજી ધાસવાલાએ ત્યાંની દરેકેકરમાં ઊઠમણું કીધું હતું. અહમદનગર મધે તાં ૧૬ મીને દીને ત્યાંની દરેકેકરમાં ઊઠમણું કરવામાં આવ્યું હતું, તથા ત્યાંના જરથોસ્તીઓએ એ મરહુમનાં પુનને માટે એક રૂ.૬ ઊણું કરી સરસ્વસરે ખરચવાને અનામત રાખ્યું હતું. મુલતાંન મધે ત્યાંના જરથોસ્તીઓએ તાં ૧૬ મીને દીને એ મરહુમ શેઠનું ઊઠમણું કીધું હતું. કલકત્તા મધે પણ તાં ૨૫ મીને દીને મરહુમ શેઠ રૂસતમજી કાવશજી બનાજીની દરેકેકરમાં ઊઠમણું કરવામાં આવ્યું હતું, જ્યાં કલકત્તા “ઇંગલીશનેન” ના લખ્યા પ્રમાણે “એક પણ પારસી હાજર થવાને ભુલીઓ હતા નહીં— શખ્ત કે તેણે એક હેવા શખ્તની કીરીઆ કરવામાં શાનેલ થાએઆ હતા કે જેથી તેણેનાં રોલાનેજ નહીં પણ ઇનશાની અતને હોરમત હતી.” એન મધે પણ રાંગકાંઠામાં તાં ૧૪ મી રેએને દીને ત્યાંની અંજીમન તરફથી એ મરહુમ શેઠનું ઊઠમણું કરવામાં આવ્યું હતું, જે વેળાએ ત્યાંના જરથોસ્તીઓએ પોતપોતામાં રૂ.૭૮ ડાલરનું એક રૂ.૬ એકઠું કરી તેમાંથી એ મરહુમ શેઠની એક મોટી આઈલ પેડીંગની તસવીર તથા એક રૂ.૫૦ અરસાંનીજી તે જગાપર અંજીમનના વપાસને માટે ચેલવાના કેડાવ કીધા હતા.

તથા દીનઆઈ તથા નખીરા શેઠ કાશાભાઈ દાદાભાઈ આજપલેસની શેહાદીની ખુશાલીમાં રૂ.૧૦૨, તથા શેઠ નશરવાંનજી બહમનજી મોદીએ પોતાના દીકરા શેઠ જંગી-રજી તથા દીકરી બાઈ દીનઆઈની શેહાદીની ખુશાલીમાં રૂ.૩૨૫) મઝી રૂ.૭૨૭) ધર્મખાતાઓમાં આપ્યા હતા. ૧

તાં ૨૬ મી આપરેલ.

રોજ ૮ માહ ૯ (કો) ૧૨૨૮ યજ્ઞદત્તરદી.

આજ દીને મરહુમ બાઈ મોટીખાઈ તે શેઠ ખર-શેદજી કાવશજી આશખરનરની દીકરીનાં હંમણામાં તેમના ખાવાએ રૂ.૨૦૦૦) તથા માએ બાઈશીરીનઆઈએ રૂ.૧૦૦૦) મઝી રૂ.૩૦૦૦) ધર્મખાતાઓમાં આપ્યા હતા. ૨

તાં ૨૬ મી આપરેલ.

શેઠ નશરવાંનજી અરદેમર ખરશેદજી વાડીઆએ અનરે આગેવાંની લખી “વીજોરીઆ રીનીંગ કુંપની” નામનું સુતર વાગુવાનું કારખાનું કિમ્ કીકું હતું, અને તેને માટે માંઆક્રમ ખરીદવાને તેવણુ પોતે આજ દીને મેજ રીમર “એટિવા” માં સવાર થાઈ માંગનાંડ ગયા હતા. ૩

તાં ૩૦ મી આપરેલ.

રોજ ૮ માહ ૯ (કો) ૧૨૨૮ યજ્ઞદત્તરદી.

આજ દીને મરહુમ બાઈ શુનાંખાઈ તે શેઠ નશરવાંનજી મનચેરજી કામાજીનાં વીધવા તથા મરહુમ શેઠ હીરજીભાઈ રતનજી જશાંવાલાનાં ખેડીનાં હંમણામાં તેમની પોતાની પુંજમાંથી રૂ.૪૦૦), તથા દીકરાઓ શેઠ દાદાભાઈ, ધનજીભાઈ, ખુરશેદજી, અને દોરાબજી નશરવાંનજી કામાજીએ રૂ.૨૦૦૦), વડુઓ બાઈઓ બચુબાઈ, ધનબાઈજી, જાદજી, અને મેહરબાઈએ રૂ.૫૦૦), દીકરી બાઈ ગુલબાઈ તે શેઠ અરદેમર ધનજીભાઈ વાડીઆનાં ધણીઆંનીએ રૂ.૫૦૦), અને બાઈ મરહુમ શેઠ મનચેરજી હીરજીભાઈ જશાંવાલાની દીકરી બાઈ ગુલબાઈએ રૂ.૧૦૦) મઝી રૂ.૭૫૦૦) ની રકમ ધર્મખાતાઓમાં આપવાની તંદેશરતી પઠાવી હતી. ૪

૧ જાને જમશેદ, તાં ૨૬ મી આપરેલ ૧૮૫૯.

૨ જાને જમશેદ, તાં ૨૭ મી આપરેલ ૧૮૫૯.

૩ બોમ્બે ટાઇમસ, તાં ૨૬ મી આપરેલ ૧૮૫૯.

૪ જાને જમશેદ, તાં ૨ જાને ૧૮૫૯.

તા. ૩ જી મેએ.

મુંબઈની સરકારી ગોદામાં બાંધેલી “ક્રાઈડ” નામની ૩૦૦ ટનની એક નવી ચનખાતને પાણીમાં ઉતારવાની ક્રિયા આજ દિને અતરેની સદર અદાલતના જજ મી. ડબ્લ્યુ. ઇ. કીમરની બાનુએ હાજર તથા દેશી સદરખાના એક માણ મેજાવણની હાજરીમાં કરી હતી. સરેવના પ્રમાણે તે બાનુએ મરૂતી બુથાલીના મોકાસે વચ્ચે ચંપીવની બાટની વગેરે કોડ્યા બાદ, કામોડાર વેત્તમજીએ એ બારકસ ઉત્તમ કારીગરીથી બાંધવા માટે વડા માસ્ટર ખીતર શેક ભંગીરજી નવરોજી વાડીઆ તથા આસીમંટ માસ્ટર ખીતર શેક હીરજી ભાઈ મેહરવાનજી વાડીઆ અને મુખ-આસીમંટ ખીતર શેક રમતમજી અરદેસર વાડીઆ અને જમશેદજી ધનજીભાઈ વાડીઆને એકસી શેઆજ હોરાડી હતી.

તા. ૫ મી મેએ.

મુનસફના ઓફીસ માટેના ઉમેદવારોની આએ શાલની પરીક્ષા લેવા માટે સરકારે અતરેની સદર અદાલતના ખુની જજ મી. ડબ્લ્યુ. એચ. હારીસન તથા અદમલતગર અને થાણાના પ્રીનરીપાલ મદરમ્મીનો શેડા બરજોરજી ભીખાજી સહીઆર અને મોરોળા કાનો બાને પરીક્ષકો મુકર કર્યા હતા.

તા. ૧૨ મી મેએ.

મરહુમ સર જમશેદજી જીજીભાઈ બારોનિરવાં હુમ ભરેલાં મરતીકની નોંધ નરોધોશી અંગુમનનાં દફતરમાં નોંધવાનો ઉગ્રવ કરવાને પંચાનના અકાપરજીએ આગમનથી વર્તમાન પત્રોમાં તથા છૂટાં હિંડબીકોની આરફેતે જોરે બાપર આવી આજ દિને ચમનન અંગુમનની એક જોરે મના બાઈજોર મરહુમ સર જમશેદજીના એનાહીયાગમાં બાંધાવી હતી. તે મુજબ પારસી કામના સર્વે આપેલો તથા વચ્ચે અને ઉતરને વાથેના લોકોની એક મોટી હડ ત્યાં બિગી મતી હતી. હડેલે વખતે—આંગળાં પા કાઢે, શેક કાવજી ભંગીરજી રેડીમતીએ હી અંગુમનનાં દફતરમાં નોંધવાનો દરખાસત પત્ર ચાલી થાંભીરાઈથી વાંચી અંભજાઓ, જે પછી શેક નવરોજી ફરદુનજી અને હોશાભાઈ ફરમિજી ક્રાકાએ તેને દેકા આપી મરહુમ સર જમશેદજીની તારીક ધરતા શબ્દોમાં કહી અંભજાવી, અને તમામ અંગુમને

૧ મેએ ગ્રેટ, તા. ૪ થી રૂએ ૧૮૫૬.

૨ મેએ ગ્રેટ, તા. ૫ થી રૂએ ૧૮૫૬.

ઉપેલા દરખાસત પત્ર એકમતથી બાહર રાખી તે અંગુમનનાં દફતરમાં નોંધવાનો ઉગ્રવ કર્યા હતા.

૩ રાસત ગોરતાર, તા. ૧૫ મી રૂએ ૧૮૫૬.

ઉપેલા અંગુમનનાં દફતરમાં નોંધવાને બાહર રાખેલા દરખાસત પત્ર અતરે સદાપરેા ઉતારી લઈજીએ હોયે:—

“શર જમશેદજી જીજીભાઈ બિરોનેટ કે જે નામદાર તમામ હુનીઆમાં પંકાએલા, શબ્દો રીતે કીરતી અને માંન પામેલા અને આપણી પારશીની કામના વડા બુજોરગ અકાપર હતા—તે નામદાર રોજ ૨૨ મે માણ ૭ મે શેહેનશાહી તથા માણ ૮ મે કદમી શને ૧૨૨૮ ઇઅજદ નરહી—તા. ૧૪ મી એપ્રિલ શને ૧૮૫૬ ને દીને રાતનાં કલાક ૨ વાગે આએ શાંની હુનીઆથી પોતાનો અશખાબ કોઠાવી મીનાઈ જેહાંમાં વાથો કીધો—તેવણનાં મરણથી મુંબઈની પારશી પંચાએતને તથા આખા નરોધોશી શીરકાને ભારે દલગીરી તથા ગમગીની ઉતપન થાઈ છે તે વીશે ઘરતા શબ્દોમાં પારશી પંચાએતનાં દફતરોમાં નોંધ કરવાની મોહોરી અગત હીશેચ અને જે આએ વખતે તેમ કરવાને આપણે પછાત પડીએતો આપણી તરફથી એક મોહોરી રરજ અદા નહી કરેલી કહેવાએ—એ રરજ અદા કરતી વેલાએ આએ શાભા બજોરમાં જણાવવાની રજ લીએચ કે એ હુમ ભરેલાં મરણથી પારશીના શબ્દો શીરકાને તથા શબ્દો કામ તથા વરણનમાં ગરીબ તથા અદનાં લોકોએ જે ભારે નુકશાન થાએજી છે તે વીશે જેહુ તેઓ પોતાનાં મનને વીચાર કરી શકેચ તેહુ શબ્દોમાં બએઆં કરવાને તેઓની કલમમાં તાકાત નથી.

“એ શખી તમેનાં નામવર અને ભારે લાએકી-વાલા બપરાવે પારશીની કામનાં વડાને જે અલકાચ ચેલવેએ હતા તે ઘરતા હતા,—એ બીધાર દીલનાં બાપ રાવની શખાવત—ભલાઈ—દંઆનતદારી અને હાંનદારીથી તેવણનાં નામ એકજ કામમાં અથવા એકજ શેરોમાં નહી—પણ શબ્દો કામ અને વરણનાં લોકોમાં અને હુની આંનાં શબ્દો ભાગોમાં આશકાં થાએજી હવું એજહુજ નહી—પણ જે માંન એ મરહુમને હવું તેથી વધારે તે નામવરનાં નામનાં પરતાપથી આખા પારશીના શીરકાને હોરમત—ઇજત—તથા આપજ હતી.

“ગરે બરીટન તથા આએરલંડની નામદાર રાંણી વીકટોરીઆની હિંદુશાંન ખાતેની પરજનાં ઘણીએક કોને છે તે શંગરી કોષા મધીથી આપણી નામદાર રાંણીની તરફથી પેઆર તથા મોહોબતની નીશાંન અને માંન ભરેલો ખેતાય જે પેહલવેહો મહેએા તે આપણી પારશીની કામના વડા અને બુજોરગ અકાપર શર જમશેદજી જીજીભાઈને મહેએા એથી આપણા પારશીનાં શીરકાનાં લોકો કાંઈ થોડા ગર નથી.

“શને ૧૮૪૨ ઇશવીના શાલમાં—પેહલવેહો એ મરહુમને—નાઇરો ખેતાય મહેએા હતા અને તેઆરબાદ ઇંગલંડની નામદાર શરકારે જેએજી કે હવા નેક અને શખી નરજી નામ બમશએાની દીપમાં દાખલ કરી વજીથ પરખપરા ચાલુ તથા કાએમ રાખજી લાએક છે. હવું વીચારીને એ શાહેએ મરહુમને શને ૧૮૫૭ ઇશવીનાં શાલમાં—બારોનેટનો માંન ભરેલો ખેતાય અપેએા કે

તા. ૧૮ મી મેએ.

“સર જમશેદજી જીજીભાઈ પારસી બેનિયાલંટ ઇન્ડિયીકીટ” નાં સ્થાપનાર તથા સરતરીન મરહુમ સર

જે એતાય હાવા માઠા બનાવનાં બનવાથી તે મરહુમ વધારે દાઢાડા વાપરી શક્યા નહી તેથી આપણા પારસીનો શીરકા ભારે દલગીરછે—તોપણ હાલ આપણને જોવાથી એટલો શંતોશ ઊપજે કે એ મરહુમનાં વડા શાહેબના શેઠ પરશેદજીને પોતાના મુરબીનો અલકાબ જીતરેઓછે.

“આએ વેલાએ લખ્યાણુથી બોલવાની કશી જરૂર જોતા નથી—કાંએ સરવેને શારીપટે રોશનછે કે મરહુમ શર જમશેદજી જીજીભાઈ બારોનેટે પોતાની શાપાવના જરૂરો કાઢીવી વખતે બંધ પાડેઆ નથી.—એ પુનવાંન શાહેબને પરવરદગારે જે ખખંનો બખશેઆ હતા તેહેનો તેવણે શકીથી શારો ઊપીઓગ કરેઆ હતા તેહેની શેહદત હાલ અપણી આંખ આગલ—“ઇજર મીનુત શમસ” ની મુઆરક જરૂર તથા રોશનછે.—દવા અને હકીમની મદદ વગર ગરીબ અને નાચાર લોકો હેરાંન થતાં હતાં અને આખરેશ તે હેરાંનગતીની પીડા ભોગવીને પોતાનો પેઆરો જાન તેહનાં માલેકને શપુરદ કરતાં હતાં તેએને વાશતે મરહુમ શર જમશેદજી જીજીભાઈ બારોનેટે ઇશપી-તાલ બાંધી—બચારા અશકત અને ધેરપાર વગરનાં મુર-લેશો તડકાં—વરશાદ—તાઢાડ અને થાડમાં પડી તરેહવાર દુખ તથા ઇજા ખમતા હતા તેએને વાશતે ધરમશરઆ બંધાવી. ખાકીઆ તથા નરીનાલાંઆ પશાર કરતાં લોકોને ભારે અડચણ ખમવી પડતી હતી એટલુંજ નહી બલકે કટલીએક વેલા ઇનશાંનનાં ખનની ઘાત થાતી હતી તાંકાં પુલો બંધાવેઆ. પાંણી કે જે પચ—પચી તથા ઇનશાન ખાતરને ભારે અગતની ચીજછે કે જે અગર કાંઈ વેલા નહી મલેતો આપણ પરાંણીએનો શો હાલ થાએ તે વીચારવાનું કાંઈ બીકટ નથી વાશતે જેહવી જગાએમાં એ આપડી જાંનદેહાંનીને અઆવવાની બેચુલી ચીજ મુએશર નહી હતી તાંકાં—બંનડ—તલાવ તથા કુઆએ બંધાવેઆ. થાકેલા તથા રશતાની મુશારીથી ખશતે થાઇ ગીએલાએને વીશાંનો લેવા શાહ મુશારર ખાનાંઆ બંધાવેઆ. તે શાહેબે પાકની એઆદત તથા બંદગી ચુગરવાને વાશતે આતશકેટ્ટો બંધાવી—આંધલા પાંગલાએની બારાકી પોશાકીને શાહ—જેવો મુલેશીમાં ગીરજતાર અએઆ હુએ તેએને શરઅવશર તથા જરૂરીઅતની વખતે મદદ કરવાને કીજે—અને છેવણું પણ શકીથી ઊમદા પોતાની કામના નાધની વએના બાલકોને શારી તથા એાતમ કેલણી આપેઆમાં આવે તેહવાં ખાતાંઆ ઊભાં કરવામાં તથા તે ખાતાંએને વધારે મજબુત પાએઆ ઊપર ડેનેવાર રાખવાને એ ઊમરાવે પોતાની જાંનદેહાંનીને શેહાડો ભાગ પોતાની જતી કુવત તથા શકતીથી રોકેઆ હતા—એ શયલી બીનાથી કાણુ આણુંએજીછે?—આએ જગાએ લખ્યાણુથી જેમ બોલી શકાતું નથી તેમ તે વીશે વધારે બએઆંન કરવાની કશી અગત નથી કાંએ—જે જરથોશતી કે જે હીદ—કે જે કરીશચીઅન—કે જ

જમશેદજી જીજીભાઈ બારોનેટની જગાએ આજ દીને એ ખાતાંની મલેલી મુખમાં મર્વેનાં એકમતથી સર પરશે-

મુશખાંન—કે જે ઇઆહુદી—શરવે કાંઈ આએ મરહુ-મની તરેહવાર શપાવત કરવાની મનશકતીથી કંઈ નાબા-કર નથી.

“હવે આએ ઊપર લખેલાં તથા એ વગરે બીજાં કટલાંએક ધરમનાં કાંઓની નોધ એકઠી કરી ઇઆ પોતાની નજરે જોઈ કાંઈ ઘણી પોતાનાં મનમાં વીચાર કરે કે હાવાં માઠાભારત કાંઓ કરનાર કાણુ નર હતા? તો એક-દમ તેહનાં કાંનમાં રબક પડશે કે એ શયલાંનો બાંની તે મરહુમ “શર જમશેદજી જીજીભાઈ બારોનેટ” હતા.

“જેમ પારસી પંચાએત આએ બેહેશતીનાં ધરમનાં કાંઓની ખુબી પીછાનેચ તેમ જમરા બલકે લખો લોકો એએ તેમનો શએદો હાંશલ કરેચ તેએ એ નામદાર જનતચુજન શાહેબને હરદમ ઇઆદ કરતા હશે. અગરએ એ ઊમરાવ હવડાં આપડી નજરે પડતા નથી તોપણ તેવણુ પનોતું નાંમ તેવણુનાં શયલાં નેકી ભરેલાં કાંઓથી બંધે-દાન—અમર—તથા કાએમ રેહેશે અને જેમ જેમ જમાનો ચુગરતો બશે તેમ તેમ હવે પછેની એઆદનાં જોવા તથા શાંભલેઆમાં આવશે કે આએ માઠાભારત કાંઓનો ઊઠાવનાર ખરેજ કાંઈ શકરમી પુરશ હતા—અને વલી જેવારે આપડી રાંજીનહાલમાં એ શખી ઊમરાવનું બાવણું હવે પછીની જરથોશતી એઆદના લોકોનાં જોવામાં આવશે તથા જેઆરે તેએ એમ જાણશે કે તે પુરશતો જરથોશતી મજબબનો હતા—તેવારે ખરેજ તેવોના હઈડાં હરખાએઆવના રેહેનાર નથી અને એ શખી નરનાં રૂદ ઊપર શદજનર આશરીન વ રૂદ પાંહેંઆડશે.

“હવે આએ વીચારો શપાવત કરતી વેલાએ પારસી પંચાએત એટલુંજ બોલવા માંગેચ કે આએ ખાડો જે તેવણુની શંખમાંથી મરહુમ શર જમશેદજી જીજીભાઈ બારો-નેટનાં હકની દરગહ જવાથી પડેએચ તે પુરાવો ભારે મુશકેલછે પણ જેમ કાંઈ પાક પરવરદગારેનો હેકમ—તેહનાં હેકમ આગલ આપણ ખાકી બંધાએનો કશો ઇલાજ તથા ચારો નથી. વાશતે હાવા માઠા શજેગે પારસી પંચાએતને જે ગમગીની તથા દલગીરી હાંશલ થાઇએ અને એ પરઊપકારી શાહેબનાં કટલાંએક નકલ કરવાજોગ કાંઓની જેહવી આપડેથી બની શખી તેહલી અધુરી ઇઆદશાત ઊપભવી નહર કરીચ—શરવે બીનાનો પારસી પંચાએતની તરશી મરહુમ શર જમશેદજી જીજીભાઈ બારોનેટનાં કુટુમબનાં આજેવાંનો ઊપર તેવણુના મુરબી શાહેબનાં ચુગરી જવાથી જે કંઈ દુખ તેવાંને ઊપજેજીચ તે દુખમાં શાંભેલ થઇને એક દલગીરી ભરેલો દેલાશાનો પતર લખવો અને તેહની શાયે આજ રોજે આપણે કરેલા ઠરા-વની નકલ તે મરહુમના કબીલાને વાકેર કરવા શાહ બોકલવી.

“આએ દુખ ઊપખવનારી બીના બંધ કરવાની આગમચ આપડે આટલું કહી શકીએચ અને તેથી આપડા આખા જરથોશતી શીરકાને શંતોશછે કે એ શાહેબે મરહુ-

દેશ જમશેદજી જીજીભાઈ આરેનિંદને સરનશીન મુકરર કરવામાં આવ્યા હતા. ૧

તા. ૨૧ મી મેએ.

રોજ ૨૬ માઈ ૧ (શિવ) ૧૨૨૮ વચ્ચેનરી.

મરણ—માણેકજી નયરવાંનજી પીટીટ—કિમર વર્ષ ૫૭) શેડ નયરવાંનજી કાવચજી પીટીટના હીકરા. એવણુ પેહલવેહજા ઈ. સ. ૧૮૨૦ માં પોતાના પાપના એજા-ખીતા એક કપટાંનતાં આપાથી ભરેલાં વાહણુના કુખામ તરીકે મુકત ગયા હતા. તે પછી થોડાક માસમાં અતરે આવી પોતાના મરણ શેડ જીજીભાઈ દાદાભાઈની માર-ફતે મીશીઅરમ માટણ માલકમની કુંપનીમાં એક શીખાઉ તરીકે રહ્યા હતા. ત્યાંથી ઈ. સ. ૧૮૨૫ માં મીશી-અરમ ડાએરમ કારટરની કુંપનીમાં શેડ જીજીભાઈએ પોતાની વતીની દલાલીનું કામ એવણુને સોંપ્યું હતું. એ આદ તે કુંપની પછવાડેથી મેચરસ ડાએરમ હન્ટરનાં નામથી બદલાઈતેની, તથા તેના એક છુટા પંડેલા ભાગયા મી. ડી. ચમંડે ઉંઘાડેની પેહડીની, તેમજ ઈ. સ. ૧૮૫૩ થી ડબલ્યુ. સી. સર, અને મેચરસ રેનીની કુંપનીની દલાલીનાં કામે પણ એવણુજ ચલાવતા હતા. એ ઉપરાંત એવણુ પોતાના પાનગી આપાર માટા પાપાપર ચલાવતા હતા, તથા ઈ. સ. ૧૮૪૮ માં “ચારલસ માટ” નામનું (૧૬૬૬) ટાણુનું એક માટું વાહણુ ખરીદ્યું હતું. એક સાહસીક આપારી તરીકે આપારને ખીલવવાનાં દરેક કામમાં એવણુ આગેવાંની લેતા હતા. ઈ. સ. ૧૮૩૭ માં કોલાખા મધે દરીયા પુરી “કોલાખા કુંપની” નાં નામથી જમીન લીમી કરી તેપર આપારીઓની આશીસો વગેરે કોટમીથી મળું ૩૬ તેમની નેકનાંની તથા પરજીવકારીપણાને મીધે મેહશતની અંદર આરાંમ પાંમળું હશે.

“આમીન શદ હાનર આમીન—એવણુનાં પાંક ૩૬ ઊપર શદ હાનર દરદ હોજો.”

એ અંગુમન પત્રમાં જણાવ્યા મુજબનો હીલાસા પત્ર મરહુમ સર જમશેદજીના વણુકે સાહેબખદાઓ શેડા ખરશેદજી, રૂસતમજી અને શોરાબજી જમશેદજી જેગ તા. ૧૪ મી મેએ ૧૮૫૬ ને દીને અંગુમનની તરથી શેડા નવરોજજી જમશેદજી વાડીઆ, બહમનજી હોરમજી વાડીઆ, ખરશેદજી રૂસતમજી વાડીઆ, માણેકજી નયરવાં-નજી પીટીટ, કાવચજી બગીરજી રેડીમની, ખરશેદજી રરહનજી પારખ, કોલાખાઈ શોરાબજી મુનશી, રરાંનજી બહમનજી સરાજ, બહમનજી જીજીભાઈ અને હીરજીભાઈ હોરમજી શેડાની શહી સાથે નોકલવામાં આવ્યો હતો, અને જેના તેઓએ તા. ૨૬ મી મેએ ૧૮૫૬ ને દીને જપાય લખી જરથોરની અંગુમનનો ઊપકાર માન્યો હતો.

૧ જાને જમશેદ, તા. ૨૦ મી જુન ૧૮૫૬.

લાવી સમાવવા માટે “માટ પીલડીંગસ” નાં નામથી બે માટી ધમારતો બંધાવવા, તથા રૂઠિના આપારીઓને તેમના જરથો કોલાખા મધે મુકતે ભાડે રાખવાની જગ્યા કરી આપવાને એક “કાટન ડીપો કુંપની ૧” સ્થાપવા, તથા એજ કારણુસર કોલાખા કુંપની પાસેથી આઠમણુ દશાની પ્રેરી જમીન ખરીદ કરી તેપર આપારીઓ પાસે તેમજ પોતે રેની માટી વખાણે—કે જેને ચતાવાલાઓએ “માણેકજી પીટીટ પીલડીંગસ” નામ આપ્યું હતું તે બંધાવવા, તેમજ ઈ. સ. ૧૮૪૦ માં મુબઈ મધે એક “ફાએર હન્ટરનસ થોશાઈડી” સ્થાપવા, તથા ૧૮૪૨ માં “કોલાખા પ્રેસ કુંપની” કાઢવા, અને ૧૮૫૮ માં સુતર તથા કાપડ વણુવાનું “ઓરીએન્ટલ સીનીંગ એન્ડ લીવીંગ કુંપની” નું કારખાનું ઉઘું કરવામાં એવણુની મુખ્ય આગેવાંની તથા મોટા ભાગ હતો. દેશવરે ખાતે પારસીઓને માટે ઘણીક દરેકેહરે તથા હોખમાંઓ બંધા-વવા માટે એવણે વારંવાર પૈસાની તેમજ પોતાના લાગ-વગની ઘણી મદદ આપી હતી. ઈ. સ. ૧૮૫૬ માં મુબઈના મેદાનમાં એવણે બે માટા કુખા ૩ પોતાને ખરથે બંધાવ્યા હતા. પારસીઓને માટે લગત તત્કાલ તથા વારસા હીરસાને લગતા ધારાઓ બંધાવી મંગાવવા માટે મુકરર કરેલી મંડલીના તેમજ હરિંન દેશના રહેનારા ગરીબ જર-થોશીઓની હાલત સુધારનારી મંડલીના એવાણુ તેની શરૂઆતથી તે પોતાનાં મરણુ સુધી સરનશીન હતા. મુબ-ઈની સરકારે એવણુને ઈ. સ. ૧૮૫૧ માં સુલેહના અમલદારનું માન આપ્યું હતું. સર જમશેદજી જીજી-ભાઈ પારસી મેનિવાલંટ હનિરીટીકરના એવણુ તેની સ્થાપણા થઈ ત્યારથી એક અધિકારી, તથા મુબઈની પારસી પંચાતના એક મુખ્ય અધ્યક્ષ, તથા તેનાં ફંડનું ઈ. સ. ૧૮૫૧ માં તરરટલીડ કીકું ત્યારથી એક તરરટી હતા.

તા. ૨૩ મી મેએ.

આજ દીને મરહુમ શેડ માણેકજી નયરવાંનજી પીટીટનાં કિમણમાં તેમના હીકરાઓ શેડા દીનશાહજી અને નયરવાંનજી માણેકજી પીટીટ તરફથી એક અંગુ-મન પત્ર વંચાવવામાં આવ્યો હતો, જેમાં જણાવ્યું હતું કે ઈ. સ. ૧૮૫૧ માં તેમનાં માતાજી મરહુમ બાઈ હમાંબાઈ બેદમતનશીન થયાં તે વખતે તેમનાં નામનું જે ધર્મખાતું સ્થાપ્યું હતું તે મધેથી ખરથ આદ કહતાં

૧ એ જમાપર પછવાડેથી “બી.એ. હુમ્પ એન્ડ જુડ મીલસ કુંપની” ની ધમારત બંધાઈ હતી.

૩ એ કુખા મેદાનમાં “ફીઅર-રહેઅર” રફતની પડોસમાં હાલ મોજુદ છે.

આજ સુધી તેની નકી અચક્રાંશત—૩૨૧,૦૦૦) ની મીલકત અને ૩૧૮૪૮૩)૮૭ રોકડાએ તે મધે મરહુમ શેઠ માણેકજીની પુંજીમાંથી ૩૧૧૫૧૧૧૧૫૩ ઉમેરી ૩૩૦૦૦૦) રોકડા કરી તેની તારદેવ ભણી ઓરીએનટલ સ્પીનીંગ એન્ડ વીવીંગ કંપનીને ભાડે આપેલી વાડી મળી પોણી પાંતી જેની વારસીક ઊપજ ૩૨૭૦૦) ને આચરેનીએ તે વેચાતી બધું કુલે ૩૧૧૦૦૦) ની મીલકત કરવી, અને તે ધર્મખાતાં સાથે મરહુમ શેઠ માણેકજીનું નામ પણ આમેજ કરી તેની ઊપજમાંથી ૬૨ શાલ ૩૭૫૦) અરચી કેટલીક દીનઆઈનને લગતી કિસ્મીઓ કરાવવી, તથા ૩૬૦૦) સુધી આઈસાં લુલાંએને આપવા, અને ૩૧૫૦) ઈરાંની-ઓની હાલત સુધારવાનાં તથા ૩૧૦૦) ભીમજી જીવણજી હાડવદિનાં કુટુંબમાં આપવા, અને બાકી ૩૧૫૦૦) ગરીબ લાચાર જરથોશ્તીઓનાં બાળકોને શુદ્ધેહ પેદરાવવા, તેમનાં છોકરા છોકરીઓ પરણાવી આપવા, નાવારેસેના માત અરચ કરવા તથા લાચાર જરથોશ્તીઓને મદદ આપવા પર અરચવા. ૧

૧ એ અંજીમન પત્રની નકલ અતરે ઊતારી લઈ-
છપે છે :—

“બેડેશતનશીન મુરખીજ માણેકજી નોશરવાંનજ પીટી રોજ ૨૬ મે બીને મારેશપંદ માઠા ૮ મે આખાંન ઇઅનદ શેડેનશાહી શને ૧૨૨૮ ઇઅનદજરદી, તા. ૨૧ મી મેએ શને ૧૮૫૪ ઇશવીને દીને બેડેશતબેડેરે થએઆ તથા હમારી નેકનાંમ જનતજીજન માતાજી શાહેય બાઈ હમાંબાઈ જીજાઈ રોજ ૧૭ મે શરેશપંદ માઠા ૧ લો જરવરશી શેડેનશાહી શને ૧૨૨૯ ઇઅનદજરદી, તા. ૧૩ મી અકથોયર શને ૧૮૫૫ ને દીને હુ થએઆં તેવણનાં ધરખનાં પુનને શાહ નીએ લમેઆ પરમાંએ ધરમ કરવે શહી તેડેની વીગત :—

૧ મેકજી એજે—હમારાં નેકનાંમ માતાજી શાહેય બાઈ હમાંબાઈ બેડેશતનશીન થએઆં તેવણનાં ઊડખનાંની કીરીઆને દીને તનદરેશતી ભણાવી જનડ ૧ ૩૩૦૦૦૦) પું કરેજો હુ તે જનડની ઊપજમાંથી જે ધરમ કરવાને કેવેજો હુ તે મુજબ ૩૧૪૦૦) નો ધરમ દર વરશે કરીએ છીએ અને તેડેના ઉડેલો હીશાય રોજ ૧૫ મે માઠા ૬ કો શેડેનશાહી શને ૧૨૨૮, તારીખ ૮ મી મારચ શને ૧૮૫૪ નાં જામે જમશેદનાં નીજીપેપરમાં છપાવેએ છે તે ધરમખાતાંની પુંજી રોકડ તથા મીલકત સાથે રોજ ૧૨ મે ને માઠા ૨ જો શેડેનશાહી, તા. ૫ મી નવેમ્બર ૧૮૫૮ સુધી ૩૪૦૦૫૫૨૫ ની એકડી થાઈ છે તેકાર પછે તા. ૨૧ મી મેએ ૧૮૫૪ ને દીને હમારા મુરખીજ બેડેશતનશીન થએઆય તે દંનસુધી એ ખાતાંને હીશાય નકી કરી ૩૪૪૮૮૩)૪૭ રોકડ તથા મીલકત સાથે મળીને થએએ છે તે મધે મીલકત ૩૨૬૦૦૦) ની કીમતની છે તથા બાકીના ૩૧૮૪૮૩)૪૭ રોકડ રકા ના વેઆએ હમારા મુરખીજને તાંહાં છે તે રોકડા રૂપીઆ

વળી શેડા દીનશાહજી અને નશરવાંનજ માણેકજી પીટી પોતાના બાવાનાં પુનને માટે દરેક પોતાની તરફથી ૩૨૫૦૦૦) ની રકમ એકાહેદી કાઢી તેની ઊપજમાંથી ગરીબ લાચાર જરથોશ્તીઓનાં બાળકોને શુદ્ધેહ પેદરાવવા, તેમનાં છોકરા છોકરીઓ પરણાવી આપવા, નાવારેસેના માત અરચ કરવા, લાચાર જરથોશ્તીઓને મદદ

સાથે હમારા મુરખીજનાં હેકમ પરમાંએ બીન આજદીને ૩૧૧૫૧૧૧૧૫૩ ઉમેરી જીમસે ૩૩૦૦૦૦) કરેઆ છે ને તે રૂપીઆની વાડી ૧ જે હાલ હમારા મુરખીજની શ્રી તારદેવ જીવર ઓરીએનટલ ઇશવીનીંગ એન્ડ વીવીંગ કંપનીને ભાડે આપી છે તે મધે પાંતી ના હમારી છે તે વેચાતી લીધી છે ને એ જનડ આજ દીને ૩૧૬૦૦૦) પું કરેજો છે તેડેની વીગત :—

૨૦૦૦૦) વખાર ૧ તેની નાધવી વખાર ૪ સુધાંની તેડની ઊપજ આપરેજ ૩૧૨૦૦) ની છે.

૬૦૦૦) વખાર ૧ ચોટી ૩૬૦૦૦) ની તેડની ઊપજ ૩૬૦૦) ની છે.

૩૦૦૦૦) વાડી ૧ શ્રી તારદેવ જીવર ઓરીએનટલ ઇશવીનીંગ એન્ડ વીવીંગ કંપનીને ભાડે આપી છે તે મધે પાંતી ના ની કીમત ૩૩૦૦૦૦) તેડની ઊપજ વરશ એકનાં ૩૨૭૦૦) ની છે.

એ જનડની ઊપજ માંડેથી દર વરશે ૩૩૧૦૦) નો ધરમ કરવે તેડની વીગત :—

૩૩૦૦) નીરંગદીન. ૩૨૦૦) હમાએશત. ૩૨૫૦) પરજીજી ભણાવવા. ૩૬૦૦) દર માશે હમારા મુરખીજ જરથોશ્તી હાંધરાં કુટુંબોને આપવા હતા તે હવે પછે દર માશે ૩૫૦) સુધી આપવા તેડનાં વરશ એકના. ૩૧૫૦) નાચાર ઇરાંનીઓની હાલત સુધારવાનાં જનડમે દર વરશે આપવા. ૩૧૦૦) ભીમજી જીવણજી ગરીબોનાં હાડ દર-શત કરે છે તેડનાં જનડમે દર વરશે આપવા. ૩૧૫૦૦) ગરીબ જરથોશ્તીઓની છોકરી તથા છોકરાનાં લગનને શાહ તથા છોકરા તથા છોકરીને શદરો પેદરાવવો— તથા જરથોશ્તીઓનાં રૂપાંને અવલમનજ પોડેઆ ડવાને તથા નાચાર જરથોશ્તીઓને આપવાને દર વરશે આપવા.

એડની વીગતે ૩૩૧૦૦) નો ધરમ કરવો. તે ધરમ કરતાં જે વધારો થએ તે એ જનડનાં જીવવલીઓ પોતે લીએ શહી અથવા તો તેનાંની મરજમાં આવે તો એ જનડનાં જીમેરો કરે અને તે જીમેરો કરેલા વધારાનું નાણું જે જનડનાં જીવવલીઓથી તથા તેડના વારશોથી પાહું લેવાએ નહી.

બીજું—જીવર લમેલાં જનડનાં જીવવલીઓ હાલ હમે બધે ભાઈઓ છઠ્ઠી તથા હમારી તથા હમારાઓથી હરેક બીજની કળ રજએ હમારા બધેના વડા વારેશ જે હુએ તે પેડેડી દર પેડેડીએ ચલાવે શહી.”

આપવા તથા ખીજે જે કાંઈ તેમની નજરમાં આવે તેનો ધર્મ કરવાની તંદરેસ્તી પદાવી હતી. ૨

એ ઉપરાંત શેડા દીનશાહજી અને નશરવાંનજીએ ખીજાં ૩૨,૫૦૦) પરચુટણુ ધર્મખાતાઓમાં, તથા બાઈ સાકરખાઈ તે શેડા દીનશાહજીનાં ધણીઆંની અને છોકરાઓએ ૩૨,૭૦૦), બાઈ દીનખાઈ તે શેડા નશરવાંનજીનાં ધણીઆંની અને છોકરાઓએ ૩૨,૦૦૦); તેમજ મરહુમ શેડા માણેકજીનાં બેહન બાઈ આવાંબાઈ અને ભાણેજ શેડા મેહરવાંનજી રતનજી પારખે ૩૨,૦૦૦) તથા દોરાત શેડા મેહરવાંનજી ફરાંમજી પાંડેએ ૩૨,૦૦૦) મંથી ૩૬૮૦૦) ની રકમ ધર્મખાતાઓમાં આપવાની તંદરેસ્તી પદાવી હતી. ૨

તાં ૨૫ મી મેએ.

શેઝ ૩ માહા ૬ (શેં) ૧૨૨૮ વજ્રદજરદી.

આજ દીને સુરતની પાસેનાં ભગવા ગામમાં ત્યાંના એક રેહવાસી શેડા જમશેદજી શેરાખજી ભગવાગરે પોતાના પૈત્રીથી એક દરેમહેર બંધાવી પરકાવી હતી. ૩

તાં ૨૫ મી મેએ.

મીંધિતા કમીચનર નર બારડા કીઅરને “કે. સી. ખી.” ના ખેતાખ ખતયો તેની મુખારકપાદીમાં કરાંચીના મર્વે પારસીઓ તરફનું એક માનપત્ર આજ દીને થોડાક પારસીઓનાં એક ઉપરેશને તે નામદારને મકાન બધા આપ્યું હતું. ૪

તાં ૨૬ મી મેએ.

શેઝ ૪ માહા ૬ (શેં) ૧૨૨૮ વજ્રદજરદી.

આજ દીને મરહુમ બાઈ આવાંબાઈ તે શેડા ખર-શેદજી રતનજી કોહલાનાં ધણીઆંનીનાં કમખાંમાં તેમના

૨ એ ૩૨,૫૦૦) ની જુદી જુદી રકમ બંધે સા હુઆએ પોતાના હસ્તકમાં એલાહેરી રાખી તેનાં બાજ મધેથી અંબુખન પત્રમાં જણાયા મુજબનાં કામોમાં ખર-મેછે; અને શેડા દીનશાહજી તે મુખાઈની જરથોસ્તી અંબુ-ખનનાં ૪૬ના તરદીઓના રવાનીનમાં આપનારછે, તથા શેડા નશરવાંનજીએ તાં ૧ લી અકરોયર ૧૮૭૬ ને દીને તેજુ એક જુદું તરદીડ કીધુંછે.

૩ અને જમશેદ, તાં ૨૪ મી મેએ ૧૮૫૬.

૪ આ દરેમહેરમાં નીચલી તક્તી મારેલીછે:—

“પારસી જમશેદજી શેરાખજી ભગવાગરની નજર
“એતે આએ અગીઆરી બંધાવીછે પોતાનાં પુનને શાહ
“પોતાના પછાયાથી. રોજ ૩ માહ ૬ શને ૧૨૨૮ એજ
“દેજરદી શેનશાહી તાં ૨૨ મેએ શને ૧૮૫૬ અંગરેજ
“શવંત ૧૮૧૫ નાં બંધાવીછે.”

૪ ફેલીઆર એન્ડ ફરીઅર, તાં ૧ લી જુન ૧૮૫૬.

આવદે જરથોસ્તી છોકરીઓની નીચાલ મંડીની નિચા-લોમાં શીખનારી એક કામિજ છોકરીને દર શાલ માંદું દીનામ આપવાને ૩૧૦૦૦) ની નોટ; તથા ખીજાં ખેશીઓ-એ ૩૨૦૦) ધર્મ ખાતે આપવાની તંદરેસ્તી પદાવી હતી. ૫

તાં ૨૭ મી મેએ.

શેઝ ૫ માહ ૧૦ (કો) ૧૨૨૮ વજ્રદજરદી.

મરણ—નવરોજજી દોરાખજી આંનદાર—ઉમર વર્ષ ૫૨) આં દોરાખજી આંનદારના વડા દીકરા. એવણુ પેહલવેહનાં મુખાઈ સમાચાર છાપાખાતામાં મરહુમ મોખેદ ફરદુનજી મરજખાંનજીના હાથ હેકલ અને તે પછી થોડુંક સુની બામ્બે ગેજેટ છાપાખાતામાં રહ્યા હતા. એ બાદ ઈં સં ૧૮૩૦ માં પોતે જુદું છાપાખાંનું કાદી તેમણેથી એજ શાસતી તાં ૧ લી સપ્ટેમ્બરથી “મુખાઈ વરત-માંન” નામનું એક યુજરાતી અઢવાડીક વર્તમાન પત્ર કાઢવા માડ્યું હતું. તે પછી તાં ૮ મી નવેમ્બર ૧૮૩૧ થી તેમાં સેહજાઈ જોછ લખાણુ લખત કરી તેનું નામ “મુખાઈના હલકાર અને વરતમાંન” કરી રાખ્યું, અને તાં ૫ મી નવેમ્બર ૧૮૩૩ થી પાછું હંચેછ કાદી નાંખી તે પત્ર મદાખર યુજરાતીમાં “મુખાઈનાં આયુક” ને નામે દર અઢવાડીઆમાં બેવાર પ્રગટ કરવા માડ્યું, જે પોતાની હૈયાતીની કાલ્લી ઘડી સુધી એવણે એખલે હાથે ચલાવ્યું હતું. એવણે પેહલવેહનું અતરેના ટાંઠિહાલમાં “પારસીઓની રાહરમ” વિષે યુજરાતીમાં એક જાહેર ભાષાણુ તાં ૧૮ મી જાનેવારી ૧૮૩૪ ને દીને કીધું હતું. મુખાઈ મધે ગરીબ જરથોસ્તીઓનાં બાળકોને જરૂર અવમતા તથા યુજરાતી શિખાડવા માટે ઈં સં ૧૮૩૬ માં શેડા જમશેદજી જીજીભાઈ, ફરાંમજી કાવજી બનાજી, અને જીજીભાઈ દાદાભાઈએ રથાપેલી પેહલવેહની નિચાલનાં શેકેટરીનું કામ એવણે ફેટલુંક સુની ચલાવ્યું હતું. ઈં સં ૧૮૩૮ માં એવણે યુજરાત તથા કછ મધે રેવરંડ ડાક્ટર બીજમેને કચેલી મુસાફરીનાં અહેવાલનાં પુસ્તકોના યુજરાતીમાં તરજુમો કરી તેનું એક દફતર બાહર પાડ્યું હતું. પ્રજાને લગતાં ધણાંક જાહેર કામોમાં એવણુ આગેવાંની લેતા હતા, તથા પોતાની મગદુર મુજબ નમખાંખેતિના ખંચાવ અને ગરીબોને મહાધ કરતા હતા. એવણે જાંબી મુદત સુધી પોતાનું પત્ર સ્વતંત્રતાથી ચલાવ્યું હતું, જેથી એવણનું “નામ જર-

૫ મુખાઈ સમાચાર, તાં ૨૭ મી મેએ ૧૮૫૬.

એ મુજબ ૩૧૦૦૦) ની નોટ આપવાને બલે શેડા ખરશેદજીએ ઈં સં ૧૮૬૭ લગણુ દર શાલ ૩૧૨૫) એ કારણસર કારોબાર મંડીને આધ્યા કીધા હતા.

તોસતી ટોળાનાં ઘેડામાં ખેંડેલા હીમતવાન બહેર લખનાર તરીકે નોંધી રાખવું વાજબી છે.” ૧

તા. ૨૬ મી મેએ.

૧. રોજ ૭ માહ ૬ (શે. ૧૨૨૮ યજ્ઞસ્મરતી).

આજ દીને મુંબઈમાં વાલકેમર મંદિર ખાતે કુવર-બાઈ તે આજ શેઠ શેરાબજી ખરેશેજી કુંડીનાં વીધવાએ પોતાના બાવંદગી નક્કીએ આદરાનની એક દરેમહર બંધાવી પરકારી હતી. જશનની કિઆ પુરી થવા બાદ બાઈ કુવરબાઈ તરફથી એક અંગુલમન પત્ર વંચાવવામાં આવ્યો હતો, જેમાં જણાવ્યું હતું કે એ દરેમહર મંદિર જરથોશ્તીઓને વાપડવાને આહ્વાન મુકાલે. તથા તેના ખરખરે માફ ૩૧૨૦૦૦) ની સરકારી લેન તથા દરેમહરની પરોમનાં મે બંગલા એનાઉદા કાદયોલે જેને લગતા ચાક્રમ બંદોબસ્તો કરવામાં આવશે. તેમજ એ દરેમહરની પરોમમાં જમનને કાલે માર સાથેનાં આરોલા બંધાવી મંદિર જરથોશ્તીઓને આરે રૂઠે વાપડવાને કાલે આપવામાં આવશે. એ બાદ બાઈ તરફથી ૩૨૦૦) તથા મરહુમ શેઠ શેરાબજીના દોરમહર શેઠા બહમનજી જમ-શેઠજી મુહાં અને માણિકજી દોરમહરજી પરખે ૩૧૩૦) ધર્મખાતાઓમાં આપવાની તંદરોમની પહાવો હતી. ૨

૨ રાસત ગોશ્તાર, તા. ૨૬ મી મેએ ૧૮૫૯.

એવણની પછી મુંબઈ ચાલુક પત્ર થોડુંક સુધી એવણનાં એક ભવિષ્ય શેઠ ખરેશેજી શેરાબજી આંદા-રૂએ તથા તે પછી જુલાઈ ૧૮૬૦ થીતે નવેમ્બર ૧૮૭૧ સુધી શેઠ દાદાબાઈ એલજી પોંડ્યાનાંવાલાએ ચલાવ્યું હતું. એ બાદ તા. ૪ થી ડીસેમ્બર ૧૮૭૧ થી શેઠ નાનાબાઈ રસતમજી રાણીનાએ એ પત્ર વેચાવું લઈ પોતે ચલાવ્યું, અને તા. ૧૫ મી માર્ચ ૧૮૭૨ થી તેને અતરે નીકળતાં “અખખારે સોદાગર તથા સમાચાર દર-પણ” પત્ર સાથે જોડી નાખ્યું હતું.

૩ મુંબઈ સમાચાર, તા. ૩૧ મી મેએ ૧૮૫૯.

આ દરેમહરમાં નીચની તસ્વી મારેલી છે:—

“પાક દાદાર દોરમહરની મદદગારીથી અને તેહના “ઝાકલેના હજરત અશો જરેતોશતની નેક રેહનુમાઈથી “આએ દરેમહરની પવીતર જગા પાક બાદતાલાની “બંદગી કરવાને તથા તે દાદારની ખુશગુદીને કીજે તમામ “ઈજદ અમશાશપદે તથા અશો રવાનોની આરાધના “કરવાને સરવે જરેતોશતીઓને વાપરવાને વાશતે શ્રી મુંબ-“ઈના આએ વાલકેસર મંદિર બનાવી છે. એ બનાવનાર “બાઈ કુવરબાઈ તે મરહુમ મોમિદ નવરોજી કરદુનજી “વાછાની બેઠીએ પોતાના બાવંદ જનનતનશીન મોમિદ “નેક આઈન શેઠ સોહરાબજી ખરેશેજી કુંડીની નક્કીએ “તે પાક રવાંને હમેશી ખુશગુદ રાખવાને વાશતે રોજ “૭ મે માહ ૬ મે શેઠેનશાહી સને ૧૨૨૮ ઇસ્વજદ-“જરહીને દને ભક્ષી દીનનાં કાનુન મુજબ એ દરેમહર “ઇબ્તલી છે. અવંત ૧૮૫૫ યજ્ઞશાખ ૧૬ ૧૨ ને રવેલો. “તારીખ ૨૬ મી મેએ ૧૮૫૯ ઇસવી.”

તા. ૨૬ મી મેએ.

વરોડરાના ગાયકવાડ સરકારનાં એક કારભારી શેઠ દીનશાજી શાપુરજી લાજાને તેમની કીમતી અને નીમક હજાલી ભરી નોકરીઓના બદલામાં આજ દીને માહરાજ ખંડેરવે બહેર દરબાર ભરી સોનાનાં કાંઠાં, સોનરી પોશાગની એક જોડ, અને છતરીનાં સરપાવમિટ આપ્યા હતા. એવણે “માહરાજ ખંડેરવની ચાકરી મંદિર રહીને એ માહરાજને ઘણાએક ફાએદા કીધાં, તથા ફોટોગ-રાફી અને રસાએણ શાસ્ત્ર મુંબઈ શાખ એ માહરાજને મીઠી દીનશાજીની સંચાલકાઈ ઉત્તમ થએએલિ.” ૩

તા. ૫ મી જુન.

રોજ ૧૮ માહ ૬ (શે. ૧૨૨૮ યજ્ઞસ્મરતી).

મરણ—નશરવાંનજી શાપુરજી મેદવાર—ઉમર વર્ષ ૬૧) આજ શાપુરજી રતનજી મેદવારના દીકરા. એવણ પેહલવેહજા ઈ. સં ૧૮૩૬ માં કમીસરીએ ખાતાં સાથે કામગીરી ગયા હતા. તે બાદ કરાંચી તથા મોંધ દેહરાબાદ ખાતે કમીસરીએ અને દરિયેર ખાતાંના વડા કારભારી થયા હતા, અને મરણની થોડીક મુદત આગળ મુંબઈ આવ્યા હતા.

તા. ૮ મી જુન.

રોજ ૧૭ માહ ૧૦ (ક. ૧૨૨૮ યજ્ઞસ્મરતી).

મરણ—પોંદ્યાજી કરાંમજી પાંડે—ઉમર વર્ષ ૩૫) શેઠ કરાંમજી પેશતનજી પાંડેના દીકરા. એવણ ઈ. સં ૧૮૪૨ થી પોતાના બાપે સ્થાપેલી “પોંદ્યાજી કરાંમજી” નાં નામની પેહડી તથા કુશંગમાં શામેલ હતા; અને આએ શાક્ષી આપડેલ માનમાં પોતાની તબીબતનાં સુધારાને મરિ શીંગાપોર ખાતે હજા ફેરબદલ કરવાને ગયા હતા, જ્યાંથી પાશ્વ કરતાં ગાલીનાં દર્ડીવામાં એવણનું મરણ નીપજ્યું હતું. ૫

તા. ૧૦ મી જુન.

આજ દીને મરહુમ શેઠ પોંદ્યાજી કરાંમજી પાંડેનાં હિમણમાં તેમના બાવા શેઠ કરાંમજી પેશતનજી પાંડે

૩ રાસત ગોશ્તાર, તા. ૧૨ મી જુન ૧૮૫૯.

૪ શેઠ શાપુરજી નશરવાંનજી મેદવારના બાવા.

૫ એવણનાં રવાંને ગાલી મંદિર લાવી ત્યાંના એક જરથોશ્તી શેઠ પેશતનજી વાલજી ગાલીવાલાની વાડી મંદિર ભુમીદા કીધું હતું. પછવાડેથી એજ શેઠ પેશતનજી વાલજી ગાલી મંદિર મરણ પામવાથી તેમનું રવાંન પણ તેજ જગોપર ભુમીદા કીધું છે.

તથા બ્રિટીશ્વરે મળી રૂ.૧૦૦) પરચુટણુ ધર્મઆવાઓમાં આપ્યા હતા.૨

તા. ૧૫ મી જુન.

શા. ૨૬ માહ ૬ (ચિ. ૧૨૨૮ યજ્ઞદગ્ધરી.)

મરણ—આદરવાદ નવશાહજી દેહચુકરા—કિમર વર્ષ ૫૬) એવાળુ અતરની અરધારી ગાલીમાં વધ મીચતરી હતા.

તા. ૧૫ મી જુન.

શા. ૨૬ માહ ૬ (ચિ. ૧૨૨૮ યજ્ઞદગ્ધરી.)

સુરત મધે ભરચોણાનાં દાખમઓની મિમિ પચ-રની એકશગડી મરહુમ શેઠ પેશતનજી કાવચજી શેઠનાની નામએ તેમનાં બાઈ શેઠ કરામજી કાવચજી શેઠના તથા બચિતઓ શેઠા કાવચજી પાતણજી શેઠના અને પરચે-દજી તથા કુતરજી બહમનજી શેઠનાએ અંધાલી આજ દીને એક જગન કરી અંજુમન વાપડવાને આજી સુકી હતી. જગનની કિઆ પૂરી થવા બાદ કિવજા આરે શ્રહસ્થોના સુરતનાં રતમપરાની અંજુમન તરફથી એક માનપત્ર વાંચી જાહેરમાં કિવકાર માન્યો હતો.૨

તા. ૨૩ મી જુન.

શા. ૨ માહ ૧૧ (ક. ૧૨૨૮ યજ્ઞદગ્ધરી.)

મરણ—ધનજીભાઈ નશરવાંનજી કામાજી—કિમર વર્ષ ૫૦) શેઠ નશરવાંનજી મગચરજી કામાજીના પીત્ત દીકરા. એવાળુ પ્રથમમાં અતરના જાણીતા વ્યાપારી શેઠ હારમજી પેશતનજી બાઈવાલાની કુકાંતમાં કારખાડી હતા. તે પછી ઈ. ૨૦ ૧૮૩૬ માં શેઠ પ્ર-ચેદજી કાવચજી બનાજીની તરફથી સ્વીત પાતે તેઓએ રચાપેલી “હારજી નવશાહજીની કું” માં મનિજર તરફ ગયા હતા. ત્યાંથી ૧૮૩૬ માં અતર આવી પાછા

૨ જુલઈની પારસી પંચાતનાં તથા ૬૬મી ઘાડ્યારનાં જંડની સંવત ૧૮૧૫ તથા જરતોશની છાકરીઓની નીશાલ મંડલી, કોરજી ધર્મજી દવાખાંડુ, અને ઘરાંનીઓની હાલત સુઝારનારી મંડલીનાં ઇસવી ૧૮૫૬ અને નાવારેસ ઇરાંનીઓનાં જંડની યજ્ઞદગ્ધરી ૧૨૨૮ માં હીસાચની આપડીઓ.

૨ બધે જગશેઠ, તા. ૨૨ મી જુન ૧૮૫૯.

આ શગડી કિવર નીચે પ્રમાણે તપ્તી મારેલી છે :—

“શ્રી દાદર હોરમજીની મદદ

“આએ મુકાંત પેશતનજી કાવચજી દારાપ શેઠનાની નામએ તે શરયે જરતોશનીએ વાપરવા શાહ પંધા-વીજી છે. શને ૧૨૨૮ એજદગ્ધરી. શને ૧૮૫૬ ઇસવી.”

તેજ શાહમાં સ્વીત પોતાને હીમાએ વ્યાપાર તથા આડતનું કામ કરવાને ગયા હતા. ઈ. ૨૦ ૧૮૪૩ માં ત્યાંથી પાછા મુંબઈ આવી અતર પોતાનો રાજગાર ચલાવતા હતા. દેશીઓની સંઘારી હાલતમાં મુકારા થાએલો જોવાને એવાળુ ઘણી પાએમ રાખતા હોવાથી દરેક પ્રજા ઉચ્છાળી કામોમાં નાણાંની માટી મદદ આપતા હતા. “આજ આતરે ૬૨ વરશની વાત કિવર દેશી છાકરીએ મુક-રજા પાએઆથી કેવળથી આપવાનાં કારણસર જરે નીશાલો પેડજીની મથાપીઆમાં આવી હતી તારે તે નીશાલોના અજમાએ તરફે મે વરશ તુલીકોના પરચ પૂરા પાડનાર આર ઝાલેખાની મુંઝમાં શેઠ ધનજીભાઈ શમિત હતા, અને તે વખતથી તે આજ મુકી તેવણે જુદી જુદી પેતાએ એ નીશાલોને નાણાંની માટી રકમોના આજરે આપીએ હતો.”૩

તા. ૨૫ મી જુન.

આજ દીને મરહુમ શેઠ ધનજીભાઈ નશરવાંનજી કામાજીનાં કિમરમાં તેમની પોતાની પૂંજમાંથી નીચતાં ગણુ ધર્મનાં કામો કરવા માટે તેમનાં વીધવા બાઈ ધનમાદજી તરફથી એક અંજુમન પત્ર વંચાવવામાં આવ્યો હતો :—

“જરતોશની છાકરીઓની નીશાલનાં કુંડમાં રૂ.૧૦૦૦૦) ની આર દકાનાં વીઆજની નોટ આપવી તેની શરત એજે એ જાણીઆનું વીઆજ કિવરે તે મધથી ને છાકરી શીખચકને લાએકની પરીખયા આપે તેને રૂ.૧૦૦) નું કિનામ આપે, તે એકજ પેતા આપે—વત્રી નવી બીજી છાકરીઓ શીખચકને લાએકની થતી જાએ તેમ દર વરશે શકી શરશ એક છાકરીને બિહયની શેઠ ધનજીભાઈ નાશરવાંનજી કામાજીનાં નામથી કિવતી રકમનું કિનામ આપે શકી, બાકીનું વીઆજ નીશાલનાં કીરકુલ પરચમે વાપરે, મુદત નાણું વાપરું નહીં.

“નોશાનીની જરથોશની મદદશને શાહ એક મુકાંત રૂ.૮૦૦૦) પરચને બાંધી આપવું તે શાયે તેને દર વરશે દરથ રાખવાને શાહ રૂ.૨૦૦૦) ની આર દકાનાં વીઆજની નોટ તરશીઓના અખતેઆરમે આપેઆમાં આવશે કે તેનું વીઆજ અગતની પેતા અંમલો દરથ રાખીઆમાં વાપરે શકી.૪

૩ રાત જોરતાર, તા. ૨૬ મી જુન ૧૮૫૯.

૪ એ મુજબ નવસારી મધે એ મદરેશને શાહ ઈ. ૨૦ ૧૮૪૩ માં કિવતી રૂ.૧૦૦૦૦) ની રકમમાંથી એક મકાંત તથા જગાનો કલકો મળી રૂ.૧૧૬૨ ની કીમતે વેચાવું લીધું હતું, અને તેની મરામત વગરેનો પરચ બાદ કરતાં કાલ બાકી રૂ.૫૦૩૪૧૫)૧૧ એ મદરેશનાં દરતરમાં મરહુમ શેઠ ધનજીભાઈનાં નામનાં જુદાં ખાતામાં અનામત છે.

“કોશિસ અને ચામિર ગામોની વચેની ઘાટ ખાડીમાંથી માણસ અને દોશને આવજન થવાને ઘણી ઈન થાએય તેથી એક પુત્ર અને રક્ષતા પદો ખાંધીને શરકારી રક્ષતાની સાથે મેજરી આપવાનો ફરિયાદી કોશિસ તેના શરકાર સાથે બંધાવશન કરી ખાંધી આપવામાં આવશે.”૨

એ ઉપરાંત ખીબ (૩૨૬૦૦) મરહુમ શેઠ ધનજી-ભાઈની પુંજમાંથી પરચુરણુ ધર્મ ખાતાઓમાં આપવાની તંદરિસ્તી પડાવી હતી.૨

તાં ૨૬ મી જુન.

શા. ૫ માહ ૧૦ (ચિં) ૧૨૨૮ યજ્ઞજ્ઞરી.

મરણ—નાનાભાઈ જમશેદજી દક્ષિણવાલા ૩—
ઉમર વર્ષ ૫૬) શેઠ જમશેદજી એદલજી દક્ષિણવાલાના વડી હીકરા. એવણુ પ્રથમમાં પોતાના આપના હાથે દેહાંત “એવણો પ્રેમ” માં રહેતા હતા. તે પછી ૬૦ સં ૧૮૩૭ માં આપનાં મરણુ બાદ તે કારખાનાના વડા ઉપરી હયા હતા.

તાં ૧ લી જુલાઈ.

શેઠ નશરવાંનજી અરદેસર અરશેદજી વાડીઆ કે જેણુ ગયા આપરેલ માસમાં આંઆકામની ખરીદીને માટે ઇંગ્લંડ ગયા હતા તેવણે તે તરફ “આદિર” ની બનાવટમાં કાંઈ નોંધ સુધારા પોતાની તરફથી શાંતી કાઢ્યો હતો, કે જેથી કરી તે હમણાંનાં કરતાં વળુધણી વધતી સુદત ટકી શકે. આ માટેનાં શેઠ નશરવાંનજીએ ઇંગ્લંડની સરકાર તરફથી “પેટન્ટ” મેલવ્યો હતો, અને તે પેટન્ટ ત્યાંના કેટલાક આકૃતા આંઆ બનાવનારાઓએ શેઠ નશરવાંનજી પાસે (૧૫૦૦૦) રૂપીએ લેવાનો માગ્યો હતો. “હુંડુઆંતેનાં એક રહેવાથી આકૃતા આંઆને લગતી એક નવી હીકમત શાંતી કાઢા, અને તે હીકમતના કામેલા લેવાને ઇંગ્લંડ જેવાં સુધરેલાં દેશના લોકો આપુરતા ખતજાયે, એ વાત આ દેશના લોકોને ખરેખર માન આપે હોયછી.”૪

૧ એ રક્ષતા ૩૧૭૦૦૦) ખરચી સરકાર હરતક બંધાવી ૬૦ સં ૧૮૬૩ થી પ્રખને વાપડવાને બાંહેલો મુકયોછે.

૨ બંને જમશેદ, તાં ૨૭ મી જુન ૧૮૫૯.

૩ શેઠ અરજેરજી નાનાભાઈ ઇસકાઈવાલાના બાવા.

૪ રાસત ગોશતાર, તાં ૨૮ મી આગસા ૧૮૫૯.

તાં ૧ લી જુલાઈ.

જેતવાડી મધે જરથોશી છોકરીઓને માટે શેઠ કાવશજી બંગોરજી રૂડીમનીએ આજ દીનથી પોતાને ખરચે એક નીશાલ રચાવી હતી.૫

૫ રાસત ગોશતાર, તાં ૩ જુલાઈ ૧૮૫૯.

એ નિશાલ શેઠ શોરાબજી શાપુરજી બંગાલીની સુચના બેરથી રચાવી હતી, અને તેની દેખરેખ ૬૦ સં ૧૮૬૪ સુધી તેવણે, તથા બેરથીજી જેતવાડીના એક જરથોશી શેઠ રસતમજી મનચેરજી બેશીએ ચલાવ્યું હતું. એ પછી ૬૦ સં ૧૮૬૪ ના ફેરવારી માસથી શેઠ કાવશજી બંગોરજી રૂડીમનીએ એ નિશાલજી બેરથીજી શેઠ અરદેસર રસતમજી મનચેરજી શાપુરજી શોરાબજી સંકલતવાલા, અરદેસર રસતમજી મુસ, અને હોરમજી શાપુરજી પાટકને સોંપ્યું હતું, તથા ૧૮૭૦ ની આખરી સુધી સંપૂર્ણ ખરચ જેની એકદર રકમ ૩૨૨૦૦૦) ની થઈ હતી, તે પોતે એખરે હાથે ચલાવ્યો હતો. એ બાદ ૬૦ સં ૧૮૭૧ ની શરૂઆતથી શેઠ કાવશજીએ એ ખરચ પોતે એખરજીએ ચલાવવાનું બંધ કરવાની મજબૂર બેરથીજીને ખરચ આપવાથી એ તરફના એક રહેવાસી શેઠ એદલજી રસતમજી સુનાંવાલાએ તાં ૧૮ મી અક્ટોબર ૧૮૭૦ ને દીને જેતવાડીના જરથોશી રહેવાસીઓની એક સભા પોતાનાં મકાનમાં બોલાવી હતી. એ સભામાં એ નિશાલ જરથોશી લોકોનાં બેરથીજીથી ચલાવવા તથા તેના હવે પછીનો વહીવટ કરવાને શેઠ એદલજી રસતમજી સુનાંવાલા (સરનશીનો), અરદેસર રસતમજી મુસ (હાનરરી શેકરેટરી), હોરમજી અરશેદજી આશખરનર, અરદેસર બહમજી કાકા, અરદેસર રસતમજી મનચેરજી, દીનશાહજી એદલજી લાંમ, હાકટર રસતમજી શાપુરજી, અને રસતમજી મેહરવાંનજી માસરની એક કારોબાર મંડલી મુકરર કરવાના ફેસલ થયા હતા. એ કારોબાર મંડલીમાં પછવાડેથી હાકટર કાવશજી પંચતજી, શેઠ બહમજી પીરજીશાહ પછી, બહમજી મનચેરજી પંચતી, અને બેનજી એદલજી સુનાંવાલાને શામેલ કર્યા હતા. એ નિશાલને માટે શેઠ એદલજી રસતમજી સુનાંવાલાએ પોતાનાં રહેણાંની પડોસમાંનું પોતાનું એક કુશાદે મકાન તાં ૧ લી બનેવારી ૧૮૭૧ થી મુજત વાપડવાને આપ્યું હતું, જે હજુસુધી મુજત વાપડવામાં આવેછે. એ નિશાલને ખરચ જ્યાંસુધી શેઠ કાવશજી ચલાવતા હતા ત્યાંસુધી છોકરીઓને મુજત કેજવણી આપવામાં આવતી હતી, પણ તે ખરચ તેવણે બંધ કર્યા પછી ૬૦ સં ૧૮૭૧ થી ગરીબ જરથોશીઓની છોકરીઓને મુજત કેજવણી આપી શકિતવાલાં માયાપોની છોકરીઓ પાસેથી રૂબા અથવા રૂ૧) ની માસીક રી લેતી કીધીછે; તથા તાં ૧ લી મારચ ૧૮૭૬ થી તેમાં મરદોને બદલે સ્ત્રી શિક્ષકો રાખવામાં આવ્યાં, તથા ગુજરાતીની સાથે ચંદતા વર્ગની છોકરીઓને તેમનાં માયાપોની મરજી હોય તે (રૂ૨) ની માસીક રી લઈને ઇંગ્લેન્ડ સ્ત્રી શિક્ષકના હાથ હેઠળ ઇંગ્લેન્ડ ભાવાની ૭ બંગોરજી સુધી તાલીમ આપવામાં આવેછે. એવી રીતે ચંદતા વર્ગની ઇંગ્લેન્ડ શિખનારી ગરીબ જરથોશીઓની (૧૦) છોકરીઓની દર માસે

તાં ૮ થી જુલાઈ.

અનરેની પોલીસને ડાહુડી કમીશનર મીં સી. ફારનેટ કે જે છેલ્લાં ચાર વર્ષ થયાં આ એકો બનવો હતા, અને જેણે છેલ્લાં હિંદુસ્થાનમાં હિંદુના બળવા વખતે મુંબઈમાં મહાધાની બનવી રાખવાને ઘણાં આહુચેતીના ઉપાયો લીધા હતા, તે રત્નપર મંગિલાંડ જતાર હોવાથી અનરેના દેશી રેહવાસીઓએ નામદાર મરકારની પરવાનગી લઈ આજ દીને તેને મરદમ સર જમશેદજી વાલા મળ્યાંમ કારણમાં બોલાવી એક માનવ આપું હતું. મરનશીનની ખુરસી સર ખરશેદજી જમશેદજી જીજીભાઈ બારેનેટને આપતા બાદ તેવણે એક સુબાખીત બાણાણુ કરી ઉપલું માનવ મીં ફારનેટને વાંચી અંબજાણું, જેમાં તેની આ દેશમાં બનવેલી સેવાઓ વિષેના આભાર માન્યા બાદ જણાવ્યું હતું કે અનરેના દેશીઓ તરફનાં માનની એક લિખાળી દાખલ મંગિલાંડ મધે મીશીઅરમ કારખાનું, કારખાનની કુંડો તેને (૧૨૫૦) મીનીની એક પીપ્પી આંક પહેલ મેટ આપશે, તે તેને કમ્પન રાખવી. મીં ફારનેટ એના ઘરનો ઉતર વાલ્યા બાદ મળ્યા બરખારત થઈ હતી.

૩૨) લેખની શ્રી સર કાવશજી જંગીરજીએ તાં ૧ લી મારચ ૧૮૭૬ થી તે ૧૮૭૮ ના જુલાઈ માસમાં પોતાનાં મરણ સુધી પોતાની તરફથી આપી હતી; તેમજ એ નિશાલના ખરચને માટે ઇં સં ૧૮૭૧ પછી જુદે જુદે વખતે તેવણે (૩૨૬૨૫) તથા તેમનાં મરણ પછી તેમના વારસા શેડ જંગીરજી કાવશજી જંગીરજીએ બે મરતમે મત્તી (૩૫૦૦) આપ્યા હતા, અને બાકીનો ખરચ પારસીઓ વચ્ચે ઊપરાણું તથા નિશાલની માસીક શ્રી મધેથી ચલાવવામાં આવતો હતો. પછવાડેથી નિશાલના ખરચ કરતાં આવડ પછી એકાદી ધવાથી જીવલી કારોબાર મંડીએ તાં ૨ જ સપ્ટેમ્બર ૧૮૭૫ ને દીને અતરેનાં ઉજવણી ખાતાના વડા જોગ એક પત્ર લખી એ નિશાલને પણ સરકાર તરફની “ગ્રાંટ ઇન એડ” ની મદદ આપવા માટે પોતાનાં ખાતામાં રેજીસ્ટર કરવાને અરજ કરી હતી, જે ડાયરેક્ટર ઓફ પબ્લીક ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર મીં કે. એમ. ચેટ્ટીલીએ તાં ૬ થી અક્ટોબર ૧૮૭૫ ને દીને બાહવ રાખી હતી, જેથી એ નિશાલને હાલમાં દર શાલ સરકાર તરફથી (૩૫૫૦) ને આસરેની “ગ્રાંટ ઇન એડ” મહેલે, તથા એમાં હાલ (૧૨૫) પારસી છોકરીઓ ઉજવણી લે છે, અને તેનું નામ “સર કાવશજી જંગીર રેડીમની નાઈટ, સી. એમ. આઈ. ની અંતવાલી પારસી છોકરીઓની નિશાલ” કરી ઉજવણી આજુ છે.

૨ એમ્મે ડાયરેક્ટર, તાં ૬ થી જુલાઈ ૧૮૫૬.

મીં ફારનેટને આ માનવ તથા રેસીડેન્સીઅલ આપવાનો ડેડા કરવાને અતરેના આજેવાં દેશી અરસીની એક મળા તાં ૨૮ મી મેએ ૧૮૫૬ ને દીને મળ્યાંમ કારણ મધે બરાઈ હતી, તે વખતે ઊપલું માનવ ધડવા

તાં ૫ મી જુલાઈ.

આએ વર્ગની અપરાધીઓની છાંડણ કરનારી બીજીવારની શેશન આજ દીને શુપરીમ કોરટમાં પુનઃ જજ સર જોમ્સ આરેનોહડની હાજુરમાં બરાઈ હતી. નીચતા પારસીઓ ગ્રાંડ જુરીમાં મેલા હતાં :—

શેડા ધનજીભાઈ ફરમજી પટેલ, દીનશાહજી માણે-કજી પીટી, શોરાબજી જંગીરજી દાદીશેડ.

તાં ૧૬ મી જુલાઈ.

એનરીનમ્બન કલેજના વિદ્યાર્થીઓની ગયા આપ-રેલ માસમાં લવાયલી પરીક્ષામાં સ્કાનરશીપ મેનવેલા વિદ્યાર્થીઓમાં આ શાલ નીચતા પારસીઓ હતાં :—

શેડા ધનજીભાઈ શાપરજી બાટલીવાલા, હોમજી જંગીરજી તાલિયારખાં, કાવશજી એલજી પટેલ, રતનશાહ એરચાહ દોડીઆર.

તથા ઊપરાણુંની રીપ કરતી કરવાને સર ખરશેદજી જમશેદજી જીજીભાઈ બારેનેટ તથા શેડા બહમજી હોમજી વાડીઆ, કાવશજી જંગીરજી રેડીમની, શંખજી નશરવાંનજી પટેલ, જગંનાથ શંકરશેડ, રામલાલ થાકરસીદસ, અને વરજવણદાસ માધવદાસની એક કમીટી ડેડવી હતી.

૨ એમ્મે ડાયરેક્ટર, તાં ૬ થી જુલાઈ ૧૮૫૬.

૩ એમ્મે ડાયરેક્ટર, ૧૬ મી જુલાઈ ૧૮૫૬.

એ ઊપરાંત ઇં સં ૧૮૫૮-૫૯ ના ડાયરેક્ટર ઓફ પબ્લીક ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરના રીપોર્ટમાં લખેલ કે એલ-શીનમ્બન કલેજના સર્વેથી જાવતા (સીનીયર) વર્ગમાં બે વિદ્યાર્થીઓ શેડા અરેસર પેશતનજી શેડના અને શંખજી શોરાબજી ભડ્યા બધી પરીક્ષામાં ચડતા આયાઈ, તથા હીરજીભાઈ અસપદીઆજી ખંખાતા અને મનચેરજી દીનશાહ ગાંધીનાં ઇંગ્લેજ ગાન વિષે લખેલ કે :—

The English of Heerjeebhoj Aspendiarjee and Munchjee Dincha, though not free from occasional mistake, is remarkably easy and idiomatic, and deserves especial mention.

વળી પુણાં કલેજના બે પારસી વિદ્યાર્થીઓ શેડા શોરાબજી અને નવરોજી પદમજી પેશતનજી માટે એન રીપોર્ટમાં લખેલ કે :—

Among the shorter essays, those of Dorabjee and Nowrojee Peshunjee are remarkably good. The former, in especial, is perhaps the best paper that has come before me in any subject. I may take this opportunity to mention the excellent performance of these two students throughout the examination, and the careful and scholarlike style of their papers.

એન રીપોર્ટમાં મરદમ સર જમશેદજી જીજીભાઈ બારે-નેટનાં દુખ ભરેલાં મરણ બાદ નીચે પ્રમાણે નોંધ પ્રીધીલી છે :—

Soon after these lines were written, the venerable subject of them (Sir Junasjee Jejeebhoy Bart.) passed away from us, full of years and honours, leaving a name that will ever be held in honour among all castes and races of India, and to his wealthy countrymen an animating example of munificence at once patriotic and catholic, unstained and discriminating.

તાં ૨૭ મી જુલાઈ.

“સર જમશેદજી જીજીભાઈ પારસી મેનીવાઈંટ ઇનિસ્ટીટ્યુટ” ના સરન્શીન તરીકે સર ખરશેદજી જમશેદજી જીજીભાઈ આરેનેટ નેમાવાથી તેમની, તથા મરહુમ શેઠ માણેકજી નચરવાંનજી પીટીટનાં મરહુમી તેમની ખાલી પડેલી જગાપર મે તથા અધિકારીઓ ઠેડવવા માટે આજ દીને એ ખાતાંની એક સુના મતી હતી. તે વેળાએ સર્વેનાં એકમતથી શેઠા પેશતનજી જાંગીરજી તારાચંદ અને દીનશાહજી માણેકજી પીટીટને તે જગા પર મુકર કરવામાં આવ્યા હતા. ૧

તાં ૨૮ મી જુલાઈ.

રોજ ૭ માઈ ૧૧ (ચિં) ૧૨૨૮ યજ્ઞજરદી.

હિંદુસ્થાન ખાતેના નામદાર રાણીના મુજકોમાં ઉમા થાએરા આફત ભરેલા બધવાનો હીચાંમ ઓદાતાલાની મેહરબાંનીથી મરી ગયો, અને સુવેહ તથા સમાધાંની પાછી સાલુ થાઈ તે બાપેની શોકરચુલરીમાં હિંદુસ્થાનની મરે રૈયતે પોત પોતાના રવાજ મુજબ એક જાહેર બંદગી કરવાને હિંદુસ્થાનના નામદાર ગવરનર જનરલ લારડ કાનીંગે ગઈ તાં ૧ લી જુલાઈને દીને એક જાહેરનામું પ્રગટ કરી આજના દિવસ ઠેડવો હતો. તે મુજબ અતરેની પારસી પંચાતનાં અકાબરેએ વર્તમાન પત્રોમાં તથા છુટાં હેનડર્સોનનાં મારફતે ખમર છપાવી આજ દીને મરહુમનાં ૬ કલાકે મરહુમ શેઠ હોરમજીજી બહમનજી વાડીઆવાલાં આતસમેહરાંમ મધે એક જાહેર જશનમાં શામેલ થાઈ બંદગી કરવાને મરે જરથોસ્તીઓને એકતેમાસ કીધી હતી, તેની રૂએ તે જગ્યાએ જરથોસ્તીઓની એક મોટી સંખ્યા હાજર થાઈ હતી. જશનની ક્રિયા પુરી થવા પાદ શેઠ શોરાબજી જમશેદજી જીજીભાઈએ ઉઠી યુજરાતી ભાષામાં આમે બનાવની શોકરચુલરી કરવા માટે પોતે એક ખાસ બંદગી જોડી હતી તે જુલંદ અવાજે વાંચી સંભલાવી, અને તેની ૨૦૦૦) નજી મીજસમાં વેહેચી હતી. એ પછી આથની કરી સર્વે લોક વદામ થયું હતું.

વળી એજ દીને મોજનાં મરહુમ શેઠ કાવશજી મેહરાંમજી બનાજીવાલાં આતસમેહરાંમમાં કેટલાક જરથોસ્તીઓએ એક જુલું જશન કીધું હતું, જે વેળાએ દરપુર શોરાબજી રસતમજી મુદનાંશીરાજનાંમે પણ ઉપલીજ મતસબની એક દોઆ યુજરાતીમાં વાંચી સંભલાવી, તથા શેઠ ડોશાભાઈ ફોરંમજી કરાકાએ એક ઠેડાવ વાંચી સંભલાવી ઉપલી મરહુમ શેઠ હોરમજીજી વાડીઆનાં આતસ

મેહરાંમમાં પંચાતના અકાબરેને નામે જે મીજસમાં મોજાવી તે ગેરકાયદે હતું એમ જાહેર કીધું. ૨

તાં ૧ લી આગસ્ટ.

મરહુમ સર જમશેદજી જીજીભાઈ આરેનેટનું આમે ટાપુની કોઠ જાહેર જગો ઉપર બાહવજું ઉજું કરવાને મુંબઈના સુધની માતના રેહવાસીઓની તાં ૨૪ મી જુન ૧૮૫૯ ને દીને ટાઉનહાલ મધે મલેખી જાહેર સભામાં થાયજા ઠેડાવ મુજબ ઉધરાંજું કરી ઇંગ્લાંડથી એ મરહુમ ઉમરાવનું મંગેમરમરનું આખાં કદનું એક બાહવજું બનાવી મંગાવ્યું હતું. તે બાહવજું મુંબઈના ટાઉનહાલમાં રાએજ એથીઆટીક શોશાહીનાં પુરતકખાંનાંની દેવાલની આડાઆડ તથા મરહુમ ગવરનર સર જન માલકમનાં બાહવજાંની સાંમે ગોઠવી આજ દીને એ કામ માટે નેમાવરી કમીટીએ મરહુમ સર જમશેદજીનાં ત્રણડે મહિબબદાઓની હજુરમાં ખાલું મુકયું હતું. ૩

૨ જામે જમશેદ, તાં ૩૦ મી જુલાઈ તથા ૬ લી આગસ્ટ ૧૮૫૯.

એજ મુજબ સુરત મધે પણ એ દીવસે મરહુમ શેઠ દાદાભાઈ નચરવાંનજી મોદીવાલાં આતસમેહરાંમમાં જશન કરવામાં આવ્યું હતું. જે વેળાએ મોદી રસતમજી ખુરશેદજીની તરફથી તેમના ભાઈ મોદી એફલજી ખુરશેદજીએ જશન કરવાનું કારણ વાંચી સંભલાવ્યું, જે પછી દરપુર કંપશઝ દાદાભાઈએ ક્રિયા શરૂ કીધી, જે પુરી થવા પાદ શેઠ કંપશઝ હોરમજીજી આલપાઈવાલાંએ ઇંગ્રેજ રાજની ખુબી વિષે એક ભાષાણ કરી સંભલાવ્યું હતું. બરૂ મધે પણ એ દીને પારસીઓએ એક મોટું જશન કીધું હતું, જે વેળાએ દરપુર પેશોતનજી અસપંદીઆરજી કામદીનજીનાંમે જશનની ક્રિયા પુરી કીધા પાદ શેઠ હોરાબજી રસંમજી દરપુર કામદીનનાંમે ઇંગ્રેજ રાજની ખુબી વિષે શેઠ શોરાબજીશાહ દાદાભાઈ મુનસરનાંમે તૈયાર કરેલું ભાષાણ વાંચી સંભલાવ્યું, જેમને શેઠ બહમનશાહ મેહરાંમજી વકીલે અંજુમન તરફથી બિષકાર માન્યો હતો. મજી મધે પણ એ દીને ત્યાંનાં પારસીઓએ એક જશન કીધું હતું, જે વેળાએ દરપુર કોશંગજી બમાસપજી જમારપઆશાનાંમે એ અવસરને લગતું એક ભાષાણ કીધું હતું. કલકતા મધે પણ એ દીને ત્યાંનાં પારસીઓએ મરહુમ શેઠ રસતમજી કાવશજી બનાજીવાલાં દરેમેહરાંમ જશન કીધું હતું.

૩ જામે ગેઝેટ, તાં ૩ જ આગસ્ટ ૧૮૫૯.

આ બાહવજું સંગેમરમરનાં એક મોટાં તખ ઉપર ગાઠવ્યું છે, અને તે તખની આગની બાજુપર રકત નીમે મુજબ સર જમશેદજીનાં નામ દોતરયું છે:—

“Sir
JAMSETJEE JEJEEBOY.
Baronet
1857.”

૧ જામે જમશેદ, તાં ૪ થી આગસ્ટ ૧૮૫૯.

તાં ૫ મી આગસ્ટ.

બોમ્બે રાઈમિસના માનેજર થેક ડાયાબાઈ ફરાંમજી કરાકાને સુબધની મુનીસીવાલીથી તરફથી હમીરતો અને જમીનના છાપાના “આસેસર” નેમ્યા હતા. ૧

તાં ૧૨ મી આગસ્ટ.

રોજ ૨૨ માહ ૧૧ (થો) ૧૨૨૮ યજ્ઞજરદી.

આજ દીને મરહુમ બાઈ પીરોજબાઈ તે થેક જમ-થેદજી ફરફુનજી પારખનાં ધણીઆંનીનાં ઉમણાંમાં તેમનાં આવદે ૩૨૦૦૦) તથા બાવા મરહુમ થેક રસતમજી કાવથજી સરાફની પુંજી મધેથી ૩૨૦૦) મતી ૩૨૨૦૦) ધર્મખાતાઓમાં આપ્યા હતા. ૨

તાં ૧૫ મી આગસ્ટ.

રોજ ૨૫ માહ ૧૧ (થો) ૧૨૨૮ યજ્ઞજરદી.

આજ દીને મરહુમ બાઈ ભીખાઈજી તે થેક રસ-તમજી પેશતનજી બાકસરનાં ધણીઆંની તથા થેક ફરાં-મજી પેશતનજી પડોનાં દીકરીનાં ઉમણાંમાં તેમનાં બિચી-ઓએ ૩૮૦૦) ધર્મખાતાઓમાં આપ્યા હતા. ૩

તાં ૧૮ મી આગસ્ટ.

રોજ ૨૮ માહ ૧૨ (કો) ૧૨૨૮ યજ્ઞજરદી.

આજ દીને મરહુમ બાઈ હમાંબાઈ તે થેક માણે-કજી શેરાબજી વાછાગાંધીનાં ધણીઆંની તથા મરહુમ થેક રસતમજી તેડમુજી રડીમનીનાં દીકરીનાં ઉમણાંમાં તેમનાં બેચીઓએ ૩૮૫૦) ધર્મખાતાઓમાં આપ્યા હતા. ૪

તાં ૧૮ મી આગસ્ટ.

આજ દીને અતરની પોલીસમાં મલેલી પેટીચિથ-નની કારટમાં માછરડેટની સાથે એક અધિકારી તરીકે થેક શેરાબજી જાગીરજી દાદીથેક ખીરાજ્યા હતા. ૫

આ બાકવજી બાકજી મુકવાની ક્રિયા જાહેર રીતે કરવાનો કમીટીનો વિચાર હોતો, પણ મરહુમ સર જમથેદ-જના સારુંબધાઓએ મરનારના શોગને લીધે તેમ કરવાને પોતાની નામરજી જાણુઆથી તે જીર મુજબ ખાંડગી રીતેજ બોલજી મુકવામાં આવ્યું હતું. એ બાકવજી લંડનના નામીયા શીફ સાક્ષી બારન મારાફીએ ૪૦૦૦) પાંજીડને ખરચે બનાવ્યું હતું, અને તે ઈં ૨૦ ૧૮૫૮ ના મેએ માસમાં અતરે મોકલવા વાકજીપર ચઢાવ્યા આગમજ માહરાણી વિકરાસીઆ પોતે તે જોવાને ગયાં હતાં.

૧ બોમ્બે ગેઝેટ, તાં ૫ મી આગસ્ટ ૧૮૫૯.

૨ જામે જમથેદ, તાં ૧૩ મી આગસ્ટ ૧૮૫૯.

૩ જામે જમથેદ, તાં ૧૬ મી આગસ્ટ ૧૮૫૯.

૪ જામે જમથેદ, તાં ૨૨ મી આગસ્ટ ૧૮૫૯.

૫ બોમ્બે રાઈમસ, તાં ૧૪ મી આગસ્ટ ૧૮૫૯.

તાં ૨૦ મી આગસ્ટ.

ઇંગ્રાંડ મધે પ્રગટ થતાં નામીયા “હિસ્ટ્રીડેડ લંડન ન્યુઝ” ના આગવી તેરીખના આંકમાં સર ખર-થેદજી જમથેદજી જીજીબાઈ બારાનેટની એક તસવીર તથા જમથરીતોનો થોડાક અહેવાલ છપાઈ પ્રગટ થાયો હતો.

તાં ૨૦ મી આગસ્ટ.

પુણાં અને નાગપોર વચ્ચેના મેન કંત્રાકટર આં ૨૦ થેક પેશતનજી શેરાબજીએ છેલ્લા બજવાની વેળાએ મરકારની જે કીમતી નોકરીઓ બજવી તેના બદલામાં હિંદુસ્થાનની મરકાર એ ગ્રહસ્થને ૩૧૦૦૦૦) ઈનામ તરીકે આપ્યા હતા. ૬

તાં ૨૬ મી આગસ્ટ.

રોજ ૧ માહ ૧ (કો) ૧૨૨૯ યજ્ઞજરદી.

આજ દીને થેક ખરથેદજી નાચરવાંનજી કામાજીએ પોતાના દીકરા થેક બહમનજી તથા બાઈ ધનબાઈજી તે મરહુમ થેક ધનજીબાઈ નચરવાંનજી કામાજીનાં વીધવાએ પોતાની દીકરી બાઈ બચુબાઈની શેહાદીની ખુશાલીમાં ૩૧૦૦૦) ધર્મખાતાઓમાં આપ્યા હતા. ૭

તાં ૨૬ મી આગસ્ટ.

બજવાના વખતમાં અતરનાં કમીસરીએટ ખાતાં સાથે ગવતા એક ઈરાંની જરથોસ્તી થેક બોદાબખરા મેહરવાંને ગોવાલીઅરના માહરાજાએ તે તરફની પોલીસ કોજમાં ૩૨૫૦) ને દરમાએ રાખ્યા હતા. ૮

૬ બોમ્બે રાઈમસ, તાં ૨૦ મી આગસ્ટ ૧૮૫૯.

બજવાની વેળાનાં આ એમનાં ભારી કામને માટે પોસ્ટ માસ્ટર જનરલ મીં ૦. સી. આર. લેટન તાં ૩૦ મી નવેમ્બર ૧૮૫૯ ને દીને લખેછ ક:—

“No other Mail Contractor could have so successfully withstood, as he did, the extraordinary heavy pressure devolving on it, and that too during the height of the Monsoon. For he not only conveyed during the months in question the numerous expresses referred to, but in consequence of the other chief lines being closed, the Overland and daily Mails which were made over to him were unusually heavy. Yet during the whole time he maintained his ordinary speed, and never broke down with a single Mail, or express.”

૭ જામે જમથેદ, તાં ૩૧ મી આગસ્ટ ૧૮૫૯.

આએ લગનને તાકેકે કદમીઆના દસ્તુર અરદેસર રસતમજી મુજાં શીરોજનાએ પરણતાં જોડાને આશીરવા-દનો ગુજરાતીમાં તરજુમો કરી સંભવાયો તથા આશીર-વાદ પોતે એખતાએ એકજ જણે સારવા હતા, જે બનાવ પારસીઓમાં પેહલવેક્સો ફોવાથી લગાર નવાઈ જેવું લાગું હતું.

૮ મુંબઈ સમાચાર, તાં ૨૬ મી આગસ્ટ ૧૮૫૯.

તાં ૧ લી સપ્ટેમ્બર.

શેઠ રસતમજી રતનજી ભર્યાએ યુગરાતી ભાષાનું એક નામકું વ્યાકરણ છપાવી પ્રગટ કરીકું હતું. ૧

તાં ૧૮ મી સપ્ટેમ્બર.

આજ દીને સુરતની પાસેનાં ઇજાપોર ગામમાં ત્યાંના એક રેહવાસી શેઠ ખરજોરજી દાદાભાઈ શેલીનાંએ પોતાનાં માતાજી બાઈ હીરાંબાઈ તથા બાવાજી શેઠ દાદાભાઈનાં પુનને માટે એક કોશવણો કુવે બંધાવી ત્યાંની જરયાશી અંગુમનના વપડાને માટે બોલો મુકયો હતા. ૨

તાં ૨૦ મી સપ્ટેમ્બર.

શેઠ શાવકશાહ ધનજીભાઈ બનાજીએ “હંડરેવટ, રતન, તોલા, ડગન, જગાત, અને જીનસેના ભાવ” ની તૈયાર ગણત્રિના કોશાનું ઇંગ્લેજમાં એક પુસ્તક ૨મી પ્રગટ કરીકું હતું.

તાં ૨૧ મી સપ્ટેમ્બર.

રોજ ૨૭ માહ ૧ (૩૦) ૧૨૨૬ યજ્ઞજરદી.

મરણ—કાવશજી તેહમુજજી લાઆના^૩—ઉમર વર્ષ ૬૫ ભર્યાવાલા એ૦ તેહમુજજી હોરમજી દસ્તુર કામદીનના વડા દીકરા. એવજી પોતાની નાધરી વયથી મુંબઈ પોતાના મમાવા આ૦ ભીખાજી ગોદરેજીને ત્યાં ઉધરયાથી કદમી થયા હતા. પ્રથમમાં એવજી ઇનડો-

૧ “યુગરાતી ભાષાનું વ્યાકરણ. વિદ્યાર્થિયોના જોપયોગ માટે રસતમજી રતનજી ભર્યાએ કર્યું. શ્રી મુંબઈ મધ્યે ગણપત કૃષ્ણજીના છાપખાનાંમાં છપાયું. સને ૧૮૫૬ ઇસવી.”

૨ આ કુવાપર નીચલી તખ્તી મારેલીછે:—

“શ્રી પાક દાદારનાં અજમતી ભરેલાં મુખારક મામની “ખરકતથી આએ કુવે પારશી ખરજોરજી દાદાભાઈ શેલીનાં “ઇજાપોરીઆએ પોતાની માતાજી હીરાંબાઈ તથા પોતાનાં “બાવા દાદાભાઈ શેલીનાં ભલા શવાબનાં પુનનાં મેરુરને “વાશતે બંધાવીને શ્રી ઇજાપોર ગાંમની અંગુમનના “લાભમાં શપુરદ કરીછે. રોજ મુખારક ૨૬ મીના મારે- “શપંદ માઠ મુખારક ૧૨ એ અશપંદાદમદ અમશાશપંદ “શને ૧૨૨૮ ઇઅજ્ઞજરદી તાં ૧૮ સપ્ટેમ્બર શને “૧૮૫૬ ઇસવી શવંત. ૧૮૫૫ વરમે ભાદરવા વદ ૬ વાર “રવેજીને દીને એ કુવાનું કાંમ શંમપુરન થાજી. એફુન “બાક એફુનતરબાદ.”

૩ એવજીના બપાવા દસ્તુર હોરમજી કામદીનજી, ભર્યાવાલા મરહુમ દસ્તુર અસપંદીઆરજી કામદીનજીના નાધલા ભાઈ હતા.

રના રેસીડંટ મી૦ લાઆની નોકરીમાં હતા. તે પછી ઈં સં ૧૮૩૬ માં મુંબઈ મધ્યે ૬૦ વીરજી રામજી સાથે ભાગમાં “કાવશજી વીરજી” ને નામે કાવડની એક મોટી દુકાન ઉંધાડી હતી. ઈં સં ૧૮૫૦ માં ૬૦ વીરજીનાં મરણથી પોતે એખત્રા તે દુકાન ચલાવતા હતા. “આ મરનાર પુરશે શાશી આંટ અને ચોખા વેહવારને માટે મુંબઈના લોકોમાં શાર માંન મેલવીછે.” ૪

તાં ૨૨ મી સપ્ટેમ્બર.

રોજ ૨૮ માહ ૧ (૩૦) ૧૨૨૬ યજ્ઞજરદી.

આજ દીને શેઠ ખરજોરજી કાવશજી આશખરને પોતાનાં દીકરા મરહુમ શેઠ નચરવાંનજીનાં ઉંમણમાં ૩૨૦૦૦) ની રકમ ધર્મખાતાઓમાં આપી હતી. ૫

તાં ૨૩ મી સપ્ટેમ્બર.

આજ દીને મરહુમ શેઠ કાવશજી તેહમુજજી લાઆનાં ઉંમણમાં ૩૫૮૫) પરચુટણ ધર્મખાતાઓમાં આપ્યા હતા. ૬

તાં ૨૬ મી સપ્ટેમ્બર.

આએ વર્ષની અપરાધીઓની છાંડણુ કરનારી ત્રિજી તારની શેચન આજ દીને શુપરીમ કોરટમાં ચીફ-જસ્ટીસ મર માથકુ સાચની હજુરમાં ભરાઈ હતી. નીચત્રા પાર-સીઓ ગ્રાંડ જુરીમાં મેકા હતા:—

શેઠા જંગીરજી નવરોજજી વાડીઆ, શેરા-બજી ફરાંમજી પટેલ, અરદેમર ખરજોરજી દાદીશેક, બહ-મનજી જીજીભાઈ.

તાં ૭ મી અક્ટોબર.

રોજ ૧૩ માહ ૨ (૩૦) ૧૨૨૬ યજ્ઞજરદી.

આજ દીને મરહુમ બાઈ જરબાઈ તે શેઠ અરદે-મર માણેજી વાજગાંવીનાં ધણીઆની તથા શેઠ ફરાં-મજી અરદેમર રતનજી વાડીઆનાં બિટીનાં ઉંમણમાં

૪ જામે જમશેદ, તાં ૨૩ મી સપ્ટેમ્બર ૧૮૫૬.

૫ જામે જમશેદ, તાં ૨૩ મી સપ્ટેમ્બર ૧૮૫૬.

૬ મુંબઈની પારસી પંચાતનાં રંડની સવંત ૧૮૧૫ તથા નાવારેસ ઇરાંનીઓ, ભગરસાથના ચાંબેદો અને મુદલાં શીરોજ મદરેસાના યજ્ઞજરદી ૧૨૨૬ તથા ઇરાંનીઓની હાલત મુદારનારી મંડલી, નવસારી મદરેસા, કોરનું ધર્મનું દવાખાનું, અને જરતોશાની છાદરીઓની નીશાલના ઇસવી ૧૮૫૬ ના હીસાબની આપડીઓ.

૭ બોમ્બે રાઇમસ, તાં ૨૭ મી સપ્ટેમ્બર ૧૮૫૬.

તેમનાં બિશીઆંબે ૩૭૫૧) પરચુટણુ ધર્મખાતાંઓમાં આપ્યા હતા. ૧

તા ૧૦ મી અક્ટોબર.

હિંદુસ્તાનની નામદાર સરકારે ધંધા શાજગાર ઉપર નાખવા ધારેલા લાઇસંસ ટાક્સ કાઢી નાખવા મટે ત્યાંની ધારા સભા ઉપર એક અરજી માફતવાને કુઠાવ કરવાને અતરના રહેવાસીઓની એક જાહેર સભા બોલાવવાને ગણ તા ૪ થી અક્ટોબરે મુંબઈના શેરીફ શેઠ બહમનજી હોરમજી વાડીઆ જોગ એમબર ઓફ કામરમના મેમબર તથા બીજા બાપારીઓએ એક રીફરીજન માફત્યું હતું, તે મુજબ આજ દિને અતરના રાઝિદહાલમાં એક જાહેર સભા મચી હતી. સરનશીનની પુરસી મીં ૭૫૯૫. ડીક્ટરમિ લીધા બાદ શેરીફ શેઠ બહમનજી હોરમજી વાડીઆએ પોતા ઉપર આવેલું રીફરીજન વાંચી મંબલાયું, જે બાદ પારલામેન્ટની સભા ઉપર એક ઘટ્ટી અરજી માફતવાને સરનશીન, એમબર ઓફ કામરમની કમીટીના અધિકારીઓ, તથા ડાક્ટર બાઉ દાજીની એક કમીટી રૂડી સભા બરખાસ્ત થઈ હતી. ૨

તા ૧૦ મી અક્ટોબર.

શાજ ૧૬ માહ ૧ (ચિં) ૧૨૨૬ યજ્ઞજરદી.

મરણ—હોરમજી ફરાંમજી ફોડકના ૩—હોરમજી વર્ષ ૫૫) શેઠ ફરાંમજી નશરવાંનજી ફોડકના વડા દીકરા. એવણુ પ્રથમમાં ચીન ખાતે શેઠા દાદાભાઈ અન માણે કજી રસતમજી બનાજીની પેઠડી ખાતે ગયા હતા. તે પછી ૬૦ સં ૧૮૪૫ માં અતરે પારસી બજાર આટમાં ઇંગ્લેજ અસખાપ તથા દારૂકામની એક માટી દુકાંન ઇલાડી હતી, જે હાલુસુવા કાએમકે.

૧ મુંબઈની પારસી પંચાતનાં ડંડની સંવત ૧૯૫૫ તથા નાવારસ ઇરાંનીઓ અને બગરસાથના મેમિટોનાં ડંડની યજ્ઞજરદી ૧૨૨૬ તથા ઇરાંનીઓની હાલત સુધારનારી ડંડની અને ફોડકનાં ધર્મનાં દવાખાનાના ઇસવી ૧૮૫૯ નાં હીસાબીની ચાપડીઓ.

૨ બોગમિ રાઈમસ, તા ૧૦ મી અક્ટોબર ૧૮૫૯.

૩ શેઠ જમશેદજી ફરાંમજી કડોકના ભાઈ.

એવણના બાપા શેઠ ફરાંમજી નશરવાંનજી કડોકનાં મે ભાઈઓ શેઠા બરશેદજી અને ધનજીભાઈ નશરવાંનજી કડોક (મરહુમ શેઠ રસતમજી ધનજીભાઈ કડોકના બાપા) લાંબી મુદત સુધી કલકત્તા ખાતે રહી મરણ પછી ત્યાંજ પામ્યા હતા, અને આથા શેઠ શરૂનજી નશરવાંનજી કડોક (શેઠ કાવશજી દાદાભાઈ કડોકના બાપા) ૬૦ સં ૧૮૬૬ માં ૮૨) વર્ષની લાંબી ઊમરે મરણ પામ્યા હતા. એઓના બાપા શેઠ નશરવાંનજી ફરાંમજી કડોક મુંબઈમાં લાકડાંની ચોટી કથરોતો બનાવતા હતા.

તા ૧૪ મી અક્ટોબર.

બજવાના હીગાંમમાં નીમચ મધી મીશીઅરસ જમામપજીની કુપનીના એક કારભારી શેઠ બરજોરજી જમામપજી ફેરાંવાલાએ કીલ્લાપર બજાખોરોએ ઘેરા નાખ્યો તે વેળાએ હીમતથી બાહરે નીકળી ઇંગ્લેજોની તરફના સંવેશા રવાના કરવા તથા તેમને ખોરાક પોહચતો કરવાને પોતાનો જીવ જોખમમાં નાખી ધણીક જીહમત એચી હતી. તેવણુની કામતી નોકરીઓના બદલામાં નામદાર સરકારે તેવણને સુરત મધી આપ્યો મામમાં એક જાગીર મેટ આપી હતી. ૪

તા ૧૫ મી અક્ટોબર.

શાજ ૨૧ માહ ૧ (ચિં) ૧૨૨૬ યજ્ઞજરદી.

આજ દિને મરહુમ બાઈ પીશીજીબાઈ તે શેઠ ફરાંમજી હોરમજી શેઠાનાં ધણીઓની તથા શેઠ દારાશાહ મહરવાંનજી શેઠાનાં દીકરીનાં ઉકમણાંમાં તેમનાં બિશીઆંબે ૩૧૧૮૨) પરચુટણુ ધર્મખાતાંઓમાં આપ્યા હતા. ૫

તા ૨૦ મી અક્ટોબર.

મુંબઈની પારસી પંચાતનાં કુંડના તા ૧૮ મી અક્ટોબર ૧૮૫૭ થી તે તા ૫ મી નવમબર ૧૮૫૮ સુધીના હીસાબની ચાપડી જામે જમશેદ છાપાખાનાંમાંથી તરડીઓએ છપાવી પ્રગટ કરી હતી. તેમાંથી જોવામાં આવેલું કે છદ્દા હીસાબની બાકીના ૩૧૦૫૦૬૦૧૧૭

૪ બોમ્બે રાઈમસ, તા ૧૪ મી અક્ટોબર ૧૮૫૯.

એ બાબેની નોંધ લેતાં રાઈમસને નીમચને બખર પત્રી નીચે મુજબ લખેલું:—

A Parsee gentleman named Burjorjee of the firm of Jamashjee of this place has been very handsomely rewarded by the Government of India with a grant of land in perpetuate in Surat for services rendered during the siege of Neemuch in 1857. As I am in possession of the nature of these services I may here mention them.

1st. Bravery under arms, when a heavy fire of matchlock was playing upon the fort wall, in communicating messages from one part of the Ramparts to another.

2nd. Ditto in leaving the Fort in search of provisions and bringing in sheep, &c, &c, for the besieged, &c, &c,

3rd. Zeal and intelligence in assisting the Political Agent, Commander of the Fort, and Commissariat Officers, in providing the Garrison.

No one here who knows anything of the character of this deserving and high spirited man but wish him joy. The honor has been well conferred, and holds out a striking example to others: we wish him long life and health to enjoy it.

[Bombay Times, 14th October 1859.]

૫ જામે જમશેદ, તા ૧૭ મી અક્ટોબર ૧૮૫૯.

ઉપરાંત આમ્મે આખાં વર્ષમાં પંચાતનાં ફંડ ખાતે ૩૩૦૩૮૪૧૪ ની આવક થઈ હતી, અને અરચ ૩૧૬૬૨૫૫૧૧ થયો હતો, જે બાદ કરતાં વર્ષની આખાં રીએ તરફીઓના હસ્તકમાં પંચાતના ઊંચાખતે લગતા ૩૧૧૫૮૧૬૫૫૫૫ તથા જુદાં જુદાં પડાવેલાં ખાતાઓના ૩૧૧૬૬૭૬૫૫૨૨૫ મંત્રી કુલે ૩૨૭૭૬૬૫૫ ખાતી હતા.

તા ૨૧ મી અક્ટોબર.

આજ દીને સર અરશેહ જમશેદજી જીજીભાઈ આરેનિંદે પોતાનાં ભાઈ શેક રસતમજી જમશેદજી જીજીભાઈની સાથે પોતાના પીતાનાં નામથી આત્મી "સર જમશેદજી જીજીભાઈ રકુલ આંદ આર" ની મોલાકાત લીધી હતી. ત્યાં સઘળી જાતના હુનર શિખાડવાનું કામ જોઈ વિદ્યાર્થીઓને ફતિમ આપવાને ૩૩૦૦) ની રકમ ભેટ આપી હતી. ૨

તા ૨૫ મી અક્ટોબર.

સાજ ૧ માહ ૨ (ચે) ૧૨૨૬ ચન્દ્રજ્વરદી.

મરણ—શોરાબજી બરજોરજી દાદીબરજોરનાં— ઉમર વર્ષ ૬૮) શેક બરજોરજી શોરાબજી દાદીબરજોરનાં પાંચમાં દીકરા. એવણુ પ્રથમમાં પોતાના આપના આપાર વનજનાં કામમાં, અને તે પછી કમીસરીએટ, દરિશનરી, તથા ખીજી સરકારી આપીસોમાં કંત્રાકરનું કામ કરતા હતા.

૧ પંચાતનાં દરતરમાં આમ્મે વર્ષ કાંઈ નવાં ખાતાં પડાવેલાં નથી, પણ છેલાં આં શેક પેશતનજી શોરાબજી પુણાંલાએ ૩૧૫૦૦૦) આપી પડાવેલું ખાતું આમ્મે વર્ષ બંધ કરાવી તેમાં તા ૩૦ મી આપરેલ ૧૮૫૮ ને દીને ૩૪૦૦૦) તથા તા ૩ જ નવેમબર ૧૮૫૮ ને દીને ખીજી ૩૬૫૦૦) ની રકમ ઉમેરી ૩૨૫૫૦૦) જુ' નવું ખાતું પડાવ્યું હતું; અને તે બાંધે એવી સરત કીધી હતી કે તે રકમનાં આજ મધેથી પુણાં મધે વર્ષના ૬) ઘાડંબાર કરવા, ૨) નશાશાલારોના પગાર આપવો, પુણાંનાં દોખમાંની શગડીમાં રોજ ચોરાગ જરી રાખવા, તથા પુણાં અને અહમદનગરની તેમની ધર્મશાલાની મરાંમત વગેરેનો ખરચ કરવા માટે દર શાલ ૩૬૭૦૦) તેમની હૈયાતી સુધી તેવણુ ઊપર અને તે બાદ તેમના વારેસો ઊપર મોકલવા, અને બાકી ૩૫૦) પંચાતનાં જનરલ ફંડ ખાતે લેવા, તથા મુદલ રકમ સદા કામિય રાખવી.

વળી પંચાતનાં ફંડના એક તરફી શેક નવરોજજી જમશેદજી વાડીઆએ જહરીને લીધે ઓઢો ઊડવાથી તેમની જગાએ તરફી તરીકે શેક બહમનજી જીજીભાઈને મુકર કીધા હતા.

૨ બોમ્મે ઝેઝેટ, તા ૨૪ મી અક્ટોબર ૧૮૫૯.

તા ૧ લી નવેમબર.

"સર જમશેદજી જીજીભાઈ પારસી મેનપાલટ ફનિસ્ટ્રીકીટ" ના એક અધિકારી શેક ફરાંમજી બહમનજી સરાઈ પોતાના ઓઢો ઊડવાથી તેમની જગાએ એક નવો અધિકારી ઊડવાને આજ દીને એ ખાતાની એક સભા મંત્રી હતી. તે વેળાએ સર્વેનાં એકમતથી શેક મેહરવાંનજી ફરાંમજી પાંડેને તે જગા પર મુકર કરવામાં આવ્યા હતા. ૩

તા ૫ મી નવેમબર.

શેક નશરવાંનજી શોરાબજી આપખખતીઆરે પારસી મેલાડીઓથી કમરત અને યુજરાતી ગાએણુનાં ખેલો કરવાને સ્થાપેલી "પારસીઓની કમરત અને યુજરાતી ગાએણુ મંડલી" એ આજ દીને અતરેની ગ્રાંટ શેડ નાટકશાલામાં પેહલવેહલો પોતાનો એક ફતેહમંદી સાથે કીધો હતો. ૪

તા ૮ મી નવેમબર.

હિંદુસ્તાનની નામદાર સરકારે ધંધારાજગાર ઉપર નાખવા ધારેલો લાઈસેંસ ગ્રાંટક કાઢી નાખવા માટે ત્યાંની ધારા સભા ઉપર અતરેના દેશી રેહવાસીઓ તરફની એક અરજી મોકલવાને આજ દીને બોમ્મે આસોશીએ-શને શેક જગંનાથ શંકરચંદનાં ઘરમાં એક જાહેર સભા ખોલાવી હતી. સરન્શીનની પુરસી શેક જગંનાથ શંકર-ચંદને આપવા બાદ તેમની ફરમાસથી ઉપરી અરજી હંથેજીમાં શેક ડોશાભાઈ ફરાંમજી કરાકાએ તથા તેનો યુજરાતી તરફીએ શેક શોરાબજી પેશતનજી ફરાંમજીએ વાંચી સંભળાવ્યો, જે બાદ તે ઉપર મહીઓ લઈ નામદાર વાઈસરાય પર તે મોકલવાનો ડેકાવ થયો હતો. ૫

૩ જાને જમશેદ, તા ૩ જ નવેમબર ૧૮૫૯.

૪ જાને જમશેદ, તા ૭ મી નવેમબર ૧૮૫૯.

એ મંડલી ઇં સં ૧૮૬૨ સુધી ચાલુ હતી.

૫ બોમ્મે ઝેઝેટ, તા ૯ મી નવેમબર ૧૮૫૯.

આ અરજી સઘળી ઓકસ વીગતોથી ઘડી કાઢવા માટે બોમ્મે આસોશીએશનની સભાએ તા ૮ મી અક્ટોબર ૧૮૫૯ ને દીને અતરેના જાણીતા ૬૩ હિંદુ, ૧૩ મુસલમાન, ૩ પોરટુગીઝ, અને ૪૨ પારસી (સર અરશેહ જમશેદજી જીજીભાઈ પારોનેટ, બહમજી હોરમજી વાડીઆ, રસતમજી જમશેદજી જીજીભાઈ, કાવશજી જાંગી-રજી રેડીમની, શોરાબજી જમશેદજી જીજીભાઈ, ફરાંમજી નશરવાંનજી પટેલ, અરશેદજી નોશરવાંનજી કામાલ, અર-દેસર અરશેદજી દાદીશેક, અરશેદજી રસતમજી વાડીઆ, ધનજીભાઈ અરશેદજી સરાય, મેહરાંમજી જીજીભાઈ, બહમ-નજી ફરાંમજી કામાલ, બીમજી માણેકજી બનાલ, હીરજી-

તા ૧૦ મી નવેમ્બર.

રોજ ૧૭ માહ ૨ (ચે) ૧૨૨૬ યજ્ઞદત્તરદી.

મહત્વ—રતનજી બિહરાંમજી પીથની—ઉત્તર વર્ષ (૮૦) એવંજી ૬૦ સુ ૧૭૬૦ ને આશરે સુરતથી

બાઈ હોરમજી શેઠના, પેશતનજી હોરમજી કામાજી, ધનજીબાઈ શંખજી પટેલ, શેરાયજી પેશતનજી શંખજી, હોરમજી બહમનજી વાડીઆ, દીનશાહજી માલિકજી પીઠીટ, બિહરાંમજી હોરમજી કામાજી, મેહરવાંનજી શંખજી પાંડે, ખરશેદજી શરૂનજી શરૂપ, મેહરવાંનજી નયરવાંનજી ભાવનગરી, માલિકજી ખરશેદજી સુરાશ, નવરોજજી શરૂનજી, શેરાયજી શાપુરજી બંગાલી, દીનશાહજી દાદાબાઈ ગાંધી, ડોશાબાઈ શંખજી કામાજી, બંગીરજી શંખજી જશાંબાલા, શંખજી પેશતનજી પાંડે, હોરમજી પેશતનજી બાટલીવાલા, બહમનજી જીભાઈ, બંગીરજી નવરોજજી વાડીઆ, ડોશાબાઈ શંખજી કરાકા, શેરાયજી શંખજી પટેલ, નવરોજજી દોશાબજી ગાય, ડોશાબાઈ શેરાયજી મુનશી, ખરશેદજી બહમનજી પંથકી, શરૂનજી હોરમજી જશકરી, હીરજીભાઈ બંગીરજી રેડીમની, એદલજી બહમનજી મારીસ, અરદેસર શંખજી મુસ) ગ્રહરથોની એક કમીટી ઠંડવી હતી, જે કમીટીએ આ અરજ તૈયાર કરી હતી.

પણી અતરેના એક જાણીતા આપારી શેઠ પેશતનજી બિહરાંમજી દાંતરાએ તા. ૧૨ મી નવેમ્બર ૧૮૫૬ ને દીને મુખ્યના ગવર્નર લારડ એલગીનસ્ટન ઊપર એક પત્ર લખી એ કરતી વીરૂપમાં પોતાના વિચાર જણાવી તેને બદલે અતરેની પ્રજામાં થતાં લગ્નો તથા બચ્ચાંને તેના આપના ધર્મમાં લેવાની ક્રિયાને દિવસે તેની ખુશાલીમાં આક્રમક લવાજમે લેવાની સરકારને ભલામણ કીધી હતી, અને તેથી સરકારી તીજોરીમાં દર શાલ ૩૨૬૭૦૦૦૦ ની આમદાની થશે એવી ગણત્રિ બતાવી હતી. આ પત્રમાં મુખ્યરેલો ઊપાય અતરેની સરકારને પસંદ પડ્યો હોય, અને તે ઊપર સીપોટ કરવાને તેની નકલો સીધા કમીશનર, તથા સેતારા, ખાંદેય, બેલગાંમ, પુણાં, સુરત, સોલાપુર, અને મુખ્યના કલેક્ટર તથા કસ્ટમના કમીશનર ઊપર, તેમજ એક નકલ હિંદુસ્થાનની ધારા બાંધનારી સભાના મુખ્ય ઇલાકાના અધિકારી હાનરેબલ પી. ડાલ્હુસીનીજી ઊપર નીચના પત્ર સાથે મોકલી હતી :—

To

P. W. LEJEY, Esq.,

LEGISLATIVE COUNCILLOR OF THE COUNCIL OF INDIA FOR BOMBAY.

Sir,

With reference to the correspondence on the subject of the proposed Bill for Licensing Trades and Professions, I am directed by the Right Honorable the Governor in Council to forward to you the accompanying copy of a letter from a Parsee gentleman named Pestonjee Byramjee Dantra, dated 12th November 1859, suggesting the levy of a tax on marriages and the religious ceremonies of baptism, circumcision, assumption of the Janvi (or Brahmical Thread) the sudra, and other initiatory rites.

In forwarding this communication to you, I am directed to request that you will be good enough to give the suggestions made in it your best consideration,

અતરે આવી પોતાના બાઈ શેઠ એદલજી માલે આપારમાં પડયા હતા. તે પછી કસ્ટના, મીન, ખરમાં, તથા મજાઈ

and, if you think fit, that you will bring them to the notice of the Council when the Licensing Bill comes again before them.

I am to add that the scheme under notice seems to the Right Honorable the Governor in Council to be open to fewer objections than most of those which have been proposed for raising new taxes but in order that it may be well ventilated and discussed, His Lordship in Council has referred them to the officers who were consulted upon the Licensing Bill, and whose opinions, I am directed to state, will be duly communicated to you.

H. YOUNG,

Chief Secretary.

Bombay Castle, 21st November 1859.

એ ઊપરાંત શેઠ પેશતનજી ઊપર પણ સરકારના શેકેટરી મી. પંડે નીચે મુજબ જવાબ લખ્યો હતો :—

No. 2720 of 1859.

General Department,

To

PESTONJEE BYRAMJEE DANTRA, Esq.

Bombay,

Sir,

Having placed before the Right Hon'ble the Governor in Council your letter of the 12th instant, I am now directed to convey to you the thanks of Government for your communication, and to inform you that a copy of it will be immediately forwarded to the Member of the Legislative Council of India for Bombay, with a request that he will give your suggestions his best consideration, and should he think fit to do so to bring them to the notice of the Legislative Council when the Licensing Bill comes again before them.

It appearing to Government desirable that your proposals should be well ventilated and discussed, they have been referred for the consideration and report of certain Public officers, and if you have no objection it is further proposed, to place your communication in the Editor's Room for discussion through the medium of the Press.

H. YOUNG,

Chief Secretary.

Bombay Castle, 21st November 1859.

એ બાબત વિષે સરકારી અમલદારો તથા પ્રજાના લોકો વચ્ચે તકરાર ચાલતી હતી જે દરનેઆંન ઘણાકેએ શેઠ પેશતનજીની ભલામણ પસંદ કીધી હતી, પણ તેટલામાં હિંદુસ્થાનના નવા ખાનગી મી. વીલસને ઇનકમ ટાક્સ દાખલ કર્યાથી તે ભલામણ રદ થાઈ હતી.

એજ મુજબ અતરેના એક પારસી આપારી શેઠ બહમનજી જમશેદજી મુશાંએ તા. ૨૧ મી જાનવારી ૧૮૬૦ ને દીને નામદાર ગવર્નર લારડ એલગીનસ્ટન નોગ મુજરાતીમાં એક પત્ર લખી આખાં હિંદુસ્થાનમાં ચોનાંનો સીકો આજી કરવાની ભલામણ કીધી હતી, જે પત્રનો પણ ઇંગ્રેજમાં તરજુમા કરાવી હિંદુસ્થાનની ધારા સભા ઊપર મોકલવામાં આવ્યો હતો.

૧ કલકતાવાલા શેઠો રસતમજી અને જમશેદજી તથા મીનવાલા શેઠ ધનજીબાઈ રતનજી પીથનીના આવા.

કેસતાઓની સુઝાફરી કરી ત્યાંના વ્યાપાર કરવા માડ્યો, અને સેવે કલકતે આવી ત્યાં પોતાનું બધુક મથક કીધું, તથા મરણ પહુ ત્યાંજ પામ્યા હતા.

તાં ૧૨ મી નવેમ્બર.

આજ દિને કલકતાવાલા મરહુમ શેઠ રતનજી બેહરામજી ખીશનીનાં અતરેનાં ઉંમરમાં તેમની પોતાની પુંજ મથેથી તથા ખેરીઓએ મલી ૩૧૩૩૦) ધર્મ ખાતાઓમાં આપ્યા હતા. ૧

તાં ૧૪ મી નવેમ્બર.

શાજ ૨૧ માહ ૨ (શિં) ૧૨૨૬ યજ્ઞજરદી.

મરણ—શોરાખજી કાવશજી ડોટીવાલા ૨—ઉંમર વર્ષ ૬૭) એવણુ પોતાનાં જન્મ વતન સુરતથી ૬૦ સં ૧૮૧૭ માં સીકંદરાબાદ ખાતે આપ્યા હતા, અને પોતાનાં વડા બાઈ શેઠ હોશંગજી સાથે પેહલવેહલી તે તરફ ઇંગ્રેજ અશખાખની દુકાન ઉંધાડી હતી. ૩ એ પછી બાઈથી છુટા પડી પોતાને એખજાને હીસામે વ્યાપાર ચલાવતા હતા. એવણું મરણ સીકંદરાબાદ મથે નીપજ્યું હતું.

તાં ૨૭ મી નવેમ્બર.

શાજ ૪ માહ ૩ (શિં) ૧૨૨૬ યજ્ઞજરદી.

આજ દિને મરહુમ બાઈ હમાંબાઈ તે શેઠ મેહર-વાંનજી નવરોજજી શેઠનાનાં વીધવા તથા મરહુમ શેઠ બહમનજી શોરાખજી શેઠનાનાં બેટીનાં ઉંમરમાં તેમની પોતાની પુંજમાંથી તથા ખેરીઓએ મલી ૩૧૦૩૩) ધર્મ ખાતાઓમાં આપ્યા હતા. ૪

તાં ૩૦ મી નવેમ્બર.

શેઠ ખરશેદજી રસતમજી કામાજી જ્યો ૬૦ સં ૧૮૫૫ માં વ્યાપારને અર્થે ઇંગ્લાંડ ગયા હતા તેઓ આખે શાહની શરૂઆતમાં ત્યાંથી પાછા ફરતી વખતે પારસી મથે ફ્રેન્ચ, જરમન, તથા જંદ ભાષાઓની તાલીમ પ્રોફેસર મોહલ અને ઓપરટના હાથ હેઠલ લઈ,

૧ જમે જમશેદ, તાં ૨૧ મી નવેમ્બર ૧૮૫૯.

૨ હેરાબાદવાલા શેઠ શ્રાંમજી શોરાખજી ડોટીવાલાના બાવા.

૩ એવણની પછી હેરાબાદ મથે શેઠ બહમનજી નશરવાંનજી કરાકાએ તથા તે પછી ૬૦ સં ૧૮૭૦ માં શેઠ બહમનજી માણેકજી પટેલે જુદી જુદી દુકાનો ઉંધાડી હતી.

૪ જમે જમશેદ, તાં ૩૦ મી નવેમ્બર ૧૮૫૯.

કા-સ અને સ્પેન વચ્ચેના "પીરીનીસ" ના ખરફના પાહોડામાં ફરી જરમની મથે અરસેનગન શેહરમાં પ્રોફેસર સીગજના હાથ હેઠલ બે માસ સુધી જંદ ભાષાની તાલીમ તથા જરથોસ્તી ધર્મને લગતાં પુરાણની ભાષાઓમાં છપાયતાં કેટલાંક પુસ્તકો મેજવી આજ દિને સુખઈ પાછા આપ્યા હતા. ૫ પારસીઓમાં પુરાણ મથે ફરી આપણી પુરાતમ ભાષાઓના અભીઆસ કરી આવનાર આજ સુધી એવણજ એખજાએ.

તાં ૩ જી ડીસેમ્બર.

આખે વર્ષની અસરથીઓની છાંડણુ કરનારી છેત્રીવારની શેશન આજ દિને સુપરીમ કોરટમાં પહુની જડજ સર જોમફ આરનોલડની હજુરમાં બરાઈ હતી. નીચનાં પારસીઓ શ્રાંડ જુદીમાં બેઠા હતા :—

શેઠા લીમજી માણેકજી બનાજી, પેશતનજી નવરોજજી પોહ્યા, કાવશજી નાનાબાઈ દાવર, મનચેરજી ફરાંમજી કામાજી.

તાં ૩ જી ડીસેમ્બર.

સુરત મથે લોહવારપોરથી તે ખાટકીવાર સુધીના પારસીવાડમાં આજ દિને એક માટી આગ લાગી હતી, જેથી તે તરફનાં પારસીઓને માટું નુકસાન ગયું હતું. ખાટકીવારનાં મરહુમ શેઠ રસતમજી નરીમાનજી, કોહાજી શાપુરજી, રસતમજી માણેકજી, અને ડાશાબાઈ બહમનજી શાહ દારવાજાનાં ઘરો તમામ બગી ગયાં હતાં. ૭

એ આગમાં તાશ પામેલા ગરીબોને મદદ આપવાને અતરેથી શેઠા ફરાંમજી નશરવાંનજી પટેલ અને કાવશજી જંગીરજી રીડીમનીએ દરેકે રૂ ૧૦૦૦) ની રકમ તે તરફ મોકલી હતી. ૮

તાં ૫ મી ડીસેમ્બર.

શાજ ૧૨ માહ ૩ (શિં) ૧૨૨૬ યજ્ઞજરદી.

મરણ—શોરાખજી એદલજી પંડિવાલા—ઉંમર વર્ષ ૭૧) એવણુ પ્રથમ આખે મરીની શરૂઆતમાં પોતાના વડા બાઈ શેઠ દાદાબાઈની સાથે સુખઈ મથે પારસી બનત

૫ સુખઈ સમાચાર, તાં ૨૬ મી આગસ્ટ તથા રાસ્ટ ગોરતાર, તાં ૧૧ મી ડીસેમ્બર ૧૮૫૯.

૬ બોમ્બે ગેઝેટ, તાં ૫ મી ડીસેમ્બર ૧૮૫૯.

૭ સુખઈ સમાચાર, તાં ૬ મી ડીસેમ્બર ૧૮૫૯.

૮ બોમ્બે ગેઝેટ, તાં ૨૭ મી ડીસેમ્બર ૧૮૫૯.

ઝીરમાં પાંડિ તથા બીજો ઝીરાકીના અશ્યામ વેચતા હતા. તેમાં મૂલ્ય આશ્વિન વચાથી ઇ. સ. ૧૮૨૩ થી ઇંગ્રેજ અશ્યામ તથા દારૂકામની મોટી દુકાન ઉઘાડી હતી.

તા. ૩ મી ડીસેમ્બર.

આજ દિને મરહુમ શેઠ શેરામજી એલજી પાંડિ વાલાનાં હિમણમાં તેમની પોતાની પૂંછ મથિયાં ૩૮૦૦૦), લીધવા બાઈ કુવરબાઈએ ૩૫૦૦), દીકરીઓ બાઈ દીનબાઈ અને અરશદબાઈ તથા દીકરીના દીકરા શેઠ માણે-કજી નગરવાનજી પાંડિવાલાએ ૩૫૦૦), તથા બાણેજી શેઠ પરજોરજી અરશદજી પાંડિવાલાએ ૩૫૦૦) મતી ૩૫૫૦૦) ની રકમ એવાહુદી કાઢી તેનાં બે તરફીઓ ઉઘડી તેનાં આજ મથિયાં તેમની નગરમાં દરેક લાગે તેવા ધર્મ કરવાની, તેમજ બીજા ૩૫૨૦) પરચુટણુ ધર્મખાતાઓમાં આપવાની તંદરેસ્તી પઢાવી હતી.^૧

તા. ૩ મી ડીસેમ્બર.

શા. ૧૮ મા. ૩ (થો) ૧૨૨૬ વજદજરદી.

મરણ—હાથાંગજી કાવશજી ડોરીવાલા^૨—હિમર વર્ષ ૭૬) એવાણ પોતાનાં જન્મ વતન સુરતથી ઇ. સ. ૧૮૧૭ માં સીકંદરાબાદ ખાતે આવ્યા હતા, અને પોતાના બાઈ શેઠ શેરામજી સાથે પેહલપેહલી તે તરફ ઇંગ્રેજ અશ્યામની દુકાન ઉઘાડી હતી. એ પછી બાઈથી છુટા પડી પોતાને એખતાને હિયામે વ્યાપાર ચલાવતા હતા. એવાણનું મરણ સીકંદરાબાદ મથિજ નીપજાયું હતું.

તા. ૨૦ મી ડીસેમ્બર.

શા. ૨૭ મા. ૩ (થો) ૧૨૨૬ વજદજરદી.

મરણ—પેશતનજી અરશદજી કામા^૩—હિમર વર્ષ ૭૦) શેઠ અરશદજી કામાજીના વડા દીકરા. એવાણ પેહલ-

૧ બન્ને જમશેદ, તા. ૫ મી ડીસેમ્બર ૧૮૫૯.

ઊપનાં કંઈ મથિયાં કેટલુંક સુધી મંદરોઈ ગામની દરેકરેખા પરચ, વગેરે બીજાં ધર્મનાં કાંજા કરવામાં આવ્યાં હતાં, પણ તે એવાહુદે તરફીઓને ન સોંપવાથી એ ધર્મખાતું થોડીક સુદતમાં બંધ પડી ગયું હતું.

૨ હુદરામાદવાલા શેઠ પાલણજી હોશંગજી ડોરી-વાલાના આવા.

૩ મરહુમ શેઠ અરશદજી તથા શેઠા કાવશજી, અને કુવરજી પેશતનજી કામાના આવા.

પેહલા ઇ. સ. ૧૮૦૬ માં અતરવાલા શેઠ હોરમજી ચાપુરજી પચતાકીઆ તથા જંબુસરવાલા શા. હરીવલ-ભદાસ વનસીદાસની આડત લઈ ચીન ગયા હતા. તે પછી દર શાત પોતાને હિયામે તથા લોકોની આડત લઈ ઇ. સ. ૧૮૨૭ સુધીના અરસામાં ૧૯) ચીનની મફત કીધી હતી. આથી એવાણ ચીનાઈની અટકથી પણ ઓળખાતા હતા. ઇ. સ. ૧૮૩૧ માં એવાણે યુજરા-તથી પગરખે આવતા જતા મુસાફરોના ઉતારાને કીજે “જાંબેચારડી” ગામમાં એક ધર્મશાલા બંધાવી હતી. એજ શાલમાં એવાણે મુંબઈ મથિ પોતાને નામની પેહડી સ્થાપી હતી, અને ઇ. સ. ૧૮૩૭ માં તેના વહીવટ પોતાના બીજા દીકરા શેઠ કાવશજીને સોંપી પોતે એકાંત જીંદગી ચુલવી હતી. “આએ ચાપુસ મારી રીતખા-તેનાં, ચાખા પેહવારના અને નમનતાઈ ભરેલા હતા.”^૪

તા. ૨૨ મી ડીસેમ્બર.

આજ દિને મરહુમ શેઠ પેશતનજી અરશદજી કામા અથવા ચીનાઈનાં હિમણમાં તેમની પોતાની પૂંછ-માંથી તથા બેથીઓએ મતી ૩૧૨૩૫) પરચુટણુ ધર્મ-ખાતાઓમા આપ્યા હતા.^૫

તા. ૩૦ મી ડીસેમ્બર.

શેઠ અરદેસર ફરમજી મુસે ઇંગ્રેજ વ્યાકરણ શિખવવાની રીત વિષે “ઓન થી મેડ ઓફ ડીચીંગ ગ્રામર” નામનું એક ઇંગ્રેજ પુસ્તક ખુનીયન પ્રેસમાંથી છપાવી પ્રગટ કરી હતું.

આએ વર્ષમાં સુરતની પાસેનાં હજીપોર ગામ મથિ મુંબઈવાલા શેઠ કાવશજી ધનજીબાઈ પાંડિવાલાએ એક ધર્મશાલા બંધાવી ત્યાંના જરથોસ્તીઓના સરઅવસરના વપકામેને મોટે ઓણી મુકી હતી.^૬

૪ બન્ને જમશેદ, તા. ૨૩ મી ડીસેમ્બર ૧૮૫૯.

૫ બન્ને જમશેદ, તા. ૨૪ મી ડીસેમ્બર ૧૮૫૯.

૬ આ ધર્મશાલા ઊપર કાંઈ તપ્તી મારેલી નથી, પણ તેના બંધાવાનું આ શાલ તે તરફના એક જઈશ મોમેદ સાહેબ તરફથી એ પ્રમાણેની યાદદાસ્તે મળ્યું છે કે હજીપોરમાં શેઠ પરજોરજી દાદાબાઈ શેલીનાંએ મુવે બંધાવ્યો તેજ શાલમાં એ ધર્મશાલા પણ બંધાઈ હતી.

આએ વર્ષનાં “બોમ્બે ટાઈમ્સ” નાં કલેન્ડરમાં સ્થળી બીના નીચલા ફેરફાર તથા વધારા સિવાય આગનાં કલેન્ડરની માફકજ છે.

પારસી બ્યાપારીઓ અને દલાલોની ધીવમાં વધારે—કુરાંમજી અરદેસર દાવર, મરહુમ જાંગીરજી નશરવાંનજી વાડીઆના છાકરાઓ, મેહરવાંનજી નશરવાંનજી ભાવનગરી.

બોમ્બે બેંકના ડાયરેક્ટર તરફે કુરાંમજી નશરવાંનજી પેટૈત્રી જગાએ કાવશજી જાંગીરજી રૂડીમતી.

કમરશીયલ બેંકના પારસી ડાયરેક્ટર તરફે શોરાબજી કુરાંમજી પેટૈ અને હોરમજી જાંગીરજી દાદીશેઠ.

કોલાબા પ્રેસ કુંપનીનાં ડાયરેક્ટર તરફે મરહુમ માણેકજી નશરવાંનજી પીટીટની જગાએ નશરવાંનજી માણેકજી પીટીટ.

તાં ૮ થી જાનેવારી.

રોજ ૧૨ માહ ૪ (ચિં) ૧૨૨૬ વજ્રદજરદી.

આજ દીને સુરતની પાસેનાં મંદરોઈ ગામમાં અંજુમનના ઉધરાતથી એક દરમેહર બંધાવી પરકાયામાં આવી હતી. એ દરમેહરને લગતું ઉધરાંયું મરહુમ શેઠ માણેકજી નશરવાંનજી પીટીટના હરતકમાં થયું હતું, અને તેની સ્થળી મેનીજ ત્યાંવાસા શેઠા આદરજી તથા કુવરજી દોરાબજી પેટે કીધી હતી.^૨

^૧ The Bombay Calendar and Almanac for 1860. Bombay: printed, published, and sold at the Times Press.

^૨ આ દરમેહરના દરવાજા ઉપર નીચલી તાંબી તારેલી છે:—

“શ્રી દાદર હોરમજીની મદદથી આએ અગીઆરી
“શ્રી મુંબાઈનાં તથા બીજાં દેશાવરનાં જરથોશતીઓનાં
“અતરવાલા પારસી આદરજી દોરાબજી પેટે તથા પાં
“કુવરજી દોરાબજી પેટે ઉગરાંયું કરી શ્રી મુંબાઈવાલા
“નેકનાંમ જનતયુજન મેશતનશીન શેઠ માણેકજી નોશર-
“વાંનજી પીટીમાં અસતકથી બંધાવી આપી છે મેરોજ ૧૨
“શ્રી મોહોર માહ ૪ થી તીર શેકનશાહી રાને ૧૨૨૬
“એજદરદી તાં ૪ જાનેવારી થને ૧૮૬૦ અંગરે-
“જને દીને છજવીને શ્રી મંદરોઈ ગામનાં તથા હરએક
“જરથોશતી ધરમનાં પાલનારાઓને ધરમખાતે વાપરવા
“આપી છે.”

તાં ૫ થી જાનેવારી.

આજ દીને અતરેની પોલીસ ફોરટમાં મેલી પેટી-શેશતની ફોરટમાં માજીસ્ટ્રેટની સાથે એક અધિકારી તરફે શેઠ બદમનજી જીજીભાઈ પીગાજયા હતા.^૩

તાં ૧૦ થી જાનેવારી.

રોજ ૧૮ માહ ૪ (ચિં) ૧૨૨૬ વજ્રદજરદી.

આજ દીને મરહુમ બાઈ આવાંબાઈ તે શેઠ હોરમજી શાપુરજી પમતાકીઆનાં વીધવાનાં ઉકમણાંમાં તેમની પોતાની પુંજ મધેથી તથા બિશીઓએ મતી રૂ૨૩૧૦) ધર્મખાનાઓમાં આપ્યા હતા.^૪

તાં ૧૨ થી જાનેવારી.

મુંબાઈ કલિકામાં દેશીઓની કેળવણીના પાયા નાખનાર માજી ગવરનર હાનરેબલ માઈન્ટ રટુઅરજી એક્ષરીનસ્ટનનાં ગયા ડીપ્રેમિયર માસમાં ઇંગ્લેન્ડ મધે મરણ પામવાના સમાચાર અતરે આવવાથી તે નામદારનાં મરણ બામે દજરીની બતાવવા તથા તેનાં નામની અતરે કોઈ યાદગારી રાખવાનો ઉઠાવ કરવાને એક્ષરીનસ્ટન કલેજ તથા ફનિટીટીટનના આગના અને હાજના વિદ્યાર્થીઓની એક મોટી જાહેર મળા આજ દીને ટાકિનહાલમાં મળી હતી. જરનશીતની પુરસી એક્ષરીનસ્ટન ફનિટીટીટનાં મધેથી જુના હૈયાતમાંના એક વિદ્યાર્થી શેઠ નવરોજજી કુરુડનજીને આપવામાં આવી હતી. એ પછી શેઠ ડોશા-ભાઈ કુરાંમજી કરાકાએ દરખાસ્ત કીની અને તેને શેઠ વીનાયકરાવ જગનાથ શંકરજી કેટે આપ્યા કે “પશ્ચિમ હિંદુસ્તાનનું કરીઆંલુ કરનાર હાનરેબલ માઈન્ટ રટુઅરજી એક્ષરીનસ્ટનનાં મરણના સમાચાર મળીને એક્ષરીનસ્ટન કલેજ તથા મુસ્લિના હાજના તથા આગના વિદ્યાર્થીઓ ધણા દજરી થયાં.” એ પછી મરનારની અતરે યાદગારી રાખવા, તથા શેઠ અરદેસર કુરાંમજી મુસતી દરખાસ્ત ઉપરથી તે નામદારનું એક અર્ધ માહવડું વીકેટરીઆ મધુજીઅમ એન્ડ ગારડનમાં મુકવા, તથા શેઠા શોરાબજી પેરાવનજી કુરાંમજી અને જાંગીરજી અરદેસરજી વાજાની દરખાસ્ત ઉપરથી તે નામદારના બનિજ તે હાજના મુંબાઈના ગવરનર લારડ એક્ષરીનસ્ટન પર મળાની તરફથી એક લીક્ષાત્રાપત્ર માકનવાનાં ઉઠાવો થયા હતા. એ પછી એ ઉઠાવો અમલમાં લાવવા માટે ૧૧ હિંદુ અને ૧૩

^૩ બોમ્બે ગેઝેટ, તાં ૬ થી જાનેવારી ૧૮૬૦.

^૪ બોમ્બે ગેઝેટ, તાં ૨૦ થી જાનેવારી ૧૮૬૦.

પારસી શિક્ષા નવરોજીજી કરકુનજી, મરનસીન; ડાયાભાઈ કરામજી કરાકા, કોર્પોરેટી; અરશેદજી રસતમજી કામાજી, અનનસી; શોરાબજી નમશેદજી જીજીભાઈ, ડાયાભાઈ કરામજી કામાજી, શોરાબજી પેશતનજી કરામજી, અરશેદસર કરામજી સુસ, પેશતનજી રતનજી કોહલા, કાવશજી શાપુરજી મેહતા, નંગીરજી અરશેદજી વાછા, શોરાબજી શાપુરજી બંગાલી, પેશતનજી નંગીરજી તાલિયારખાં, કરામજી બહમનજી મામરર) ગ્રહસ્થાની એક કમીટી રચી હતી. સેવેરે એકત્રીનરતન ઇન્ટરિટીકેશનના એક શીક્ષક શેફલિમજી દાદાભાઈ (પરીડર) તથા એકત્રીનરતન કલિમના એક વિદ્યાર્થી શેફ કરામજી બહમનજી (મામરર) એ સુભાષીત ભાષણો કીધા બાદ મુખા અરખાત યાદ હતી. ૧

૪ બોમ્બે ટાઈમસ એન્ડ રાનડરડ, તા. ૧૪ મી જાનેવારી ૧૮૬૦.

આ વેળાજી શેફ કરામજી દાદાભાઈજી ભાષણ થઈ જોસ તથા છતા ભરેજી હુ, કે જે માટે તેની ખીજે દીવસનાં "બોમ્બે ગેઝેટ" માં લખેલું કે:—

"The speech of Mr. Hormjee Dadabhai, late a teacher in the Elphinstone Institution, seemed to have much effect upon the audience; it was delivered with extreme pathos and eloquence, and in fact it was the speech of the evening."

[Bombay Gazette, 12th January 1860.]

ઊપલા દેવો મુજબ તારડ એકત્રીનરતન પર દીક્ષાસ પત્ર મોકલ્યું હતું, તથા એ મરદુખ ઊપરાવની યાદગારી રાખવા માટે એકત્રીનરતન કલિમ તથા ઇન્ટરિટીકેશનના આગ્રહ અને હાલના વિદ્યાર્થીઓ વચ્ચે ઊંઘરાંણાની દીવસરતી કીધી હતી, જે મધે ૩૪૬૦૦) ભરાયા હતા, જેમાં ૩૧૩૫૦) કિંદુઓના તથા ૩૩૬૪૦) નીચે મુજબ પારસીઓના હતા:—

(૩૧૦૦૦) રસતમજી અને શોરાબજી નમશેદજી જીજીભાઈ. (૩૩૦૦) શોરાબજી પેશતનજી કરામજી. (૩૨૦૦) દાદાભાઈ નવરોજીજી પ્રોફેસર, અરશેદજી રસતમજી કામાજી, કરામજી ઇનજીભાઈ બાટલીવાલા. (૩૧૫૦) ડાયાભાઈ કરામજી કામાજી. (૩૧૦૦) નવરોજીજી કરકુનજી, નવરોજીજી નાનાભાઈ કરામજી, બહમનજી કરામજી કામાજી. (૩૫૦) ડાયાભાઈ કરામજી કરાકા, પેશતનજી રતનજી કોહલા, કરામજી પેશતનજી કામાજી, કરામજી બહમનજી વાડીઆ, નશરવાંનજી અરશેદસર કરામજી વાડીઆ. (૩૩૦) ડાયાભાઈ રતનજી કોહલા. (૩૨૫) પાલજી કરામજી મેહતા, બહમનજી નાનાભાઈ કરામજી, એદલજી નશરવાંનજી મામરર, અરશેદસર એદલજી ચીનાઈ, કાવશજી દાદી લીમજી, પીરોજીજી કાવશજી પોહલા. (૩૨૦) શોરાબજી શાપુરજી બંગાલી, કાવશજી એદલજી ખાતા, નમશેદજી નશરવાંનજી ટાટા, અરશેદસર નશરવાંનજી મોરી, નમશેદજી પાલજી કાવડીઆ. (૩૩૬૦) ૩૨૦) ની અંદરની રકમ.

એજ મુજબ ૩૧૦૦૫) ચીનથી શેફ કરામજી એદલજી દાવરની તથા ૩૧૫૦) કરામજી ડાહર એજનજી

તા. ૧૬ મી જાનેવારી.

શેફ રસતમજી માલિકજી વાઙીને નામદાર મરકાડે એકના "રજીસ્ટર ઓફ ટ્રેડ" નેમયા હતા. ૨

રસતમજીની મારરતે મરકાડ આપ્યા હતા, તથા આજના અને ખીજા ૩૩૬૪૦) થયા હતા. વળી એકત્રીનરતન ઇન્ટરિટીકેશનના કોહલાક વિદ્યાર્થીઓએ ખરનાર માહિત રુઝ્મરર એકત્રીનરતનજી નામ સી કોવણી સાથે જોડવાના હેતુથી પોતાપોતામાં એક જુદું રંડ જીજી કીધું હતું, અને તેમાં ભરાયલા ૩૧૮૦૦) તે રંડના શેફેટરી શેફ મરમેરજી નવરોજીજી બનાલએ તા. ૧૮ મી મારચ ૧૮૬૧ ને દીને કમીટી ઊપર મોકલી તેજી આજ જેમ કમીટીને દરરત લાગે તેમ મરાહી, યુજરાતી અને પારસી છોકરીઓની નિશાલોમાં દર શાલ રકાલરશીય અથવા ઇનાંમો આપવામાં વાપડવાની અરજ કીધી હતી.

એ મુજબ ૩૮૩૬૧) થયા તે મધેથી ઇન્ડિયન સો ૧૮૬૧ માં ૩૪૦૦૦) વીકટોરીઆ મ્યુજઅમ એન્ડ ગારડનસમાં મરનાર માહિત રુઝ્મરર એકત્રીનરતનજી એક અર્થ વાવણું મુકવા માટે, તથા ૩૨૪૦૦) રુડ્ડટસ લીટરરી એન્ડ સામિનટીરીક શોશાઈટી હસ્તકની મરાહી અને કિંદુ યુજરાતી છોકરીઓની નિશાલો ખાતે, તથા ૩૧૨૦૦) નરથેક્ટી છોકરીઓની નિશાલ મંડલી હસ્તકની નીશાલો ખાતે તેનાં આજ મધેથી દર શાલ માહિત રુઝ્મરર એકત્રીનરતનજી નામની રકાલરશીયા આપવા માટે આપ્યા હતા, અને બાકી ૩૫૦૦) ની એ નામદારની સખીની ૨૦૦) નકલો ઇંગ્લાંડથી મંગાવી તે એ રંડમાં નાણા ભરનારઓમાં વેઠ્યી હતી.

ઊપલાં વાવણાંને માટે મોકલેલા ૩૪૦૦૦) વીકટોરીઆ મ્યુજઅમ એન્ડ ગારડનસની કમીટીએ ઇંગ્લાંડ મધે એક પાદરીપર તેની મારરતે વાવણું બનાવી મંગાવવાને મોકલ્યા હતા, જેને તે પોતાના વપડાસમાં લીધા હતા, અને જે પાછા મકલવાને ખીલકુલ સંભવ ન હતો; પણ ઇન્ડિયન સો ૧૮૬૪ માં શેફ નવરોજીજી કરકુનજી ઇંગ્લાંડ ગયા તે વેળાએ તે ઇલીની શેફ અલાવી તે બામિની ઘરતી રીઆદ કરી ઇન્ડિયન સો ૧૮૬૪ માં તે રૂપીઆ પાછા મેલવી, પોતાનાં ઊપરીપણું ફેલ નાખીઆ શીવ શાસ્ત્રી મોન્ એમ. નોબલ પાસે તે વાવણું ૩૨૮૭૮૧૧૦ ને પરમે નેયાર કરાવી અતર મોકલ્યું હતું; અને બાકી વધેલા ૩૧૧૨૧)૧૩૦ ઊપતી (માહિત રુઝ્મરર એકત્રીનરતન ટેરીબોનીઆ) કમીટી ઊપર તા. ૧ લી આપરેલ ૧૮૬૪ ને દીને એક પત્ર સાથે પાછા મોકલી તે રુડ્ડટસ લીટરરી એન્ડ સામિનટીરીક શોશાઈટી તથા નરથેક્ટી છોકરીઓની નિશાલ મંડલી હસ્તકની નિશાલોમાં મરદુખ માહિત રુઝ્મરર એકત્રીનરતનજી નામની રકાલરશીયા આપવા માટે વડાવેલાં ખાતાઓમાં ઊભરવાની સુચના કીધી હતી. કમીટીએ એ માટે શેફ નવરોજીજીને ઊપકાર માની તેમની સુચના મુજબ તા. ૧૭ મી આપરેલ ૧૮૬૪ ને દીને ઊપલાં અર્થે ખાતાઓમાં દર ૩૫૬૦૦૦) ની રકમ મોકલી આપી હતી.

૨ બોમ્બે ગવરમેંટ ગેઝેટ, ૧૬ મી જાનેવારી ૧૮૬૦.

તાં ૧૬ મી જાનવારી.

શેઠ શેરામજી જમશેદજી જીજીભાઈને મુંબઈની મુનીવરસીદીના એક "ફો" તરીકે નામદાર અરકારે નેમયા હતા.૧

તાં ૨૬ મી જાનવારી.

શેઠ ૬ માહ ૫ (શિં) ૧૨૨૬ યજ્ઞદજ્ઞદી.

મરણ—જમશેદજી કરદુનજી પારખર—ઉમર વર્ષ ૪૬) શેઠ કરદુનજી શેરામજી પારખના ત્રિજન દીકરા. એવણુ પ્રથમમાં "જમશેદજી જીજીભાઈના દ્રાકરાઓની કુંપતી" ને નામે ચાલતી વ્યાપારી પેહડી, કે જેમાં એવણુના બાપા પણ એક ભાગયા હતા, ત્યાં તેમના હાથ હેઠલ કામદારોમાં પડેલા હતા. એ પછી ઈ ૪૦ ૧૮૬૧ માં બાપનાં મરણુ બાદ એવણુ તથા એવણુના વડા ભાઈ શેઠ જમશેદજી કરદુનજી પારખને તેમની જગ્યાએ ડિપતી પેહડીમાં શામેલ થયા હતા. મુંબઈની પારસી પંચાયતનાં કુંડના એવણુને ગયે શાલ એક તરફથી હેડયા હતા. "એ મરનારે શબદા એકમારગી, પહેરજગાર અને પાક એકાન રાખીને ગરીબાની દાદ લેવામાં અને તેઓને મદદ આપવામાં, તથા પોતાનાં વેપાર મિનાંદારી અને ગામતીથી સજાવવામાં, આરી કિતર અતજાવી હતી.૩

તાં ૨૭ મી જાનવારી.

સુતવાલા શેઠ ખજેરજી મેહરવાંનજી કરેજરે બગવાની વખતે પોતાનું બરચનું મથાન ઇંગ્રેજ સમ્પરનાં રેલકાંણને મોટ મુકત વાપડના આપણું તે મોટે આજ દીને સુરતની અદાલતમાં એક દરવાજ ભરી નામદાર ગવરનરના સુરત પાતાના એજન્ટ મીંડ જેબરે અરકાર તરફથી તેમને એક કીમતી શાલજોડા મેટ આપેલા હતા.૪

તાં ૨૮ મી જાનવારી.

આજ દીને મહમુદ શેઠ જમશેદજી કરદુનજી પારખનાં ઉકમણાંમાં તેમની પોતાની પૂંજમાંથી ૩૫૦૦૦), બાઈ શેઠ જમશેદજી કરદુનજી પારખ ૩૬૦૦૦), મેહન બાઈ મેહરબાઈ તે શેઠ રમતમજી એદતજી વાડીઆનાં

૧ બાઈ ગવરમેંટ જેઝર, ૧૬ મી જાનવારી ૧૮૬૦.

૨ શેઠા રતનજી, દીનશાહજી, રસતમજી, દેરામજી અને કરદુનજી જમશેદજી પારખના બાપા.

૩ જામે જમશેદ, તાં ૨૭ મી જાનવારી ૧૮૬૦.

૪ બાઈ જેઝર, તાં ૮ મી ફેબ્રવારી ૧૮૬૦.

ધણીઆનીએ ૩૩૦૦) અને ભગીજી શેઠ નવરોજજી ખજેરજી પારખે ૩૨૦૦) મકી ૩૬૫૦૦) ધર્મઆતાંઓમાં આપવાની તંદરિસની પદાવી હતી.૫

તાં ૨૯ મી જાનવારી.

શેઠ ૭ માહ ૫ (શિં) ૧૨૨૬ યજ્ઞદજ્ઞદી.

મરણ—ખજનજી કકીરાજી ધોડાદનાજન—ઉમર વર્ષ ૫૧) શેઠ કકીરાજી ભાઈજી ધોડાદનાજના વડા દીકરા. એવણુ "કકીરાના ખજનજી" ને નામે ઓળખાતા હતા, તથા "ખજણુથીજ પોતાના બાપના ધોડાના વ્યાપારમાં પડયા હતા, અને ઈ ૪૦ ૧૮૬૧ માં બાપનાં મરણુ બાદ તેમના વહીવટ સંભાળતા હતા. એવણુને ત્યાં પણ ખાસતા વખતની માફકજ મુઘલા આરખ વ્યાપારીઓ પોતાના ધોડાઓ વેચવાને મુકતા, તેમજ મુઘલી વણુના દેખી તથા વરોપ્યેના પોતાને જોડેના મજા ધોડાઓ એમને ત્યાંથી ખરીદતા હતા.

તાં ૩૧ મી જાનવારી.

આજ દીને મહમુદ શેઠ ખજનજી કકીરાજી ધોડાદનાજનાં ઉકમણાંમાં તેવણુની પોતાની પૂંજ મધેથી તથા ખરીદીઓએ મકી ૩૬૬૨) વગરુણુ ધર્મઆતાંઓમાં આપ્યા હતા.૭

તાં ૧ સી ફેબ્રવારી.

શેઠ ૧૦ માહ ૫ (શિં) ૧૨૨૬ યજ્ઞદજ્ઞદી.

આજ દીને મહમુદ બાઈ રૂપાંબાઈ તે શેઠ નવરોજજી ખજનજી પેઆચનાં ધણીઆનીનાં ઉકમણાંમાં તેવણુનાં ખરીદીઓએ ૩૭૫૫) વગરુણુ ધર્મઆતાંઓમાં આપ્યા હતા.૮

તાં ૫ મી ફેબ્રવારી.

શેઠ ૧૬ માહ ૫ (શિં) ૧૨૨૬ યજ્ઞદજ્ઞદી.

આજ દીને શેઠ કાવશજી ખજનજી આજણાંમે પોતાની દીકરીના દીકરા તથા શેઠ નથરવાંનજી બહમનજી

૫ જામે જમશેદ, તાં ૩૦ મી જાનવારી ૧૮૬૦.

૬ શેઠ નવરોજજી ખજનજી કકીરાના બાપા. એવણુના બે ભાઈઓ શેઠા મનચરજી અને જમશેદજી કકીરાજી તથા એક કાકા શેઠા ડાશાભાઈ ભાઈજી હીરાજી પણ એજ ધંધામાં શામેલ હતા.

૭ જામે જમશેદ, તાં ૩ જ ફેબ્રવારી ૧૮૬૦.

૮ જામે જમશેદ, તાં ૭ મી ફેબ્રવારી ૧૮૬૦.

મોરીએ પોતાના લોકોના લોકો બાઈ બહમનજી અર-
દેમર મોરીની નવજોતની પુશાલીમાં ૩૭૫૧) પરચુટલુ
ધર્મખાતાઓમાં આપ્યા હતા. ૧

તા. ૧૧ મી ફેબ્રુઆરી.

શેડ ફરમજી નશરવાંનજી પોતે જોએ આએ
શાખની ગરઆતમાં પગરજો યુજગાતની મુશાકરીએ
નીકળ્યા હતા તેઓએ તારાપોર, દલીહર, નારગોલ, ઉદવારા,
વતસાડ, પીલીમોરા, ગંદેરી, નવસારી, સુરત, અને ભરચ
ખાતે મુંબઈની પારસી પંચાત, તેમજ મરહુમ ગર જમ-
શેદજી જીજીભાઈ અને મરહુમ શેડ જીજીભાઈ દાદાભાઈનાં
ધર્મખાતાં તરફથી આવતી નિશાણો પોતે જોતે મુંબઈની કોણિ
જાહેર તપાસી હતી. ૨

તા. ૧૩ મી ફેબ્રુઆરી.

શા. ૨૨ માહ ૫ (શિ. ૧૨૨૬ યજ્ઞજરદી.

આજ દીને મરહુમ બાઈ આવાંબાઈ તે શેડ રતનજી
માણેકજી ગોપીનાની વીધવા તથા મરહુમ શેડ નશરવાંનજી
કાવજી પીટીટનાં મેટીનાં ઉમણાંમાં તેમની પોતાની
પુંજીમાંથી ૩૧૫૦૦); બાઈ મરહુમ શેડ માણેકજી નશ-
રવાંનજી પીટીટની પુંજીમાંથી ૩૧૦૦૦); ભત્રીજા શેડા
દીનશાહજી અને નશરવાંનજી માણેકજી પીટીટ ૩૭૦૦);
લોકોએ શેડા મેહરવાંનજી, કાવજી, અને ખરશેદજી
રતનજી કશિકોરવાલાએ ૩૫૦૦); અને દેર શેડ ધનજી-
બાઈ નવશેદજી તુશલાઈએ ૩૫૦) મળી ૩૭૫૫૦) ધર્મ
ખાતાઓમાં આપ્યા હતા. ૩

તા. ૧૬ મી ફેબ્રુઆરી.

શા. ૨૩ માહ ૫ (શિ. ૧૨૨૬ યજ્ઞજરદી.

મરહુમ બાઈ માણેકબાઈ તે આ. માણેકજી જમ-
શેદજી ડાટાનાં વીધવા ગઈ તા. ૬ થી ફેબ્રુઆરીએ
નવસારી મરે હડયાં હતાં તેવળનાં આજ દીને મુંબઈ
મરે કહેલાં ઉમણાંમાં તેમનાં મેટી બાઈ જીવણુબાઈ તે
શેડ બહમનજી દોરાબજી મકજાતવાલાનાં ધણીઆની તથા
તેમનાં બાઈ અને ફરજદોએ મળી ૩૧૩૫૦), ભત્રીજાના
લોકો શેડ નશરવાંનજી રતનજી ડાટાએ ૩૭૫૦), તથા
પીલીમોરામાં ૩૮૧૦) મળી કુલે ૩૨૬૧૦) નું એક
ફંડ ફરી તેનાં આજ મરેથી ૬૨ મામે ૩૧૫) નવસારી

૧ જામે જમશેદ, તા. ૧૦ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૬૦.

૨ જામે જમશેદ, તા. ૧૧ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૬૦.

૩ જામે જમશેદ, તા. ૧૪ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૬૦.

મરે નવેશાદારેને પગાર લાખલ આપવાને ડેડ્યુ હુ,
તથા તેના તરફીએ તરફી શેડા નાનાબાઈ બહમનજી
મકજાતવાલા અને જમશેદજી નશરવાંનજી ડાટાને મુકરર
કીધા હતા. ૪

તા. ૧૮ મી ફેબ્રુઆરી.

શા. ૨૭ માહ ૫ (શિ. ૧૨૨૬ યજ્ઞજરદી.

મરજી—ધનજીભાઈ નશરવાંનજી બનાજી ૫—ઉમર
વર્ષ ૫૮) શેડ નશરવાંનજી રતનજી બનાજીના ત્રિજા
લોકો. એવાજી પ્રથમમાં શેડ મનચરજી જમશેદજી વાડીઆ
સાથે ચીન ગયા હતા. તે પછી પોતાના બાઈ શેડ કેપ-
શેડ નશરવાંનજી બનાજી તથા શેડા પાનજીજી ફરમજી
શેડના અને નાનાબાઈ નવશેદજી શેડના સાથે ભાગમાં
“ધનજીભાઈ નાનાબાઈની કંપની” ને નામે ચીનને
બાપાર ચલાવતા હતા, તથા તે માટે ઈ. મ. ૧૮૨૦
માં “રાયલ ચારલ્ટ” નામે એક માર્કુ વાહજી પણ ખરીદ્યું
હતું. એ બાદ ઈ. મ. ૧૮૨૬ માં ભાગવાઓથી છુટા
પડી પોતાનો એલાહેદો શાજગાર ચલાવતા હતા.

તા. ૨૨ મી ફેબ્રુઆરી.

શા. ૧ માહ ૬ (શિ. ૧૨૨૬ યજ્ઞજરદી.

આજ દીને, શેડ હોરમજીજી શાપુરજી પાવરીએ
પોતાના લોકો બાઈ એદજીજી તથા ભત્રીજા બાઈ એરચજી
કાવજી પાવરીને “એરવદ” કરવાની કિઆની પુશાલીમાં
૩૧૦૦૦) ને ખરચ સુરત મરે રતનપરામાં ભગર સાથના
માર્મદોને માટેનું નશાખાનું ફરી નવેશરથી ખંધારી
આપવાની તંદરેસ્તી પસાવી હતી. ૬

૪ જામે જમશેદ, તા. ૧૭ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૬૦.

આજેજી શાલમાં મુંબઈ મરે પણ જરથોસ્તી
રવાંનેને અવલમંજલ પોંડ્યાડવાનું શંડ પંચાતનાં
શંડના તરફીએએ ઊણું કયાંથી તથા તેજ શંડ મરેથી
નવસારીનાં જરથોસ્તી રવાંનેને અવલમંજલ પોંડ્યાડ-
વાને ખરચ ચલાવવાનું પણ નહીં થવાથી, ઊપલાં મરહુમ
બાઈ માણેકબાઈનાં નામથી ઊભાં થયલાં શંડના રૂપીઆની
તેનાં બાઈના વધારા સાથે મળી ૩૭૫૦૦) ની સરકારી
પ્રામીસરી નોટ શેડા નાનાબાઈ બહમનજી મકજાતવાલા
અને જમશેદજી નશરવાંનજી ડાટાએ લઈ તા. ૧૮ મી
ફેબ્રુઆરી ૧૮૬૩ ને દીને મુંબઈની પારસી પંચાતનાં
શંડના તરફીએ જોગ તેમનાં દરતરમાં અનામત રાખી
આજ ઊપલાં શંડ ખાતે વાપરવાની સરતથી આવી હતી.

૫ શેડ શાવકશાહ ધનજીભાઈ બનાજીના આવા.

૬ જામે જમશેદ, તા. ૨૪ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૬૦.

તાં ૨૩ મી ફેબ્રુઆરી.

શેઠ નવરોજીજી બેહરામજી પારખને એડાનાં હજુર ઉપુટી ક્લેક્ટર અને માલુસ્ટ્રેટ નેમ્યા હતા. ૧

તાં ૨૪ મી ફેબ્રુઆરી.

શેઠ ૩ માહ ૬ (શિં) ૧૨૨૬ યજ્ઞદત્તરદી.

મરણ—હોરમજી રતનજી કુપાશર.—ઉમર વર્ષ ૩૬) શેઠ રતનજી બહમનજી કુપાશરના વડા દીકરા. એવણુ ૬૦ મં ૧૮૪૬ થીતે પોતાનાં મરણુ સુધી “પી. એન્ડ એ. કંપની” નાં મુખ્ય ખાતેના કુપાશરનું કામ ચલાવતા હતા.

તાં ૨૬ મી ફેબ્રુઆરી.

આજ દીને મરહુમ શેઠ હોરમજી રતનજી કુપાશરનાં ઉકમણાંમાં તેમનાં બાઈ શેઠ દીનસાહ રતનજી કુપાશર તથા બેચીઓએ મલી ૩૬૦૫) પરચુટણુ ધર્મખાતાઓમાં આપ્યા હતા. ૩

તાં ૧ લી મારચ.

અતરની કમિશનોની બાડળ “રાઈઝીંગ સ્ટાર” ના આમે વર્ષના “વરશીપકુલ માસ્ટર” તરીકે ડાક્ટર અરેસ્ટ જમશેદજી બાજવાલાને પુરસ્કીતરીત કરવાની ક્રિયા આજ દીને થઈ હતી. ૪

તાં ૧૬ મી મારચ.

આમે વર્ષની અપરાધીઓની ઘાંડણુ કરનારી પેહલીવારની શેશન આજ દીને શુપરીમ કોરટમાં સીફ-જમશેદીસ મર માયકુ સામની હજુરમાં બરાઈ હતી. નીચલા પારસીઓ ટ્રાંડ જુડીમાં બેઠા હતા. ૫:—

૧ બોમ્બે ગવર્નમેંટ ક્લેક્ટર, ૨૩ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૬૦.

૨ એવણુનાં એક બાઈ મરહુમ શેઠ એદલજી રતનજી કુપાશર પાણુ એમની સાથેજ શામેલ હતા.

૩ મુખ્યધની પારસી પંચાતનાં ૪૬ની સવંત ૧૮૪૬ તથા ઇરાંન દેશનાં ગરીબ જરથોશ્તીઓની હાલત સુધારનારી મંડલીનાં ૧૮૫૮—૬૧, અને નાવારુસ ઇરાંનીઓ, મુદ્દણુ પીરોજ મદરેશા, જરથોશ્તી છાકરીઓની નિશાલ મંડલી, તથા કોરટનાં ધર્મનાં દવાખાનાંનાં ઇસવી ૧૮૬૦ નાં હીસાબની એપીડીઓ.

૪ બોમ્બે ગવર્નમેંટ, તાં ૫ મી મારચ ૧૮૬૦.

૫ બોમ્બે હાઈમસ એન્ડ સ્ટાનડરડ, તાં ૨૦ મી મારચ ૧૮૬૦.

શેઠા પુરશેદજી નોશરવાંનજી કામાજી, ફરાંમજી નશરવાંનજી પટેલ, રમતમજી રતનજી વાડીઆ, શેરાંનજી પેશતનજી ફરાંમજી.

તાં ૨૪ મી મારચ.

અતરનાં મરકારી “લા-કામ” માંથી પસાર થયેલા પાંચ વિદ્યાર્થીઓને ડામેરેક્ટર ઓફ પબ્લીક ઇન્સ્ટ્રક્શને પોલીસ કોરટમાં વકીલનું કામ ચલાવવાની મનદ આપી હતી, જેઓમાં એક પારસી—શેઠ નશરવાંનજી નવરોજીજી (પલીડર) હતા. ૬

તાં ૨૪ મી મારચ.

ઓરીએન્ટલ સીનીંગ એન્ડ વીવીંગ કંપનીનાં બાગીદારોની આજ દીને મેલી મલામાં મરનશીન શેઠ કાવસજી જંગીરજી રેડીમનીએ દરખાસ્ત કરવાથી અને તેને શેઠ પુરશેદજી નોશરવાંનજી કામાજીએ ટેકા આપવાથી એવા ઉડાવ થયો હતો કે “આમે કારખાનું” ઉધું કરવામાં તથા તેને હાલની હાલતમાં લાવવાને મરહુમ શેઠ માણેકજી નશરવાંનજી પીટી જે માટી મેહનત કીધી છે તેથી તેવાની યાદગારી કાએમ રાખવાને એ કારખાંનાં મેં તે મરહુમ શેઠનું એક બાહવણું ૩૧૦૦૦૦) ખરચીને ઇંગલાંડથી મંગાવવું.” ૭

તાં ૨૫ મી મારચ.

શેઠ ૩ માહ ૭ (શિં) ૧૨૨૬ યજ્ઞદત્તરદી.

આજ દીને મરહુમ બાઈ રતનબાઈ શેઠ રતનજી જમશેદજી જયાંવાલાનાં ઘણીઆંની તથા શેઠ જંગીરજી ફરાંમજી જયાંવાલાનાં બેચીનાં ઉકમણાંમાં તેમનાં બેચીઓએ ૩૧૨૫૦) પરચુટણુ ધર્મખાતાઓમાં આપ્યા હતા. ૮

૬ બોમ્બે ગવર્નમેંટ, તાં ૨૪ મી મારચ ૧૮૬૦.

૭ રાત ગોરતાર, તાં ૧૫ મી આપરેલ ૧૮૬૦.

એ ઉડાવ મુજબ મરહુમ શેઠ માણેકજીનું બાહવણું સંગમરમરનાં આખાં ઊભલાં કેદનું ઇંગલાંડથી બનાવી મંગાવી તે એ કારખાંનાંમાં દાખલ થતાંજ દરવાજામાં ગોઠવ્યું છે, અને તેની ઉકલનાં તખ ઊપર નીચે મુજબ લેખ દાતરેલો છે:—

MANOOKJEE NUSSERWANJEE PETIT Esq.

A tribute of respect and esteem

by the

Shareholders of the

ORIENTAL SPINNING AND WEAVING COMPANY

for their late Chairman.

DIED 21st May 1859.

૮ બેચે જમશેદ, તાં ૨૬ મી મારચ ૧૮૬૦.

તા. ૨૮ મી માર્ચ.

શેઠ રમનજી કાવચજી સુરતીએ “નવુલી રશતમ” નું નામ રાખી “શાધારણ કવીતા” નામનું કેટલીક આખરાં જોડેલી કવિતાનું એક પુસ્તક રચી પ્રગટ કર્યું હતું. એ પુસ્તક શેઠ ધનજીભાઈ કરાંમજી પેલને અર્પણ કરવામાં આવ્યું હતું.

તા. ૨૬ મી માર્ચ.

રોજ ૭ માહ ૭ (શે. ૧૨૨૬ યજ્ઞજ્ઞરદી.

આજ દિને વજ્રાડ મધે દમરુજીનાં મોહલામાં ખાઈ નવાજ્યાઈ તે મરહુમ મોખેદ નચરવાંનજી જમા-મયજી મંજલજીની બેઠી તથા આં જમશેદજી નચરવાં-નજી ઉદવારેવાલાનાં ધણીઆનીએ એક નશાખાંનું બંધાવી અંગુમનને વાપડવાને જોડ્યું મુક્યું હતું.

તા. ૧ લી આપરેલ.

રોજ ૧૦ માહ ૭ (શે. ૧૨૨૬ યજ્ઞજ્ઞરદી.

મરણ—મહરવાંનજી કરદુનજી પોમટવાલા^૩—
હિમર વર્ષ ૬૧) આં કરદુનજી એદલજી ગોરાના દીકરા. એવણુ ઈ. સં. ૧૮૨૨ થી મુંબઈ મધે ગામી ડાક, ધ્યાને ગામગામ પોતાનાં આડતીઆ રાખી તેમની મારફતે લોકોનાં કાગળ પત્રો, નાણાં, હાંડી, વગેરે પોહ-ચતાં કરવાનો ધંધો ચલાવતા હતા. આ મોટે એવણે ઘણું કાંઈ મુસાફરીઓ કરી હતી.

તા. ૨ જી આપરેલ.

મુંબઈની યુનીવર્સિટીની આએ શાલની “મિટ્રી-કુલેશન” ની પરીક્ષામાં ૧૨ હિંદુ અને નીચલા બે પારસીઓ પસાર થયા હતા^૪ :—

૧ “શાધારણ કવીતા. બનાવનાર, “નવુલી રશ-તમ” મુંબઈ, બંને જમશેદ છાપાખાનાં મો હોરમજી દાદાભાઈ પરીટરે છાપીજો. ઇસવી શને ૧૮૬૦.”

૨ આ નશાખાંનાં નીચે મુજબની તામ્રી મારેલી છે :
“ખાઈ નવાજ્યાઈ તે બેદુશનશીન મોખેદ નશ-રવાંનજી જમાશપજીની છાંડરીએ પોતાની ગીરોધી આએ “નશાખાંનું” બંધાવીને દશરુજીને જોલેનાં મોખેદ તથા “એકદીનેને શવાધીન કીધું. શવત ૧૮૧૬ નાં રોજ ૭ “માહ ૭ શને ૧૨૨૬ યજ્ઞજ્ઞરદી.”

૩ મરહુમ શેઠ નવરોજજી મેકરવાંનજી પોરટવાલાનાં બાવા. એવણના એક ભાઈ શેઠ પેશતનજી કરદુનજી ગોરા (કલકત્તાવાલા શેઠ કાવચજી પેશતનજી ગોરાના બાવા) પણ પોતાના ભાઈની સાથેજ ડાકના ધંધામાં શામેલ હતા.

૪ બોમ્બે ડિપ્ટ, તા. ૩ જી આપરેલ ૧૮૬૦.
એલજીનસટન કોલેજના નીચલા પારસી વિદ્યાર્થી-આને આએ શાલ રકાલરથી મળી હતી :—

શેઠ અરદેસર પેશતનજી શેઠના.

શેઠ કરાંમજી શોરાબજી બરમા.

તા. ૪ થી આપરેલ.

રોજ ૧૩ માહ ૮ (કે. ૧૨૨૬ યજ્ઞજ્ઞરદી.

આજ દિને મરહુમ ખાઈ આવાંખાઈ તે શેઠ ધન-જીભાઈ જીવાજી ઢાંડીની દીકરીનાં ઉમણાંમાં તેમનાં કુર્મીખાઈ હમાંખાઈ તથા કુવા શેઠ હોરમજી રતનજી બનાજીએ ૩૧૧૩૦) તથા ખીજાં એશીએએ ૩૩૬૫) મળી ૩૧૧૬૫) પરચુટણુ ધર્મખાતાંઓમાં આપ્યા હતા. ૫

સીનીયર સ્કાલરશીપ—શેઠ હોરમજી જાંગીરજી તાલેવારખાં, ધનજીભાઈ શાપુરજી ખાટલીવાલા, કરાંમજી બહમનજી માસર, બરજોરજી ખરોદજી સંજણા.

જુનીયર સ્કાલરશીપ—શેઠ જમશેદજી માણેજી કાકા, દીનશાહ એદલજી વાછા, હોરમજી રતનજી સરાસ, અરદે-સર કરાંમજી ઘાસવાલા, બહમનજી શોરાબજી શેઠના, દાદાભાઈ કોશાભાઈ કામાજી, કાવચજી એદલજી કાંગા, કેપશર એદલજી ચોરી.

એ ઊપરાંત ઈ. સં. ૧૮૫૬—૬૦ નાં ડાએરેક્ટર ઓફ પબ્લીક ઇન્સ્ટ્રક્શનના રીપોર્ટમાં ઊપજા મેટરીક્યુલેટ થયેલા મેકલા પારસી શેઠ અરદેસર પેશતનજી શેઠનાં ગણિત શાસ્ત્રની પરીક્ષામાં આપેલા જવાબો વિશે લખેલ છે :—

Ardesir Pestonjee sent up the most scholarly answers, and is deserving of special mention. His paper throughout are annexed as a specimen of the best answers.

એજ શાલમાં ડાએરેક્ટર ઓફ પબ્લીક ઇન્સ્ટ્રક્-શન મી. હાવરડે “એલજીનસટન સ્કુલ પેપર” નામનું ફળવણી ખાતાંને લગતું એક માસીક ચાપાનીજો એલજી નરદન ઇનરદીટીજીશનવાલા મી. સમીઠ અને શેઠ અરદે-સર કરાંમજી મુસની મદદથી પરવરતાવવા માડ્યું હતું, કે જે માટે તે ઊપજા રીપોર્ટમાં લખેલ છે :—

An educational monthly periodical has been started under the auspices of the Department, entitled the “Elphinstone School Paper,” which contains articles on the theory and practice of teaching, examination questions and answers, educational intelligence, and general information. It is highly useful; and I have ordered it to be supplied to all our English schools, the masters of which are instructed to set the examination questions to their pupils. It now pays its expenses, and its circulation is increasing. I owe my best thanks to Mr. Smith and Mr. Ardesir Framjee, of the Elphinstone Institution, for their zealous and inter-ested exertions in connection with the paper.

એ ચાપાનીજો થોડુંક સુધી એજ નામથી આજીજો હતું, અને તે પછી બંધ પડી ઈ. સં. ૧૮૬૫ થી પાછું “એડ્યુકેશનરેકરડ” નાં નામથી આજસુધી પ્રગટ થાય છે.

૫ બંને જમશેદ, તા. ૧૦ મી આપરેલ ૧૮૬૦.

તાં ૪ થી આપરેલ.

“ મુંબઈની પારસીની પંચાએત આગલા દાહડા ઉપર ફેલવા પામેઆ ઉપર હતી અને કેવી રીતે કારાખાર ચલાવતી હતી તથા પંચાએતનાં મેમબરો કેવી રીતે મુકરર કરેઆમાં આવતા હતા; અને હાલમાં પંચાએતનું કામ કીઆ શહેરો ચલાવેછે તથા કઈ સત્તાથી અને કેવી રીતે ચલાવેછે; અને જરતોશની અનજીમનનાં મતથી પંચાએતનાં મેમબરો મુંબઈ કાહડીને બરોબર કામેદાર નથી પંચાએત મુકરર કરવાની અગતે” તે વિષેનો મુખતેશર ખાલાસો તથા “મુંબઈની પારસીની માછ પંચાએતે જરતોશની ફેરકાનાં કામેદા તથા મુધારાને કીજે આગલા દાહડા પર બિચા રૂગીકેલેશન એટલે જ કામેદા” નું એક ચોપાનનું શેઠ ખરશેદજી રસતમજી કામાજીએ “જરતોશનીએનું બહુ ઈછનાર” એવાં નામથી દફતર આશકારા છપાઆનામાં છપાવી બહાર પાડ્યું હતું. એ ચોપાનીઆની પેહલા ભાગ શેઠ નવરોજજી ફરડુનજીએ લખ્યો હતો. ૧

તાં ૫ થી આપરેલ.

સર જમશેદજી જીજીભાઈ પારસી બેન્કીવાનંદ ઈન્ટરિટીકેટના અધિકારીએએ મુંબઈની પારસી પંચાતનાં અધિકારીએ તરીકે શકી કરી અતરના આગેવાન જર-થોસ્તીઓની એક સભા આજ દિને ગોવાલીએ મરદુમ શેઠ માણેકજી નશરવાનજી પીટીટની વાડીમાં પોતાની તરફથી “આપડી કોમનાં ધરગતુ કામ બાપે ફેટલાએક ખાલાસો” વાંચી સંભલાવવાને બાલાવી હતી. તે મુજબ ધણુક જરથોસ્તી અરસ્થો ત્યાં હાજર થયા હતા. સર-નીનની ખુરસી શેઠ બહમતજી હારમજી વાડીઆએ લીધા બાદ તેમની એકતેમાસ ઉપરથી પંચાત તરફનો ખાલાસો શેઠ શેરાબજી જમશેદજી જીજીભાઈએ વાંચી સંભલાવ્યો. તેમાં જણાવ્યું હતું કે તાં ૧૩ મી મેએ ૧૮૫૪ થીતે તાં ૨૪ મી જાનેવારી ૧૮૬૦ મુંબઈ પંચા-તના અધિકારીએએ પારસીઓમાં રાહતવાત, સમજુતી, લેણદેણ, વગેરેનાં ૨૮૭ મુકદમાં ચુકવ્યા હતા. એ ઉપરાંત આએજ શાસનાં રૂબરવારી માત્રમાં એક નેઆતમાહર મેલેલા પારસીને ત્યાંનું વહમાં દોખમે ચલાવવાનો અટકાવ કીધો તે બાબેનો, તેમજ મરદુમ શેઠ ફરાંમજી કાવશજી

૧ એજ ચોપાનીઆની પછી એક માસે શેઠ ખર-શેદજી રસતમજી કામાજીએ તાં ૧૮ મી અક્ટોબર ૧૮૨૩ ને દીને મુંબઈની આગલી શમશત પંચાતે લગન તથા મરણનાં ખરઆનાં બદોખરતો કીધા હતા તેનું એક જુદું ચોપાનીજી છપાવી પ્રગટ કીધું હતું.

બનાજનાં દોખમાં ઉપર પંચાતની સનાઈ ૨ તે બાબેનો ખાલાસો કીધો હતો.

એ ખાલાસો વંચાયાબાદ શેઠ શેરાબજી શાપુરજી બંગાલએ એક ભાપાણુ કરી પંચાતનાં અધિકારીએએ આજમુધી જે મેહનત લીધી તે માટે તેમને ચાખાશી આપી, તથા હવેપછીનો પંચાતનો કારાખાર ચલાવવા માટે નીચે મુજબની એક દરખાસ્ત સભામાં રજુ કીધી :-

“આએ સભા હેતુ વીચારેછે કે મુંબઈની જરતોશની અનજીમનની તરફથી અનજીમનનાં લોકોનાં મત અથવા કોલ લઈને એક નવી પંચાએત ઉભી કરવાની અતીધણી અગતે, અને એ કારણસર આએ સભા નેકનાં સર ખરશેદજી જમશેદજી જીજીભાઈ બારેનેટ, વાડીઆજી શેઠ બહમતજી હારમજી, વાડીઆજી શેઠ ખરશેદજી રસતમજી, શેઠ કાવશજી જંગીરજી રૂડીમની, શેઠ ખર-શેદજી ફરડુનજી પારખ, શેઠ દીનશાહજી માણેકજી પીટીટ, શેઠ ડાશાભાઈ શેરાબજી મુનશી, શેઠ પેશતનજી જંગી-રજી તારાચંદ, શેઠ રસતમજી જમશેદજી જીજીભાઈ, શેઠ હીરજીભાઈ હારમજી શેઠના, અને શેઠ મેહરવાનજી ફરાંમજી પાંડે એએને નમનતાઈથી અરજ કરેછે કે તેઓએ કુરપા કરીને અતર નવી પંચાએત ઉભી કરવાનાં કારણસર જેમ બને તેમ ઉતાવળથી અનજીમનની એક જોડે સભા બોલાવવી, અને એ શુભ કામ પાર પાડવાને કીજે તે સભામાં અનજીમનનાં મત લઈને થોડાએક આખરવાલા લાએક અને અંચલ જરતોશનીએની એક કમીટી ઉરવી, અને તે કમીટીને અમતેક નવી પંચાએત સંબંધી મુધલી ઘટતી ગોઠવણી કરવાનું કામ શેફવું.” આ દરખાસ્તને શેઠ ખરશેદજી નોશરવાનજી કામાજીએ ટેકો આપ્યો, પણ સરનીને જણાવ્યું કે આએ સભા કોઈબી રીતની બાંજધ, તકરાર, કે દરખાસ્ત પસાર કરવા બોલાવી નથી, માટે તે હીંબાં રજુ થાય નહિ, એને કહી તે દરખાસ્ત મેલવા વગર સભા ખરખાસ્ત થાઈ હતી. ૨

૨ મરદુમ શેઠ ફરાંમજી કાવશજી બનાજનાં મરણ પછી તેમનાં સાહેબબદાઓએ પોતાના બાપાએ બંધાવેલાં દોખમાં ઉપર પોતાની સનાઈ એવો દાવો કીધો હતો, પણ તે કાઈ રીતે ચાલી શક્યો નહિ, અને મરદુમ શેઠ ફરાંમજીનાં પોતાનાં લખાણુથી જ ઉપલા ખાલાસામાં બતાવ્યું હતું કે એ દોખનું પંચાતને હમતક સોંપેલું.

૩ રાત ગોરતાર, તાં ૮ મી આપરેલ ૧૮૬૦. આએ સભાના અહેવાલજી અકાબરોની તરફથી “પારશીની પંચાએત તરફનો ખાલાસો” એવાં નામનું ચોપાનીજી છપાઈ પ્રગટ થયું હતું, તેના રદીઆ તરીકે એક પારસી છપાઈ “જરતોશની હોલાનાં લોકોનો એક તાબેદાર” એવાં નામથી “અગીઆર પારસી ગહરસંધા જેઓએ ‘પારશીની પંચાએત તરફનો ખાલાસો’ હેવાં નામથી એક ચોપાનીજી છપાવી પ્રગટ કીધું. તેઓને આપેલા રદ જવાબ” નામનું એક ચોપાનીજી તાં ૨૪ મી આપરેલ ૧૮૬૦ નાં રાત ગોરતાર સાથે મુદત વેંડર્યું હતું.

તા. ૭ મી આપરેલ.

“અર જમશેદજી જીજીભાઈ પારસી બેનિવાલંટ હનિદીદીદર” ને લગતી નિશાનિના છોકરાઓ તથા છોકરીઓને હનિમા આપવા માટેની એક આજ્ઞા મળ્યા આજ્ઞા દિને કોટ મવે દેવજવાલા મોહલામાં એ આનાંની મોટી સંકુલનાં મકાનમાં મચી હતી. અરનશીતની પુરસ્તીએ હાનિદેવજ એ, માણે પીરાજવો હતા. એ આનાંના વડા પ્રોફેસર ફરેજી રીચોરટ વાંચી મંબજાયા આદ અરનશીત પોતાને હાથે છોકરાઓ તથા છોકરીઓને હનિમા પંદરમી આપ્યાં, તથા એક શુભાખીત બાવાણ મીકે હતું. જે પછી અર જમશેદજી જમશેદજી જીજીભાઈ આરિનિદે અરનશીતના ઉપકાર માંયો, અને મળ્યા અરખારત થાઈ હતી. ૨

તા. ૧૧ મી આપરેલ.

આજ દિને અતરેથી કાઢી ગયતી મેજ રીમર “જેટા” માં સ્વાર થઈ શેડ એદલજી નશરવાંનજી મામરર હંજાકાં આતે શેડ દાદાભાઈ નવરજાજી પ્રોફેસરની પેઠાડીમાં એક “આસીરટ” દાખલ ગયા હતા. ૨

તા. ૧૨ મી આપરેલ.

શેડ કાવજીજી એદલજી કોટમાંવાલાઓએ કાચીન મવે એક નવું વાહણ બંધાવી તેનું નામ “સાપરજી કીરજી” કરી ગામું હતું. ૩

૨ મોએ કોંગ્રેસ, તા. ૮ મી આપરેલ ૧૮૬૦.

આ વખતે નીચલા એ ઇનરરીટીઝીના વિદ્યાર્થીઓએ મી. બી. આરીસન તથા શેડ કાવજીજી જીજીભાઈ રેટી ગનીવાલી રકાવજીયા આપવામાં આવી હતી:—રીટીશાહ અણિદજી, કુવરજી શોરાખજી નાચર, પેશતનજી બમાસપજી કાપરીયા, પેરિજશાહ રસતમજી સુરતી (ધનજી ગેહતાનાં).

એજ મુજબ એની આગમજનાં વર્ષોમાં એ ઇનરરીટીઝીનાં નીચલા વિદ્યાર્થીઓને એ રકાવજીયા મળી હતી:—૧૮૫૫ માં માણિજી રતનજી છતા, જવજીજી હોરમજી વડીઆલી (નાદર), હોરાખજી હોરમજી જમજર. ૧૮૫૬ માં દાદાભાઈ બમાસપજી કાપરીયા. ૧૮૫૭ માં બી.પાલ જસમજી મેલુ (ભાઈ સાહેબ), શોરાખજી પાલજી પાપડીવાલા, મનચિંજી નવરોજી ગેહતર (રસાલ), પેશતનજી જસમજી પાડવાલા, ધનજીભાઈ પેશતનજી ગેહતીઆ, કાવજીજી એદલજી પટેલ, જસમજી કુવરજી ભડ્યા. ૧૮૫૮ માં કેપ્ટન નવરોજી કાપરીયા, પાલજી કાંડનજી, નવરોજી અરશેદજી સરાઈ (પધરી), નશરવાંનજી કાવજીજી તંબાલી, રતનજી માણિજી મીનચતીવાલા.

૨ ટીનીગ્રાઈ એન્ડ કુરીઅર, ૧૧ મી આપરેલ ૧૮૬૦.

૩ મુખ્ય સમાચાર, તા. ૧૨ મી આપરેલ ૧૮૬૦.

તા. ૧૨ મી આપરેલ.

શેડ શોરાખજી જમશેદજી જીજીભાઈએ પોતાનાં બાવા મરહુમ અર જમશેદજી જીજીભાઈ આરિનિદેની આવતી કાલે વરસી હોવાથી તેમનાં પુત્રને માટે આજ દિને મુખ્યની ટીવાંની તુરંચમાં પડેલા ૩૧ જણાઓને તેમનું રૂ.૧૦૦૦) સુધી દેવું આપી છોડ્યા હતા. ૪

તા. ૧૩ મી આપરેલ.

શા. ૨૨ મા. ૭ (થો) ૧૨૨૬ યજ્ઞજીરદી.

મુખ્યની કોટમાં કાવજીજી પટેલના મોહલામાં ગોદાવરા માંબેદને લગતી ઈ. સ. ૧૮૨૧ માં પંચાત તરફથી બંધાવથી દરેમેહરનું મકાન પુરાતમ થવાથી મરહુમ અર જમશેદજી જીજીભાઈ આરિનિદેની પુજામાંથી તેમનાં માટેબલદાઓ અર અરશેદજી તથા શેડ રસતમજી અને શોરાખજીએ તે નવેસરથી તથા કોશદે બંધાવી આજ દિને મરહુમ અર જમશેદજીની વરસીને રાત્રે પરજાણું હતું. જયનાની કિઆ ગોદાવરાં પંથકના દરતુર શોરાખજી પેશુજીએ કાંધો આદ તેમને અર જમશેદજીનાં માટેબલદાઓ તથા ગોદાવરાં પંથકના માંબેદા અને મેહદીના તરફથી શેઆલો હોરાડવામાં આવી હતી. એ આદ શેડ શોરાખજી જમશેદજી જીજીભાઈએ કહી પોતાની તથા પોતાના ભાઈઓની તરફથી એક અંજીમન પત્ર વાંચી મંબજાઓ, જેમાં જણાવ્યું હતું કે એ દરેમેહર મવે જરથોસ્તીઓને ઈનઆમનનાં કામો કરાવવાને આજી મુકીજી, તથા તે તેનાં અમલ નામ (ગોદાવરાંની દરેમેહર) થીજ આજખાથે, અને તેના આવું અરએને માટે દર શા. ૨૭૫૮) અર જમશેદજી જીજીભાઈ ચારીદી કંડ મવેથી પંચાતનાં જનરલ કંડમાં આપવામાં આવશે કે તે મવેથી તરફથી તેના અરસ ચલાવે. એ પછી આજની કરી મવે લોક વધાય થયું હતું. ૫

૪ ટીનીગ્રાઈ એન્ડ કુરીઅર, ૧૪ મી આપરેલ ૧૮૬૦.

૫ જમશેદ, તા. ૧૪ મી આપરેલ ૧૮૬૦.

એ દરેમેહરનાં દરવાજા ઉપર નીચલી તખી મારેલીઃ

“આએ આવત્યા આદરીઆન શાહેખજી પવીતર

“ મકાન શને ૧૮૪૫ ઈ. સ. ૧૮૪૫ની શાલમાં મી મુખ્ય

“ મના જરથોસ્તી ટોલાના શાહેખાએ પાતપોતાગો એક

“ હુધરાંણીની ટીપ કરીને ગોદાવરાંના આશીદાઓને વાશતે

“ બનવાવીજી હતું. અને રોજ ૩ જો માહા ૫ જો

“ શેડેનશાહી શને ૧૮૪૫ ઈ. સ. ૧૮૪૫ની શાલમાં આદ-

“ રીઆન શાહેખને પરજાવીને કુલ જરથોસ્તી આલમને

“ એઆદત કરવાને માટે ખુબી રાખવામાં આવેજી હતું.

“ એ એમારતની જગા તથા બાંધકાંમત પછવાડે કુલ

“ રૂ.૧૦૦૦૦ આદે દશહજાર ને શવાઓશરનો અરસ

“ થાએઓ હતા.

“ એ પવીતર મકાનની જગા તજ તથા પુરાતમ

વડાઓમાંથી “મર જમશેદજી જીજી-
” શેઠ મનચેરજી બેહરાંમજી કોહજીને

એક વિદ્યાર્થીઓને રકાલરશીપો આપી
મીચતા છ પારસીઓ હતા :—

(૧) બીજી હોરમજી (બુઝવાલા) ને ૩૧૫)
જરશીપ. (૨) ફરોમજી શાપુરજીને ૩૧૪)
જરશીપ. (૩) બરજોરજી બેહરાંમજી ૩૧૨-
(૪) ની કરનાક રકાલરશીપ. (૫) કેપશહ
વીકાજીને ૩૧૫) ની ફેરીશ રકાલરશીપ. (૫)
જી જાંગીરજી જાંમને ૩૧૫) ની રીડ રકાલરશીપ.
જામજી નથરવાંનજી જોરનિ ૩૧૦) ની સરકારી
શીપ.

સેવે મરનશીને એક સુભાષીત ભાષાણ કરી ચના
ખારત કીધી હતી. ૨

તા ૧૭ મી આપરેલ.

રોજ ૨૬ માહ ૭ (ચિ) ૧૨૨૬ યજ્ઞજરદી.

મરણ—દસપુર ફરદુનજી દારાબજી જામારપ
આશાના—ઉમર વર્ષ ૬૦) દસપુર દારાબજી જમશેદજી
જામારપ આશાના દીકરા. એવણે ૬૦ મં ૧૮૨૧ માં
મુંબઈ મધે એક શીળા છાપખાનું કાઢ્યું હતું, અને
૧૮૨૨ માં તે મધેથી “દીન હદીશ” નામની એક ફારસી
કેતાબનો યુજરાતીમાં તરજુમા બાહેર પાડ્યો હતો. ૬૦
મં ૧૮૨૭ માં મુંબઈ મધે ચલિકી કમ્પીયાની તકરારને
દરમિયાન ચેહનગાડીઓની તરફથી “અખબાર કમ્પીયો”
નામનું શીળા છાપા પર ૬૨ અકવાડીઆનું એક વર્તમાન
પત્ર પ્રગટ કરવા માડ્યું હતું, અને તે આમરે બે વર્ષ સુધી
ચાલુ રાખ્યું હતું. એ ઉપરાંત કેટલાક ભાગીદારીની
માથે એવણે દેખાવરો ખાતે કાગળો તથા નાણાં માકલવાનો
“પોસ્ટ” ના ધંધો કરતા હતા, ૬૦ મં ૧૮૫૨ માં
એવણે શીરદોસ્તીનાં ચાહ્યામાંના થોડા ભાગનો યુજરાતી
એખારત તથા થોડા ભાગનો યુજરાતી ખેતામાં તરજુમા
કરી પ્રગટ કર્યો હતો. વળી એજ શાક્તનાં મુખેમખર
માલિકી “હમનિ દીને જરતોશતી” નામનું એક માસીક
આપાનીક બે વર્ષ સુધી પરવરતાવીડ હતું.

તા ૨૧ મી આપરેલ.

મરહુમ મર જમશેદજી જીજીબાઈ ખારેનિંદે પોતાને
મલેલા ખારેનિંદનાં ખેતાખેતા દરજ્જે વંચપરંપરા જલવાએ
એટલા માટે પોતાનો મજગાંમ કારતબનો અંગણો તથા

૧ બોરમે ગ્રેઝેટ, તા ૧૮ મી આપરેલ ૧૮૬૦.

હતા,
જામજી
જામજી
જી મન

૧૨ બુજોરગ
જી બેરનેટ
મિઓ હોતો કે
જગા શાધે એ
પણું. લેકીન તે
શાસતે એ અગ્રીઆ-
મશેદજી જીજીબાઈના
ધી તે શાહેએ શીરદોશ
ખરશેદજી—૩૨૫મજી
આએ મકાંનને તેવણના
ચારણા મુજબ બંધાવીને
જીમનના શાહેમોની હજુરમાં
મે કરીધી તખતનશીન કરીને
જીજીમનને વાપરવાનાં કારણશર
રોજ ૨૨ મા માહ ૭ મો
૧૨૨૬.

રૂ.૫૦૦૦૦૦) પચીસ લાખની રકમ

તરસ્ટમાં આવી તેનાં દર વર્ષનાં આ-
એક લાખ તથા ઉપરના બંગલા પોતાને
તે ખેતાખ ઉતરે તેમને પેહડી દર પેહડી
સુધી આપવાનો બંદોબસ્ત કરવાનું અતરે
પોતાની હેવાલીમાં લખ્યું હતું. તે ઉપર
એક ધારણા ખરડો હિંદુસ્થાનની નામદાર
ધારા બાંધનારી સભાના મુખ્ય ઇન્જિનિયરના
હાનરેબલ મી. લીન્ડે રજુ કર્યા હતા, જે આ
મરેશના પ્રમાણે ધારા સભામાં ત્રિજવાર વંચાવ
રહ્યાં, અને ૬૦ મુ. ૧૮૬૦ નાં ૨૦ મી
નામ પસાર થયા હતા. ૧

૧ બોમ્બે ગેઝટ, તા. ૨ જુન ૧૮૬૦.

એ ધારણા ખરડો પેહલવેહો તા. ૨૧
આગસ્ટ ૧૮૫૮ ને દીને હિંદુસ્થાનની ધારા બાંધના
સભામાં હાનરેબલ મી. લીન્ડે રજુ કર્યા હતા. જે પછી
તા. ૨૮ મી આગસ્ટ ૧૮૫૮ ને દીને જ્યારે તે સરેશતા
પ્રમાણે ત્રિજવાર ફોનસીલમાં વંચાવા માટે આપે ત્યારે
હાનરેબલ મી. પીકાર્ડે વાંધા લીધા કે એ ધારા તાજ સાથે
અતલગનો સંબંધ રાખે છે માટે તે પસાર કરવાની હિંદુ-
સ્થાનની ધારા બાંધનારી સભાને સત્તા નથી, કેમકે તેથી
તાજના હકની વચ્ચે પડેલા સરમું થઈ પડશે. એ મત
સાથે ફોનસીલનો વાઇસ પ્રેસીડેન્ટ એકમત થયો અને
જણાવ્યું કે જ્યારે એ બામદમાં શક કોત્પલ થયો છે
ત્યારેતો એ ખરડો ઇંગ્લેન્ડ ખાતે મોકલવાને માટે મોકલવો.
મી. લીન્ડે જણાવ્યું કે એ ખરડો ઇંગ્લેન્ડ મોકલવામાં
આવે તેની કસ્ટી અડચણ નથી, પણ તેમ કીધાથી તે
પસાર કરવામાં ઘણી ટીલ થાયે, અને સર જમશેદજી
ખાતે ઘણી જરૂરી પોહતાથી તેવાજની ખરજ એવી છે કે
એ ધારા જેમ બિતાવડે પસાર થાય તેમ વધારે સાડ.
એ પછી કેટલીક તકરારો થયા બાદ એ ખરડો ઇંગ્લેન્ડ
મોકલવાનો હુકમ થયો હતો. એ બાદ ઇંગ્લેન્ડથી તેને
માટે વડા પ્રધાનની મંજુરીઆત આપ્યા બાદ પાછો તે
તા. ૧૪ મી જુન ૧૮૫૮ ને દીને ફોનસીલમાં રજુ
કર્યા હતા, પણ એ વખતે સર જમશેદજી ખરજ પામેલા
હોવાથી એ ખરડામાં કાંઈક ફેરફાર કરવા માટે તે બીજા
ખારોનેટ સર જમશેદજી ઉપર તેમના વિચારને માટે મોકલી
આપે, અને તેમનાં તરફથી મટતા ફેરફાર સાથે તે પાછો
આવ્યા બાદ તા. ૬ ડી આગસ્ટ ૧૮૫૮ ને દીને તે
ફોનસીલમાં પેહલીવાર વંચાઈ સોલેક્ટ કમીટીની સંમતિવામાં
આવ્યો હતો, જેને તેમાં કસ્ટી જણવાળોગ ફેરફાર ન કરવાથી
તે આજ દીને ઉપર મુજબ ફોનસીલમાં વંચાઈ પસાર થયો
હતો. એ ધારણા નામ નીચે મુજબ ઇંગ્લેન્ડમાં આપ્યું છે:—

ACT XX. OF 1860.

An Act for settling Promissory Notes of the Govern-
ment of India producing an annual income of one lac
of Rupees, and a Mansion-house and hereditaments
called Mazzoon Castle, in the Island of Bombay, late
the property of Sir Jamsetjee Jeejeebhoy, Baronet,
deceased, so as to accompany and support the title and
dignity of a Baronet lately conferred on him and the

ત
ના
પણ
તેનાં
ખારોને
બાદ
ખરજ ૫૬
જું શાળી
એવી રીતે
હોય અને
પરજીવી એ
જું શાળીઆં
આંજું લેતી વં.
ત્રીબની વીંધવા
રૂ.૫૦૦૦૦૦) જું શ
કારટલપર ખારોનેટ
હક નથી. (૧૦) ૫
અથવા મજગાંમ ક
પોતાની પાછલના બિત
રદખાતલ કરી શકાય નહિ
વીભાગના રેવી-યુ કમીશન
તરેજરના એકા સરકાર ૨
ગવરનર ઇન ફોનસીલ તે વે
લઈ બીજા ગમે તે સરકારી
(૧૨) તરસ્ટીઓની જામખ
સ્તિ. (૧૩) સધળી ખા

તા. ૩ જુનિ ૧૯૨૨.

અતરની પોલીસ ફોર્સમાં ભરાયલી
ફોર્સમાં માનુષ્યોની સાથે એક દેશી
કે શેઠ અરસેદજી ફરદુનજી પારખ ખીરા-

તા. ૩ જુનિ ૧૯૨૨.

રૂમનજી જમશેદજી જીજીભાઈએ પોતાના
મીતાવાલી "વિક્ટોરીઆ ડીરપેનસરી" ઉપર
આજ દીનથી નવસારી મધે પોતાને અરસે એક
દવાખાનું ઉઘાડ્યું હતું, અને તેના તપ્તિય તરીકે
દેશી ડાકટર રૂમનજી હોરમજી હાથીરામને તે
કે માફિયા હતા.

તા. ૧ થી ૩ મે.

જાન ૧૫ માં ૮ (શિ. ૧૨૨૬ યજ્ઞજીવી.)

મરણ—અરસેદજી હોરમજી સંતોક—ઉમર વર્ષ
(૨૨) શેઠ હોરમજી ફરદુનજી સંતોકનાં વડા દીકરા.
એવળું ૬૦ સ. ૧૮૨૨ માં જ્યારથી અતરની માશી-
અરસે વીલ્પમ નીકલની કંપનીની નામાંથી પેહડી ચાલુ
થઈ ત્યારથી તેમાં પોતાનાં ભાઈ શેઠ પેશતનજીની સાથે
ગોડાઉનકીપર તરીકે રહ્યા હતા, તથા "રેસનરી" અને
ખીનનું સરકારી કંટ્રાક્ટો પણ ચલાવતા હતા. મિશરસે
નીકલ કંપનીનો સંબંધ એવળે પોતાનાં મરણની એક
વર્ષ આગમજી છોડ્યો હતો, જે વેળાએ ઢિલ્લી કંપની
તરફથી એક ક્રીમતી ઘડીઆલ ઘટતા લેખ સાથે એવ-
ળને મિટ મલ્યું હતું. ૭ એ પછી એવળે પોતાના ભાઈની
સાથે ઇંગ્લેન્ડનો આપાર કરવાનું શરૂ કર્યું હતું.

૫ બોમ્બે ગેઝેટ, તા. ૪ મી મે ૧૮૬૦.

૬ બોમ્બે જમશેદ, તા. ૬ મી મે ૧૮૬૦.

એ દવાખાનું ૬૦ સ. ૧૮૬૨ માં નવસારી મધે
મરહુમ સર જમશેદજીવાલી "વીક્ટોરીઆ ડીરપેનસરી"
ઉપરથી ત્યાંસુધી શેઠ રૂમનજીને અરસે ચાલુ રહ્યું હતું,
અને તે ઉપર એટલી મુદતમાં તેવળને રૂ. ૩૦૦૦ નો
અરસ થયો હતો.

૭ એ ઘડીઆલ ઉપર નીચલો લેખ કાતરેલો છે:—

To
SETT ARDASEER HORMUSJEE SUNTOOK
From

Messrs. W. NICOL & Co.

On the termination of a connection extending over
a period of 37 years and as a token of their esteem and
regard.

1859.

આ ઘડીઆલ એવળના એક દીકરા શેઠ હોરમજી
અરસેદજી સંતોક પાસે ચાલુ છે.

નજી દીવ-
તથા મેશી-
પાયા હતા.

૧ ૧૮૬૦.

૧૫ મે ૧૮૬૦.

પુગા તે વેળાએ
એરતેકચાલ લેવાને
મની સાથે શેઠ હોરમ-
જીનામાં ચુનરયો હતો.

જ, નશરવાંનજી, અને

વા. એવળના વડા ભાઈ

૧ (શેઠ દોરાબજી બહમનજી

ની હયાતીમાં મરણ પામ્યા

હકલ શેઠા નાનાભાઈ પેશતનજી

કોશાભાઈ સાથે ભાગમાં મલખાર

રતા હતા.

૧ મી મે ૧૮૬૦.

તા. ૮ મી મેએ.

આજ દિને મરહુમ શેઠ અર
મંત્રિકનાં હિસાબમાં તેમની પોતાની પુ
અશીઓએ મળી રૂ. ૧૩૫૦) ધર્મઆતાઓમાં

તા. ૯ મી મેએ.

મુંબઈના નામદાર ગવરનર લારડ એ
પોતાના ઓફિસની મુદત પૂરી થવાથી હંગામોડ સ
હાવાથી તે નામદારે જાણી રીતે અજાણી હકુમત
તેના ઉપકાર માનવા તથા તેની રાજનીતિની
વીજાણવા માટે અતરેનાં રહેવાસીઓનાં એક બંદર.
બોલાવવાને ગઈ તા. ૫ મી મેએ મુંબઈના શે.
પ્રધાન એચ. આર. પારકર જોગ રૂ. ૬ થ્રેન્ડ, ૬ હિંદુ
૩ મુસલમાન, અને ૨૦ પારસી (મર અરશેદજી જમ-
શેદજી જીજીભાઈ ખારેનેટ, રમતમજી જમશેદજી જીજી-
ભાઈ, શોરાબજી જમશેદજી જીજીભાઈ, કાવશજી જંગી-
રજી રેડીમની, મિહરામજી જીજીભાઈ, અરદેસર અરશેદજી
દાદીશેઠ, નશરવાનજી શોરાબજી જમશેદજી, રોશાભાઈ
કરંમજી કરાકા, બહમનજી હારમજી વાડીઆ, અરશે-
દજી ફરદુનજી પારખ, દીનચાહજી માણેકજી પીટીટ,
નાનાભાઈ મિહરામજી જીજીભાઈ, જવાહર માણેકજી વાઘા,
બહમનજી શોરાબજી જમશેદજી, શાપુરજી ધનજીભાઈ
ખાટરીવાલા, અરજોરજી માણેકજી વાઘા, દાદાભાઈ માણે-
કજી વાઘા, દાદાભાઈ પેચનનજી નવસારીવાલા, રતનજી
જમશેદજી પારખ, દીનચાહજી જમશેદજી પારખ) બહ-
રોએ એક રીકરીજીશન માકલ્યું હતું, તે મુજબ આજ
દિને અતરેનાં ટાઉનહાલમાં એક બંદર મળા મળી હતી.
મરનશીનગી પુરસી હાગરિખત ડબલ્યુ. ઈ. કીઅરને
આપવા બાદ એવી કેડાવ થયો કે "લારડ એનજીનશરને
મુંબઈના ગવરનર રાખત ને આજાકી, કામિતીઅત,
અને લાએકી ભરેલી રીતે એકો બંદરનો તે માટે
અતરેની પ્રજાને ધણો મંત્રાપ ઉત્કેષિ." એ પછી તે
નામદારને આપવા ધારેલું માનવજી આજ રાખવા, તથા
આ દેશમાં તેની યાદગારી કાએમ રાખવાને એક કુંડ
કિયું કરવાનાં કેડાવો થયા હતા, અને તે માટે ૩૦ થ્રેન્ડ,
૬ હિંદુ, ૩ મુસલમાન, ૨ ચાહુદી, અને ૧૬ પારસી

૨ મુંબઈની પારસી પંચાતનાં ૪૬ની સંવત ૧૯૧૬
તથા ઇસાની હાલત મુધારનારી મંડલી, નવસારી
મહેરેસા, નાવારેસ ઇસાનીઓ, મુદલાંસીરોજ મહેરેસા,
જરતોરતી છાપરીઓની નીચાલ મંડલી અને ચાણુની
ભરેસીરત. અંજીમનનાં ૪૬ના યજ્ઞદજરદી ૧૨૨૬ અને
ઈ. સ. ૧૮૬૦ નાં હીસાબની ઓપડીઓ.

૩
મા

(૩૧૨
શોરાબ
રેડીમની
અને કાવ
અને બહર
મિહરામજી ૬
અરદેસર તર
શેઠ. (૩૧૦
પટેલ, ધનજી
તારાચંદ, દાદા
નોશરવાનજી કા
નજી કરંમજી ૬.
લીમજી માણેકજી ૦
અરજોરજી માણેકજી
જમશેદજી પારખ. ૧
શાપુરજી ધનજીભાઈ વા.
કજી વાઘા, અરદેસર અર
નજી કરંમજી, મિહરામજી
ની અંદરની રકમ.

ઉપની રકમ મધેથી મ
આખાં કદજી બાહવજી લડન
જે. એચ. ધાલી પાસે કમીટીએ
૧૮૬૨ માં અતરેનાં ટાઉનહાલમાં
બાહવજીની સામે ઊભું

